

Athanasii Kircheri è Soc. Jesu Scrutinium physico-medicum contagiosae luis, quae dicitur. Pestis, quo origo, caussae, signa, prognostica pestis nec non insolescens malignantis naturae effectus, qui statis temporibus, coelestium influxuum virtute & efficacia tum in elementis tum in epidemiis hominum animantiumq : morbis elucescunt, una cum appropriatis remediorum antidotis nova doctrina in lucum eruuntur / Cum praefatione D. Christiani Langii.

Contributors

Kircher, Athanasius, 1602-1680.
Lange, Christian, 1619-1662.

Publication/Creation

Lipsiae : Bauerianis pud haered: Schüreri & Götzii, 1659.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/f8kykwn5>

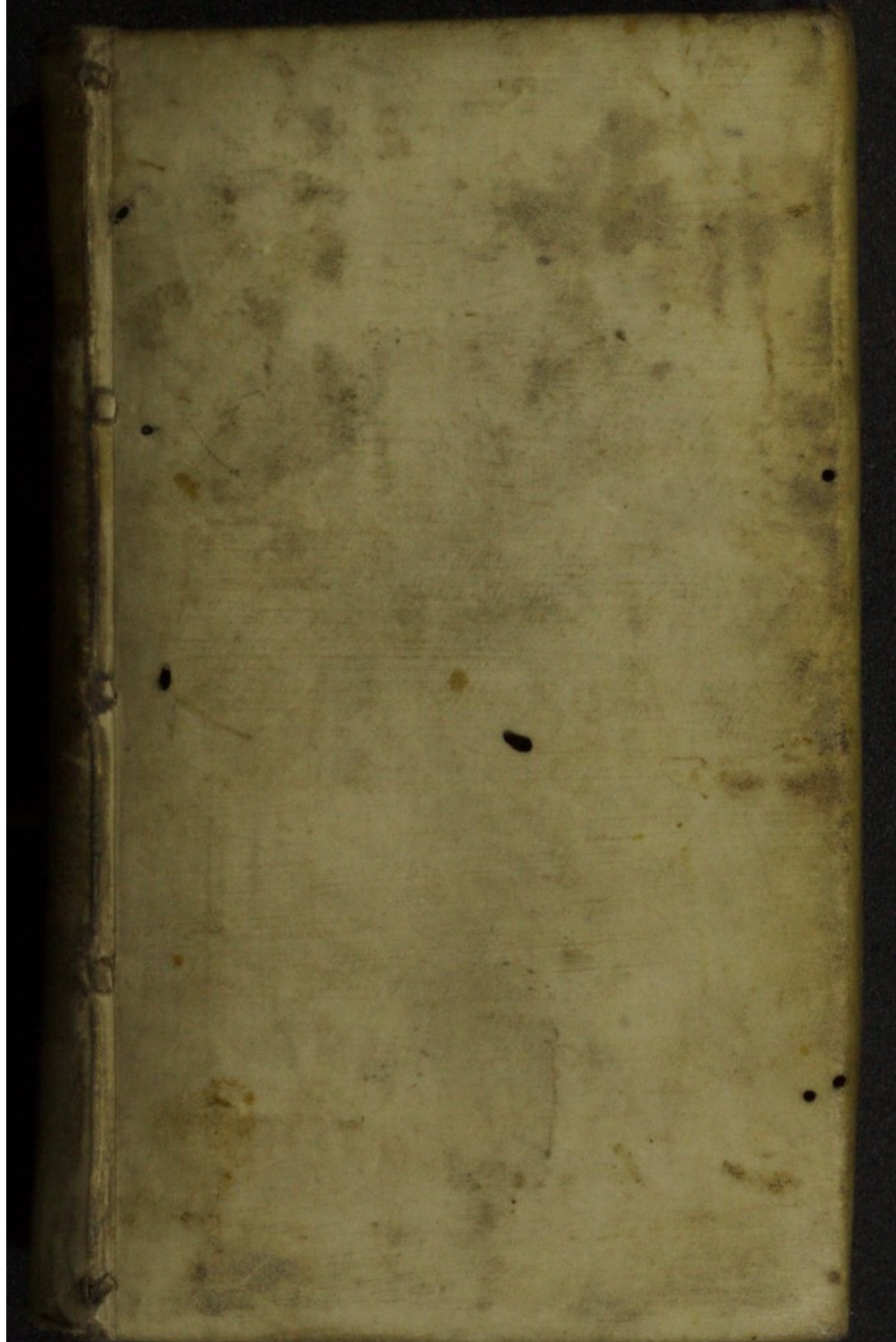
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

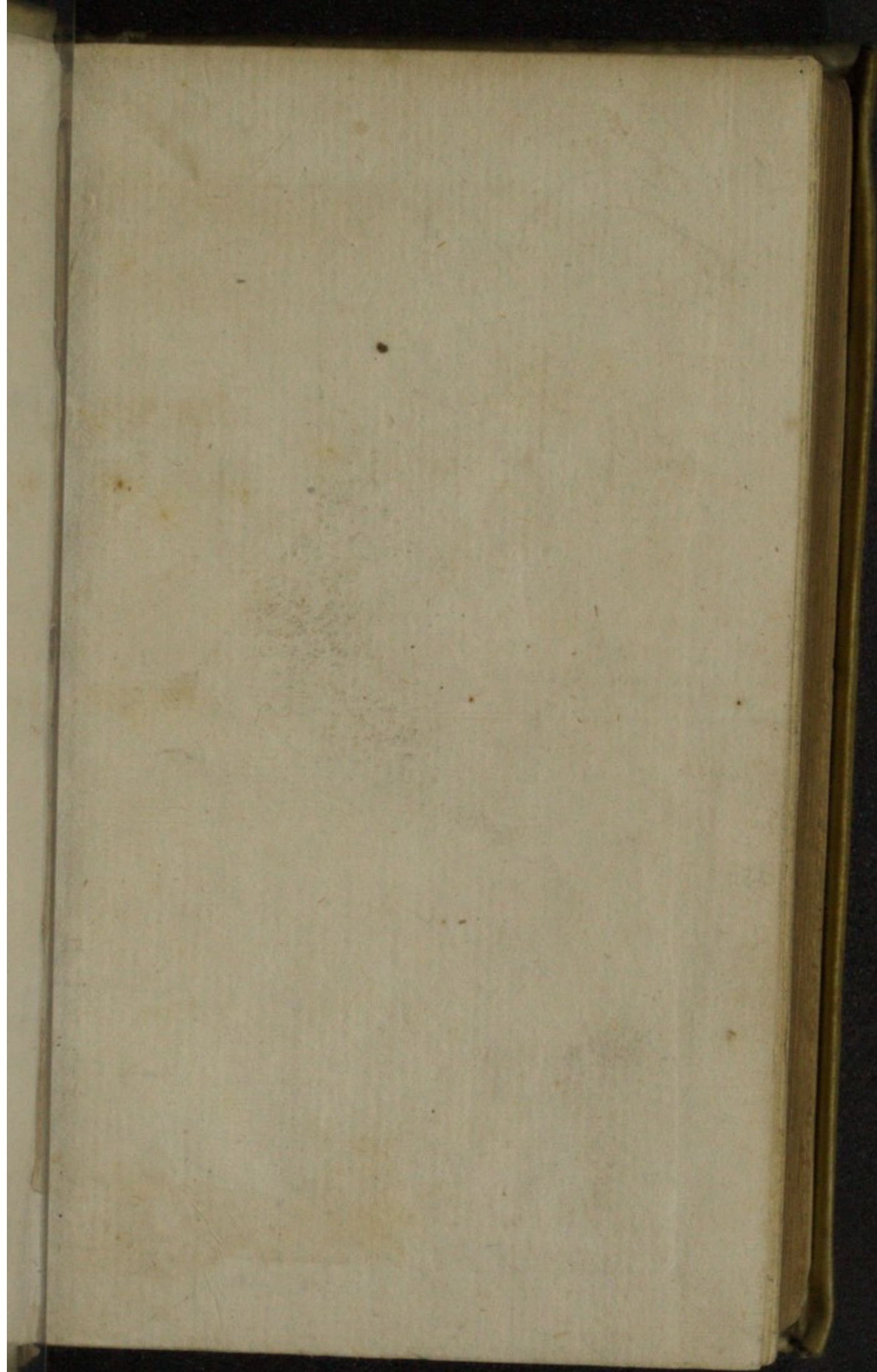
G. vi. Kin D6. 570

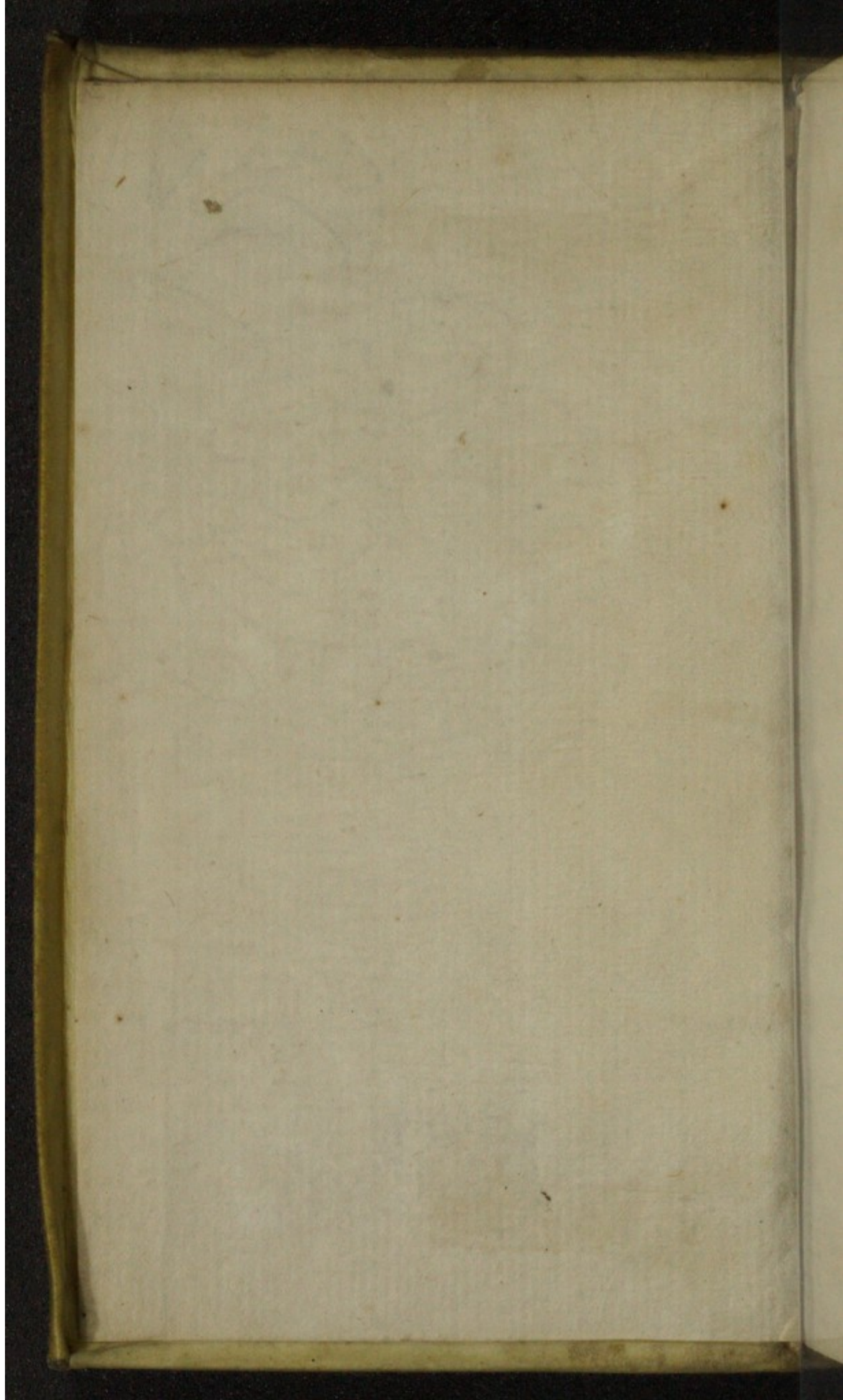
31194/A

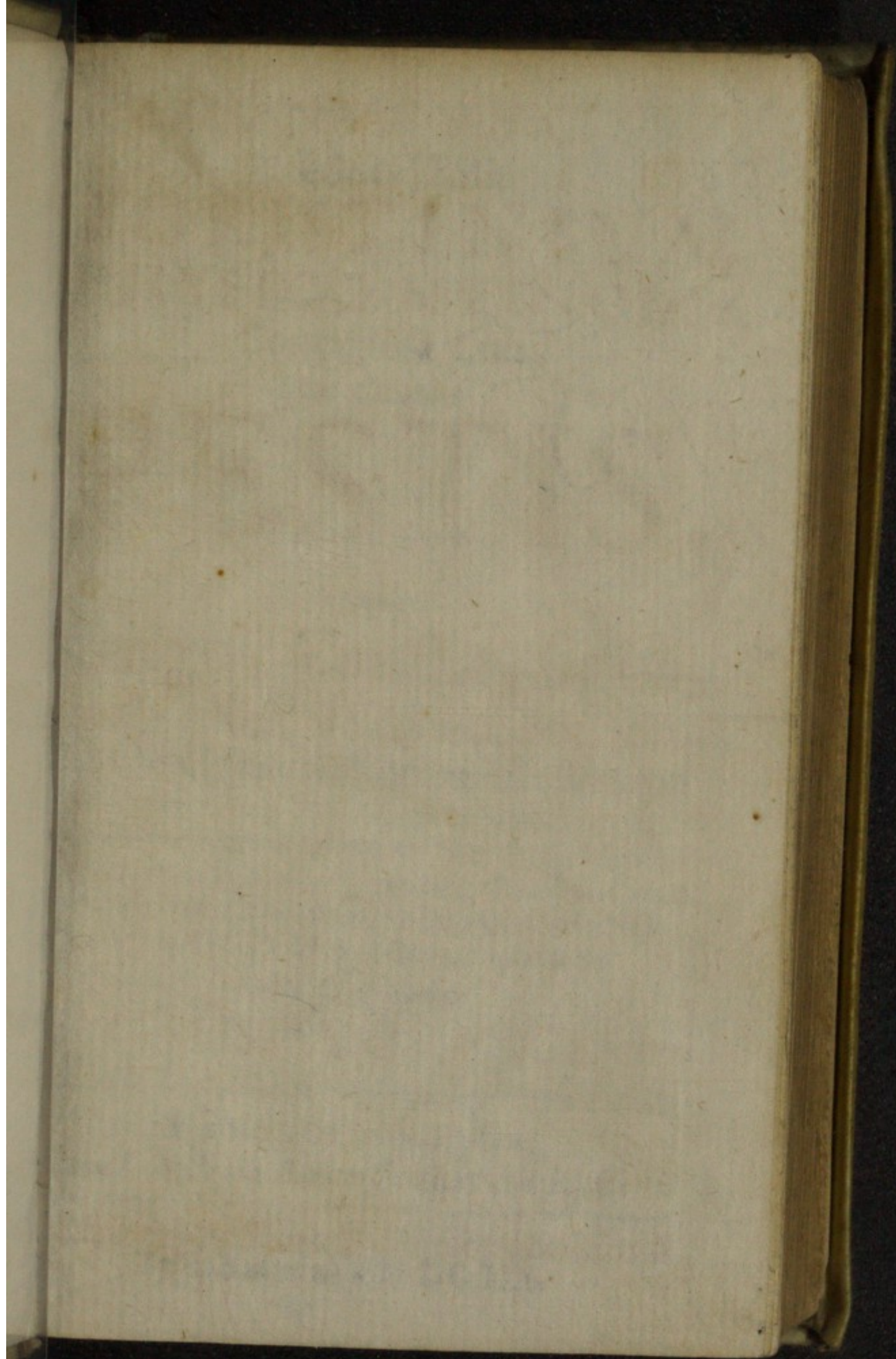
vh

II D 297

10,464.

4. 2. 11

ATH

SCR

PHYS

PI

Orig

progn

tes Ma

itis temp

Et cuncta

hominum et

an appro

VA D

D. CH

loris M

Et

Comprim

Lip

Ty

42600
ATHANASII KIRCHERI

è Soc. JESU

SCRUTINIUM

PHYSICO-MEDICUM

Contagiosæ Luis,

quæ dicitur

PESTIS,

Quo

Origo, Causæ, signa,

prognostica Pestis nec non inso-

lites Malignantis Naturæ effectus, qui

in variis temporibus, Coelestium influxuum virtute

efficacia tum in elementis tum in Epidemiis

inominum animantiumq; morbis elucescunt, una

cum appropriatis remediorum Antidotis NO-

VA DOCTRINA in lucem eruuntur

cum præfatione

O. CHRISTIANI LANGII, Pro-

fessoris Medic. In Acad. Lipsiensi Publ.

Et absolutissimo Indice.

Cum Privilegio Sereniss. Saxonie Electoris

Lipsiæ apud Hæred: Schüreri & Götzii

Typis Bauerianis M DC LIX,

AD
BIBLIOTHECAM
PRINCIPALEM
ARAVSIO-NASSAVIENSEM
DILLENBURGICAM.

CHRISTIANUS LANGE D.

Facult. Med. in Almâ Lipsiensi Senior,
& Patholog. Profefs. Publicus

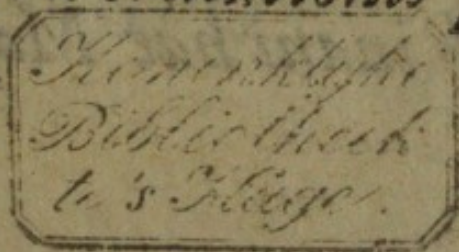
sublimioris Medicinæ, Con-
secraneis

atq;

abstrusioris Physices Scrutato-
ribus

prosperitatem, adfectum, Studia
officiosô animô defert.

*M*agni utique interest, quô li-
mite seu quibus gradibus Bo-
æ Mentis Alumni ad ipsum sa-
cientiæ culmen adscendere, aut
ujus methodi præfidiô adminicu-
lôq; ad verâ eruditionis possessio-

PRÆFATIO.

*nem pedes ponere annitantur.
Nostis videlicet, quàm in præcor-
diis semper displicuerint nobis
Phyfico - latricæ disciplinæ addi-
ti, qui non nisi ex commentariis
sapere, & rerum naturalium
morborumque ac medelarum
causas essentiasque, in socordiâ
Veterum subscribendi placitis
proni, ex confragoso saltim dog-
mate cognoscere juxtâ ac trade-
re discipulis, hoc est, meris aucto-
ritatibus strangulare veritatem
& vigorem ingeniorum, quæ ta-
men sedulò semper aptanda ma-
gnis, & ad eminentiores secretio-
ris doctrinæ indagines manudu-
cenda, sub inani hac Magistrorũ
verbis*

PRÆFATIO.

verbis consentiendi umbra, dele-
re non verentur. Atque dum
ventosâ hâc autoritatis opinione
trahuntur illi, ac veluti jurata
Autorem mancipia mordicûs se
suosque constituunt, magnâ certè
ipsis Majoribus injuriam faciunt,
quum nec Hippocrati, nec Gale-
no, aut Aristoreli, aliisque sci-
entiarum naturalium Proceribus,
quorum incomparabilia merita
perennibus præconiis nemo sanio-
rum fraudabit, in mentem vene-
rit unquam, eâ intentione monu-
menta sua posteris consecrare, ac
si his statim contenti esse, & in iis-
dem acquiescere penitus necessum
haberent: sed potius ut parilem

PRÆFATIO.

indagandi & plus ultra tendend
de q̃ suo aliquid etiam proferenda
conatum præstare recordaren
tur. Ut enim Antecessores nostr
inventiones suas, easq̃ limatis
mas inventis Priorum addere, &
quæ obscura seu impedita ipsis vi
debantur, doctissimis notis pro vi
rili illustrare assatim allabora
runt; sic & nobis incumbit, bono
rum Autorum pulcerrima simu
lacro & inventa sapientiæ ita
venerari, ut inventores adeamus
tanquam multorum hereditatē,
& cordatos hōc modō agamus pa
tres familiās, qui facere sem
per ampliora, quæ acceperunt,
& ma-

PRÆFATIO.

Et maiorem istam hereditatem
à se ad posteros derivare stu-
dent; Ut, dico, eos, qui tot illu-
stribus suæ industriae exemplis
præcesserunt, non tanquam Do-
minos nostros, sed Duces ad-
vertamus cum Senecâ reputan-
tes, multum adhuc operis resta-
re, plurimumque semper resti-
tutum, nec ullinatio post mille se-
cula occasionem aliquid adjicien-
di insuper iri præclusum. Atq;
hoc ipsum sic commentandi op-
portunam nobis occasione nunc
subministrat ATHANASIUS
KIRCHERUS, Vir reconditiore
eruditione per universum Euro-
pæ ambitum celeberrimus, ejusq;
Scri-

PRÆFATIO,

Scrutinium Physico-Medicū de
PESTE præteritō semestri Romæ
in lucem editum, excelsi ingenii
certè monumentum & immorta-
li famā dignissimum, quod pro-
pterea etiam, ne Communi Bono
effectissimè profuturum diu late-
ret, sed quantocūq; hīc typis re-
cuderetur. gratiosa Illustrissimi
cujusdam Herois benivolentia
fidei meæ concredidit. Jussu igitur
ut mihi devotō cum obsequiō
capessere fas fuit, ita confido etiā
his ausis, præsertim causā amo-
rem Usus publici, cui omnia debe-
mus, perorante jam laudatū Au-
torem, si fortè politissimum ad-
spexerit fœtum suum Lipsiensi
are

PRÆFATIO.

licude
Roma
ingeni
orta
d. pra
Bono
tate
re
fimi
entia
Ligi
Equi
oris
mo
be
du
ad
fifi
er
ere renatum, eâ quâ præstantis-
simè erga cunctos pollet humani-
tate, veniam daturum. Sed ad
Vos redeo, Lectissimi Artis No-
stræ Filii, quorum in hac Acade-
miâ nobilioris, hoc est, spagyricæ
Medicinæ perdiscendæ causâ de-
gentium numerus quadringena-
rium quum superet, eò majori e-
tiam cum alacritate (prout exci-
tat semper frequentia studium)
vestri emolumenti cupidissimum
in præsentì ostendere, ac vestris
ita velificari commodis allubuit.
Vobis, inquam, luculentum hic
sisto exemplum ac veluti normã,
imò vivis coloribus expressã pro-
fundioris rerum investigationis
ima-

PRÆFATIO.

— — — — —
imaginem, quā si non transeunte
quod dicitur, sed intentō perlu-
strare oculō non renuatis, pollice-
or Vobis ad adyta Naturæ &
Artis aditum tam facilem quā
indubitatum. Hōc tramite si post-
modum arcanioris doctrinæ sa-
crarium feliciter occupaveritis,
& KIRCHERUM esse errantibus
Physicis Medicisq; natum non
diffitebimini mecum, & serio men-
tis affectu ponderabitis imposte-
rum, quod Vobis deest, neq; acqui-
sita, sed acquirenda semper cogi-
tabitis. Ast videamus paulisper,
quā contentione & curā Acutis-
simus Autor ignotæ hætenus Ma-
lignitatis Contagionisq; densis-
simam

PRÆFATIO.

*simam caliginem discusserit. Non
inani sanè Autoritatum flabro,
aut futili occultarum qualitatum
admiratione, quàm turpiter nobi-
lissima veritatis notitia potius
fœdatur & scrutandi impetus no-
torie corrumpitur, sed ad motum
cum primis Naturæ Phœbō ac
lumine,, quod abditissimis etiā
rerum penetralibus adeò deside-
ratum splendorem affert, & tene-
bricosos obscuritatum anfractus
ita illuminat, ut intima prin-
cipia & seminales proprieta-
tes, radicalesque & in cen-
trō absconditas effectuum*

stu-

PRÆFATIO.

stupendorum causas Lucis hoc
fulgore stipatus ex animi sen-
tentiâ cognoscere queat. Sic fecit
KIRCHERUS, & tantū acri inve-
stigatione, hoc est, tam summo &
ab omni laude felicissimò, quò gau-
det, ingenii acumine, quam arma-
tò crystallinis artificiis, oculò
profecit, ut genuinam indolem &
seminalem radicalemq; maligni-
tatis pestiferiq; contagii, cuius
hucusq; incognita vis fuit, causâ
liquidò atq; firmissimis rationum
in oculos incurrentium argumen-
tis deductam nemo non in explo-
ratione nunc habere possit. Forsan
expectatis, ut Basilicæ hujus do-
ctrinæ summam in antecessum e-
dis-

PRÆFATIO.

differere jam aggrediar? Quamvis haud opus sit, ut desiderium hoc vestrum operose expediam, quum exactissimò ordine cuncta disposita & dilucidò docendi modò in tractatu ipsò omnia sic exposita, prætereaq; accuratò indice significata existant, ut primò statim intuitu cujusvis sententiæ medullæ vel manu palpare queatis, nihilò tamen minùs succinctè gratificabor Vobis: Nimirum Pestem ab excellenti putredine oriundam reverà animatam asseverat Autor, ita ut hæc nil aliud sit, quàm innumerabilium vermiculorū atque atomorum ad instar insensibilium effluxus, cujus mediò

diò tanquam per fomitem luis
conceptæ seminaria non in dissi-
tissimas solum oras, sed etiam in
prælongos temporum tractus, ve-
stimentorum, linteaminum, iisq;
consimilium fibris altius impacta
(summè etenim glutinosam ha-
bent visciditatem, quâ facilimè
rebus hisce adhærescunt) genitu-
ram suam propagant. Taceo fi-
disima experimenta, quæ in mul-
tis putredinum generibus & ipse
Autor & Medici Chirurgique
alii abundè fecerunt, quorum te-
stimonia innumeris minutissi-
misque, & non nisi vitreo auxilio
seu smicroscopio visibilibus sca-
tere tumorum bubonumque ru-
ptu-

PRÆFATIO.

pturas vermiculis unanimi pronun-
ciato conspirant, veluti id
clarius Vobis integras singulasq;
pagellas nunquam satis com-
mendandi hujus operis studio-
lè evoluturis innotescet. His ita
perfunctoriè prælibatis (prolixè
enim hoc thema arbitrandi vo-
tum nunc chartæ stringit angu-
stia) silentio haud transmitten-
dum censeo, hanc ipsam sic senti-
endi, & sub scutò id dictitantis Na-
turæ philosophandi edecumatā u-
tilitatē, Tertio à lexto volvi nūc
incipit annus, pectoris sui scrinio
doctè concepisse D. Augustū Hai-
ptmannum, Chymiatrū in d-
judicādis inveniēdisq; arcanis ut
fa-

PRÆFATIO.

lagacissimum ita felicissimum,
quem per hosce tres & viginti an-
nos intimâ & suavissimâ fami-
liaritate ut mihi juxit indefessus
Chymix cultus, ita etiam sanctû
hactenus nobis & solemne fuit, o-
mnes labores Hermeticos, atque
hinc nata secreta invicē commu-
nia habere. Hinc factum utiq; vos
conjicere poteritis, Augustû Ore-
stem de subito augustam hanc su-
am de vivâ Mortis imagine (ec-
ce appositissimum titulum!) medi-
tationem candidâ communicatio-
ne in sinum meum contulisse, quâ
minimè è trivio ortam applausu-
que oppidò dignam tunc protinùs
agnoscens cunctis accuratè perpu-
tatis

PRÆFATIO.

tatis in hanc quoque sententiam me
non recipere non potui. De minu-
tissimò seminis granò nunquam
ambigere laboriosus solet Agrico-
la, id ipsum, modò fecundum occu-
paverit solum, virium suarum
præstantiam quamprimum egre-
giis modis explicaturū, atq; paulò
post in maxima diffusum iri in-
crementa; pariliter jactò sic cogi-
tandi primordiò inficias ire ne-
queo, mox exoptata augmina hæc
apud me Philosophiam cepisse,
dum tacitò mecum scrutinio insi-
gnem hujus rei dignitatē nunquā
non aestimare, atq; profundiori co-
gitatu eandem assiduò magis ex-
tollere, quin imò & cum fortuna-
tis-

PRÆFATIO.

tissimo in Medicinâ faciundâ successu, h. e. ex votò recuperatâ quàm plurimorū gravissimè decumbentiū salute in usū traducere non susq; deq; habui. Verùm cū in Arte nostrâ ardui potissimum momenti sint exempla (semper etenim minus præcepta prosunt) quorum normâ non magis care-re quimus, quàm suâ cynosurâ Nauta, ideò hâc etiam pergere viâ & sic ad finem properare conabor. Et cui nostrum ignota est dira & plusquam pestilens, totq; familiis funesta illa puerperarum furia, Purpura, quæ quantū negotii hætenus facesserit Practicis, & quantopere anxiam eorum

PRÆFATIO.

rum, ut ut etiam Bezoardica &
pretiosissima cordialia Pilarum
(mox lugubres campanarum so-
nitus ominantium) officiosus tin-
xitus prepararet, eluserit sollici-
tudinem, tot tristes eventus elo-
quantur, & tot miserabiles pul-
latarum cunarum, maternaque
pietate orbatarum vagitus testi-
ficentur. Cum ergo irritò ut plu-
rimum conatu operam sic conte-
rerent Medicorum etiam fa-
migeratissimi, longè alio circa
hujus mali atrociam expu-
gnandam passu nobis inceden-
dum, unà cum Excellentissi-
mò Hauptmanno persensi,
in

PRÆFATIO.

*in memoriam actutum mihi re-
vocans, morbum aliter tolli non
posse, quàm remotâ ejus immedia-
ta seu proximâ causâ: Hanc ta-
men quomodo profligabit quispi-
am & adpropriata remedia adhi-
bebit, nisi genuinam indolem, ni-
dum, & penetralia istius habeat
perspectissima? Ergo ad recens
conceptæ sententiæ speculum men-
tis oculos flectens conclusi, Purpu-
ræ principalem & proximâ caus-
sam esse eximiam lochiorum, siue
jam ante puerperiũ corruptorũ, si-
ue post exantlatum nixum p. n.
retentorum, putrefactionem in
verminosa miasmata beneficiô
smicroscopii per totam cutis super-
ficiem*

PRÆFATIO.

ficiem magnâ tunc asperitate horridam satis conspicua animatâ. Habetis hîc infallibile perquàm malignantis purpuræ exordium & si ejusdem progressus unâ cum tam subitaneâ ferocientium symptomatum genesi scire discupitis, sine morâ pariter hîc quoq; me Vobis præstabo promptû. Extra omnē verò dubitationis aleam positum est, putredinem & fermentationem, seu incendium maligni fermenti individuô sodalitio in vicem combinari: stante bâc bâc assero, per insignem istam corruptæ materiæ fermentationē (quæ juxta Helmontii mentem est Irchei irritati & quasi ad furoem rda-

PRÆFATIO.

redacti contra dictas impuritates acer-
rima lucta) quâ Natura id, quod mali-
gnum & impurum est, à benigno & purò
um vehementiâ quadam segregare in-
ndit, necessario confertim elevari ani-
matarum fuliginum turmas, quæ par-
tim præcordia occupantes malignitate
suâ exquisitissimâ ineffabiles angores
ad mortis usq; necessitatem sævientes,
partim ad caput ruentes infandos cru-
ciatus aut deliria pariunt, partim ad
circumferentiam corporis dispersæ rigi-
dam & quasi scabiosam cutis inæquali-
atem fabricant. Ne verò sic prætere-
mpede, quod potiore facere paginam
vetur, hæc paucula quoq; de ratione
indendi purpuræ adjungo. Postquam
enā bezoardica, diaphoretica, cor-
diaa, aut confortantia quævis, vulgò
sic acta, incassum penitus adhiberētur,
ad præcipitātia seu æstum morbificæ fer-
mentationis potenter extinguentia &
vermī putridā pullulaginem peculiari
vir-

PRÆFATIO.

virtute enecantia, radicitusq; mortificantia confugere decrevi, commiscendo alia natura amica, item singularia seu magnetica Bezoardica, juxta iis, quæ retenta potissimū locbia innocenti robore propulsare valerent. Ineffabilis efficacia, quam in desperatissimis etiam Casibus exhibuerunt & quid vel sola portione nostra, quā Nectar Panchrestum appellamus, toties præstiterimus, præconia non addo, sic jubente modestia, quæ laudem in suo cuiusq; ore vel calamo sordescere monet. Ex prædictis itaq; collectione non difficili subsumere potcritis eandem morborum causas & medelas computandi prudentiam valere in morbillis, Variolis, febribus petechialibus vel alio modo signatis, quam si pressogressu insequemini olim, à feliciter curandi orbita nō aberrabitis. Quid quod omnes singulosq; morbos, qui à præstabili putredine & suspecta humorum vitiosorum fermentatione scaturiginem suam
adi

PRÆFATIO.

adipiscuntur, juxta suscepta analogia amissim esse animatam seu undiq³ verminosa progeniē intrepide insuper statuamus, minim nos allente nimirum prospera tunc curationis successu; sicuti namq³ v. g. Cephalalgias contumaces, Pleuritides intolerabili dolore comitatas, rosiones stomachi & intestinorum (quas verminationes hinc quadranter admodū nuncupāt elegantioris litteraturæ antesignani) cōvulsionēs epilepticas, torturas arthriticas & hujus farinae consimilia pathemata ab exhalationibus & effluviis animatis, quæ tanquā eximiè viscida nervosis membranisq³ partibus facillimè adherentes eas crudelissimis punitionibus aut morsionibus perpetim vellicando lancinandoq³ afficiunt, oriri affirmamq³, ita etiam datis iis quæ vermibus specificè infesta sunt, & quæ robustā præcipitandi vim habent. omnis dolor è corpore fugit. Verum brevi Pathologiam animatam in lucem missurus pariterq³ memor parcè de arcanis non rudi cerebro sed ingenio tractandis loquentum, (ne fiant plebecula ludq³ & Chymiatrī hujus ludibria) filum abrumpo Benivolum Lectorem quisquis is sit reverenter rogans ut aq³ Consulatur de Verbo ad Verbū exscriptū Scrutiniū huj⁹ Kirch. de Peste exemplum. B. V.

SANCTISSIMO D. N.

ALEXANDRO

SEPTIMO

PONTIFICI OPTIMO
MAXIMO.

Felicitatem precatur

ATHANASII SKIRCHE-
RUS.

PERICLITANTEM
Romam restituiſti, BE-
ATISSIME PATER;
Quid enim aliud cruenta la-
bes ex imo Pandoræ vaſe nu-
per egreſſa, & in noſtrum ſi-
num graſſata intentavit, quā
extremam Romæ pernici-
B em?

em? Verum, TE MONTI-
UM CUSTODE, nec Hy-
dra pestilens, nec ardor Infe-
rorum inde sævientium ob-
esse nobis potuerunt. Tan-
tum interest illi subesse Prin-
cipi, cujus sceptrum est Pie-
tas, & clava amor populorū.
Hujus itaque monstri cau-
las & effecta mihi scrutanti
temperare non potui, quin
hoc volumen veluti hostis
depulsi trophæum ad tuos
Beatissimos pedes deferre;
quanquam enim pro cladis
depullæ magnitudine majo-
ra tibi debentur privatis pu-
blicisque expressa plausibus
mo-

monumenta; patietur tamē
 Sanctitas T V A, pro cognita
 mihi jam olim benignitate,
 & innata clementia, ut ego
 quoque hac victoria fruar,
 & hanc tabellam ceu meæ
 gratulationis testimonium
 appendam V A T I C A N Æ
 M A J E S T A T I S ad Tholum
 quod dum facio, Deū Opt.
 Max. impensē precor; ut A-
 postolici muneris Principa-
 tum ad quem natus & dele-
 ctus es, tueatur & servet in
 excurrentis seculi felicitatē.
 E Collegio Romano die 22.
 Febr. 1658.

— 08080 —

PROOEMIUM
AD LECTOREM.

SI veteres unquam appo-
sitè cecinere Poëta; Sunt
mille hominum sensus,
capitum discrimina mille.
Id certè hac ætate nostra vel
maximè comprobatum vide-
mus, qua in tanta scripturi-
entium multitudine, uti im-
potens quidam ingeniorum
fervor, vires suas longè latèq;
explicat; ita nescio quis eidem
sociatq; vix ferendæ à vitæ vias
pruritq; mirum in modum nō-
nullorum exagitat corda, non
dicam in scrutādis abditis na-
turæ

tura miraculis, non in morū
rectè formandorum, aut Rei-
publicæ ritè administranda
ratione, sed in explorandis ho-
minum pectoribus, virtutūq;
operibus perperam expendē-
dis; quod sanè ingeniorum
ulcus tantò virulentius est,
quantò occultioris propaginē
fomitis, intimis animorum
medullis insertam cum infā-
miæ labe multorum deducit
altius. Explico mentem meā.

Mirabuntur haud dubiè
non paucimeum in hujus præ-
sentis Opusculi editione consi-
lium; istiusmodi extra omnes
professionis meæ limites con-

stitutum argumentum fortassis etiam cavillabuntur; cur ex nativa Physiologia statione ad Medicinæ campos transfugam egerim? quærēt. Quid hisce respondeam, non habeo, nisi quod olim Gallus à Fele reprehensus, hoc mihi ingenium, hanc insitam mihi affectionem esse. Medicus non sum fateor, neq; artis praxin, utpote religionis meæ legibus contrariam unquam exercui. quid tùm? An vel ideo mihi vitio vertetur, si ingenii qualemcunque à DEO Optimo Maximo commissam spartā, in omnium nobilissima juxta atq;

for- atq; abstrusissima Phisica par-
tur; te, quam meritò totam sui ju-
sta- ris facit latrica facultas, ex-
pos- colēda impigrè impendā? Im-
eret. pendā, expendā, pandā, omni
non dicarum metu proscripto, o-
llus a mnibus Aristarchorum obeli-
in- scis expunctis, ea potissimum
mibi fiducia fretus, futurum, ut ar-
non gumentum non tam proprii
xim ingenii instinctu, quàm divi-
bons ni honoris, ac boni communis
veni obsequii causa, cui jam dudū
vibi in literaria palæstra me mea-
ua- que omnia consecravi, susce-
mo ptum, nec non instantib9 quā
tā Principum virorum, quā pri-
ta vatorum hominum in tanta

necessitate hoc calamitoso luis
tempore constitutorum preci-
bus extortum, divina aspira-
te gratia, in nonnullum affli-
ctis usum cedat, conducatque
emolumentum. Sed ut ad pro-
positum nobis thema rever-
tamur.

Anno 1656. Cum Neapolim
Urbem populosissimam atro-
cissima, & ab omnibus seculis
inaudita pestis adorta, tre-
centa ferè hominū millia in-
tra semestris temporis curri-
culum horrenda sane & for-
midabili strage confecisset, ne-
scio quo fato, aut inconsulta
commercii necessitudine acci-
derit,

derit, ut Roma eodem tempo-
re nonnullam quoq, etsi Nea-
politana multò mitiorem cla-
dem, ex nescio qua clandestina
negotiatione illatis in eam
contagiosa luis seminariis, su-
stinuerit, cum qua per annum
et amplius conflictata, ulterius
haud dubiè funestam pro-
paginem deriuasset, nisi ALE-
XANDRI VII. Sanctissimi
Domini nostri pietate, prudē-
tia, atq, incredibili cura et sol-
licitudine tempestivè suppres-
sa, tandem se vire desisset. Hoc
erum statu, cum quisq, plu-
rima mortis imagine territo,
contra tam atrox malum an-

B S tidota

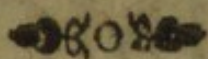
tidota saluti profutura non
 sine anxietate & sollicitudine
 quæreret; siquidem pestifera
 lue correpti, adeo diversis va-
 riisq; symptomatis exagita-
 bantur, ut omnem penè Me-
 dicorum industriam elusisse
 viderentur, atq; adeo inter
 varias Medicorum consulta-
 tiones ultro citroque transa-
 ctas, dum meum quoq; quan-
 tumvis tenue de vera pestis
 causa iudicium exquireretur,
 iubentium voluntati, & iustæ
 postulationi, uti diutiùs refra-
 gari nefas duxi, ita eodem tē-
 pore tam horrido mœstæ Vr-
 bis silentio, atq; omni Collegii
 Ro-

Romana aditu intercluso sepo-
 sitis aliquantisper solitis mihi
 literariis argumentis, in al-
 tissimo solitudinis recessu eam,
 quam jam dudum animo con-
 ceperam de pestis origine ma-
 teriem, impigro quidem, at
 oportuno labore evolvere co-
 natus sum. Verum enim verò
 cum sine prævio experimen-
 torum apparatu id difficile
 futurum rerer, primò cum
 Medicis & Chirurgis Nosodo-
 chii præsidiis, potissimum cū
 Julio Placentio Medico peri-
 tissimo institutum meum con-
 tuli, tum hunc tum cæteros
 etiam atq; etiam obtestatus,

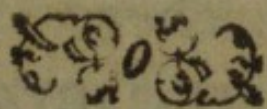
ut quæ singularia & exotica
in correptis symptomata, alia-
q; scitu digna reperirent, stu-
diosa indagine observata, an-
notataq; mihi communica-
rent, quod haud in viti animi
obsequio egregiè præstitum.
Acceſſerunt & hisce minimè
prætereunda consilia Docto-
ris Jacobi Albani Gibbesij,
medicæ facultatis peritia non
clari duntaxat, sed & inter
paucos hujus temporis Philolo-
gos Viri singularis. Quibus o-
mnibus ritè tandem inter se
cum iis, quæ in complurium
Authorum annotationibus
circa varia pestis eventa re-
pere-

bereram, comparatis, hanc
præsentis opusculi diatriben
exorsus, aspirante DEO, opi-
nione mea citius perfeci. Ne
deniq; in materia abstrusissi-
ma, & apud ipsosmet Medico-
rum principes Hippocratem
& Galenum adhuc indefinita,
propriis ingenii partibus in-
consultius favere viderer.
Scrutinium hoc Physico Me-
dicum, quaecunq; tandem il-
lud sit, excellentissimis Urbis
Medicis (quorum primus fuit
Joannes Benedictus Sinibal-
dus in Athenæo Romano Iatri-
ces Professor meritissimus; al-
ter Paulus Zacchias Aula Pon-
tificiæ

tificia Medicus clarissimus;
tertius Hieronymus Bardius
Theologiae uti & utriusq; Me-
dicinae eximius Doctor) Viris
sanè sapientia, reconditioris
Medicinae peritia, librorumq;
editione Orbi notis, ea qua par
est, submissione recognoscendū
exhibui, quorum sanè benigno
censurae influxu opusculum
veluti animatum, exorna-
tumq; lucem videre gestiit. In
quo, si quid bono publico profi-
cium, hominumq; necessitati
occurrerit oportunum, DEO
Opt. Max. id cum primis ad-
scribi velim, qui uti bonorum
omnium fons est & origo, ita
gra-

gratiae suae inciles, cui vult, a-
berit, cuius proinde beneficia
recognovisse, est in eum, à quo
profluxerunt, omnia refudif-
se. Vale Lector benevole,
meamq; in hoc opusculo prae-
stitam opellam æqui bonique
consule.

TESTI-

TESTIMONIA Celeberrimorum

Vrbis Medicorum, quibus
hujus censura opusculi deman-
data fuit.

*Joannes Benedictus Sinibal-
dus in Romano Athenæo Medicinæ
practicæ Professor ordina-
rius.*

Librum hunc, cujus est epigra-
phe, Scrutinium Physico-
Medicum contagiosæ luis, exa-
ratum ab Admodum R. P. A-
thanasio Kirchero Societatis
JESU Scriptore, jam dudum in
omni pene Scientiarum genere
emerito, verèque Athanasio, vi-
di, & intento animo perlegi, at-
que in eo non solùm nihil desi-
derari posse assevero, quod ad
pestis integram diagnosin atti-
neat,

neat, sed miras insuper atq; in-
auditas adhuc profiteor conti-
neri doctrinas, uti cœteris o-
mnibus hactenus inaccessas, ita
uni viro tanquam Oedipo per-
vias. Porro mirari subit, quomo-
do Author hic Iatricæ facultatis
alioquin experts, quoad praxin
saltem ac professionem, de re
medicâ valde arduâ, intimèque
abstrusa tam doctè, basilicè, me-
thodicèque, tamque acroama-
ticè scripserit, ut mihi proinde
fas sit asserere, neminem adhuc
nec vetustioris seculi rei medi-
cæ professorem ad pestis ideam
proximiùs calamo collimasse.
Ex ædibus nostris die 15. Augusti.
Anno 1657.

Paulus

*Paulus Zacchias Medicus
Romanus.*

P. Athanasius Kircherus è Societate JESV eminentioris notæ scriptor, jam dudum doctiores omnes ingeniosissimis suis literariis laboribus, in sui admirationem pellexit. In Tractatu verò de Peste, quem summa delectatione perlegi, omnem admirationem superavit: dum enim in alienam messem manum imponit, illam tam doctè, tamque prudenter exagitat, ut iis ipsis, quorum illa messis est propria, palmam omnibus surripuerit. Nam in penitissima Naturæ penetralia sese insinuans, non vulgares & ex trivio petitas rerum causas, sed abstrusiores aliisque

que imperscrutabiles ac veras
 in affecutus est, ut ipsis sensibus
 vobis consequendas offerat.
 Quid mirum ergo, si in propo-
 nendis contra truculentissimā
 nem remediis scopum omnem
 tingerit, qui causas ejus est affe-
 ctus. Prodeat itaque jam in lu-
 cem Liber, qui veritatis Lucem
 nebris diu obrutam detegit,
 qui ærumnosissimis homini-
 bus tam salutaris esse possit.

Hiero-

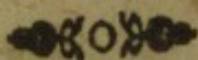
*Hieronimus Bardi D. T. Ia-
tro-philo Euchymicus.*

SCrutinium Physico-Medici
de Peste opus eximium, mo-
le quidem parvum, sed doctri-
næ pondere maximum omni
scii & per universum terrarum
Orbem famigeratissimi P. Atha-
nasii Kircheri è Societate JESU
de mandato Sacri Palatii Apo-
stolici Magistri Reverendissimi
sedulâ diligentia perlegēdo de-
gustavi, & in eo nihil reper-
censurâ, neque civili, neq; mo-
rali, neq; Ecclesiasticâ corrigen-
dum; sed cū sit abstrusissimis
& prorsus reconditis animad-
versionibus & experimentis cō-
decoratum, & pro averruncan-
da peste maximè proficuum &
pernecessarium, ideò prole-
quā

D. T. In quàm primùm subjiciatur, ut
 ab Authore licet Sacerdote
 Theologo, in hoc etiam Ranu-
 nium Episcopum Arausiensem,
 regimen contra pestilentiam &
 Epidemiam conscribentem, &
 typis impressum imitantem, di-
 gna gloria, & à legentibus sum-
 ma utilitas præoccupetur. Ex
 meo Musæo 9. Junij 1657.

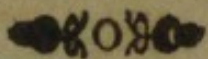
GOSVVI-

GOSVVINVS NICKEL
Societatis JESV Præpositus
Generalis.

Cum Tractatum de Peste à P.
Athanasio Kirchero nostræ
Societatis Sacerdote conscri-
ptum, aliquot ejusdem Socie-
tatis Religiosi, nec non insignes
quidam Medicinæ Doctores re-
cognoverint, & in lucem edire
posse censuerint, potestatem
facimus, ut typis mandetur, si i-
ta iis, ad quos pertinet, videbi-
tur, cujus rei gratia has literas
manu nostra subscriptas, sigillo-
que nostro munitas damus Ro-
mæ. 1. Novembris 1657.

Gosvvinus Nickel.
Im-

Imprimatur. Si videbitur
Reverendiss. Patri S. P. A.
Magistro.

M. A. Episc. Hierapol. Vicesg.

Imprimatur.

F. Raymundus Capisuccus
S. P. A. Magister Ord.
Præd.

SCRV.

LIBRARIUS

RECTOR

MAJESTAS

MAJESTAS

MAJESTAS

MAJESTAS

MAJESTAS

MAJESTAS

MAJESTAS

MAJESTAS

MAJESTAS

MAJESTAS

MAJESTAS

MAJESTAS

MAJESTAS

MAJESTAS

MAJESTAS

MAJESTAS

MAJESTAS

MAJESTAS

MAJESTAS

SCRVTINII
PHYSICO-ME-
DICI

Contagiosæ luis:

Quæ

PESTIS vulgò dicitur.

SECTIO I.

De origine, causis, & effecti-
bus Pestis.

CAPUT I.

*Pestis est flagellum & sagitta
Dei ob peccata hominibus
immissa.*

UMANVM ge-
n9 originalis pec-
cati cōtagione pol-
lutum, uti protin9
vel à teneris un-
guiculis in se ma-
C lorum

lorum aliorum vim, veluti à Proto-
plasto commissi sceleris quasdam
reliquias sensit; ita à divinorum
mandatorum tramite, insita quadā
pravitate declinans, in omnia vitio-
rum genera ultronea voluntate se
præcipitavit, vel ipso Deo ad tan-
tam humani generis depravatio-
nem ingemisciente. *Videns autem*

*Genes. 6. Deus, quod multa malitia hominum
esset in Terra, & cuncta cogitatio cor-
dis intenta esset ad malum omni tem-
pore, pœnituit eum, quod hominem
fecisset in Terrâ; Delebo, inquit, ho-
minem, quem creavi à facie terre.*

Ascendente itaque intolerabili
Mortalium iniquitate in conspectū
Dei, ita quidem aquarum Catacly-
smo omnes disperdidit Mortales, ut
tamen in Noëmi arca novæ gene-
rationis humanæ Seminarium reli-
querit. Verum crescente denuò ho-
minum multitudine, & æquo pas-
su malitiâ eorum invalescente, ne
pror-

prorsus, quos ad imaginem suam
 condiderat, perderet; alia iis flagel-
 la tantò sanè duriora, quantò enor-
 mium delictorum perpetrations
 divinam misericordiam gravius of-
 fenderant; constituit; Quibus à
 primævis Mundi temporibus in
 hunc usque diem justus Deus non
 desinit in dorsa peccatorum ani-
 madvertere. Si quidem triplici ja-
 culo, si quandoque à divino cultu
 divinorumque mandatorum semi-
 tis declinantes, peccatis non ferē-
 dis se commaculaverunt, adoritur;
 bello, furoris Domini sagittâ, su-
 perba dominatorum terræ colla
 miserè premit; fame, insatiabilem
 hominum avaritiam horrendum in
 modum configit; peste omnium
 fœdissima lue, fœdam castigat Mor-
 talium luxuriam. Non poterat sanè
 divina clementia aptius ad emen-
 dandos rebelles mortalium ani-
 mos remedium invenire, hac pluri-

*Tria
 flagella
 Dei, quibus De-
 us pec-
 cata ho-
 minum
 punit.*

*Horren-
da cata-
strophe
pestis te-
pore.*

*Scopos
Autho-
ris.*

ma mortis imagine, vel Ipso conce-
ptu formidanda. Quis enim, dum
Vrbem derepente huiusmodi ca-
lamitate occupatam, luctu mœren-
tem, plateas omnes cadaverum
ruina, horrido nimium spectaculo
offusas intuetur, intolerabilem fœ-
toris eluviem sentit, dum pater fili-
um, filius patrem, mater utrosque
omni auxilio destitutos deferit, dū
confusa omnia mœrore, luctu, eju-
latu omnia susque deque feruntur;
non statim divinam scelerum vin-
dicem dextram occulta virtute o-
perantem, quā terga ferit Morta-
lium, intelligat? dumque pestifera
Angeli sagitta ex pharetra promi-
tur exitiali lue plena, cœlestis iræ
falmen torquetur, nemine à tantā
immuni plagā: quisnam tam effe-
rati insensatique animi est, qui tam
funesta rerum Catastrophe non
commoveatur? Huiusmodi itaque
inauditas calamitates, dum ex va-
ria

ria historiarum coacervatione, & præfenti Neapolitanæ & Genuensis Urbis calamitosissimo statu non sine horrore cognoscerem, tantum illa in animo meo pondus obtinuerunt, ut ad commune bonum nescio quò interno instinctu compulsus, calamum exererem ad ea posteritati tradenda, quæ & pestis naturam proximè enuclearent, & unâ congrua media tam quæ intra naturæ claustra, quàm quæ extra ejus naturæ limites, in divinæ voluntatis beneplacito posita sunt, communicarem. Quamvis enim Deus Opt. Max. sola voluntate sua aut Angelorum ministerio eam quam olim Davidis tempore, edidisse sacra oracula nos docent, Mortaliū stragem, cū lubuerit, edere possit; ut plurimum tamen hoc tempore secundarum concursu causarum utitur, dum epidemicis hujusmodi calamitatibus premit Orbem ter-

*pestes
nonnul-
la etiā
si à Deo
immis-
sa, natu-
ralibus
tamen
causis
non ca-
rent,*

rarum. Et dum vel insensatam na-
turam in ultionem sui animat, juxta
illud, & *pugnabit pro eo Orbis terra-
rum contra insensatos.* Certum est,
hujusmodi plagas naturalib9 cau-
sis non carere, quæ veluti divinæ ju-
stitiæ ministræ, contra humanum
genus insurgunt atque defæviunt,
Mundumque innumeris malis in-
volutum exagitant. Quemadmo-
dum verò Sapiens rerum Conditor
ita in Mundo bona temperavit ma-
lis, ut nullum sit adeo grande ma-
lum, cui non suum protinus para-
tum esse voluerit antidotum, ita in
pestifera lue, antidota esse voluit
tantò efficaciora, quantò malum
violentius ac truculentius est. Hinc
sæpius mecum volvi, quænam tan-
tæ plagæ causa esse posset, quæ eidẽ
remedia contraponi, quibus mo-
dis contagii vis evitari, ut tandem
in tanta Medicorum altercantium
confusione aliquid certi statui pos-
set,

set, quod quidem hoc Opusculo oportune fieri posse existimavi. Quod an assecutus sim, erit eruditi & æqui Lectoris dijudicare.

CAPUT II.

De Pests Etymo & definitione.

NON moror in pestis Etymo describendo, ubi effectus nullibi & nemini incognitus est; sive enim à perimendo sit dicta, quod derepente jaculi in morem adoriatur mortales; sive à pascendo, quod instar belluæ venenatæ Urbes integras depascentis & funditus evertentis regna in morem lupi deprædetur, sive aliunde sic dicta, parum interest, cum quid illa propriè sit, quis aëreus ille draco læthifero suo toxico omnia infestans, ubi originis suæ natales habeat, nobis cumprimis demonstrandum incumbat.

Ut itaque omiſſis definitionibus

variis minus sufficientibus, exacta (quantum fieri potest) & præcisa detur pestis definitio. In primis notandū, quod ad præsens attinet, triplex morbi genus ex Medicis posse assignari; quorum primum dicatur *σποραδικόν*, alterum *ἐνδημικόν*, tertium *ἐπιδημικόν*, juxta Hippocratem & Galenum. Sporadicum, sive quod idem dispersum dicitur, quotiescunque in una vel pluribus regionibus diversa morborum genera vagantur, sive sint citra mortis periculum, sive lethum accelerantes, cujusmodi sunt ophthalmiæ, dysenterici, variæ febres, variolæ similesque morbi, qui subinde vel ex abundantia humorum, vel aliis de causis uni vel alteri Regioni accidere possunt. Secundum dicitur *ἐνδημικόν* sive patrum, quod id morbi genus uni alicui regioni sit ex natura loci peculiare; hoc pacto Ægyptus præ cæteris mor-

*Triples
morbi
genus.*

Sporadicum.

Epidemion.

Endemion.

*Et quid
sint.*

morbum, quem elephantiasin vo-
cant, parturit; nonnullæ Alpinarum
regionum valles ex nociva aquæ
notabilis qualitate in hominibus
pedas strumarum protuberatio-
nes producant, ut res inflatos dice-
res, patriæ communes. Insula Me-
tensis dysenterias insitâ quadam
naturæ vi generat. Ita ut nulla pro-
modum sit natio, quæ uti diver-
sum situs naturalisque constitutio-
nis temperamentum sortita est, ita
diversa quoque, sibi que propria
morborum semina insita nō habeat.
Tertium quod vocant ἐπιδημιον;
popularis morbus omnibus com-
munis dicitur eò, quòd scilicet ita
est communis, ut nulli regioni pro-
prius videatur, sed naturâ suâ o-
mnes infestet, qui si singulariter cō-
tagiosus & perniciosus fuerit,
propriè pestis dicitur; quam
cum quibusdam sic ferè definimus:

Pestis est morbus communis complures
C 5 simul *Pestis*
definitur

simul etiam diversarum regionum infestans, dirorum malorum causa & origo, lethalis & maximè contagiosus. Dicitur morbus communis ad differentiam sporadicorum; dicitur infestans complures etiam diversarum regionum, ut distinguatur ab Endemiis morbis, qui unam tantum (ut supra diximus) regionem, ex naturali loci constitutione vexare solent. Dicitur dirorum malorum causa & origo, quia innumeris Symptomatis ex intimo malignantis naturæ sinu repullulascentibus, infestos eâ exagitat. Lethalis dicitur, quia celeri insinuatione sui magnam mortalium portionem exiguo temporis spacio conficit. Dicitur maximè contagiosus; ad differentiam aliorum quorundam morborum, qui tametsi nonnulla contagionis labe polleant, non tamen maximè contagiosi dicuntur. Nec refert, quod nonnulli Medici pestem dicant

Cur maximè contagiosa.

cant sine contagione saltem excel-
lenti esse posse. Nam, quidquid de
hoc sit, (in quo alii dissentiunt dicē-
tes : pestem, etiam quamcunque
esse contagiosam, & maximè con-
tagiosam) etiam hoc dato, adhuc
congruenter ea particula additur;
ut videlicet significetur, pestem, si
non in omni casu, aut in singulis
(uti loquuntur) individuis, at sal-
tem ex ipso suo genere maximè cō-
tagiosam esse: sive quia nulli alii
morbi de sui natura ita contagiosi
sunt, quod etiam agnoscit Aristo-
teles in problematis Sectione VII.
sive quia pestis per se cōtagiosa est
omni genere contagii, quod affi-
gnare solent Medici; per contactū
scilicet, per fomitem è propinquo,
atque ad distans. Sola itaque pe-
stis maximè contagiosa est, tum ob
abditam excellentis putredinis
vim, qua pollet, tum ob velocem
morbi serpentis propagationem

non in vicinas tantum, sed & in remotas quoque regiones per contagii diffusionem. Haftenus exposuimus definitionem; jam tantae malignitatis causas exploremus.

CAPUT III.

De Causis pestis.

Lib. 2. c.

12.

MOrbos pestilentes occultas & coecas causas habere, testatur cum aliis Fernelius, de abditis rerum causis. Vnde etiam in iis eruendis magna est Medicorum altercatio. Nos hic paulò altiùs remindagantes tam insolentis in hominibus scaturientis effectus eas causas Deo dante, assignabimus, quas is solus, qui Naturæ Oeconomiam penitiùs excusserit, nō ignorare possit. Neque quispiam sibi persuadeat velim, unicam tantum totalem hujus mali causam assignari. Siquidem effectus exoticos in pesti-

pestifera contagione elucescentes, ex pluribus iisque partialibus causis resultare tam certum est, quàm certa est Symptomatum summa in Microcosmum dominantium ferocia. Verùm antequam hoc doceamus, primùm de variis causis, ex quibus pestis nasci possit, agemus, ut deinde ad primam paulatim ejus originem fontemque veluti per varios rivos delati, pertingamus.

Notandum itaque, pestilentiam duplici modo spectari posse; vel prout divinum quid esse censetur, vel prout intra naturæ claustra continetur. De priori lue, non est quod hic agamus, cum omnes naturæ terminos longè excedat, solo Omnipotentis Dei præpotenti dextra in pœnam enormium delictorū, quibus homines sese commaculare non verentur, inflictæ. Et hujusmodi plaga fuit pestilentia & primoge-

*Pestis
duplex
divina
& naturalis.*

*Pestis
Aegypti-
aca Moy-
sis, &
Davi-
dis tem-
pore.
2. Reg. c.
24.*

*Deus u-
titur
natura
ad mun-
dum ca-
stigan-
dum.*

mogenitorum mors in Ægypto à Deo per Mosen in σκληροκαρδίας, sive obstinationis Pharaonicae pœnam immissa. Talis fuit & Davidis temporibus à Deo Angeli ministerio inflicta, qua 70. hominum milia triduo extincta sunt. Tales subinde quoque leguntur in Historiis Ecclesiasticis, quas suo loco recitabimus: Et quamvis ipsa contagiosa lue, veluti immediato justitiæ suæ instrumento, Mundum castigat; ut plurimum tamen mediante natura ejus ministra, justitiæ suæ rigorem exerit; atque adeò pestis suas in natura fundatas rationes habet, cum plerumque DEUS Optimus Maximus causarum secundarum concursu ad similes humano generi plagas inferendas utatur.

§. I.

Variis modis pestis ex putre-

trefactione rerum nasci
potest.

PEstis itaq; sæpius oritur ex gra-
vis & pestiferi aëris halitu, aut e-
jusdem intemperie & acrasia, quæ
mixtum vim quandam malignam
paulatim ad corruptionem dispo-
sitivam acquirit. Aër autem effici-
tur pestifer.

Primò ex putridis exhalationi-
bus iis in locis exspiratis, quæ sta-
gnorum paludumque cœnoso &
putrido limo abundant, quæ Solis
accedente extrinseco calore, nescio
quid virulentum cōcipiunt; quod
morbi pestiferi teminaria necessa-
riò consequuntur.

*Causa
pestis ex
putrefa-
ctione*

Secundò ex cadaverum temerè
projectorum virulento halitu; Pu-
trefcunt autem & sanie diffluunt
humana cadavera imprimis, tum
insitâ sibi ad putredinem dispositi-
one, tum extrinseco solaris æstus
acces-

*Cada-
vera in
prælio
occisorum
pestis
subinde
causa.*

*Livius
de peste
in Latio
regnante
Romulo.*

accessu. Et hoc ut plurimum fit duplici ratione. Primum videlicet, ubi commissio cum ingenti hominum strage, prælio, cadavera hominum in campis hinc inde temerè dispersa, omni sepulturæ beneficio privantur, aut superficie tenus duntaxat terræ mandantur; unde iis à carnivoris animalibus odoratus sagacitate ductis, erutis, devoratisque novum fundatur cōtagionis Seminarium; uti summa mortalium jacturâ, jam à triginta annis sæpè sæpius afflictâ Germania, summo suo dolore experta fuit; & Livius apertè docet; Cædes enim, quas regnante Romulo Fidenates & Romani mutuis sese excursionibus insectati in campis fecerunt, ingens mox in Latio pestis consecuta fuit. Rursum fit subinde, ut homines, vel summa penuriæ necessitate pressi, & famis, inediaque rabie infestati, dum vel quodlibet obvium, & humano nutri-

nutrimento incongruum inconsul- *Latet*
 elicit. *in homi-*
 nimento assumpto, morbos acqui- *neali-*
 ant, pestiferæ contagioni maximè *quid pe-*
 congruos; unde pestis famem, uti *stiscan-*
 meram pedissequa, ut plurimum te- *sati &c.*
 quitur; uti innumeris exemplis ex
 omnium Historicorum monimen-
 is probatur.

Tertiò contingit subindè, ut ma- *Cadae-*
 no in mari commisso prælio cada- *vera ex*
 ra in mare projiciantur; Quæ *mari*
 quor, ab inimico hospite sese ex- *in littus*
 nerandi desiderio, littoribus cõ- *ejecta*
 mittit; quæ semiputridain sepultaq; *pe-*
 magnam dant sæpenumero conta- *causa.*
 gionis materiam. Eademque est
 adaverum in amnes projectorum,
 in littora dispulforum ratio.

Quartò. Ubi animalia ex incon- *Ex ani-*
 ruo & maligna qualitate imbuto *maliu-*
 labulo contagionem contrahunt, *morbo-*
 xperientia docuit, nihil ad aërem *forum*
 efficiendum potentiùs efficaciusq; *consti-*
 esse pestis. *tutione*

*Boves
non ritè
sepulti
in Gallia
pestis
causa.*

esse posse, quàm si mortua, quantocyus terra profundè non obruantur. Et experienciâ didicit Gallia, dum in Alvernia tabe extinctorum bouum corpora non ritè sepulta, pestiferæ qualitatis mephyti inde expirante, universum ferè regnum ingenti infectionis damno infecisse, narratur.

*Balena
in littus
ejecta,
Epu-
refacta
causa
pestis.*

Quintò; Fit subinde, ut sive terræ motu, sive ex alio accidente, ex imo maris fundo contagiosus, ex depravata mineralium Spirituum exhalatione halitus erumpat; Quo infecta omnis generis squamigeræ gregis animalia extincta in littus dejiciuntur; Quorum noxia putredine dici vix potest, quàm facilè in pestem degeneret. Docuit hoc balenæ cadaver in littus Tuscum propè Graviscum superiori sæculo ejectum, cujus contagio universam mox Tusciam inficiens, magni mortalium exitii causa fuit. Quare quod

od proinde in nonnullis regio-
 bus maritimis continuò ferè pe-
 contagio sæviat, alia causa non
 quam piscium ostreorumque, u-
 affluxu maris in littus coniecto-
 m, ita defluxu ejusdem in sicco
 rentium putrefactio; & testis est
 gyptus, in quo Nilo exundante,
 m is piscium, Crocodilorum, cœ-
 corumque monstrorum multitu-
 nem secum in campos limosos
 vehit; hæc enim deficiente exun-
 tione, putrefacta, eam regioni
 stis frequentiam conciliant; quã
 inc experiuntur. Idem contingit
 Septentrionis partibus, ubi certis
 norum constitutionibus pisces
 tra flumina glacie densissima cõ-
 iecta, aves intra arborum domu-
 foramina, serpētes intra terræ
 cera enormitate frigoris enecta,
 cedente verni temporis calore
 trefacta, veluti ex busto ingens
 citarunt contagionis incēdium.

*Cur in
 mariti-
 mis Vr-
 bibus
 plerum-
 que pe-
 stis do-
 minetur
 Pests
 in Æ-
 gypta
 causa.*

Ser-

*Serpentes
putrefacti.*

Serpentes quoque magnis aquarum diluviis ex montium fissuris elictos, & intra alveos devolutos, dum littoribus committuntur, pestem excitasse docent Historici; ut constat ex peste, quæ sub Pelagio II Romæ invaluit. De qua vide Baronium.

*Locustæ
in littore
Aphrica
putrefactæ
peste in-
audita
causa.*

Sextò. Locustarum & bruchorum similiūque insectorum genera, ventorum violentiâ in mare cōjecta, dum deinde coacervatim in littora congeruntur, putrefacta memorabilem omnibus seculis pestem generarunt Carthaginensem, de qua Thiodorus Siculus aliiq̃ue. Nec Siciliae hujus generis catastrophae in suis historiis desunt.

Septimò. Contingit subinde, ut ex repentino terræ motu fundus maris apertus magnam secum piscium, conchyliorum aliorumque animalium insectorum virulentorum quantitatem in occultos terræ
mea-

grus aqua meatus trahat, quæ in cæcas mon-
strum cryptas coacta, & superveni-
ente limo terrestrisque materiæ
invisibiliis, ibidem defectu liberio-
ris aëris corrupta & putrefacta, præ-
ter animalia toxico referta putridū
quoque aërem generent; Qui suc- *Alia*
cessu temporis terram vicinam in- *pestis*
ficiat; donec tandem per porosa *causa.*
terræ meatus montiumq; fissuras ex-
teriori aëri communicetur, herba-
rum plantarumque radices inqui-
et, unde magna sæpè brutis ho-
minibusque strages accidit. Ex si-
mili occasione videntur dracones
nati, qui teste Aristotele intra an- *Card.*
num quoddam Mundis Macedo- *lib. de*
niæ stabulantes, teste Cardano li- *Venen.*
bro de Venenis, tam pestiferum
malitum spirabant, ut vel transeun-
tes in momento interficerent, atq;
deò totius regionis exterminium
intenderent; quibus tamen occi-
sis, pestis mox cessavit.

Oda-

*Cannabis &
linum
aquis
maceratum
pestis
causa.*

Octavò. Cannabis & linum in stagnantibus aquis maceratum nec scio quam virulentam putredinem acquirit pesti generandæ aptissimam quam nonnullas urbes summo suo damno incurrisse legimus.

§. II.

In quo de causis pestis ex infecto aëre proveniētis quædam adduntur.

*μιάσμα
quid?*

*Quomodo
aer
inquinatur.*

Aer sub duplici ratione considerari potest. Primò, quoad propriam substantiam essentiâq; Secundò quoad accidentia seu inquinamenta, quæ *μιάσματα* à Græcis dicuntur. Priori modo aër omnis contagionis expers est, ob summam sui subtilitatem, qua & naturam ætheris & ignis, quæ inquinari non possunt, imitatur; Posteriori vero modo tum variis expirationum & terra effluviis, tum nebulis, nubi-
bus,

us, vaporibus halituum varia mi-
cella foetis, quibus aer veluti cor-
pore quodam & vestimento sensi-
bili induitur, infici dici potest; un-
de cum aer dictorum inquinamen-
torum tantum vehiculum quoddam
est, certum est, non vehiculum, sed
magazinum perniciosarum mercium
confluxum (dum aeris poris altius
insinuatus, huc illucque pro vento-
rum ratione agitur) hominibus,
plantis, animalibus exitium afflare;
unde purum & limpidum aetherem
omnis inquinamenti incapacem
esse asserimus; cum alterius natu-
ra sit inquinamentum; alterius ae-
ther, sive purissimus aer; dicitur
amen infici, quod inquinamentum,
sine aeris, utpote pestiferorum spi-
rituum vectoris ope effectum forti-
tari nullum possit. Quomodo vero
haec fiant, aperio. Sciendum itaq;
universam Tellurem sive Terra-
queum globum ex omni parte in-
gentia

gentia effluviolorum agmina diffundere, quæ & Athmo-sphæram terrestrem constituunt, idque sapienti sanè naturæ consilio, cùm enim homo purissimo aëre ob summan subtilitatem raritatemque vivere non possit, natura rerum provida ita humido illo effluvio aërem telluris superficiem ambientem temperare voluit ut aptissimum & proportionatissimum foret respirationis hominum cæterorumque animalium instrumentum, Vti verò hujusmodi effluviolum, pro ratione & constitutione regionum, oppidò diversum est; ita diversos quoque effectus in viventium Oeconomia producit. Hinc aër nonnullis in locis opacus, difficilis, putridus & morbosus: in aliis salubris, serenus, vividus & omnis noxæ expers, in aliis & aliis mediocritatem quandam sectatur. Quoniam verò natura in perpetua alterationum machinatione-

*Aeris
diversa
ratio in
diversis
locis.*

natione versatur, fit nonnunquam
 it vel per terræ motus, vel intima-
 rum partium igne subterraneo de-
 pravatarum novam & exoticam ge-
 nesin, aër abditus corruptionis ve-
 neno pragnās per porosos terrarū
 tractus, montiumque rimas exspi-
 ratus, tandem suprapositæ sibi re-
 gionis aërem purum quisquiliis
 inquinat; atque hoc pacto fun-
 dit veneni concepti longè lateque
 propagandi Seminarium. Quod
 vel potissimum liquet in nonnullis *Antra*
 intris, quæ adeò virulentum conti- *lethife-*
 nuò halitum emittunt, ut & homi- *ra hali-*
 nes & bruta, quotquot inconsultius *tu vici-*
 ea intrarint, mox extinguat; quo- *rum ae-*
 rum complura in diversis Mundi *rem in-*
 partibus observavi, cū illa non *ficiunt.*
 sine meo periculo singula curiosius
 exploraturus subivi; quemadmo-
 dum uberrimè in Mundo nostro
 subterraneo ostendetur. Hujus-
 modi antra, si quandoque malignā
 D pesti-

pestiferorum halituum turbam sibi in auxiliares copias adsciverint, tantas tumultuante natura strages edere possunt, quantas cum admiratione legimus contigisse in variis Orbis partibus, ex diffractis per terræ motum hujusmodi Charontis claustris; vel dum per occultorum canalium aperturam sese amicus jungunt memoratorum antrorum spiraculis noxiæ lethalium halituum aporrhææ. Ex hujusmodi enim halitibus primum terra superficiei extimæ vicina inficitur, hujus venenum hauriunt radices, plantæ, gramina & fructibus refertæ arbores; quarum mucor ex floribus fructibusque exundans in vermes & insecta omnis generis animatur; hæc bruta juxta atque homines, in alimentum corruptione plenum assument; unde sanguinis corruptio & pestifera contagio necessario consequitur, ut postea dicetur.

CA-

CAPUT IV.

*putrefactione contagiosa,
sq; causis proximis & re-
motis.*

Ti facile est contagii effectus cō-
cipere, ita nihil ferè est, quod
toperè Medicorum ingenia
serit, quàm vera & propria con-
taminatio origo effectuumque tam
olentium causa. Hinc non defue-
t, qui pestis per contagium
propagationem fieri nulla ratione,
tra omnium sæculorum expe-
ntiam, existimarunt, dum omnes
tiferæ propagationis rationes
aëri putredine cōtaminato ad-
bunt. Cum itaque in praece-
ntibus fusè, quomodo & quot
busque modis aër inquinatus
tem inducere possit, descripseri-
s, modò què eadem ab aëre in
mana corpora inducta propa-
D 2 getur,

getur, dicendum restat. Quod exactius fiat, de causa contagionis quæ est putrefactio, disceptationis nostræ primordia auspicabimur.

Putrefactio, quæ species quæ corruptionis est, dupliciter hoc loco considerari potest: vel secundum & generatim; prout eam spectant Philosophi; vel speciatim, prout ea hic Medicorum considerant palæstræ. Juxta priorem modum, nihil aliud est Philosopho teste, quàm corruptio ejus, quæ in unoquoque humido propriè & secundum naturam caliditatis, ab aliena caliditate, hæc autem est ambientis, id est, putrefactio nihil aliud est, quàm corruptio caloris nativi, in humido radicali existentis alicujus mixti corporis, & ita ab externo & peregrino calore. Hic quippe externus ac peregrinus calor, dum eum interno robustius rem esse contigerit; caloris interni arcem aggressus, id est humidum

att

et tenuando dissolvit; unde calor
contagiosus, atque unâ cum humido atte-
nuato fuga sibi consulens, externo
calori commissâ statione cedit; ex
qua tandem alteratione ea corru-
ptio nascitur, quam putrefactionē
dicimus.

Verum in proposito cum Medi-
cis eam putrefactionem peculiari-
ter consideramus, quæ non quacū-
que externi caloris in internum a-
ctione & victoria perficitur; sed
speciali vi caloris illius, qui peregrini-
is quibusdam pravarum conditi-
onum copiis associatus, & clande-
stinis machinationibus sese insinu-
ans, mox cor vitæ, caloris, spirituum-
que officinam invadens, susque de-
que fert omnia, truculentoque as-
ultu, vitæ arce expugnata peregri-
no quodam præsidio illud munit;
quam putrefactionem pestiferam
& summè contagiosam idcirco di-

cimus; quod non tantum intra occupatae arcis terminos sese continet, sed & excursus suos exercet, longè latèque exprorectas regiones, omnia devastando, & ad interuersionem delendo cum infiniti mortalium strage; quam etiam pestem appellamus: quippe quæ nihil aliud est ex supradictis, quam morbus summè contagiosus, à supra citatis causis proveniens, qui putredinem excellentem in contagio à corde vel in ipso corpore inducit. Est autem contagio (ut varii definiunt) corporis corruptionio in totum vel in partem, ab uno in alterum transiens, corruptione in particulis clam facta. Porro contagionem, cum Antonius Porto aliisque corruptionem putrefactionem quandam esse dicimus: quamvis eam aliqui (fortassis latius quam nos hoc loco accipientes) absque corruptione dari posse

*Quid sit
contagio*

*Lib. I. de
Peste. c.
5.*

posse existiment. Dicitur clam
 infectio, quia virtute quadam
 abdita & vix cognita, humorum
 spirituumque officinæ sese insinuat,
 unde & à febribus ardentibus acu-
 tis & putridis distinguitur, quæ etsi
 malignâ qualitate polleant, conta-
 giosa tamen ut plurimum facultate
 carent. Ut itaque, in quonam ex-
 otica illa putrefactionis facultas
 consistat, aperiatur; sciendum, du-
 plex hujus principium statui posse,
 primum ex parte subjecti sive in-
 trinsecum, estque prava quædam
 ex viscerum oppilatione humorû-
 que malitia in humano corpore re-
 sultans dispositio. Alterum prin-
 cipium extrinsecum aër est vene-
 nosus, & pestiferis effluviis, sive ex
 terrestribus & cœcis æternæ noctis
 receptaculis expirantibus, sive ex
 noxiis influxuum cœlestium fuligi-
 nibus tinctus contaminatusque
 existat, sive aliis de causis suprâ cõ-

*Putre-
 factio in
 quo con-
 sistat.*

memoratis exoriens; certum est
utrasque tanquam concausas ad
eundem effectum ut plurimum cō-
currere. Siquidem exotica coele-
stium corporum constitutio, terre-
stris globi aërisque vicini *παισπε-
μια* virtute sua movet, paulatim
ad monstrosos partus disponit; qu-
cū ex peregrina mineralium ex-
crementorum commistione & va-
pore, excellente quadā putredine
cōtaminato resultent, fit ut nūc hīc
nunc illīc, vel per terræ motūs, ve-
per ignium subterraneorum vasti-
tatem Telluris externa superficie
fatiscente, occulta & nullis sensi-
bus obvia quædam spiracula effici-
antur, per quæ conceptus intus à
multo tempore foetus malignitate
vapor expirans disposito jam va-
poroso aëri communicetur, hic vi-
rulento expirati; vaporis inquīna-
mento vitiatus, dum ab hominib;
per inspirationem hauritur; mox
inimi-

inimicum sibi Antagonistam Archæum Spirituum vitalium Oeconomum, id est, cor calidi & humidum & consequenter vitæ officinam ad-
oritur, qui repentina inimici irruptione territus viribusque diffusus fugiens stationem derelictam hosti cedit; hic nativo hospite expulso, nova & priori toto cælo contraria Seminaria ponit, quam putrefactionem contagiosam nominamus, in viventibus quidem morbi inevitabilis prodromon; in mortuis quoque fecundam ejusdem mortificæ sobolis propagatricem. A putredine itaque hujusmodi excellenti lenta, viscosa, profunda, sordida, in intimis humorum recessibus conclusa & ad minima redacta, tanquam à fonte quodam totius contagionis Seminarium promanat; quomodo verò id cōtingat, sequenti capite specialius cum bono DEO exponemus.

CAPUT V.

*De pestis seminariis, sive de
propagationis contagiosae mo-
do & ratione uberior ex-
plicatione,*

*Pestis
specificae
quali-
tate in-
ficit cor-
pora.*

EX dictis patuit, putrefactionem
contagiosam propriè non esse
simplici quatuor elementorum cō-
taminatione, sed præterea ex alie-
na & peregrina qualitatis deleteri-
æ facultate superveniente consti-
tutam esse, cuius proprium sit sor-
didam & foetidam vim in alterum
sive per contactum immediatum
sive mediante fomite transferre, at-
que adeo idem in alieno & separa-
to subjecto præstare, quod eadem
ex insita virtutis suæ efficacia per
inspirationem præstitit in prior
subjecto; haud secus ac magne-
tismo solo ferri contactu ei vim suam cō-
muni-

communicat, quàm ferrum sibi insitam
innumeris aliis ferramentis, quam-
vis à Magnete remotissimo spacio
diffitum communicare potest; de-
lectantur enim similia similibus, &
ad se invicem confluunt, se foveant,
le mutuis officiis benignè afficiunt,
per reciprocam virium communi-
cationem. Quemadmodum ita-
que putredo pestifera sive contagi-
osa non ex primarum qualitatum
naturalium penuario suæ virtutis & vi-
rulentæ efficacæ robur sulcipit; sed
ex abditis naturæ peregrinis Semi-
nariis foeturam concipit; ita mini-
mè quoque mirum, tam exoticis &
insolentibus Symptomatis conta-
gio affectos exagitari. Habet e-
nim omnis putredo, excellens hoc
à natura sibi insitum, ut effluendo
ab infecto corpore in alterum, me-
diante eadem virulentiâ contami-
nato aëre, sese exoneret; & hic cō-
cepta putredine in complures alios

*Putre-
dinis & is
exotica,
Essen-
tia ejus.*

conferat; atque adeo communis
& popularis sive epidemius per cō-
tinuam propagationem evadat, in
qua essētia pestis meritò à Medicis
cōmuniùs cōstituitur; Est enim pu-
tredo lenta, viscosa, maligna, cum
fœtore ut plurimum conjuncta,
quæ hîc Romæ ubi scribo se intra
corpus per continuum corpuscu-
lorum insensibilium eadem virulē-
tia, qua totum imbutorum poros,
meatusque principales sensusque
vix insinuavit, cum ecce, intimos
vitalium viscerum recessus, laten-
tes inquam Spirituum sanguinisq;
cordis & hepatis officinas inficit;
unde fugato calore nativo mortē
hominis consequi necesse est. Ut
autem paulò penitius hujus conta-
giosi morbi processum & occultas
semitas conspiciamus.

Suppono hoc loco, pestem, ut
supra probavimus, præsertim ex
subterraneis per cœli influxum cau-

fatis

satis expirationibus effici, in aëre,
 & aqua primò depositis quibusdā
 quasi Seminariis, Cœlum autem
 stellasque horum effectuum remo-
 tas causas in Itinerario Extatico
 sat superque probavimus. Sunt
 enim duo maximè globi cœlestes,
 Mars & Saturnus, qui dum virulen-
 tis quibusdam ex certo situ effluvi-
 is suis, inferiorem Telluris Athmo-
 Sphæram inquinant, fit, ut aër pri-
 mum conceptam foeturam in hu-
 midæ Oeconomiam conferat, hæc
 ulterius participata seminaria per
 cœcos Terræ meatus in occulta aë-
 ris subterranei conceptacula deve-
 hat, quæ ibidem concreta & ad ma-
 turitatem deducta per expiratione-
 nem abditam, non in aëream tan-
 tum substantiam jam ex siderum
 eclipsiumque contaminatione nō-
 nullum vitalis auræ damnum pas-
 sam, sed & in sentientis vegetantis-
 que naturæ familiam traducit; qua-
 rum

*Quæ si-
 dera po-
 tissimū
 pestem
 causant.*

*Vnde
pestis a-
nimali-
um.*

*Eur sub-
inde tā-
tum bo-
ves, non-
nunquā
equiant
pecudes
peste in-
vadant-
ur.*

rum illa necessario & perpetuo
haustu, hæc tum intrinsecus per ra-
dicum fibras, tum extrinsecus per
affusum madorem jam ab aëre in-
quinatum, virus occultum suscipit;
unde plantis, herbis, fructibusque
jam Sole decoctis dum fruuntur a-
nimalia, ex latente virulentia mox
in morbos insurgunt, juxta speciei
cujusque naturalis temperamenti
constitutionem proportionatos;
ut vel ex hoc in animalib9, jam bo-
bus, modò equis, nunc pecudibus
pestis origo luce meridianâ, clarius
pateat. Quod verò non omnia
simul diversæ speciei animalia hoc
pestiferæ qualitatis afflatu invadā-
tur, tum temperamenti animalium
diversitas in causa est, tum planta-
rum, quibus diversis ex insita natu-
ra fruuntur, esus disparata ratio;
virulentam siquidem vim dum dif-
ferentis naturæ herbæ attrahunt,
illa nativas pariter dictarum her-
ba-

barum proprietates vitiat, unde ex diversa veneni attractione, diversos morbos resultare necesse est, qui verbi causâ boum solummodo speciem, non alteram infestet; si enim venenosa exspiratio herbis bovinæ speciei propriis congruerit, boves solum adoriatur; si equinæ, solos equos; si pecuinæ solas pecudes invadet: herbæ enim non æquè virulentæ conspirationis vim, sed pro dispositionis ratione & subiecti capacitate participant; quamvis aquarum putridarum eadem iniquationis vi pollentium potus, quibus ut plurimum utuntur, plurimum ad contagionis vim promovendam conferat.

Assumpto itaque ab animalibus vitiatò miasmate pabulo in alimentum; mox illud virulentiaë seminaria nativi caloris excitatione exerit, vitalia membra humorum corruptela conficit, quam mors tandem consequitur. Vidisti ni fal-

lor, contagionis pestiferæ in animalibus primordia; nunc quomodo per eadem homo paulatim ad eandem vim disponatur, exponam.

CAPUT VI.

Quod ex nutrimentis hominum vitiato humore contaminatis oriatur sterilitas; hæc fames, famem tandem pestis sequatur.

DIximus in præcedentibus, quomodo herbæ, fructus, segetes venenola expiratione inficiantur; jam quomodo illa contagionis in hominibus animalibusque occasio esse possit, videamus. Certum est, hominem non nisi carniū, fructuum, herbarum, frumentique in panem coacti coctique alimento uti; solo enim illo nutrimur, quod aliquando vitam habuerit, id est, sensitiva

fitiva aut vegetabili natura consti- *illis nu-*
 terit; hinc homo terrâ, luto, saxis *trimur*
 cæterisque inanimatis rebus nu- *tantum,*
 triri non potest. Quæ quidem nu- *que ali-*
 trimenta si salubria & sana fuerint, *quando*
 totum quoque hominem in salu- *vitam,*
 berrimo corporis statu, si ab usum *habue-*
 excipias, constituunt; si verò mali *runt.*
 succi fuerint, ea intra corpus as-
 sumpta id efficient, quod ipsa esse
 comperiuntur. Et hujusmodi nu-
 trimenta in tria genera dividimus:
 quorum primum est frumenti; se-
 cundum carniū, tertium olerum,
 herbarum, fructuum. A frumento
 humanæ vitæ hypostasi ordiamur,
 cujus defectu statim in foribus fa-
 mes est pestilentiae prodromus; de-
 fectus autem provenit vel ex agro-
 rum sterilitate, vel bellorum turbi-
 nibus, quibus desiderata messis im- *Quomo-*
 pedita, Colonisq; dissipatis, omnē *do steri-*
 frumenti colligendi spem tollit, vel *litas na-*
 frumentum certè locustarum vio- *scatur.*
 lentiâ

lentiâ destructum, humanam vitam necessaria sustentatione privat. Quomodo verò sterilitas ista nascatur, ostendamus. Si virulentus halitus è terrenis exspiratus latibulis causticam quandam virtutē ex venenosi mineralis spiritu pro-
 gnatam, admistam habuerit; certum est, omnem in segetibus vigorem eâ ita labefactatum iri, ut ad spicam formandam vix pertingat, vel si pertingat, eandem ut plurimū granis aut nullis aut exiguis vel flaccidis vestitam relinquat. Accedit, quod nutrimentum illud, quod granis formandis deputabatur, ut plurimum inimica humoris vi, nescio, in quam peregrinam, aut lolii aut ægylopis viciæque aut alterius spurii grani sobolem degeneret, quæ simul frumento mixta, dici vix potest, quàm panis inde confectus, exóticos in humano corpore succos, quantam humorum acrasiam
 sive

*Frumentum de-
 generas
 quid
 mali ad-
 ferat.*

five intemperiem efficiat; uti enim veneni in humore assumpto latentis vi inquinantur, ita eandem quoque vim internæ humorû Oeconomia communicant; & experientia fat superque docet in iis, qui hujusmodi alimento utuntur; dum ut plurimum capitis agitantur vertigine, cordis angorem sentiunt, insignem stomachi cruditatem patiuntur; quæ aperta putrefactivæ facultatis intus operantis indicia sunt.

*Effectus
loli in
corpore
humano.*

Colliges ex his, ni fallor, luculenter, quomodo segetes hausto aliena vi depravato alimento aut sterilescant, aut una secum spuriam sobolem generent, humano usui oppidè incongruam. Altera sterilitatis origo emanat ex putredine quadam peregrina humori plantæ insita, quæ insecta noxia generantur. Nam experientia docet, ex lolii & Gith, seu nigidii (vulgo nigella)

*Putredo
peregrina
plantæ
insita
pestis
causa.*

gella) semine putrefacto, ut plurimum pernicioſa inſectorum ſemina exurgere, ex quibus bruchi, locuſtæ, cœteraq̃ve noxiorum inſectorū fatura pullulat, quæ in infinitam multitudinem paulatim excreſcens, & ſegetes ſpicis (ea enim maximè appetunt pro nutrimento, ex quibus originem traxerunt) arbores fructibus, olera verò foliis funeſta depopulatione privant, campos devaſtant, aërem virulento effluvio non vivæ tantum, ſed & mortuæ contaminant, famis & peſtis inſallibiles, quemadmodum ex hiſtoriis conſtat, præcurſores. Denique quacunq̃ue ex cauſa annona defectus oriatur; dum famis urgente rabie quodlibet, quod ſors ſuggeſſerit, in nutrimentum, uti ſunt canes, feles, ſorices, aſinina & equina caro, herbarū radices pernicioſæ, panis ex glandibus, furfuribus, confectus aſſumitur; mirum non

*Depre-
ſatus
victus
peſtis
cauſa.*

non est, ex depravatis alimentis depravatos in humanis corporib9 humores paulatim ad pestis generis disponi. Eademque carniū est ratio. Quippe dum homines carnes comedunt animalium pisciumque, maligna jam alimenti vitiatū putredine coinquinatorum, eo alimento altius sese insinuante, humores necessario depravantur; accedente verò externi aëris simili depravatione laborantis, continua inspiratione, humores jam dispositi, naturæ quadam similitudine aëri juncti, eam tandem quam diximus funestam pestis foeturam excludūt. Idem de fructibus dicendum, tantò hac rerum constitutione periculosioribus, quantò putredinis vitiosæ capaciores sunt. Hinc fructuum vermibus procreandis aptorū immoderatus usus, velis remisque fugiendus est, fructus præterea perniciosi perversique succi, uti sunt per-

perfica poma, pepones, cucumeres, similesque vitandi; fungorum verò usus, cum vivæ toxici bursæ sint, prorsus abolendus; si enim unquam hujusmodi fructus, certè durante memoratæ terræ effluvio aërisque inquinati statu, lethiferæ putredinis vim in se attractam derivant, quam & hominibus assumptam communicant.

CAPUT VII.

Quòd ex putredine perpetuò corpuscula quædam insensibilia in circumfisa corpora exspirentur, quæ effluvia pestis seminaria dicuntur.

OMne corpus naturale mixtum virtutum suarum effluvia quædam exspirat, quæ hoc loco non pro ipsis qualitatibus, aut veluti accidentia quædam à Subiecto per medium propagata sumenda sunt, sed

Effluvia corpusculorum minimorum pestis seminaria.

id sunt verè & propriè corpuscu-
minima, nulla visus potentia at-
tingibilia, veluti accidentium pro-
prietatumque à subjecto emanan-
um vehicula quædam, ejusdem
toto subjecto, à quo effluunt,
coprietatis. Hoc pacto Telluris
corpus & cœlestes Astrorum globi
anguli & omnes Athmo-Sphæram
circumdant circa globum proprium
abundant; quæ quidem nihil aliud
est, quàm dicti globi vaporosum
quoddam effluvium ex minutissi-
mis insensibilibusque corpusculis
aqueis aut igneis pro natura globi
compositum. Sequuntur naturam
globi omnia reliqua mixtorum ge-
nera, ita quidem, ut quidquid odo-
ferum, lapidum, fœdum, fordi-
umque sensibus appropriatis oc-
currit, id effluvium quoddam vapi-
um istius mixti, à quo dimanat, di-
cendum sit; in corporibus qui-
dem siccis sub halitus, in humidis
sub

*Astro-
rum tel-
lurisque
Athmo-
Sphæra.*

sub vaporis nomine indigitatum
 Hinc ex igneis corporibus effluviū
 fit, igneis corpusculis constitutum
 quæ quantò constipatiōra sunt, tã
 tò intensiorem quoque calorem
 efficiunt; quantò verò in longiu
 sculum spatium provec̃ta, rariora
 effecta fuerint, tantò quoq̃ vere
 missiorem caloris gradum præ
 ferre censenda sunt, donec tandem
 sphæram à natura sibi destinatam
 transgressa, aut prorsus deficient
 aut mixti attractu resorbeantur.
 Quod itaq̃ue de igneis corporibus
 diximus, de omnibus aliis corpo
 ribus mineralibus, metallicis, lapi
 dibus pretiosis, de vegetabilis &
 sensitivæ naturæ substantiis, specie
 busque, forma, proprietate, acci
 dentibus, tum in herbis, plantis
 arboribus, tum in animalibus cu
 juscuñque ordinis dicendum est.
 Sunt autem hujusmodi corpuscula
 nihil aliud, nisi spirabiles quædam
 mixti

*Quomo-
do cor-
puscula
diffun-
dantur.*

*Quid
sint isti-
usmodi
corpu-
scula.*

mixti portiunculæ, ejusdẽ, uti dixi,
cum toto proprietatis & naturæ,
quæ vel calore externo mixtum
ambiente, vel per violentum affri-
ctum rarefacta, dum ampliorem
locum requirunt, in aërem exter-
num diffunduntur; frigore verò
circumstante in subjectum à quo
profluxerunt, remeant. Vel si
conditione corporis ita postulante
non remeant, tunc aëris vicini por-
tiunculæ in effluxorum locum at-
tractu quodam naturali subroga-
tæ, in abditis pororum recessibus
nativam mixti sobolem iisdem
motibus specificis instructam trans-
formantur; ut proinde de diminu-
tione & totali corporis consumpti-
one, successu temporis effluxuum
hujusmodi continuatione, mini-
mè timendum sit. Hisce supposi-
tis, jam ad ea, quæ instituti nostri
propria sunt, progrediamur.

Quemadmodum itaque odo-
riferæ

*Efflu-
via odo-
riferi.*

*Fœtoris
gravi-
tas.*

fera effluvia intus per anhelitum
attracta primò odoratum, deinde
vitalium membrorum Spir tus ex
similitudine quadam naturæ miri-
ficè recreant, excitantque; ita ex
virulento corpore fœtida, fordida
& depravata indolis effluvia intus
per inspirationem suscepta, ex na-
turæ quadā repugnātia, mox inte-
riorem Oeconomiam perturbant
Spiritus opprimunt, gravedinem
doloremque capiti adsciscunt. tan-
ta vehementia, ut mephyti sua plu-
obesse, quàm odores gratiā su-
prodesse videantur. Et experien-
tia docet, tetrum odorem tanta
subinde pertinaciā esse, ut nullo a-
romaticorum usu dissipari possit.
Procedit autem fœtor hujusmodi
potissimū ex putrefactione cor-
poris malignis & virulentis qua-
litatibus depravati, cujus quiden
putredinis virulentia tum primū
manifestè sese exerit, quando ex
cellen-

ellenti fœtori & mephyti osmeti-
um sensum perculerit. Hoc ita-
que pariter proposito, jam quomo-
do paulatim ex acquisitæ putredi-
nis sordido inquinamēto contagiū
propagetur, explicemus.

Suppono itaque semper in aliqua
mundi parte supramemoratas ter-
re evaporationes maligna qualita-
te refertas vigere, cujus haustu pri-
mus ille infici censendus est, qui
majorē ad id dispositionem habue-
rit, subjectumque recipiendæ vi-
olentia ac hujusmodi pestis semi-
nibus excludendis magis congru-
um; ab uno enim, vel pluribus si-
mul, qualescunque tandem fini-
ra fors arripuerit, contagiosæ pro-
pagationis initium duci debet. Cū
aque externa aëris putredo effe-
trix pestis causa sit, hinc fit, ut ca-
lor externus putridus anhelitu in
pulmonem ductus, ex pulmonis
erò extensione per abditas semi-

*Quomo-
do pestis
contra-
hatur.*

Cur tē- tas à corde attractus, si in univer-
pore pe- sam cordis Oeconomiam feratur,
stis non- id accensum mox contrariorum
nulli a- Spirituum lucta, tandem interno
poplexiā privatam calore penitus suffocet.
conci- Atque hinc patet, cur nonnulli etiā
dant. ad apparentiam externam sani tē-
 pore pestis mox veluti apoplexiā
 quadam perculsi concidant exani-
 mes. Si verò dicta pestiferæ con-
 tagionis inspiratio, ad humores in
 cordis ventriculis per venam cavā
 in eos derivatos deflexerit, illos
 mox putrefactos accendit; unde
 pestiferæ & putridæ febris virulen-
 tia exurgit, qua infecti nunc primo,
 nunc tertio, quarto, quinto, octa-
 vo die pro hausti aëris violentia,
 nisi antidotis efficacissimis obste-
 tur, tandem intereunt. Suborien-
 tibus enim putridis exhalationib⁹,
 aër à pulmonibus attractus, mox
 deinde jam vitiatus expirari solet;
 quo proximus aër quantumvis pu-
 rus

rus & sincerus pestiferæ expirationis
 fuligine tinctus, protinus con-
 taminatur; quem dum adstantes
 curamque ægri habentes hauriūt,
 eadem vi morbi replentur, Hoc
 pacto vel unus plurimos alios con-
 tagione & pestifero spiritus anhelitu
 conficit; quemadmodum una
 ovis solitâ infecta scabie reliquum
 coinquinat gregem; & elephantia-
 si, lue venerea, cæterisque lepræ
 speciebus infecti, alios coinquināt.
 Porrò pestis infecti cōtagione, halitū
 illum putridum nō per asperam
 tantum arteriam, sed & per insen-
 sibilia cutis foramina egerunt; quā
 vestes potissimum lintea & culcitra, *Quam pestife-*
 stragula & pulvini corripunt; qui- *ro hali-*
 bus eos, qui postea iis utuntur, pe- *tu infi-*
 stifero inquinamento indui & vexa- *ciantur.*
 ri, vulgus inexpertum quotidie cū
 maximo vitæ periculo experitur; u-
 bi enim incaluerint, ecce mox, ve-
 luti naphthâ igni appositâ halitum

*Sympto-
mata
pestis
quanti.*

*In qui-
bus po-
tissimū
corporis
partib;
pestis
bubones
causet.*

in vestibulis stabulantem per poros
aut anhelitum attractum excipi-
unt. Hinc autem existunt Sym-
ptomata, horridorum ulcerum
protuberationes, glandularum,
bubonum, carbunculorumque di-
versæ species, maculæ & pustulæ
in milii granorum similitudinem
per cutis superficiem disseminatæ,
quas res deliria, vomitus, singul-
tus ac febris consequuntur; cum
enim putredo externa cordis hu-
mores putrefacit, id veneno vexa-
tum, ipsum per abditos venarum
ductus vel in glandulas bubonum-
que tubera, quæ sub axillis è regi-
one cordis sunt; vel in cerebrum,
vel in jecur exonerat; & cerebrum
quidem sufficientibus adhuc viri-
bus pollens, susceptum virus depo-
nit in tumorum auricularium apo-
stemata, quæ parotides vocantur
à medicis, quia circa aures sedē suā
figunt, quod si viribus jam labefa-
ctum

statum fuerit, & ad expellendum
venenum insufficiens, mox in ipso
ejusve meningum membranis im-
portuna phrenesis nascitur, quæ in-
flammatio ubi primas cerebri par-
tes occupaverit, mens statim varia
phantasmatum vertigine agitata,
delirare incipit, ubi mediam verò
cerebri cellulam, juxta Arabum
placita invaserit, tum ecce æstima-
tivæ facultatis Oeconomia insigne
damnum patitur, dum mente vacil-
lante neque rectè res apprehendit,
neque, uti in se existunt, vero rati-
ocinio & judicio complectitur; ubi
denique postremam cerebri cellam
possederit, tum ecce titubante me-
moria rerum omnium lethæa
quædam oblivio eos tenet. Non
nescio aliter de cerebri loculamen-
tis Galenum sentire, sed Avicennæ
cæterorumque Arabum in hoc
placita sequi malui. Atque ex his
patet, cerebrum pestifero vapore

offusum, tum parotidum, tum ductorum Symptomatum unicam causam esse. Jecur verò virulento halitu infectum, vitiosisque onustum humoribus, eos in inguinum latebras deponit, ubi mox glandulae bubonesque exorti imbecilles ignobilesque partes præpropera inflammatione corripunt; at carbunculus fit, cum in omnibus corporis partibus tum maximè in pectore pustula nigra, livida, vel pallida rubro colore, seu flammeo rubore tincta comparet; quæ cum faniem in se continere videatur, subitus nigro colore squalet. Quando verò pustula rubro mixta pallore viget, tum id apertum bilis flavæ sanguini commistæ indicium est; vel quando atro colore nigrescit, melancholici humoris confluxus, sicuti quando cum albore quodam pallet, vitiiati phlegmatis signum est; Signa uti plerumque in medio inflam-

Ex quibus causis Symptomata nascantur.

inflammationis oriuntur; ita quoque de ægri cura conclamatum esse censeas, cum æger virium prostratus robore, dum, quo circumlatur, malum omni conatu dispellere satagit, nec potest, fit ut hujusmodi maculis pustulisque tandem in extremam cutis superficiem diffusis, inimicus intra murorum præsidia suis intentus rebus, omnia usque deque vertat cum ultimo totius Oeconomiae interioris ex-terminio.

Symptomata verò & horrenda stratagemata, quibus in evergenda Microcosmi Republica virulentus Monarcha utitur, sunt inter alia capitis dolor, cum vigiliis, in-omniis; qui pedissequas sibi ad-inctas habent dementiam, cordis afflictissimi angorem, internum pectoris ardorem, extremum cibi fa-vidium & nauseam; succedunt misce vomitus, animi dejectio, præ-

*Alia pe-
stis Sym-
ptomata*

cordiorum tensio, sitis ingens, gutturis ardor, linguæ scabrities & livor, halitûs graveolentia, frequentes alvi dejectiones, & tandem sanguinis è naribus profusio. Secundo jam, si placet, causas singulorum amplius explicemus.

*Causa
singulorum
Symptomatum.*

Capitis dolorem biliosi pestiferi veneni vapores in caput sublatis commovent, qui si inflammati incendia erumpunt, dementiam & phrenesin efficiunt, uti supra dictum fuit. Cor angore conficitur virulenta illa putredine, qua vel ejus substantia infecta est, vel humores in ejusdem latentes ventriculis ejusdem putredinis ardore interminas pectoris partes vellicant. Cibus fastidium, vel calor febrilis, vel humor putridus in stomachum infusus creat, quo utroque eam, quod diximus intemperiem incurrit; accedit hisce, quod putredinis vapor in ventriculum elevatus morfu continetur.

ingens gurgitibus vellicans orificium stomachi
series & dolorem, nauseam quoque, vomiti-
um, frequentum, singultum & Lipothymiam
eodem tempore animi deliquium unà secum ad-
ducit. Seducat. At præcordiorum tensio-
nem humores gignunt in visceribus
subjectis retenti, quam *ἀσπνοία*
eu spirandi difficultas consequi-
tur. Internus quoque putredi-
nis vapor in fauces gutturisque cō-
cavitates derivatus, vehementem
supra illam, quam experiuntur, sitim cau-
sat, cum linguæ scabritie & nigre-
dine consequente. Alvi frequen-
tes dejectiones, humorum putri-
dorum in intestina defluentium
impetus concitant; sanguinis de-
nique profusionem è naribus ex bi-
osa evaporatione sanguinis cir-
ca cerebrum densioris resolutio ef-
ficat. Ex his igitur quæ exposui-
mus; quomodo putredo (& ex il-
la pestis) per contagium propage-
tur, manifestum est.

Putredo quippe hæc sordida
& virulenta per expulsionem calidi
nativi contracta, est unica & veris-
sima contagionis causa; siquidem
illa in viventibus adhuc efficit au-
ram vitalem, qui in aëream exspi-
ratus secum corpuscula suprame-
morata, quæ, uti dixi, sunt ipsius au-
ræ vitalis jam infectæ tenuissimæ
quædam portiunculæ, unâ emit-
tit; quæ cum lentæ, viscosæque sint
& mira quadam tenacitate polle-
ant, circumfisis sibi rebus, lintea-
minibus, culcitris, lecto, stragulis,
vestibus circumstantium adhæren-
tes, in conclusi denique cubiculi
obvias res earumque poros, altius
se insinuant; unde fit, ut mox tum
per primum contactum rerum hære-
ant manibus, earumque poros fo-
rinsecus penetrantes, tum per an-
helitum quoque intus attractæ, in-
tus auræ vitalis officinam inficiant,
illæ per subcutaneos meatus pro-
paga-

propagatæ putredine sua latentem hu-
 morem intercutaneum inquinant;
 atque hoc pacto prima ponuntur
 contagionis exordia, quæ deinde
 alios quoscunque præsentis simili
 foetura inficere possunt. Porro in
 cadaveribus hujusmodi contagio-
 nis vis potissimum exeritur; cum
 enim expulso calore nativo Spiri-
 tumque naturalium dominio ex-
 tincto, sola putredo in exanimi
 corpore dominetur, fit ut ea suæ in-
 totum cadaver jurisdictionis pote-
 statem exerceat, qua invasum cada-
 ver, putredinis quippe serpentis
 vi in omnia totius corporis tam in-
 trinseca quàm extrinseca membra
 propagatâ, totum in tabum diffu-
 sit; atque sub hac putredine, vera
 latent pestis femina, quæ tum in-
 ternæ & peregrinæ putredinis, tum
 externi in aëre latentis caloris ma-
 lignitate excitata, undique & undi-
 que dicta corpusculorum effluvia
 dum

*Efflu-
 via pe-
 stiferæ
 ex cada-
 veribus
 peste ex-
 tinctorū
 emissæ
 contagii
 causa.*

*Putredo
in ver-
miculos
anima-
ta.*

dum egerunt, mox tantò pericu-
losiora fundant contagia, quantò
majori vigore & efficacia prædita
fuerint; quemadmodum verò hu-
jusmodi corpuscula ut plurimum
vita carent, ita externi caloris am-
bientis & similijam inquinamento
infecti efficacia mox in innumerabi-
lè insensibiliū vermiculorum sebo-
lem excluduntur, ita ut quot cor-
puscula in effluvio concipiuntur,
tot inde vermiculos enasci certum
sit; adeòque non jam vitæ exper-
tia, sed animata effluvia dici pos-
sint. Paradoxa forsan, Lectori
hæc videbuntur, sed ubi experimē-
ta jam multorum annorum spacio
per exquisitissima Smicroscopia
comprobata penitus perceperit,
hæc ita sese habere non tantum
crediturum, sed & proprii experi-
menti veritate doctum, ultrò, quæ
diximus, attestaturum confido.
Verum ut hæc luculentiùs osten-
dan-

dantur per §§ ea diducere visum fuit.

§. I.

Omne putridum ex se & sua natura vermes generat.

Cum omnis generatio in calido & humido teste Philosopho consistat; duplex hinc corruptio considerari potest; una naturalis, altera præter naturam specialiter adveni-
Theoph. lib. 3. c. 27. Plin. lib. II. c. 23. & 35.

niens; quæ propriè putrefactio appellari solet.
 Dico itaque nullum esse vivens, quod putredini non obnoxium sit, vel ipso Philosopho teste. Quod
Arist. l. 2. de hist. anim.

ut intelligatur, notandum, ex putrido formaliter nullum vivens nasci posse. Verùm cum id quod putrefactum est, mistum, separatione partium impurarum à puris, in elementa sua resolvatur; puræ vero
Omnia viventia putredine obnoxia esse.

rò partes mixto naturales putredini mixtæ calore agitentur; natura verò optimum semper intendat; fit ut calor externus dispositam materiam, non in excrementitium quid, sed puriores mixti partes in animatum quodpiam excludat; atque hæc unica causa est originis viventium ex putri. Quod verò vulgò Philosophi dicere solent, ex ipsa & sola putrefactione animalia nonnulla gigni; id verum est, si totam mixti corruptionem sub una actione fieri concipiamus; quoniam verò nullum mixtum ita corrumpitur, ut non aliquæ partes puriores mixto naturales maneant; dum hæ excrementitiarum ex putredine partium fuligine tinctæ sunt, fit ut illæ calore externo agitata, similem qualitati partium tingentium prolem excludant. Sed jam propositionis nostræ veritatem inductione rerum comprobemus.

Primò

Terra

Virulē

tos fa-

tus ex-

putred-

ne edu-

cit.

Primò videmus terram in in-
terioribus visceribus ex nescio qua
putredine, non omnis tantum ge-
neris infecta, sed & varia animalium
venenatorum monstra, uti serpen-
tes, rubetas, dracones in antris &
peluncis montium humiditate &
varia virulentarum quisquiliarum
nixtura ortos progignere; quæ
eadem ex stagnis, lacubus, maribus
vario terrestrium partium con-
fluxu externo ambientis aëris ca-
lore excluduntur; quin & aquam
vasi conclusam folique expositam
nox in vermes animari, quotidiana
docet tum in maritimis naviga-
tionibus, tū intra privatos domuum
parietes, experientia. Quis ne-
scit intra humani corporis viscera
ex putredine è vitiato nutrimento
contracta mox vermes scaturire;
Secundò putredine intra subcutaneos
neatus serpente, humoreque cor-
rupto penitus totum corpus ver-
mibus

mibus animatum paulatim, quem admodum in phtiriasi fit, & dracunculis qui sunt vermes dorsum infestantes, perque ejus regionem caput exerentes, depasci consumique.

Secundo: nulla est plantæ species, quæ non appropriatum sibi ex mucore vermem generet; quod Smicroscopii arcanum ultimis hifce temporibus detexit, & postea comprobabitur; quin & acetum, lac, sanguis febrientium vermibus plena sunt, tametsi oculo non armato insensibilibus.

Tertiò. In cadaveribus verò tum hominum tum brutorum mira illa putredinis in vermibus generandis efficacia potissimum elucescit. Quæ cum vulgo nota sint, & Aristoteles, Theophrastus, Plinius sat superque doceant, ijs recensendis non immoror.

Arist. l. 4. de gen. c. 26
Theoph. l. 4. c. 27
Plin. l. II. c. 34.

Quartò. Aqua per vaporem ele-

elevata, aër, grando, nix vermibus
 catent. De nivibus docet Plinius; *Lib. de*
 e grandine Cornelius Gemma; *diuinis*
 e aëre Georgius Agricola, & ver- *nat.*
 nium, ranarum, aliorumque inse- *charact.*
 torum (quæ per pluviam subinde *Lib. de*
 in terram decussa fuisse, historia *arte me-*
 ocent) repentina genesis osten- *talica.*
 it. Vix quoque lignum aut fructus,
 ut quodcunque aliud mixtum as-
 gnari potest, quod non suam ge-
 neret in exitium generantis sobo-
 rem, juxta illud Lucretii

*obnoxia cuncta putrori
 Corpora putrores infecta animata
 sequuntur.*

Quemadmodum itaque nullum *Quomo-*
 vivens ali potest, nisi ex iis reb^o, quæ *do sub-*
 quandoque vitâ imbutæ fuerint, i- *inde*
 nullum quoque corrumpi po- *vermes*
 est, nisi ex iis rebus, quæ quando- *intra*
 que vitam habuerint. Si dicas, ex *saxa ge-*
 nementis aëre, aqua, terra gigni, *neren-*
 dictum est, varias insectorum *tur.*
 speci-

species. Respondebo, ex inanimato corpore, cuiusmodi sunt elementa & mineralia, prout in simplici sua natura considerantur, nullum animatum produci posse; prout tamen ex variis vegetabilibus sentientisque naturæ feminibus per elementaria corpora huc illuc dispersis, ex quorum cum humido tum aëri, tum terræ in existente commistione, externi caloris ambientis vi excluduntur in animal vivens. Cum itaque putredo quarumcunque rerum à vivente originem suam trahat, illa mox ad proximam dispositionem in vivens animatur, unde hoc pacto, unde originem suam traxit, eidem restituatur. Verum ut Lector admirandam naturæ vim propius intueatur, dicta hucusque experimentis irrefragabilibus comprobanda duxi.

*Omne
vivens
putredini
obnoxium
est.*

§. II.

Experimenta confectaria.

A Erem, aquam, terram innumera-
 bilibus infectis scatere, adeò
 certum est; ut id etiam ad oculum
 demonstrari possit. Notum quo-
 que hucusque est omnibus, ver-
 mes è putridis corporibus scaturi-
 re; sed non nisi post admirandum
 microscopii inventum, omnia pu-
 trida innumerabili vermium ocu-
 lo non armato insensibilium foetu-
 a scatere, cognitum fuit; quod &
 ego nunquam credidissem, nisi fre-
 quenti multorum annorum expe-
 rimento id comprobassem. Quod
 ita patefiat, sit

*Omnia
 putrida
 plena
 vermi-
 bus.*

Experimentum I.

Accipe particulam carnis, quam
 noctu lunari madori, usque ad se-
 quen-

*Caro
rancida
Germi-
bus ple-
na.*

quentis diei exordium expositam relinques, deinde illam attentè Smicroscopio contempleris, & reperies, totam à Luna contractam putredinem in innumerabiles vermiculos diversæ quantitatis degenerasse, quos tamen seposito Smicroscopio nullo visus acumine deprehendere queas, exceptis iis, quos moles notabilis, in quam excreverunt, sensibiles facit. Idem

*Lac, ca-
seus, a-
cetum
Germi-
bus ple-
na.*

experieris in caseo, lacte, aceto, similibusque putredine redundantibus corporibus. Smicroscopiū tamen non putes vulgare esse debere, sed diligentī non minùs quàm perita manu elaboratum; cuiusmodi mihi est, quod objecta milles majora quàm in se sunt repræsentat.

*Serpen-
tes pu-
trifa-
eti pleni
Germi-
bus.*

Experimentum I I.

Si serpentem in minutas partes conscissum pluviali aqua macera-
tum

expositum Soli ad nonnullos dies expo-
 nentur, deinde in terra per integrū
 diem & noctem sepelietur, & postea
 exceptas putredine flaccidas par-
 tes Smicroscopio examinaveris, in-
 venies totam illam putredinem tā-
 a serpentulorum pullulantium
 multitudine scatere, ut nemo adeo
 Lynceus sit, qui eos numerare pos-
 sit; quod idem subinde sensibili in-
 tu comperies in serpentibus oc-
 cis & putrefactis; idque de omni
 serpentum genere verissimum esse
 olim fusè docuimus in Arte
 Magnetica.

Experimentum III.

Salviam non lotam oppidò no-
 tam fumentibus esse Matheiolus,
 Buchsius, & complures alii Bota-
 nici fatentur; imò nonnullos, testis
 est Mizaldus, ejus esu derepente
 concidisse mortuos; causam in ne-
 cio quas rubetas suo radices into-
 xican-

*Salvia
plena
arane-
olis.*

xicantes halitu conjiciunt, at ego
 aliam hujus rei causam detexi, dum
 enim Smicroscopii ope minutiū
 hujus plantæ constitutionem exami-
 narem, adverti tandem foliorum
 asperitate quadam pollentium ex-
 trinsecam superficiem totam operi-
 tam veluti aranearum texturâ qua-
 dam; intra quam minutissima ani-
 malcula comparebant, quo labor
 perpetuo insistebant, cum bullulis
 quibusdam veluti ovis superficie
 offusis; quæ uti procul dubio foetu-
 ra quædā animalculorū istiusmodi
 est, ita virulento suo humore ingē-
 tem homini noxam adferre possūt
 Quæ tamen vel digito absterfo fo-
 lio, aut aquâ loto, statim dispare-
 bant; unde veram causam perni-
 ciosæ qualitatis Salviæ non lota
 collegi. Si porrò experimentum
 in reliquis herbis feceris, summa
 admiratione reperies, nullam her-
 bam esse, ex cuius madore seu mu-
 core

*Nulla
planta
est, ex
cujus
putre-*

dine non
 differē-
 tis speci-
 ei inse-
 ctum
 nasci-
 tur.

aegre putrido non infectum quod
 detexituram emergat, quod primò quidē se
 pe minutis minutissimi vermiculi, aut eru-
 tionem exulæ figura spectandum exhibet,
 am soliorum alas acquirit & in papilionem
 lentum vel alterius cujuscumque volatilis in-
 secti speciem, juxta herbarum plantarum
 conditionem transmutatur; quæ
 omnia frequenti experimento mi-
 culati comperta, aliis etiam, qui ejus-
 rei periculum facere volent,
 constare possunt.

Experimentum IV.

Si cariolum cujuscunque ligni
 pulverem Smicroscopio examines,
 inmensam vermiculorum pullula-
 tionem, quorum nonnulli cornicu- *Ligna*
 instructi, quidam alatum quid *carie*
 sectant, aliqui polypodiis vermi- *exesa*
 bus non absimiles reperiuntur; o- *plena*
 culos quoque instar punctorum *vermi-*
 grorum cum proboscide adver- *bus.*
 s; ut proinde Deus Opt. Max nō
 in vastissimis Mundi corpori-
 bus,

bus, quàm vel in minutissimis, & omni visus acumini imperviis animalculis mirabilem se ostenderit, cum singula iis membris instruxerit, sine quibus nec movere se, nec ullos vitales actus exercere possent.

Sapientia conditoris in minutissimis rebus.

Cum autem illa ipsa extra omnem sensus attractum ob exiguitatem corpusculorum posita sint, quàm in iis corculum exiguum? quàm jecusculum aut ventriculum, quàm cartilagine & nervulos, motus instrumenta parva esse oportebit. Visui non armato minuti animal a carō non occurrit, utpote cādidī pūcti similitudinem præ se ferente quod tamen Smicroscopio visum animal pilosum & prorsus urso simile nobis exhibetur.

Experimentum V.

Accipe phialam aquā ad medietatem refertam, intra quam pulverem terræ insperges, qui subito. fūdum

...um petet; & sic per aliquot dies
 ...ialam æstivo tempore Soli expo-
 ...iam, usque dum aqua ad putredi-
 ...m vergat, immotam relinques;
 ...ob servabis (aquâ ad putredinem
 ...gente) in fundo phialæ, ex a-
 ...æ seu pulveris injecti sedimento,
 ...luti bullulas quasdam emergere,
 ...singulæ succedentibus
 ...ebus in minutissimos vermiculos
 ...imantur, qui miros per aquæ
 ...editullium jocos lususque exer-
 ...nt; atque ad maturitatem per-
 ...ucti, tandem ad humidi & sicci æ-
 ...confinia transmigrantes in ala-
 ...os Cyniphes ingenti numero ani-
 ...antur, æri que commissi ea im-
 ...ortunitate & molestiâ homines &
 ...imalia vexant, quam omnes æ-
 ...vo tempore, & potissimum no-
 ...u cum doloris sensu, atque indi-
 ...inatione experiuntur.

Origo
 Cyniphæ

Experimentum VI.

Omne vivens ex putredine sua

*Omne
vivens
ex pu-
tre dine
sua ge-
nerat
animal
quoddā
naturæ
vivētis
congruū*

educit animal quoddam naturæ vi-
ventis congruum, & à cœteris o-
mnibus differens; quod uti in her-
barum differentium speciebus ve-
rum per experimentum compro-
bavimus, & ex frumento, in alato
vermes animato constat; ita in a-
nimalibus tam perfectis quàm im-
perfectis certissimum est. Bo-
mortuus & in putredinem versus
in apes animatur, de quo vide Obe-
liscum Pamphilium nostrum, hic
roglyphico de Bove; Equi vespa-
& scarabæos vivi & mortui gignunt
unde ex iis, ex quibus sunt, in nu-
trimentum suum, sanguinem ma-

*Genera-
tio ani-
malium
ex bru-
torum,
quæ ge-
ritur.*

gna animalium molestia exugunt
Homines cimices, pediculos, puli-
ces (uti & nonnulla bruta) gene-
rant, qui iis proinde familiares, ac-
vitiosum sanguinem eliciendum
natura instituti sunt. Cadaver ve-
rò putredine spurcum vermium fi-
seminarium. Reliqua verò inse-

Et

a putrefacta, similis sibi naturæ
 animalia generant. Ex his recen-
 tis luce meridianâ clariùs patet,
 quemadmodum omnia putrefa-
 ctioni obnoxia sunt, & corruptio
 est generatio alterius, ita ni-
 hil fere in rerum natura esse possit,
 quod animal ex putrefactione sui
 non edat. Ex putrefactione itaq;
 ex limo varia seminum commi-
 scione referto, ex stirpibus anima-
 bus vivis & mortuis, producun-
 tur.

Ex limo & putrescente materia *plin. l. 2. c. 23.*
 omne animalium testaceorum ge-
 nus nasci asserit Arist. lib. 5. de hist.
 anim. cap. 15. Ranae in limum, ex
 quo fuerunt, post semestris vitæ
 spacium resolvuntur, ut renascan-
 tur. Ex terra imbris offusa Cos-
 tabani, & arescente humore cu-
 cices; ita Plinio teste, teredo sive
 binea ex humiditate ligni putrefa-
 cti genita, ubi tantum corroserit, ut

se circumagat, alium sibi similem generat vermiculum. Pulvis in veste lanea tineas generat, quæ & in chartis cum natura arefcit, nascitur. Natura itaque ad generationes rerum promovendas adeo sollicita est, ut ubicunque repererit dispositionem, id est calorem cum proportionata humiditate, ibi animal mox excludat; sic flatibus austrinis stirpes putrescunt, & in radicibus generant vermes Theophrasto teste: hoc pacto Ipes in vitibus, in oleis campæ, in oleribus erucæ; ex pinu pyriocampæ populus latq; ingentem farris acervum Curculio, tritico & hordeo infestissimi animal. Quæ quidem insecta, si exactius armato oculo aspexeris mox novum ei minimorum animalculorum examen adjunctum reperies; uti non ita pridem in scarabeo experti sunt, duo magni nominis Societatis nostræ viri. Experimentum.

*Generatio ex
stirpib9.
Theoph.
lib. 3. c.
17.
Virg.
Georg.*

imento pariter mihi non ita pridē
innotuit, Araneos in capturam mu-
scarum intentos, mox ac reti suo
involutos offenderit, in foramen
micinum deponere, quod si per
microscopium examinâris, innu-
meræ mox vespulæ comparebunt,
quæ quidem excludi non potuerūt,
nisi ex incubitu quodam aranei;
inde verum esse cognovi, quod jã
olim Aristotelem quoque obser-
vasse lib. 5. de histor. animal. cap.
eo. de vesparum genesi traditur.
Innumera hoc loco ex omnium vi-
ventium classibus producere pos-
sem, sed quoniam hæc ad institutū
nostri comprobationem sufficiunt,
his non amplius immorabimur.
Hoc unicum assevero, omnem pu-
tredinem insita sibi ad animalium
generationem quædam feminaria
habere; quæ mox externo & oportu-
no calore in supramemoratam
vermium colluviem erumpunt tā-

tò quidem perniciosiorem, quam
tò ipsa putredo ex peregrina & spu-
ria quadam degeneratione viru-
lentior est. Quibus quidem præ-
missis jam ad pestis ipsius contagi-
olam propagationem calamum
nostrum convertamus.

CAPUT VIII.

*Putredinem cadaverum pe-
ste infectorum ex profluvio
corpusculorum tum animato-
rum tum inanimatorum cō-
tagionis causam esse.*

PESTIFERUM virus ab homine hau-
stum attractumque mox spiriti-
bus internis unà cum nativo calo-
re profligatis, humorem latentem
protinus sua virulentia ad putredi-
nem disponit, quo disposito fœtor
sequitur pestifer, quo corripium-
tur

rem, qui aut vicinior sese sistunt in-
 grima & sermo, aut pannis halitu jam infe-
 ratione viris. Est autem hic halitus nihil ali- *Halitus*
 idem præd, quàm evaporatio humoris pu- *pestifer*
 as contagiosi; evaporatio verò ex innume- *quid?*
 calantur abilibus & insensibilibus corpu-
 culis composita, ubi auram liberi-
 morem invenerit, mox sese dilatan-
 illa omnia circumfusa virulenta cõ-
 agii sui virtute inficit; quæ cum
 eadem virtute exitiali, qua putre-
 o, cujus particulæ sunt, consent,
 la intra corpus vel per inspiratio-
 nem assumpta, vel pannorum inti-
 nis receptaculis insinuata, mox id *Quomo-*
 efficiunt, quod in eo unde proflu- *do cor-*
 terunt, subjecto. In cadaveribus *puscula*
 orerò toto corpore in tabum diffllu- *propagē-*
 ente illa corpusculorū effluvia nō
 tantum inficiunt propinquos: sed
 & in animatam minutissimorum &
 insensibilium animalculorum fo-
 colem abeunt, quæ primò linteis,
 pannis, lignis, & quicquid tandem
 F 5 poro-

porosa & rariori materia constat illi altius inspirata, humorem inhibentem unâ secum contaminantem unde fit, ut vel ad primum contactum, haud secus ac ad contactum olei, illa se manuum digitorumque poris insinuata virulentiam contractanti communicent; vestibulo quoque hac foetura contaminati ubi usi fuerint, foeturâ per calorem excitatâ per cutis poros reliquo corpori atq; unâ cû inspiratione intus haustâ, eos operatur effectus quos pestiferi magno suo damno experiuntur.

*Effluvi-
um est
anima-
ta factu-
ra ver-
mum.*

Hæc verò effluvia animata esse ex insensibilibus animatis corpusculis constituta, patet ex vermium quæ ex eisdem corporibus scatere solent, multitudine, quorum nonnulla in sensibilem molem excre-
scunt, quædam in insensibilis magnitudinis statu permanent, tanto
tamen

ammen numero multiplicata, quan-
 tis corpusculis seu particulis, quo-
 rum non est numerus, constat efflu-
 vium; quæ cum subtilissima tenu-
 issima & levissima sint, non secus
 ac atomi minimò aëris flatu agitā-
 ur; quoniā verò lēto quodā con-
 stant, & glutinosa tenacitate, facil-
 imo negotio intimis pannorum,
 junium, linteorumque fibris sese
 insinuant; imò quicquid porolum
 est, uti ligna, ossa, suber, quin &
 metalla subtilitate sua penetrant, i-
 bi que nova fundunt contagionis
 seminaria; & uti tenuissima sunt, i-
 ta longissimo temporis spatio, solo
 extrinsecus advenientis, & potissi-
 mum ab aëre circumfuso attracti
 humidi succo vivunt, quem & in su-
 am virulentam substantiam mox
 convertunt. Hinc adeò difficul-
 ter virus à similibus rebus abster-
 gitur, nec non nisi longis ablutioni-
 bus, aceti & lixivii frequentibus
 F 6 expur-

Quomodo
 ducit
 pestife-
 ras aë-
 ra.

expurgationibus, ac quod omnium receptissimum remedium est, ignis flamma consumuntur; hinc vestes & simili contagione infecta supellex aliò translata, tragicas nullo non tempore catastrophas excitaverunt; dum repentina & inexpectata contagione non urbes tantùm sed & provincias & regna in vastitatem deduxerunt. Vidimus modum & rationem, qua contagium propagari solet; jam dicta exemplis confirmemus,

Exempla

Quibus, quæ de contagionis propagatione huc usq; dicta sunt, confirmantur.

PUtredinem contagiosam in vermes animari, qui funesta sua strage Vrbes populosque devastent,

tent, multæ historiæ narrant. Re-
 fert Cardanus suo tempore pestem
 ævissimam Mediolani excitatam
 fuisse ex infinitis vermiculis; sive
 ex pulveribus terræ, sive ex aëris
 contaminati effluviis generatis, nō
 refert: certè mortalitatem tantam
 fuisse scribit, ut urbs ingens omni
 habitatore orbata multis mensib9
 mæsto lugeret silentio, unde qui
 paulò ante, dicta penitiùs exami-
 naverit, luculenter videbit, effluvia
 animata aliundè vel ventis allata,
 vel infecti aëris putredine genita
 pulveribus terræ commixta aut
 fructibus arborum cohærescentia,
 tantam excitasse catastrophem.
 Hanc confirmat alia, quam Geor-
 gius Agricola notat historia, suo tē-
 pore pestem extitisse, quæ originē
 suam ex fructuum, pyrorum pru-
 norumque esu traxerat; ejus enim
 conditionis fuisse scribit, ut mox
 comestis fructibus, peste correpti
 intra

Cardan.
lib. de
venen.

Pulvis
terra in
vermi-
culos a-
nima-
tus.

Lib. de
peste.

*Pestis
ex esu
fructuum.*

intra paucos dies decederent; cu-
jus quidem rei ratio alia esse non
potuit, nisi effluvi dicti aliunde aut
per ventos translati, aut ex aëre
putrido & infecto geniti virulentia.
Addit enim, plerosque fructus in-
genti insensibilium ferè vermium
multitudine scatuiffe; unde mirum
non est, veneno pestifero fructu-
um substantiam inquinatam, tan-
tam in corporibus humanis stra-
gem edidisse. Ex quo patet, quàm
periculosum sit, contagionem tem-
pore fructibus sine ulla adhibita
discretionem saturari; nam, uti su-
prà diximus, cadavera pestifera lue
polluta mox in aërem magnam a-
nimatorum effluviolorum multitudi-
nem diffundunt, quæ liberiori aëri
concredita per ventos in circumfi-
tas arbores herbasque diffusa, o-
mnia putrido suo lentore inficiunt,
unde proxima edentibus ruina
imminet funestissima; gaudent
enim

enim huiusmodi humore, qualis in fructibus & herbis est, ad putredinem inclinato. Narrant pariter in hac postrema Neapolitana peste homines plerosque extra urbem fame stimulatos, dum panis copia non suppeteret, solo fructuum esu concidisse exanimis; fieri enim non poterat, ut innumerabili cadaverum multitudine, quæ ingentia putris sobolis effluvia diffunderent, fructus non inficerentur.

Refert Cardanus ex veterum relatione, tres milites quondam thesauri reperiendi desiderio in Babylonia arcam quandam aperuisse, ex quò tanta derepente multitudo vermium cum tam intolerabili fœtore erupit, ut peste protinus invasi universum exercitum, hic verò totam Asiam cum infinita mortaliū strage infecerit. Narrat quoque supracitatus Agricola, in Germania linteamina pestifera lue extinctorum

*Card.
lib. de
venem.
Historia
de aper-
to sepul-
chro.*

etorum cuidam muro eo fine conclusa fuisse, ut suo tempore usque eorum esse posset; quæ tandē post multos annos extracta, vermibusque referta, cum ingenti mephytī, mox eruentes infecerunt; hi dein urbem & circumjacentem regionem peste truculentissima devastarunt; effluvia enim ex prima contagione linteis insinuata, & intra murum conclusa ad multos annos perdurarunt; cū enim hujusmodi murorum conceptacula ut plurimum, eò quod aëris motu purgari nequeant, putrido & feculento aëre polleant, quo effluvia hujusmodi non tantum nutriuntur, sed & in magnum sensibillum vermium & numerum & molem ex humidi proportionati pabulo excrescunt; certum est, illa uti primæ originis dotibus non sunt destituta, ita aëri concredita iis maxime in humanum genus desævire.

Pa-

Patet itaque quomodo subinde de- *Cur sub-*
 repente in aliquo loco, nullo aut *inde de-*
 infecti aëris aut in circumjacente *repente*
 regione contagii indicio comparē- *pestis o-*
 te, ex improvise homines sævissima *riatur.*
 pestis contagio adoriatur, quæ ple-
 rūq; ex hujusmodi animati fomitis
 ex occultis latibulis in lucem ex-
 tracti diffusionem contingit. Exper-
 ta est magno suo damno tum Ro-
 ma tum aliæ urbes, qui profligatam
 jam quasi pestem, dum infecta su-
 pellex ex abditis locis (quibus eam
 indiderat stulta quorundam te-
 meritas) extracta, integras denuo
 domos, vicosque infecit, extinxit-
 que peste majores progressus fa-
 ctura, nisi summa præsidum cura
 malo serpenti maturè & oportunis
 subsidiis, occurrisset. Innumera
 hoc loco hujus farinae infelicitis for-
 tunæ casus adducere possem; sed
 cum hæc ad instituti nostri ratio-
 nes comprobandas sufficiant, & in
 sequen-

sequentibus ea fusiùs simus expli-
 caturi, ad alia procedimus. Sed di-
 cet forsan non nemo. Si effluvia per
 ventos delata, contagionis causa
 forent, totum paulatim mundum
 in ruinam duci posse; dum hæc suc-
 cessiva propagatione delata primò
 hanc, deinde hæc aliam, tandem
 hæc eadem aliam atque aliam re-
 gionem inficere possent. Respon-
 deo, hoc fieri non solere ob diver-
 sos & disparatos regionum situs,
 naturam, proprietates, uti & ven-
 torum iis dominantium aërisque
 diversam constitutionem. In lo-
 cis enim frigidiori cœlo gaudenti-
 bus, tantum abest ut fœtura pesti-
 fera duret, ut potius quantocyus
 tum siccitate aëris, tum nativa re-
 gionis proprietate destruat. Hinc
 maximè tempore luis Boreales vē-
 ti appetuntur; contra Australes tā-
 quam contagionis fomentū quod-
 dam abominationi sunt omnibus.

Acce-

Accedit exhalationes subterraneas quorundam locorum, vi loci ita pesti contrarias, ut mox unum alterum conficiat, uti ex sequentibus patebit.

Confectaria nova jam tradita doctrina.

Ex hac nova per experimentorum irrefragabilium demonstrationem stabilita doctrina luculenter patet, plerosque abditos & Medicis incognitos malignantis naturæ morbos ut plurimum à virulenta quadam, & peregrina putredine pendere, quæ cum tempore animata, uti in verminosam quandam atque insensibilem sobolem degenerat, ita peregrinam quoque exoticorū *Cibi omnino a-* symptomatum, quorum causas difficulter assignant Medici, *liqua* catasta- *subinde* sin causant. Quemadmodum enim nullum cibi genus adeo sanum *putredine ob-* est, quod non subinde hujusmodi *noxii fi-* verminosæ foeturæ obnoxium *unt-* fiat,

*Cornel.
Gem. l.
de div.
nat. Cha-
ract.*

*In cere-
bro hu-
mano
Scorpio-
nes &
cimices
nati.*

fiat; ita in corpore humano vix
ulla vitalium operationum officina
est, quæ non interdum hac corri-
piatur. Nam ut scitè in aureo il-
lo divinorum naturæ Characteris-
morum libro attestatur Cornelius
Gemma nobilissimus juxta ac poli-
tissimus Scriptor, fœminæ cujusdā,
post vehementissimos & diuturnos
maximè cruciatus, nec quicquam
proficiente universa Machaonis
officina, post mortem dissectam
calvariā, magnam mox putredi-
nis vim ostendisse circa substantiā
cerebri, inter meninges verò tum
vermiculorum, tum cimum co-
piam incredibilem; ut nemini a-
deo mirum videatur illud Hollerii
de Scorpione intra cerebri substā-
tiam nato. Intra Hepatis substan-
tiam cujuspiam alterius viri post
mortem secti, insignem vermium
foeturam incogniti morbi causam
fuisse idem refert. Et si universam
Medi-

Medicæ disciplinæ historiam evol-
 vamus, inveniemus non solum in-
 ter præcipuas humani corporis of-
 ficinas, cordis, hepatis, cerebri, re-
 num, splenis, vesicæ, stomachi hu-
 jusmodi scaturam ex spuria putre-
 dine pullulasse, sed & in ipsis san-
 guinis canalibus, intestinorumque
 voluminibus, miris variisque mor-
 dis progeneratam fuisse, ut interim in-
 tercutaneos recessus fileam, quos
 nullo non tempore etiam in sanita-
 te integra constitutis hominum
 corporibus huiusmodi scatere; a-
 cari, cimices, ascarides, pediculi,
 pulices sat superque testantur.
 Quemadmodum scitè in suo de vi-
 va mortis imagine libello *Augustus*
Hauptman nobilis Saxonie Medi-
cus demonstrat. Cum enim unani-
 mi Medicorum sententia, morbo-
 rum omnium causa sit abdita quæ-
 dam inter occultos humorum recess-
 sus putredo; putredo verò omnis
 vel

*In ipsis
 vitalibus
 mem-
 bris na-
 scuntur
 vermes.*

*Putredo
causa o-
mnium
morborū
exotico-
rum.*

*Propa-
gatio pu-
tredinis.*

vel ad proximam dispositionem
vermes nullis sensibus pervios pro-
generet; pro varia verò humorum
discrasia putredo pro cōbinationis
humorū malignantiū lege varia, vi-
rus diversū, diversasq; in operando
vires acquirat; tales & foeturam
inde pullulantem nancisci necesse
est tanto utique perniciosiorem,
quanto virus animatum inanimi
violentius est. Hæc siquidem pede-
tentim disseminata, primò humo-
rum massam inficit, deinde serpen-
do viscera rodit, virusque per inti-
mas corporis fibras spargēdo hor-
rendis symptomatum paroxysmis,
hominem paulatim ad ultimum vi-
tæ exterminium disponit. Miran-
tur Medici in exoticis morborum
quorundam constitutionibus effe-
ctus pœnè prodigiosos & præ-
ter naturæ ordinem evenientes;
tentantur omnia, Pharmacopo-
lia

a pænè suis vacuantur medicamē-
 s, nulla tamen spe salutis promo-
 endæ relictæ: qui si latentis inimi-
 i molimina ritè dignoscerent,
 forsitan in optatum tandem sanita-
 tis portum per appropriata Medi-
 amenta infirmum constituerent;
 sed sobolē ex propriis viscerib⁹ ge-
 nitam subinde circumferimus, tan-
 tæ contumaciæ, ut ejus auxiliares
 copias si in uno loco prostraveris,
 easdem in altero mox repullulasse
 comperias. Serpit enim cœcis vis
 insinuata latebris, violenti ignis
 impetu omnia evertit, & conficit
 cum inexplicabili infirmorum af-
 flictione, non nisi morte terminan-
 da.

*Gerimo
 intra
 nos se-
 mina
 morbo-
 rum ex-
 oticorū.*

Habes hic benigne Lector me-
 ram de morborum quorundam ab-
 iditorum causis sententiam, prima
 fortè fronte paradoxam, sed nulla
 ratione absonam iis, qui, quæ in
 præcedentibus de peste animata
 retu-

retulimus, æqua rationis trutina ponderaverint.

CAPUT IX.

De variis differentiis pestis, & causis earum.

EX omnium historiarum auctoritate constat, pestem non iisdem omnino, sed diversissimis Symptomatis homines in diversis terræ partibus vexasse; quæ omnia ut exponantur, jam ordinis ratio postulat. Quemadmodum itaque Catarrhus pravis dispositionibus imbutus pro membrorum, quæ impetit, vario temperamento, varia morborum genera inducit; si enim falsus pulmonis se recessibus insinuaverit, phthisin; si tartareus, in pedibus podagram; in genibus gonagram, in manibus chiragram causat; si putridus, in stomacho nauseas, vomitus & appetitus dejection-

lejectionem efficit; si biliosus, san-
 guinem in febres accendit, & sic de
 ceteris: Ita de vapore pestifero, si
 in terra, sive in aqua, sive in
 aëre natales habuerit, dicendum
 est; siquidem pro rerum, ex quibus
 decoquitur, conditione & mixtu-
 re catastasi morbos omninò pesti-
 feros diversæ qualitatis proprieta-
 tesq; conciliat. Hinc in nonnullis
 pestibus, virus contagiosum in o-
 mnibus solos oculos infestasse le-
 gemus; alio tempore gutturis con-
 taminatam invasisse referunt: ut Ve-
 netiis, teste Mercuriali, eam, quæ
 vulgò Giandussa dicta. Anno 1617.
 interturnis pluviarum diluviis cam-
 porum pascua cœno oblita, non
 nisi virides comas limoso solo, nec
 dum ritè decoctas exerebant; quas
 umenta boum carpentia, repenti-
 na putrilagine in faucibus conce-
 ptâ, suffocata interibant; vixque
 necta, bubulcis colonisque nil si-

*Mercuri-
 al. lib.
 de peste.*

*Malè in
canna
dicta
cōtagio
Neapo-
litana.*

bi tale verentibus, mox pœniten-
dam cedebant in alimoniam; par-
namque calamitas saturos adorie-
batur commessatores; neque iis
contentâ lue, quin & contuber-
nalibus infestâ; peregrinus hic ho-
spes Neapolim involavit, ubi ad
sexaginta millia infantium (hanc
enim ætatulam cum primis adori-
ebatur) præter innumeros cujus-
vis ætatis & conditionis homi-
nes, qui contagiosa hac lue ab
incolis (malè in canna) nuncupa-
ta, intra septimum ab invasione
diem, nil proficientibus antido-
tis, extincta sunt; causa fuit viru-
lenta veneni concepta in putre-
dine evaporatio, cujus proprie-
tas fuit, acidæ cujusdam & con-
stringentis qualitatis vi, primùm
obvia faucium gutturisque latibu-
la infestare, & inflammatione ex
consequente calore tumefacta spi-
rituque intercluso laborantes sine
reme-

remedii spe suffocare; quem effe-
ctum & nonnullæ aquæ minerales
præstant. Meminit Mercurialis *Mercurialis.*
alterius cujusdam pestis, quæ pe-
des, tibias, atque os potissimum *Contagio pe-
stifera*
infestabat, atque hoc pacto intra *quæ ti-
bias, pe-
des &
os infa-
debat.*
triduum omnes correptos expe-
diebat; cujusmodi quondam Hie-
rosolymæ ortam fuisse referunt Hi-
storici apud eundem. Nascitur *sudor*
ut plurimum in Anglia pestis quæ-
dam, quem Anglicum sudorem vo-
cant, quo quicunque correpti sunt, *Angli-
cus.*
inter exiguum temporis spacium
sudoris vehementia toto corpo-
re colliquescente, extinguuntur;
causa, veneni qualitas est, totius
corporis substantiam in humores
resolvens; quemadmodum in ve-
nenis quibusdam eâdem proprie-
tate pollentibus contingere posse
refert Cardanus. Fuit & alia pe-
stis notata à Georgio Agricola, *Pestis*
quæ homines veluti stupefactos *stupefa-*

*Pestis
resolvēs
corpus
in ver-
mes.*

*Pestis
diversa
est ra-
tione di-
versita-
tis tem-
peramē-
torum.*

fideratis omnibus membris confi-
ciebat; quos & alia pestis è contrà
totos in putredinem verminosam
resolvebat; prioris causa fuit vene-
ni vis similis aspidi, cujus morfu
homines fiderati, omni motu de-
stituuntur, nervis potissimum infe-
stæ; posterioris verò causa est vene-
ni vis contraria, similis iis serpenti-
bus, qui quos momorderint, mox
omnibus membris putrescentibus
in tabem verminosam resolvunt.
Pestem communem, etsi eâdem vi
polleat, diversos tamen effectus o-
perari non quoad se, sed quoad di-
versa hominum temperamenta, te-
statur pestis Atheniensis, quæ teste
Thucidide, & Lucretio, in quibus-
dam sævas alvi proluvies, in non-
nullis copiosum è naribus sangui-
nem evocabat. Nec deerant, qui
peripneumonix angustiiis plerum-
que vexarentur. In aliis dysente-
riacas intestinorū exulcerationes,
tubercu-

subinde lientericis affectibus junctas efficiebat; quæ omnia una & eadem pestis contagio in diversis hominibus, teste Thucidide, operabatur; haud secus ac tarantulæ *Tarantula vis* virus, unum & idem specie, diversissimos tamen effectus pro varia hominum tarantismo affectorum conditione, & naturali temperamento, operatur; de quibus lege, quæ fusissimè de tarantulæ veneno olim in arte Magneticâ tradidimus. Ita dico comparatum esse pestifero veneno, quod pro subjecti dispositione humores alterat, mutat, diversisque modis exagitat; cum enim nulla sit veneni species, quæ non disparatos ab alia quapiâ specie effectus præstet, aut eadē quoque pestis species mira pro dispositione subjecti quod pervadit, Symptomata excitet; pestis autem certa quædam veneni species sit, ex putredinibus in intimis telluris

*Vene-
num
pestis
pro va-
ria pu-
tredinis
ratione
varium
est, va-
riosque
effectus
produc-
ens.
Pestis
puerorum
tam
san-
guinum
gravi-
dorum.*

visceribus natis, exspiratisq; aut in homine humoribus vitiatis in talē & talem veneni speciem elaborata, certē pro alia & alia veneni mixtura alios & alios effectus in eo infectis causari necesse est; ut proinde vel ex hoc ratiocinio nullo negotio omnium quæ diversis temporibus in pestiferis acciderunt, Symptomatum rationes & origines assignare possis. Huc etiam revocari potest, cur subinde pueros tantum, alias foeminas easque uterum gerentes, interdum virgines, nonnunquam robore summo præditos adorta magnam stragem ediderit; quæ si quis juxta nostra principia resolverit, is illos non tam ex specifica quadam diversarum pestium differentia, quàm ex diverso ætatis lexisque statu resultasse reperiēt; gaudet enim pestis humido calido veluti pabulo & nutrimento quodam, quo pueri & virgines cum-

cum primis abundant, gaudet & mulieribus prægnantibus ob multas excrementitias fæces humorumque, quibus tunc temporis instantur, confluxum; qui uti ex menstruo sanguine non nisi inquinamenta susceperunt, ita ob similitudinem quandam facile illis pestifera juncta contagio, veluti igni apposita naphtha, aut fomes, applicatâ stuppâ flammam concipiunt.

*Ratio
differen-
tium ef-
fectuum.*

Narrant Valentia in Hispania anno 1648. pestem derepente exortam; primò quidem præter Sutores nullum alium invasisse, tandem omnes illos, qui crepidis calceisq; ab iis coëmptis uterentur, adortam fuisse, atq; hoc pacto serpente contagione mox universum regnū invasisse; multæ sanè inter Medicos fuerunt de tam insolitæ contagionis causa altercationes; scitum tandem fuit, navim Algerio soleis coriaceis suberibusq; onustâ non

*pestis
Sutorum*

*Pestis
Sicilia
ex mer-
cibus
Africa-
nis.*

*Ingras-
sia lib.
de Peste.*

*Funis
infectus
post 25.
annos
pestem
resusci-
tat.*

ita pridem appulisse, quæ in Africa
vehemente peste laborante; con-
tractis contagiosis effluviis. Valen-
tiæ Sutores, qui prius ea coëmerāt,
& deinde quotquot iis usi fuerant,
& hi deniq; alios & alios innume-
ros concepta lue infecerant. Vni-
versam quoque Siciliam, dum ex
Africa suas infectionis lue inquina-
tas merces Messanam mittit, hor-
renda lue correptam, Campanella
in suo de Medicina opere, refert.
Narrat Ingrassia Mediolani pestem
nulla vicinæ contagionis suspicio-
ne derepente exortam fuisse; con-
traxerat eā primū ædituus, à quo
& universa Civitas infecta, quin-
quaginta millium suorum strage
luit; & cum origo tanti mali exa-
minaretur, inventum fuit, chordā,
post per vetustam quandā arcam,
inventam, contagionis semina in-
tulisse; fuerat autem illa chorda
Vespillonum, qui eam ante viginti
quin-

quinque circiter annos eodem
loco faviente contagione in u-
num sepeliendorum adhibuerant.
Quomodo verò tanto tempore
contagiosa vis perseveret, suo loco
dicetur.

CAPUT X.

*De peste artificiosa & Magi-
ca, seu diabolica arte procu-
rata.*

Tanta est hominum malitia su-
per terram, ut non duntaxat
contra Deum Opt. Max. horrenda
meritate & præsumptione exur-
gentes superba contumacis animi
cornua erigant, sed & inauditâ sæ-
vitie in genus humanum intole-
rândâ quadâ audaciâ debacchen-
tur tantò sanè periculofiori, quan-
tò magis clandestina est; dum in-
tigante humani generis hoste dia-
bolo, vindictæ & ultionis sumendæ

desiderio, aut odio in Magistratum,
 ceterisque depravatis animi pertur-
 bationibus in transversum acti,
 nonnulli aquas pernecessariū inter
 omnia elementum inficiunt; quidā
 unguentis ex varia venenorum mi-
 scella cōfectis in commune omniū
 exitium, ultimamq; hominum rui-
 nam nova scelerum inventionē in-
 surgunt. Vnde etiā L. Annæus Se-
 neca, inter hominum atrocissima sce-
 lare censet violatos fontes venenis
 & pestilentiam (sic enim loquitur
 manu factam. At quisnam tam ab-
 sconditam veneniferæ compositio-
 nis rationem, vix summis adhuc
 philosophis penetratam, rudem
 plerumque & idiotas docuit? Cer-
 tē non alius, nisi Dei hominumque
 inimicus Diabolus, qui uti à pri-
 moriis rerum non desit huma-
 num genus insitā sibi nequitia du-
 ro tyrannidis suæ iugo premere, ita
 quoq; non cessat, ad ejus exitium
 per-

*Lib. 1. de
 Irac. 6.*

*Pestis
 artifici-
 alis Ma-
 gister
 diabolus
 est.*

per homines pessimæ & conclama-
 tæ conscientiæ, genuinos inferarū
 curiarum ministros, variis modis &
 rationibus cooperari. Constat e-
 nim diabolum naturali scientiæ
 dono, ob peccatum non privatum,
 sed illud veluti sibi concreatum in-
 separabili nexu retinere, unde cū
 cotius naturæ consultus sit, omnes-
 que naturalium rerum rationes,
 elementorumq; abditas virtutes
 perfectè capiat, imò consensus dis-
 sensusque leges à natura unicuiq;
 abditas intimè & profundissimè
 calleat, certè ex applicatione acti-
 vorum cum passivis miros eum &
 stupendos in naturarum effectus
 producere posse, nemini dubium
 esse debet. Novitis quàm intimè,
 quomodo & qua industria nubes
 in pluvias, ventos, grandines, ad
 tempestates in perniciem homi-
 num terra mariq; concitandas, co-
 genda; peritiam summam habet ad

*Scientia
 diaboli
 circa
 res na-
 turales.*

producenda omnis generis insecta, ad segetes, fructus arborum, vinearumq; emolumenta, si à Deo ob mortalium scelera, permissum fuerit, iis evertenda ac penitus destruenda; non ignorat, qua ratione diversorum venenorum miscella ad pantamorphæ naturæ similitudinem & exemplar adornata, & aërem inficere & sævissimis pestiferæ contagionis plagis non urbes duntaxat, sed & regiones integras, regnorumq; longè latèque exportectas ditiones devastare possit; & uti omni gratiæ dono privatus infesto sibi appetitu in omne malum veluti pondere quodam fertur; ita nihil acceptius illi esse potest, quàm eas potissimum artes, quæ in animarum corporumque perniciem cumprimis cedunt, scholæ suæ ad dictos & clientelâ professâ sibi subjugatos discipulos, Magos inquam & Necromantas edocere, edoctos
verò

verò tanquam vicarios quosdam
 & ad nutus ejus promptissimos mi-
 nistros, huc illucque justo Dei ju-
 dicio scelerumque enormitate sic
 postulante, ad ingentem mortali-
 um ruinam machinandam aman-
 dare. Atque hæc est abominanda
 & diris devovenda Ars, qua non
 nulla ex Orco prodeuntia monstra,
 homines verè Satanico spiritu tu-
 mentes, domus, Vrbes, Regiones
 funesta & Circæa venenorum un-
 guentorumque compositione cum
 ingenti mortalium strage infestare
 solent. Quæ omnia ut luculen-
 tius patefiant, exemplis illustran-
 da duxi.

*Artis
 Magica
 abomi-
 natio.*

Quinto Fabio Ædili Curule
 Urbem peste infestatam fuisse Livi-
 us narrat dec. 1. l. 8. quam Roma-
 næ Pharmaceutriæ Matronæ non
 ignobiles, in odium nonnullorum
 procerum procurarant, ex quibus
 aliquæ in flagranti crimine depre-
 hensæ,

*Phar-
 macen-
 triæ Ro-
 manæ
 Urbem
 inficiunt.*

hensæ, dum medicamenta quæ co-
xerant pestifera esse negassent, co-
actæ potu eorum periculum face-
re, mox extinctæ conciderant: in-
deq; comprehensis earum comiti-
bus, ex iis ad 170. damnatæ sunt.

Pestes præterea maleficorum ho-
minum opera in Oriente non semel
fuscitatas, Nicephorus, Zonaras,
Cedrenus aliiq; Ecclesiasticarum
rerum Scriptores narrant. Sed re-
lictis veterum temporū eventibus,
ad viciniora nostris temporibus se-
cula accedamus. Nemini inaudita
est horrenda illa pestis, quæ anno
1630. Mediolanum ad ultimā pro-
pè ruinam vexavit; cuius origo,
uti acta docēt, ab execrandis icele-
ratorum hominum maleficiis, qui
sive ab hostico furore magnā pecu-
niæ vi propositā allekti, sive conce-
pto in morum censores odio, vene-
ni quoddam genus Circæâ prorsus
virulentiâ refertum, utiq; Cacodæ-
mone

*Medio-
lanensis
pestis
artifici-
alis.*

mone ductore, & directore, confe-
 cerunt; quod templorum postibus
 domuūq; portis, scamnis, fenestris
 illitum, vel ad minimam contrecta-
 tionē homines ad inevitabile mor-
 tis periculum deduceret. Et quo-
 niam hominum morientium nul-
 lus finis, nec ulla tantæ mortis an-
 tidota superesse videbantur, visum
 fuit ad superna auxilia per publi-
 cā precum indiſtionem, proces-
 ſionum piē divinæ miſericordiæ
 ſupplicantium apparatus, jejunio-
 rumq; obſervationē confugere, ut
 divinæ rigor juſtitia flexus tantis
 caſtigationibus tandē finem impo-
 neret: unde nova proceſſio inſtitu-
 ta, qua Corpus S. Caroli Borromæi
 quaternorum fulcitum Episcopopo-
 rum humeris, tum Cardinale Vr-
 bis Archiepiſcopo, tum prælatis,
 totaque nobilitate concomitante
 inæſtimabili apparatu circumfere-
 batur, tanto omnium Ordinum &
 utriusq; ſexꝝ devotionis ardore, ut
 præter

*Proceſ-
 ſio inſti-
 tuta
 mitigat
 rigorem
 divinæ
 juſtitia.*

præter ejulatus, ploratus, singultus, gemitus, humilesque mentis confessiones, nihil aliud audiretur. Per opportunam hanc occasionem, ad contagionis malum longè latèque propagandum, rati scelesti Satanæ ministri, spe freti futurum, ut concidentium hominum multitudine, & in confusionem redacta processione, ipsi interim conceptas machinationes confidentiùs in executionem deducerent; turbæ itaque hominum numerosissimæ sese insinuantes, vestibus supplicantium præparatum inferebant venenum; unde mox ingens exorta strages publicam solemnitatem suspendit; at diuina clementia piorum supplicatione mota, tantam diabolicæ insultationis insolentiam ulteriùs progredi non est passa: siquidem detecti malorum omnium Architecti, acerbissimis subjecti suppliciis, modum & rationem veneni un-

*Com-
prehen-
sio eorū,
qui pe-
stem se-
mina-
rant.*

gven-

guentiq; conditionē, quo tantum
mortalium numerū confecerant,
pertē confesi sunt, dignis proin-
de tantis sceleribus tormentis va-
riè exagitati, igne tandem exusti
sunt. Vnguenti verò, uti & pulve-
ris pestiferi compositionem, cujus
non haustu duntaxat malum pro-
pagabatur, sed vel odore susceptū,
intra paucas horas interimebat,
ræstat alto silentio suppressere,
quam illud ex Orco depromptum,
enuò in lucem educere. Similem
hororū catastrophē anno 15. Me-
diolanum & Genua experta sunt,
beneficiorum uti fertur operā in-
ductam. Certè atrocem illam
pestilentiam, quam Historici 1320.
Franciam penè exhaustisse referunt,
Hebræis (in ultionem ejus, quo
egno cedere jubebantur, edicti)
proforum mendicorumque ope-
procuratam fuisse, fontium, pu-
corum, cisternarumque aquis in-
toxica-

*Pestis
Franciae
per He-
braeos
inducta.*

toxicatis, ex confessione eorum pa-
 tuit. Verum qui plura huiusmodi
 funesta scelerum monstra desidera-
 bit, is Cardanum adeat, qui Libro
 de Venenis totus est in iis singulari
 industria describendis. At quæres
 fortassis, quomodo artificiosa pe-
 stis, tantâ contagionis efficaciam
 pollere possit, ut idem possit quod
 naturalis, & subinde plus ea præ-
 stet? Respondeo, si de dæmonis
 potentia loquimur, potest is pro-
 cul dubio ad exemplar naturæ to-
 tum id veneni compositum per fa-
 crilegos illos pharmaceutas ador-
 nare. Cum enim venenata ani-
 malia, viperæ, cerastæ, dipsades,
 aspides, dracunculi, rubetæ ma-
 risque venenosa soboles, quin &
 ex plantarum familia, cicuta, napel-
 lus, elleborus, similiaque originis
 suæ primordia ex locis virulentis
 exhalationibus terræ marisque ob-
 noxiis ducant: certum est, quod
 quem

Quomo-
 do pestis
 artifici-
 alis ea
 præstet,
 quæ na-
 turalis.

nemadmodum dictæ exhalatio-
es aërem, fanioraque animalia &
plantas inficiunt; ita & potissimum
a venenosa animalia & plantas,
sæ ex naturali temperamenti sui
stasi innatum quendam appe-
tum habent, ad virus terrestre,
terrestria; ad virus verò aquati-
um, si aquatica, attrahendum, id-
e in substantiam suam conver-
tendum inficere, nemini dubium
esse debet; sunt enim hæc veluti à
natura destinata quædam, in quib9
incipiatur venenum, marsupia, qui-
bus collectum habeas, quicquid a-
liis longè latèque per aëris latibu-
s dispersum fuit. Si itaq; diabolicâ
arte instructi scelerati homines, a-
nimalibus venenosis ad pharma-
ceuticæ funestæ contagionis plena con-
firmanda utuntur, certum est,
eisdem illos effectus, quos natu-
ra tum terræ, aquæ, tum aëris
putrida & virulenta constitutio
pro-

*Pestis
artifi-
cialis
tempo-
re Theo-
phraſti.*

producit, præſtituros; cùm naturæ
vis & efficacia per artificioſam ap-
plicationem tantùm abeſt, ut deficiat,
ut potiùs majores vires acquirit;
cùm verò peſtis effluviùm contagioſum
ſit, certè id artis induſtriæ promotum
ingentes acquirere vires, Theophràſtus
memorat; teſta- tus ſuo tempore crudeliſſimam
venenificorum induſtria peſtem excitatam,
ex unguento, putrefacti- peſte extinctorum
hominum cadaveribus, oſſibus, medullis,
bufo- numque, rabie priùs concitatorum
commiſtione compoſito. Simili- quid de
Mediolanenſis peſtis com- poſitione traditur,
quàm fuſiùs hinc deſcriberem, ſed memor
verborum Galeni, venenorum compoſitionem
(niſi propriæ ſcientiæ ſerviat) ſcire malum,
docere deterius ſcribere verò, aut in lucem mittere
omnium peſſimum eſſe.

Con

Contingit verò, dæmones, pro
 teftate à Deo ipsis concessâ, et-
 in subinde per sese atrocissimas
 pestes terrarum Orbi immittere;
 quidem hos in humanam formâ
 transformatos in Urbibus peste
 uliminata ingentes strages edi-
 dit, Nicephorus & plerique scri-
 ptores Ecclesiastici attestâtur. Cum
 Atheni pestis à dæmone sub pisca-
 ris forma, cum magno hominum
 catatropia propagata fuisset, Apollo-
 nis Thyanæus (si Philostrato hæc
 narranti credimus) cognito sub lar-
 va persona dæmoniaci machina-
 rento, cum illum lapidari iussisset,
 illaque philosophi completa fuif-
 set, pestis unâ cum authore suo se-
 mita Urbem totam à contagione
 immunem reliquit. Pari pacto &
 sacrificio Pythagoram ab Urbibus
 Sirio & Metaponto pestem proflig-
 esse, Iamblichus narrat in vita Py-
 thagoræ. Gregorius Nyssenus in
 vita

*Dæmo-
nes sub
forma
corpo-
rea pe-
stis se-
mina-
tores.*

*Pestis
ab Apol-
lonio
Thya-
næo cu-
rata.*

*Pestis
tempore
Thea-
trici lu-
sus ex-
citata à
dæmo-
ne.*

vita S. Gregorij Thaumaturgi simile quid narrat in Græcia contigisse. Populo siquidem Theatricis spectaculis inhianti, tanto numerum hominum, ut locus ei capiendus par non esset, ac proinde conquererentur de locorum angustiis, dæmonem respondisse, mox homines defuturos, qui Urbem repleant. Et confestim sanè durante adhuc spectaculorum exhibitione, tanta sæva, dæmonis operâ, in confertim hominum multitudinem pestis immissa fuit, ut tota Vrbs, intra exiguum temporis spatium hominibus exhausta, in solitudinem redacta fuerit. Sub Agathonis Pontificatu, prodigiosæ pestis sævient tempore, malus Angelus formidabili visus est domus contis impetere, tot funerum elatione, que ictus dedisset foribus; & tanta funi veneni exitialis efficacia, ut vel a oscitationem aut sternutamentum homi-

*Pestis
tempore
Agathonis
Pape.*

homines conciderent exanimés; unde & ab eo tempore mos invaluit, oscitanti aut sternutanti salutem apprecari.

*Cur o-
scitan-
tibus sa-
lutem
prece-
mur.*

Solent & hujusmodi dæmonū spectra, in hunc usq; diem in Oriente homines peste miserandum in modum vexare; dum derepente à nescio qua infernali furia invasi, in piculoque sensibili percussi, mox occumbunt. Quæ fusissimè hoc loco deducere possem; sed cum hominum pleraq; vulgo nota sint, iis amplius non immorabor.

CAPUT XI.

De virtute siderum in peste producenda & utrum certa quædam signa venturæ pestis cognosci possint.

Sicuti nihil est exacta divinandi prædicendiq; notitia difficilius,
ita

ita quoque dici non potest, quantis erroribus intellectusque illusionibus huiusmodi studium sit obnoxium. Neque hoc tantum in humanis eventibus, qui velut instabili fortunæ rota versantur, neque etiam duntaxat in supernaturalium causarum effectibus, ad quæ humana mens non nisi à Deo sublevata pertingere potest; sed in iis quoque venturis rerum successibus, qui in abstrusis causarum necessitariarum latebris absconditi sunt, atque ab iis essentialem habent dependentiam, verum esse, omni tamen astrologica vanitate deposita, asserimus; cuiusmodi res est, exempli gratiâ, de fame, peste, cæterisque naturæ naufragiis ex siderum positu nonnihil determinatè affirmare. Astrologorum vulgus, ignorantum plerumque genus hominum, cum omnia astrorum, varia se configuratione respicientium, influxibus,

*Astrologorum
ignorantia*

ous, & miris horoscopantium si-
derum effectibus attribuunt, adeò
educatæ hujus scientiæ colore super-
biunt, utiis nihil in divinandi sci-
entia denegatum esse videatur; unde
nihil adeò in hac rerum humana-
rum catastasi exoticum, insolens &
inexspectatum est, quod illi fatali
cuiusdam siderum necessitati non
subjiciant, audacia sanè tantò peri-
culosiori, quantò indoctiores re-
rumque physicarum ut plurimum
expertiores sunt. Quare cum insti-
tuti nostri ratione sic postulante,
de signis, id est, pestiferi fœtus pro-
pioris, nonnihil dicendum sit, rē
ab ovo, ut dicunt, exordiar, ut quid
in prognosticis de peste ventura di-
scernationibus sectandum, quid fu-
giendum, constet, quod dum facio,
propheteor, solas me physici partes,
omni vanitate astrologicâ, uti su-
pra dixi, proscriptâ acturum.

Non nescio nonnullos Medi-

H

cos

*Protesta-
tio Au-
thoris.*

cos in operum suorum de peste argumento fusissimè hoc thema tractasse: quorum aliqui suam tractationem incipiunt à Signis in Cœlo, Terra, aqua, aëre juxta quadripartitam anni constitutionem apparētibus. Verùm cùm vix ullus annus sit, nec ulla anni portio, dicam amplius, nec ulla Ecclipsium aut fideliū constitutio tam infausta sit, quæ non inter determinatas periodos, si non eadem numero, saltem in specie recurrat, & tamen non inde semper pestis sequatur; quibus certè universali quadam ratione consideratis contagionis causa adscribi non potest. Certè iis temporibus, quibus universa Italia gravissimas calamitates, pestisque sævitiem sustinuit, Germania autem Francia nihil passa fuit, & hisce laborantibus Italia ab omni lue immunis fuit; & sic de cœteris idem judicium esto; & tamen tam Germania

Germania quàm Francia, tam Fran-
 cia quam Italia eidem infelici fide-
 rum ex parte constitutioni suppo-
 sitæ fuerunt; neque est quod nobis
 objiciat quispiam, normaliore
 derum Italiæ imminentium influ- *Object.*
 um, eo, quo Germania aut Fran-
 cia feruntur; hæc enim falsa esse
 inde patet, quod omnes Pe-
 nici Italiæ, sive sub eodem latitu-
 dinis parallelo circumfisi populi,
 eundem siderum aspectum sortiuntur
 æqualē quoque siderum efficaciam
 participant; unde omnes eadē pe-
 stigione contagione ut infestarentur,
 necesse foret, quod tamen experi-
 entia repugnat. Accedit quod
 pestis semper alicubi in Orbe ter-
 rarum dominetur, sive fausta sit si-
 derum constitutio, sive infau-
 sta. Nihil igitur Astrologi concludunt,
 ex certis siderum constitutio-
 nibus futura pestis contagia insci-
 tius divinant. Nos itaque, incon-
 grua ista divinandi ratione negle-

Etâ, tam abditas effectuum causa paulò aliter evolvere cœpimus; & cur nunc in hac parte terræ, modò in alia, jam in plerisque, uti historiarum narrant contigisse, contagium dominetur, & quomodo hæc ex sideribus remotè originis suæ primordia deducat, totum denique propagationis successum unâ cum signis & prognosticis enucleare tentabimus, in quo si non usquequaque scopum attigisse videbimur, Lector benevolus non tam meos conatus quàm abstrusissimarum rerum vi penetrabilè difficultatem excuset illius memor, in arduis voluisse tantum, sat esse.

Non Aristotelis tantum, sed & omnium scholarum consensu acceptatum dogma nullo non tempore fuit, inferiora supernis laticinibus subflare; ex cœlestium influxuum rationibus omnium inferiorum vitam, mortem, generatorem

onem & corruptionem pendere;
 quomodo verò id contingat, quàm
 multi inquisiverunt, tam pauci in-
 venerunt.

In Itinerario nostro Exstatico
 primo fat superque tùm observati-
 one tū clarissimorū virorum aucto-
 ritate docuimus, omnia sidera ad-
 id inter se distincta esse, quàm
 quælibet rerum elementarium mi-
 norumque species, ita ut nullum
 astrum five mundanus globus, five
 sit ex iis, quas errantes, five quas
 fixas vocant stellas, ejusdem pror-
 us naturæ & proprietatis sit; sed *omnia*
omnia inter se tum constitutione, *astra*
 tum viribus & proprietatibus dif- *Specie*
 ferant. Et quamvis nemo adeò *distin-*
 subtilis sublimisque ingenii sit, qui *gign-*
 eas penetrare possit, tantum tamē, *tur.*
 constāti jā multorū seculorū obser-
 vatione ab excellētissimis Astrono-
 mis nullo nō seculo facta, nobis di-
 rinā clemētiā innotuit, ut de plane-

*Omnia
astra ex
quatuor
elemen-
tis con-
stituta.*

tarum fixarumque nonnullarum
natura & proprietate tutò quidpià
asseverare queamus. Quo quidem
supposito, ut ad instituti nostri tra-
mitem revertamur; sciendum est
omnia mundana corpora, astra
dico: haud secus ac terram ex qua-
tuor elementorum miscella, ex
chaotica illa rerum primordiali
Deo Opt. Max. Sapientissimo Cō-
ditore educta massa, propriis sin-
gula centris in immenso illo athe-
rei Oceani expanso fulcita, iisque
proprietatibus, quæ tum ad pro-
priam, tum ad conservationem u-
niversi cum primis necessaria vide-
bantur, instructa fuisse. Hinc factū
est, ut vires suas juxta prærogati-
vas à natura iis concessas, singula
radiofo quodam profluvio tum in
tellurem, tum in circumjectum
reliquorum astrorum comitatum
diffunderent; cur verò nonnulla
astra, uti Mars & Saturnus

tam

nam exitialis virtutis sint, meritò
 cuiuspiam mirari posset. Irrefra-
 gabili enim multorum seculorum
 experientiâ ab omnibus Astrono-
 mis observatum fuit, nescio quid
 virulentæ virtutis in Marte, frigidi-
 tatisque oppidò nocivæ in Saturno
 sub certo situ, dum hic æstu suo bi-
 nem in inferiori Mundo, cæterasq;
 qualitates perniciosas, ille humorẽ
 frigidum & atrabilem mirum in
 modum concitet; Luna verò &
 Sol, hic in omnia vitæ Oeconomiã
 concernentia, illa in humidi sæcũ-
 lioris substantiam utraq; suas ex-
 erceat jurisdictiones, reliquis pla-
 netis, cum bonis bonam, cum ma-
 lis malam temperiem in rebus sibi
 subjectis inducentibus. Quod ut
 explanetur, notandum est, astralia
 huiusmodi corpora haud dubiè
 virtutem, quã cõmunicant inferio-
 ribus, eandẽ & in se continere, nõ di-

*Mars**& Sa-**turnus**malefici**pestis se-**minato-**res,**Influxus**astrorũ.*

co eminenter, sed formaliter, ut cū Scholis loquar: neque enim tam exotici effectus, quos influxu suo efficere in inferiori mundo observantur, solo lumini aut motui adscribendi sunt, cum ex iis semper unus & idem effectus in inferioribus resultaret. Aliud itaque præter lumen & calorem in iis latet virtutis profluvium, quod nos specificā globi dotem & qualitatem corpori peculiarem vocamus; cujus effluxus mox ubi subjectum in terra capax repererit, id virtute pariter sua imbuat, eaque cujus ipse est, proprietate tingat; fit autem hoc plerumque Marte & Saturno eo situ constitutis, ut commodè & sine impedimento radios suos in unum conjunctos exerere possint, quod maximè & potentissimè tum fit, quando simili virtute imbutis sive planetis, sive stellis fixis junguntur, Mars itaque & Saturnus inter
cœte-

ceteros planetas, hanc à natura si- *Quomodo Mars*
 insitam vim habent, ut sicuti ipsa *& Sa-*
 naturali sua constitutione ne- *turnus*
 cio quid perniciosum venenosum- *influant*
 e insitum sibi habent, ita illud *in infe-*
 per luminosos radios veluti vehi- *riora.*
 cula quædam, terrestris Mundi par-
 bus, circumfufisque eisdem ele-
 mentis communicent. Dixi, si o-
 portuno loco constituti sint, & ar-
 bitrio suo permittantur; quoniam
 Jovi aut Veneri aut Soli vicinius
 esse stiterint, tunc vires suas non i-
 facile exerere possunt; utpote à
 potenti tum Solis, tum Jovis, cæte-
 rumque beneficarum stellarum
 plutifero profluvio victi & subjuga-
 ti; ut proinde natura non sine cau-
 sa, inter pessimæ qualitatis astra
 Martem & Saturnum, Jovem; In-
 ter Mercurium verò & Martem, *Cur Imp-*
 Solem; uti & inter Lunam & Mer- *pter*
 curium Venerem benignam & *inter*
 alacidam, intermedia esse voluerit, *Satur-*
num &
 H s. veluti *Mariæ*
medius

veluti exortarum litium & discor-
 diarum naturæ diribitores: Et quo-
 niam huiusmodi corporum consti-
 tutio ita à natura disposita fuit, ut
 virtutem non ubique in toto glo-
 bo æqualiter diffusam haberent
 sed in una parte plus, in altera mi-
 nus, hinc ne terram semper pestife-
 ris suis radiis ferirent, motus circa
 proprium centrum concessus fuit
 ut nunc hanc nunc illam partem
 telluri obverterent, & sic plus au-
 minus nunc hanc nunc illam terram
 partem pro subiecti capacitatem infi-
 cerent, cui multum quoque acce-
 dit ex accessu ad terram, & recessu
 ab eadem in excentrico suo facto
 Cur verò natura, quæ bonum sem-
 per, & in omnibus intendit, huius-
 modi malignis effluviis dotata cor-
 pora, in natura rerum constitue-
 rit, meritò quispiam mirari poterit
 Verum qui norit, cur in terrestri
 globe

*Astrorū
 motus
 circa
 propriā
 axem,
 quid cō-
 ferat.*

globo naturæ Author tot animalia
nociva, tot herbas pernicioso toxi-
co refertas produxerit, mirari desi-
net, cum hæc omnia tantâ naturæ
providentiâ constituta sint, ut nihil
nostro concipiendi modo in na-
tura rerum adeò exitiale, nil adeò
pestiferum, quod non altissimos fi-
nes suos habeat, in bonum tum
proprii corporis, tum universi con-
servationem directos, sine quibus
Mundus conservari nulla ratione
posset. Vide si placet Primum Iti-
nerarium nostrum Exstaticum, ubi
omnia hæc variè & fusè exposui-
mus; nos interim ad rem no-
stram.

Causæ itaque remotæ ma-
gnorum influxuū sunt stellæ Mar-
tiæ & Saturninæ indolis, quæ opor-
tunum situm nactæ, radiorum ef-
fusiis obviū primò aërem fuligine

*Causa
remota
exitia-
lia fide-
ra Mar-
tiæ &
Saturni
num cō-
stitue-
nt.*

*Causa
remota
pestis
Mars
& Sa-
turnus*

*Quomo-
do influ-
xibus
suis ter-
ram im-
buant.*

suâ tinctum virtute sibi propria in-
quinant; hic tinctus inquinatusq;
eum aquæ communicat; elemen-
tum aqueum Lunæ Solisque virtu-
te agitatum conceptæ astrææ semē-
tis nocivam & spuriam tincturam
per terræ poros disseminat, ubi ali-
arum quisquiliarum ad putredinē
proclivium syngeniâ miscellâ jun-
ctâ, illos quos diximus, pestiferos
exhalatione suâ morbos parit. Cū
verò hujusmodi astræa sementi-
pestifera terræ visceribus insinuata
non ubique terrarum semper aut
materiem proportionatam, aut
rerum sibi congruarum conjugia
ambiat; hinc quoque in nonnul-
lis locis, aut nulla prorsus pestis,
aut rarò, in quibusdam ferè sem-
per, pro natura scilicet loci, cum in-
fluxu astræo symbolizante aut
non symbolizante. Atque ex
hoc posito principio omnes pe-
stis causæ partiales suprâ memora-
tæ con-

concurrunt; & tametsi malignus
 hic astræus spiritus ratione aëris, a-
 quæ & terræ diversus sit, unus ta-
 men & idem in se spiritus est, qui
 tingit tum aërem tum aquam, tum
 terrestrium exhalationum indolē,
 & idem omnia inficit, coin-
 quinat, & ad pestiferæ contagionis
 genesis per fructus, cibos, nutri-
 mentumque tum hominum tum a-
 nimalium, qui vel terra, vel aëre
 vitam sustinent, disponit. Quo dis-
 posito, calor externus & spurius,
 internum jam conceptis seminibus
 turgidum adoritur, usque dum ex-
 ulante calore interno, humidum
 internum juris externi caloris fa-
 ctum, tandem in putredinem illam
 contagiosam, quam pestem dici-
 mus, abeat. Quoniam verò Spi-
 ritus astræus malignus, rerum ele-
 mentarium disparatæ naturæ mi-
 scetur; hinc fit, ut & pestem
 non ejusdem semper speciei com-
 peria-

*Influxus
malignus
pro va-
ria con-
stitutio-
ne rerū,
varios
effectus
produ-
cit.*

periamus, sed pro varia miscella-
earum rerum, quibus jungitur; un-
de spiritus astræus arsenicis haliti-
bus mixtus, alios veneni pestiferi
effectus, alios mercurialibus, alios
salinis, alios antimonialibus & sul-
phureis; alios bituminosis naph-
thæisq̃ue vaporibus mixtus produ-
cit; radicibus quoq̃ue diversarum
herbarum haustus Spiritus astræus
malignus, herbam pro insito sibi
temperamento & substantiæ pro-
prietate tingit, & ad perniciosum
nutrimentū hominibus animalibꝫ
q̃ue exitiale disponit; Aëri verò
immistus, dum auram vitalem in-
quinamento suo inficit, hic ab ho-
minibus haustus, martiam bilis of-
ficinam movet; unde incitati Re-
ges & principes, utpote tenerioris
complexionis, in qua plus quàm
in cœteris potest, vel ad minimam
occasionem, martio spiritu agita-
ti in bella cædesq̃ue liberè tamen

exardescunt; ex bellis & fame magna hominum animaliumque strages, unde nova ex putridorum cadaverum exhalatione pestis seminaria resultant; adeoque hoc modo circulus completus videatur.

Astra movent auram, movet aura salumq, solumq,

His homo vivit, & his planta tenella cibus.

Sana bonos faciunt succos, malesana causarum putrentes

Catena

Hinc putris in liquidum pestis origo venit.

Vides itaque catenam effectuum quos ex unico maligno influxu astræus Spiritus efficit; quæ omnia si ritè tecum contuleris, aliam pestis causam à Cælo derivatam non deprehendes; ut proinde hæc ad mentis nostræ sensum propalandum sufficient.

Poscit

*Signa
Venturæ
pestis.*

*Tres
classes
signorū.*

Poscit modò ordinis ratio, ut ostendamus, num & quænam signa sint astræi hujus maligni influxus? & utrum nonnihil per illa de imminente nobis contagione divinari possimus? Sunt autem complura signa, ex quibus Physici in notitiâ venturæ pestis se pervenire posse putant; sed cum plerumque talia sint, quæ singulis annis occurrant, quæ uti & reliquis morbis producendis pari ratione apta sunt; ita nullam quoque nobis certitudinē adferre possunt. Quare nos paulò penitius signa trutinantes, ea in tres Classes dispertiti sumus; quorum prima sunt prodigiosa, quibus Deus Opt. Max. ministerio Angelorum Mundo peccatis immerfo horrendas secuturorum temporum ruinas minitari solet; Secundi ordinis sumuntur ex cœlestium corporum meteororumque omnibus; Tertii ordinis ex prodigiosa

sa infectorum, cœterorumque animalium tam terrestrium quam, volatiliū actionibus, aliisque eventibus raris & memorabilibus deducuntur. De singulis ratiocinio, nonnulla exempla producemus.

§. I.

Signa pestis à Deo immissæ.

NON est quod pluribus de hisce agamus, cum & sacer Textus ea stat superque demonstret; dum Deus Exodi 6, Angelorum ministerio omnia primogenita Ægypti sub Pharaone; & septuaginta hominū millia triduo, unius Angeli opera, in pœnam Davidi ob temerariam populi sui numerationem, inflictā extinxit; nec profanæ desunt historię, pestis inauditæ cœterarumque secuturarum calamitatum, quas Hierosolyma ex obsidione trienni

Cometes Hierosolyma ante exitum ejus visus. Prodigia in Urbe visa.

trienni à Tito facta sustinere debebat; quarum Prodromus teste Josepho fuit Cometes integro anno imminentibus ærumnis prælucens. Pestem quoque immediatè à Deo, Romano populo tempore Gregorii Magni immisissam; Angelus in Arce in vaginam irati Numinis gladium recondens docuit. Innumerus hujusmodi præviis funerum in aëre depictorum monstris & prodigiis Historicorum monumenta abundant; quæ vix sunt impio Mundo à Deo ostensa, cum ecce atrocissima pestis homines improvisâ ruinâ oppressit. Verùm cum de hiscè abundè agant Cornelius Gemma, Lycosthenes, & Aldrovandus in Libro ultimæ editionis de prodigiis: & nos in Chronologia calci hujus Operis annexa de iis egerimus; nil restat nisi ut ad ea signa nos accingamus, quæ verisimilem habent cum mox suboritura peste connexionem.

§. II.

Varia pestis secuturae indicia
ex animantibus, plantis in-
sectisque.

¶ Spiritum astræum ex maligno no-
xiorum siderum effluxu geni-
um aërem, aquam, terram inqui-
are supra asseruimus, & ex conse-
quenti, quacunque ex his vivunt, *Quomo-
do, &*
maligni effluuii vim participare: *quibus*
hic enim primo aëreum vitio suo *median-*
tingit elementum, hoc deinde con-
ceptam tincturam aqueo & terreo *ribus*
elemento impertitur, quæ duo, vir-
astralis
influxus
inficiat.
tute notha sibi impressa maligno
in intimis penetralibus latentis
contredinis congeriei junctæ, dum
plantis attrahuntur, & segetes &
vineas & reliquam vegetabilis na-
turæ Oeconomiam inficiunt: qui-
bus in nutrimentum tum hominibus ani-
malibusque cedentibus, id insita sibi ma-
gnitudine sanguinem paulatim conta-
minat; atque

*Insecto-
rum no-
xiorum
genesis.*

atque adeò hæc proxima pestis origo; cujus luculentum indicium sunt, variæ noxiorum animalium geneses, quæ arborum foliis, segetibus, herbis graminibusque depastis, uti nutrimenti ulterioris inopia extinguuntur, ita extincta contagiosam illam putredinem efficiunt, quæ aëris jam alias corrupti insinuata poris, origini à qua prius defluerat, non tantum restituitur, sed & vir⁹ aëri jam inexistenti, augmento suo, veluti fœnore quodam duplicat. Pestis itaque indicia non ex quibuslibet effectibus, sed ex iis potissimum causis sumenda sunt, è quibus immediatè vel mediantibus elementis profluxerunt; generat enim astræus spiritus in elementaribus corporibus non quamvis putredinem, sed spuriam & peregrinam quandam sibi per omnia similè, quam omnia, uti dixi, quæ inde aluntur, participant.

Quo-

Quoniam verò suprà ostendimus,
non quamvis putredinem, sed po-
tissimum excellenti quadam viru-
lentia præditam in vermes & infe-
cta abire; hinc fit ut Spiritus ille a-
træus monstroforum partuum o-
mifex, terra marique insolita quæ-
dam infecta generet, ut plurimum
pestis venturæ indicia.

Videndum igitur, quænam sint il-
la animalia pestiferi Spiritus pro-
genies; certè nulla alia, quàm quæ
præter morem ex terra atq; ex a-
qua pestiferi spiritus fuligine tinctis
generantur. Sunt autem ejusmo-
di: primò vermium colore & figura
differentium certis annis scaturi-
entium multitudo, quæadmodum
suprà de Mediolanensi peste docu-
imus, quam ejusmodi vermiū ebul-
litio præcesserat. Secundò bufonū
præter ordinem vastitate enormiū
Ranarumq; caudatarum mutarūq;
ingens

*Quandā
infecta
generē-
tur, ex
pernici-
osorum
astrorū
influxu.*

*Insectū
sub dra-
conis fi-
gura a-
latus
Bononia
natus.*

*Qua pe-
stem
præces-
serint
tempore
Pelagii
II.*

ingens numerus; serpentes quoque peregrinae formæ, qui è montium latebris emergunt. Hoc pacto, pestis Bononiensis ante Greg. XIII. serpens alatus, in draconis formam perfectissimè elaboratus, & à venatoribus postmodum occisus, prodromus fuit, teste Aldrovando. Tempore quoque Pelagii II. Pontificis pestem horridam ingens serpenti multitudo æstivo tempore præcessit, qui deinde hyeme, inundatione Tyberis ex campis abradi, in littora hinc inde ejeti, putrefactique eam quam legimus horrore plenam contagionem causerunt. Et ne forsitan quis dicat, hoc plurimis alii fluminum inundationibus contingisse, & tamen serpentes nihil contagionis intulisse. Ad hoc respondeo, serpentes ut contagionem inferant ex vitiosa & notha illa putrida aglagine nati sint oportet; qua

causant.

peruerint, nihil quoque contagi-
nis inferre.

Tertiò. Ex hoc Spiritu pestifero *Venenũ*
herbæ quoque & omnia vegetan- *pestife-*
tiarum naturæ germina tinguntur, ac *rum*
proinde plantæ nescio quos mucos *ex her-*
s stillant, ex quibus pro plantæ *bis.*
huiusvis proprietate, vermium, e-
scaricarum, bruchorum, foricum,
apilionum & locustarum
versæ species nascuntur, à quo-
rum exitiali corrosione fegetes cõ-
sumptæ, arborum fructus in putre-
factum verfi, depasta agrorum ho-
ra, præter aëris infectionem, etiã
sterilitatem, famem, & tandem pe- *Locusta-*
stem inducunt. Nullum itaque *rum ex-*
certius signum esse potest, epide- *ercitus.*
mica mox secuturæ infirmitatis,
quàm locustarum per æstatem voli-
taria agmina, præsertim si colore
flavo in viridem degenerante
constent, hic enim nescio quid pe-
stiferi

stiferi halitus & nothæ qualitatis
 iis inexistentis præ se fert, qua non
 solum contagionem hominibus
 inferunt, sed & eam per ventos in
 alias terras delatant, novam
 fundant contagionis seminaria.
 experta est huiusmodi, funestissima
 pestis, Africa, Sicilia, Francia
 magno suo damno prodromos
 quemadmodum memorant histo-
 riæ, quas consule, & ante pestem
 Romanam, refertissima bruchorum
 locustarumque seminaria.

*Arane-
 orum
 musca-
 rumque
 exami-
 na.*

Quartò. Nunciant pestem ven-
 turam ut plurimum ingens & re-
 pentina araneorum, muscarum
 vesparum prævia progenies; h-
 rundines quoque & Ciconiæ aëris
 incolæ inimicum hospitem præse-
 rentes, quæ nidis desertis melior-
 auræ afflatui inhiantes, ante sta-
 tam iis à natura transmigrationem
 ad alias purioris aëris oras comm-
 gran-

grant; quæ omnia variis exemplis
 prosequitur Cornelius Gemma, *Passer-*
 illique. In Germania quoque, an- *res ex-*
 nis pestis adventum præcedentibus, *animā-*
 passeris magno numero, manife- *tur.*
 to exitialis aëris indicio, Agricola *Agrico-*
 este, exanimes reperti sunt, cum *la lib. de*
 nim præstantissimo sensu polleat, *peste.*
 statim nescio quid aëri insitæ viru-
 tentiæ præsentunt; unde mirum
 non est, ex naturali instinctus du-
 ctu, eos aut aliò commigrare, aut si
 permanferint, insita noxiæ fuligi-
 nis qualitate extinguì. Aquatica
 verò animalia dū aqueum elemen- *Aqua-*
 tum infectum sentiunt, multorum *rum in-*
 experimento comprobatum est, *fectio.*
 pisces extingui, mergos, anates,
 fulicas, cygnos desertis aquis pu-
 oiora stagna petere, aut flumina a-
 quarum fluxu defœcatoria incole-
 re; cancos quoque fluviatiles re-
 dictis rivis in ripas diffusos laten-
 tem inquinatæ aquæ lernam fugâ
 I suâ

*Planta
degene-
res.*

suâ testatos esse, compertum esse. In plantis quoq; & fructibus secutororû malorum signa non defunt; nam & ipsæ fuliginoso spiritu tinctæ ita à nativa bonitate declinant, ut luculenter appareat, eas occulta morbi indole occupatas, quas tam macilentas, omniq; odoris saporisq; pristinâ gratiâ adeò destitutas spectas. Atq; ex his signis non obscure formari possunt secuturae mox alicujus contagionis regulæ divinatoriæ.

§. III.

Signa ex Cœlo & Aëre.

*Eclipsis
quid
conferat
ad pestē.*

TRia potissimum nobis circa signa ex Cœlo sumenda, expendi possunt; & sunt primùm Ecclices Solis, malignus planetarum confluxus, Cometæ, cæteræq; impressiones meteorologicæ prodigiis refertæ. Ecclices multa damna causare, præsertim Sole in dodecatemoriis

perniciosis constituto, omnium Astronomorum consensus est, quomodo autem & qua virtute tam exoticus effectus causentur, ne & hoc naturæ arcanum præterisse videamur, è fundamētis exponam.

Suppono itaq; primò, Solem totius vitæ fontem esse, qui caloris sui vivacitate omnia penetrat, animat, fœcundat, conservat, sine cujus perenni & incessabili influxu Mundus consistere non posset; patitur tamen & is suos quoque subinde morbos, uti in Itinerario Exstatico patefecimus; qui certo tempore truculenta Martis & Saturni tyrannide invasus, ingentibus febribus æstuarè incipit, fuliginumque globis ex visceribus eructatis, non sibi solum, sed & sublunari Oeconomia & circumfitis globis contagiosam labem virtute radiorum importat; Contingit autem hoc eo potissimum

*Macu-
larum
in Sole
multi-
tudo, la-
borantis
Solis in-
dicia.*

tempore, quo totus Solis discus in-
numeris macularum eructationi-
bus fervet, quæ aperta sunt intra
viscera ejus latentis nescio cujus
peregrinæ fuliginis indicia ; quæ e-
vomita uti superficiem infestat so-
larem, ita quoque vitalis lucis infe-
riori Mundo debitæ diffusioni, in-
gens obstaculum ponit. Terra ita-
que vitalis hujusmodi lucis non-
nullam jacturam passa, unâ cum
circumstitis elementis (haud secus
ac corde fuliginibus nocivis opple-
to, omnia membra languent, & va-
riis morbis obnoxia sunt) nescio
quid malignantis temperamenti
acquirunt, quod cætera omnia
mixta participant. Rem autem
sic se habere experimento jam à
40. annis comprobatum est ; nam
observatum fuit, quod quandocun-
que Sol hujusmodi macularum ef-
florescentiis exuberare visus fuit,
mox & pestis & innumera mala
Orbem

*Expe-
rientia
à macu-
lis Solis.*

Orbem concusserint; quæ quidem tunc vehementius operatur, quando Luna intercedente Sol deliquiū passus fuerit; hoc enim durante, dici vix potest, quantum detrimentum subeat aura illa vitalis, qua omnia vivunt in inferiorib9; mox enim ac peregrina cœlestis influxus fuligine tingitur, illa pari pacto in nescio quas degeneres catastases abit, terra, aqua, aër à naturali affectione declinantia, in putres & exitiales partus paulatim disponuntur, qui suo tempore ad maturitatem perducti, eas quas paulò ante descripsimus, calamitates adducunt.

Sed mirari forsan quispiam posset, quomodo fuliginosa hæc Solis eluvies aërem inficiat? Dico, cum fuligo hæc ex solaris corporis partibus non nulla malignitate imbutis profluat; certum est, illam unà cum radiis in inferiorem rerum

*Quomodo
do fuli-
ginosa
Solis e-
luvies
aërem
inficiat.*

administrationem propagari; quæ cum subtilissima sit & efficacissima, statim aëris substantiam tingit, non secus, ac si quis in cameram odoribus repletam pessimi foetoris suffumigium inferret; hic enim mox omnibus odoribus suffocatis, aërem sui juris factum subderet, dum eandem, qua ipse pollet, qualitatem ei imprimit, tantò hominibus perniciosiorem, quantò ipse malignioris naturæ est. Ita dico, si solari fuligini lucis per Eclipsin privatio interciderat, certè aër præter lucis, quod patitur, detrimentum peregrina quoque Solis eluvie vitiatus malignitatem augebit. Nec desunt historiae, quibus mea hæc sententia stabiliri possit.

*Probat-
ur ex-
perien-
tia non-
nullorū
annorū.*

Anno 334. per 17. dies Sol Cœlo quamvis sereno, lumen tamen terris non ostendit, quod summi prodigii loco visum fuit; hoc statim

tim & bella & fames, & pestilen- *Solis ob-*
 tia unà cum Constantini Cæsaris *scuritas*
 morte consecuta sunt; Solis autem *tempo-*
 palliditatem non aliunde, nisi ex *re Con-*
 macularum, quibus fœdabatur, *stantini*
 exuberatione profluxisse, hodi- *Magni,*
 erna experimenta luculenter de-
 monstrant. Anno 1547. Sol per
 tres dies simili macularum fœdita-
 te inquinatus apparuit, ingenti-
 um iis temporibus currentium ca-
 lamitatum nuncius. Narrat Ce-
 drenus, Solem tempore Justiniani
 Imperatoris instar Lunæ sine radiis *Solis lā-*
 lucem tristem præbuisse patienti si- *guor &*
 milem: quod ostentū crudelissima *pallidi-*
 illa pestis, quam suprà adduximus, *tas tem-*
 qua quotidie Bizantii decem ho- *pore Ju-*
 minum millia concidebant, conse- *stiniani*
 cuta, monstravit non vulgare fuisse *Imp. pe-*
 stragem illam, quam vel ipse Sol *stis pro-*
 veluti pulla veste indutus toto an- *dromus.*
 no luxerat. Occiso quoque Di-
 ctatore Cæsare, & Antoniano bello,

fame & peste fociato, toto anno Solem diro mortalibus omine impalluisse Plinius refert. Innumera hujus loci hîc adducere possem laborantis Solis prodigia, sed hæc ad confirmationē rei sufficiant. Quid porrò plura Ecclipsium damna referam? Anno 241. Ecclipsim Solis ingensterræ motus mox & hiatus excepit, qui unā cum hominibus multas Civitates absorpsit; ac postremò pestis secuta vix ulli hætenus comparanda. Pari pacto Ecclipses Solis infelici loco constituti semper hujusmodi malorum catastrophē attulisse, longum foret hîc enarrare; quare qui plura hujusmodi desiderat, is consulat Lycosthenem, Fritschium, Aventinū, Cornelium Gemmam, aliosque similium prodigiorum commemoratores.

Si porrò maleficorum Planetarum Martis, Saturni, Mercurii
con-

*Ecclipsis jun-
ctater-
ra mo-
pui.*

confluxum consideremus, is certè
 funesta radiorum foeturâ unâ ter-
 restribus elementis commistâ, ta-
 les effectus producit, quales sum-
 ma admiratione temporum me-
 moriæ nobis ob oculos posuerunt;
 Unde mirum fanè non est, tam vâ-
 rias & disparatas rerum geneses,
 tam repentinas novorum morbo-
 rum nunquam aliàs auditorum e-
 merfiones, tam exoticam elemen-
 torum commotionem, meteoror-
 umque luctuosa prodigia suis
 temporibus, magna animorum
 suspensione & impendentium ma-
 jorum augurio coincidisse; cùm ea
 omnia natales suos in supernis cœ-
 lestium globorum domiciliis ha-
 beant; quos uti penetrare pleriq;
 Philosophi nequierunt, ita sub oc-
 cultæ qualitatæ velamine ea indi-
 gitantes, nescio quibus naturæ
 disfidiis explicarunt; unde qui al-
 tiora hujus naturæ arcana penitus

Mars ☿

Satur-

nus ma-

lorum

Arch-

tecti.

Inde ex-

otica re-

rū pro-

genies.

*An Co-
metæ a-
liquid
effici-
ant in
inferio-
bus.*

rimatus fuerit, arctissimasq; connu-
bii leges, quibus inferiora Superi-
oribus adstringuntur, penetraverit
altius, illi sanè nihil in reddendis
exoticorum effectuum causis de-
negatum esse videri poterit. Ve-
rùm cum de ratione influxus pla-
netarum suprà actum sit, non am-
plius his immorabor, sed ad Co-
metas calamum converto, de qui-
bus commune mortalium judici-
um est, eos aliquid semper fini-
stri portendere; quomodo autem
id contingat, & qua virtute id effi-
ciant, nobis jam exponendum in-
cumbit. Arcanum hoc naturæ
mysterium in Itinerario Exstatico
sat superque exposuimus, ubi &
docuimus; Cometas ut plurimum
ex evaporatione solaris corporis,
dum vehementiùs æstuans ingen-
tes in æthera fumos ejaculatur, ge-
nerari; Modum verò quo pro-
ducuntur, vide in dicto Itinerario
fol.

fol. 159. hic enim reiterata descri-
ptione docere supervacaneum ef-
feratus sum. Hoc itaque posito
tanquam irrefragabili fundamen-
to, facile est ad abditas exotico-
rum, quos operantur, effectuum
causas pertingere. Sicuti econ-
tra, qui eorum geneseos incuna-
ula non penetrarint, minimè mi-
rum cuiquam videri debet, eos
cantopere in genuina eorum na-
tura assignanda facillare; Cùm
proferri non possit, ut non cognita
causa, effectus recto ratiocinio de-
terminentur. Hoc tempore Deus
Opt. Max. dum nobis aliquousq;
armati oculi beneficio in altio-
ris Naturæ archivium pertinge-
re permisit, multa sanè pro in-
finita sua providentia remoto ve-
lo ostendere dignatus est, quibus
ad nonnullas veræ & indubitatae
Cometarum genesis causas per-
tingimus. Sed rem explico deniq;

Dixi suprà , Solem suos subinde pati morbos, utpote horrendis ebullitionum ignearum tempestatibus & procellis agitatum; unde fit, ut ingentium fumorum effluvia in æthereos longè latèque exporrectos sinus evomat, quæ uti ex tenaci & glutinosa materia constant, ita non facilè dissipantur, sed in vastissima ætheris spacia dilatando sese senulatim propagant, atque unà cum Sole, tum impulsu, tum tractu, intra solaris motus semitas promoveantur; donec à Sole remotiora fluxilis ætheris arbitrio relictæ, quod ea fors tulerit, anomalo motu feruntur. Atque hanc exhalationem calidam & siccam è solaris corporis visceribus ejaculatam, & ab eodem Sole in alto ætheris recessu illustratam, verum Cometam dicimus; hæc enim exhalatio si ex ea parte Solis, qua firmamentum respicit, ejaculetur tunc supra solem,

lem, si qua terram respicit, egesta fuerit, prope Mercurium aut Venerem Lunamque, infra Solem morari conspicietur; Si ex occiduâ parte; tunc ortum Solis præcedet, si ex ortiva, occasum ejusdem sequetur. Habes quæ fusè in Itinerario descripsimus; at paucis hic repetitam Cometicæ generationis originem; Restat ut eos potissimum effectus, qui tantopere mortalium animos percellunt, explicemus.

Vulgus philosophorum ut plurimum futurorum eventuum signa colligit ex Cometarum apparitione, tanquam illis rerum omnium mutuâ Sympathiâ connexa; ut si quis gladium, veru, vel cornutam aciem vel tubam referat, illud bel-
 lis significandis signum fit oportu-
 nius; qui Solis similitudinem gerit, magni alicujus principis ortum, si lætus fulgor existat; obitum ejusdem, si tristis atq; pallidior; fune-
 stum

*Ex figura
 ra &
 colore
 Cometa
 quanta
 vulgus
 prognos-
 ticat.*

stum ac tragicum finem, si ater aut perfusus sanguine videatur. Sunt etiam qui in acutam pyramidem conformato, ignis prædominia, & ex analogia quadam in Rempubli- cam tyrannidem significant; si verò in amplitudinem spargantur, ex pari analogia populi notent seditiones & tumultus; si verò æqualiter à capite ad finem, ac majori latitudine præferantur, terræ motum rectius, famem rerumque penuriam, civitatumq; subversiones & legum mutationes aperire posse existimant; qui verò multiformem faciem repræsentant, ob aëris analogiam rectius putant, posse ad pestilentiae strages morbosque id genus insolitos & epidemicos accommodari. Idem de similibus esto judicium.

Nos verò rem istam ex suis causis ponderantes; dicimus Cometam, qualiscunq; tandem is quoad
for-

formam, figuram, colorem existat, *Cometes*
 nihil prorsus virium habere ad ef- *nihil &*
 fectus suprâ memoratos signifi- *sua pro-*
 candos; non inquam plus posse, *ducit,*
 quàm nubes, quæ terrestrem su- *sed signū*
 perficiem ambientes in multipli- *solum*
 ces formas transformantur, omni *est cor-*
 quoque colorum genere tingun- *poris,*
 tur; quis enim unquam audivit, *unde*
 nubes in figuram draconis effor- *proflu-*
 matas, regioni alicui ingentia ma- *xit, ma-*
 a influxisse? quis sibi ex maligno *le consti-*
 virgarum, trabium, gladiatorum, qui- *tuti.*
 bus subinde nubes induuntur, in-
 fluxu metuat? cū pœnè quoti-
 dianò aspectu vilescant, ac pro-
 inde in animis hominum nullam
 vim prognosticam obtineant; si
 pluvias, imbres, tonitrua, gran-
 dinem, nives excipias, cujusmo-
 di tempestates ex colore nubium
 facile nobis innotescunt. Qua-
 propter sicuti nubes terrestres ni-
 hil exotici in terra parturiunt,
 nisi

*Pluvia
porten-
tosa.*

nisi eo tempore, quo astræo pro-
fluvio imbutæ, spuria quædam re-
rum peregrinarum semina in al-
tum unâ cum vapore elata, ibidem-
que antiperistaticâ quâdam luctâ
exclusa unâ cum imbribus mirifi-
cam faturam præcipitant; unde &
pluviæ portentosæ dicuntur, qua-
rum plena sunt omnia Historico-
rum monimenta. Et si subinde
vermibus, muribus, sanguine, fru-
mento, ranis, similibusque pere-
grinis insectis pluissè legamus, cer-
tè id neutiquam nubis naturæ ad-
scribendum est, sed astræi spiritus
virulentæ, qui elementari massæ
dominans, similem rerum genitu-
ram ponit, cujus particulæ unâ
cum vigore in altum elevata, ibi-
den que exclusæ, uti diximus, dum
pluviâ mistæ in terram delabuntur,
hominum animos rei novitate stu-
pefactos & attonitos in infortuna-
ti alicujus eventus augurationem
folli-

sollicitant. Haud absimili ratio-
 ne Cometes ex se suaque natura
 nihil potest, cum nihil aliud quàm *Comete-
res nu-
bes est à
Sole e-
vapora-
ta.*
 simplex halitus sit, ex solaris cor-
 poris visceribus in ætherem eructa-
 tus, ibidemque in amplissimam &
 immentam nubem condensatus;
 um præterea is ab omni solariū fa-
 tum rejectamentis purgatissimus
 t, atque ob summā raritatem, qua
 tenuatus est, vix corpus retineat
 d virtutis malignæ ex Sole secum
 ciblatae profluvium diffundendum
 sufficiens, certè non video, quomo-
 do tam disparatos effectus in Ter-
 genum regno perficiat. Quænā
 aque horum effectuum, quorum
 cometa non nisi extrinsecū signū
 t, causa sit, aperire contendo.
 didisti, ni fallor, suprā, Solem ex
 malignorum circumfitorum pla-
 netarum influxu sollicitatum suos
 quandoque morbos pati, morbos
 co solari naturæ consentaneos, &
 ad

ad microcosmi varios infirmitatum confluxus prorsus analogos cum enim Solem non simplex corpus ex purâ luce constitutum, sed mixtum & variâ seminalium rationum miscellâ foetum asseramus quemadmodum hodierni temporis ex observationibus deprompta experimenta demonstrant, de quibus Itinerarium nostrum consulari velim: Hinc fit, ut Sol peregrinus vapore agitatus ingentes ebullitionum æstus patiatur, quibus intransitus latens seminarii miscellâ excitata foras protrudit vitia tam foeturam, qua solaris spiritus tinctus unâ cum radiorum profluvio in intimam terrestris Mundus Oeconomiam derivatur, atque ibi, quos diximus, effectus exotici pro diversa spiritus tinctura & virtutis aliter & aliter constitutæ ratione operatur; deficientem verò Solis morbo, & profluvio

Quomodo Sol inferiora inficere dici possit.

infunestum cessare necesse est,
 proinde natura rerum non sine
 aliquo quodam consilio hanc ne-
 cessariam rerum vicissitudinem
 constituisse videatur; Nam hoc
 facto ab omni vitiata fuligine Sol
 purgatus, inimicam vim Terrige-
 nis immixtam duplicatâ virtutis
 lutiferæ efficaciam perimit, atque
 deo nova fundat in terrestri Mun-
 do salubritatis secuturæ semina-
 a. Vides igitur quomodo hu-
 iusmodi effectus à solo laboran-
 te Solis paroxysmo procedant,
 minimè verò à Cometa, qui di-
 versæ commotionis peractæ non ni-
 hil signum quoddam extrinsecum
 præbet, quemadmodum fumus in-
 ens latentis alicubi vehementis
 incendii indicium est. Quod ve-
 ri Cometa alio & alio colore
 tributus, nunc plumbeo, modò
 rubeo, jam sanguineo, aut ferrugi-
 neo

*De co-
 lore Co-
 metæ.*

neo spectetur, id non provenit nisi ex varia solaris liquoris, variâ m fcellâ deturpati, constitutione affumante Cometa colorem ejus à qua prodiit, evaporationis solaris. Ex his fufius aliquantò deductis luculenter patet, quomodo tum Sol, tum reliqua sidera, si quandoque in infausto situ constiterint maligno radiosæ virtutis profluxu elementarem Mundum feriant, & quomodo ex hoc influxu elementares virtutes tinctæ eam exoticorum effectuum multitudinem, quâ descripsimus, producant; ad hujusmodi enim influxus, omnes, quas suprà enumeravimus, pestis causæ, veluti species ad genus quoddam revocari possunt. Innumera porrò de reliquis tum planetis tum stellis fixis, ad effectus hujusmodi mirum in modum cooperantibus dici poterant; verùm cum argumentum hoc tanta re-

rum

provenire dicendarum copia & ubertate
 tollat, ut id non dicam hujus li-
 belli angustiis, sed vix vastissimo
 comprehendere queant volumine, ei
 amplius non immorabor: sufficiat
 vobis ad majora altioraque phyfi-
 cogiæ sacramenta, veris artis filiis
 quam demonstrasse.

§. IV.

Experimenta nonnulla &
 observationes circa conta-
 gionem aëris.

Olet nonnunquam pestem præ-
 cedere animalium, uti boum o-
 rumque interitus, cujus quidem
 ratio alia non est, nisi ille astræ-
 s, de quo diximus, Solis, Lunæ
 ceterorumque planetarum Spiri-
 s, pestifera quadam qualitate im-
 untus, quo elementa inquinantur;
 drum enim unū in alterum trans-
 muta-

*Quomodo cate-
 natim
 per a-
 stræum
 Spiritū
 inferio-
 rā pau-
 latim
 infici-
 antur.*

mutatum virtutem malignam non
perdit, sed auget. Itaque cum
hac vi pestifera aër & aqua pollu-
ta sint, ea (uti pluribus supra
diximus) conceptam qualitatem
mox terræ communicant, atque
hoc pacto subterraneo aëre pu-
trescente, spiritus unà cum halitibus
perniciosa virtute imbutis, terræ
poros penetrans, plantarum arbo-
rumque radices infestat, hæ con-
tagione spiritus infectæ eam, & her-
bis & fructibus communicant, atque
adeò vites, fructiferæ arbores & se-
getes mox ægritudinē concipiunt,
malè se habent, & tandem putredi-
ne & noxio humore repleta, & se &
ex eis alita terræ animantia confi-
ciunt; unde rectè Abensina de con-
tagione; si corrumpat arbores, &
vegetabilia corrumpuntur & ani-
malia, quæ ea comedunt. Quæ
& Maro 3. Æneid. pulchrè ex-
preslit.

Subi-

Subito cum tabida membris
corrupto Cœli tractu miserandaque
venit

Arboribusq; satisq; lues, & lethifer
annus

inquebant dulces animas, aut agra
trahebant

corpora, tum steriles exurere Sirius
agros,

arebant herbae, & spicas seges agra
negabat.

Certè quæ ex terra proveniunt
Hippocrate teste, ipsius terræ natu-
ram sapiunt & sequuntur; vitiatâ i-
aque terrâ, vitiantur & omnia re-
pina, quæ ab ea producuntur;
ex vermium itaque insectorum-
que variorum genesi, terra pu-
refactiones conceptas præfagiens
ea producit, quæ & conceptæ
putredinis naturam oleant, fru-
ctus videlicet insipidos, odo-
ris incongrui ac corruptioni per-
quam obnoxios: quæ & Galenus
nota-

Lib. de
locis

*Lib. de
elemen.
cap. 9.*

*Planta-
rum
morbo-
sa consti-
tutio.*

notavit; verba ejus adducam: *Satis*
atq; plantæ cum terram subeunt, tra-
hit unumquodq; quod terræ inest, su-
natura consentaneum, cum vero i-
quod trahitur, inquinatum sit, cogun-
tur ea etiam inquinari, fungorum
putridarumq; rerum copia angetur
 Germina, arbores, plantæ pereunt
 deficcantur frumenta, antequam
 ad maturitatem perveniant, rubi-
 gine vitiantur, tristi colore inficiun-
 tur; quibus si bruta vescuntur, con-
 ceptæ virulentia truci inter-
 eunt; moxque ingentia pulicum
 cimum, muscarum, culicum, pa-
 pilionum, araneorum, erucarum,
 ricinorum, buprestium, scarabæo-
 rum agmina pullulant; quæ & ipsæ
 putredine exitiali infecta pestem
 quoque in universam aliquam pro-
 vinciam ventis australibus, aut à
 paludibus dispersam, adducunt.
 Diximus à ventis australibus, aut è
 paludibus ejusmodi pestium semi-
 nariis

nariis delatam, hinc inde dispersa;
 sunt autem seminaria illa nil ali-
 ud, quàm fumosa & pulverulentæ
 quædam adhaerentiæ, quæ nascun-
 tur ex tenaci, humida & pessimæ
 conditionis materia per ventos pa-
 lustria loca transeuntes dispersa, *Qui vè-*
 quæ plantis arboribusque obviis, *ti pesti*
 talem colorem induunt, tali putre- *adducē-*
 dine inficiunt, quam putrilaginosi *da oport-*
 venti constitutio præferebat; neq;
 tamen omnis australis ventus hæc
 secum incommoda portat, sed is,
 qui infecta loca lambens, turbidus,
 pulverulentus, nebulosus & super-
 flua humiditate gravidus est; ex
 hac siquidem & multipedia infecta
 viridia, uti cantharides, cincinde-
 pæ, & crustaceis alis auro fulgenti-
 bus diversæ species, præter morem
 & consuetudinem producuntur;
 quæ tædiosa insectorum proge-
 nies virulento suo effluvio mox
 K & aërem

& aërem & alimenta cum alitis inficit. Verùm hæc experimentis comprobabimus.

*Experimentum
Vespillonum.*

*Vapor è
cadaveribus
sepultis
plantas
citiat.*

Observatum fuit à Vespillonib⁹ fide dignis iis in locis, ubi pestiferae lue extincti sepeliri solent, omnes circumfitas plantas dictis vermicibus infectisque ita scatere, ut qui id non propriis oculis compererit, ut id credat, induci vix possit; ajunt autem esse æruginem quandã non similem illi, quam singulis annis herbæ statutis temporibus generant, sed degeneris omninò & spuria, sive formam sive colores spectes, naturæ; cujus rei ratio in propatulo est; halitus enim cadaverum venenosus terræ poros penetrans, dum se radicibus herbarum insinuat, eas illa qualitate, qua ipse pollet, imbuit, unde ex peregrina putredine animalia nasci, nihil mirum esse debet.

Ob-

Observatum fuit secundo, teste Andrea Gallo, peste Tirolensi Comitatus imminente, subterranea in Alpibus animalia, martes, glires, talpas, taxos, serpentes mortuum antris & latebris præter more desertis, mediis sese campis non sine communi germinum, holerum, fructuumq; detrimento infudisse; Sed neq; hoc mirum cuiquam videri debet; cum enim dicta animalia existialis spiritus nequitiam inolescen-
 tisque sibi ex aëreæ virulentia tyrannide interitus periculum instinctu quodam naturæ discernant; necessario iis desertis purioris aëris haustu extra nativas stationes vitæ salutique suæ consulunt, quam tamen veluti extra centrum suum constituta non acquirunt, sed ex contraria iis statione mox infirmata morti cedunt, relicta

*Animas
lia sub-
terra-
nea lati-
bulis re-
lictis,
planiti-
e us se
committ-
unt.*

post se intoleranda hominibus animalibusque putredine.

*Viror
st. gnorū
quid
p. men-
tot.*

Tertiò observatum fuit, quod quandocunque stagnorum aquae ad littora virorem quendam concipiunt, tenui veluti cuticula contentum, vermibus minutis, lenticulisque foetidum, culicum praeterea vesparumque nec non ranarum inquietis agminibus circumdatum; pisces quoque supino corpore natantes, aut omninò mortui deprehenduntur; pestis illa imminentis luculentissima signa sint; halitus siquidem peregrina indole imbuti, dum per fundum stagni expirantur, fieri non potest, ut id quod ipsis inest, cæteris quoque sive piscibus, sive insectis vegetabilibusque non communicent, atque adeò effectus exoticos parturiant pestis prodromos.

Expe-

Experimenta specialia infecti aëris.

1. Accipe ex clibano panem siligineum calidum adhuc, quem supra tectum domus loco aperto, aut perticæ ultimo apici alligatum aëri noctem integram expones; si aër putredine pestifera infectus fuerit, panem postero die totum mucidum reperies; & si eum canis aut gallinæ devorandum projicias, is ex insitæ qualitatis virulentia, aut eum non attinget, aut si devorabit, protinus morietur, quod in aëre sano & nullo vitio polluto minimè accidet.

1. Quomodo per se infecti aëris signa deprehendas.

2. Si tempore matutino rorem prope terram è graminibus collegeris, & panem eo maceraveris, si gallinæ aut canis eum projeceris, aut eum non attingent, aut ex comesto mox sæva Symptomata experientur.

Experimentum 2.

*Experi-
mentū* 3.

3. Si in altiori loco domus apri-
co vasi seu conchæ aquam infude-
ris, ei que unam libram vitrioli ad-
miscueris ferrum quoque candens
in eo extinxeris, postea unum atq;
alterum diem aëri expositam reli-
queris, comperies tandem, cuticu-
lam quandam pertenuem aquæ su-
perficiem tenere, apertum aëris in-
fecti indicium; aqua enim hoc pa-
cto accommodata, quidquid viti-
osum tum intra aquam, tum in aë-
re fuerit, id in se tractum in hujus-
modi viscidam constringet pellicu-
lam; qua si panem aut carnem ma-
ceraveris, cani que devorandum
projeceris, is haud dubiè mox cō-
cidet.

*Experi-
mentum*
4.

4. Si superioribus domus con-
ceptaculis, omnia tabulata muri,
lecti sterna, mensas præter solitum
humectatas reperies; carnes quo-
que,

que, panes, ova, poma talem mu-
corem vermibus scatentem conce-
perint, qualem in locis subterrane-
is & putrido aëre infectis posita di-
cta res concipiunt, certò conclu-
dere poteris, aërem omninò infe-
ctum esse. Multa hoc loco simi-
lia adducere poteram contagione
infecti aëris ex variis aliis authori-
bus collecta signa, sed nobis illa
tantum hic apponere visum fuit,
quæ & experimento comprobata
& verissima sunt, alia verò solum
ex hominum opinione conficta &
nullâ experientiâ fulcita prætermi-
simus.

§. V.

Signa pestis jam contractæ.

Non in tot se formas transmutat
Protheus, in quot morborū genera

K 4 se pe-

fe pestifer hic Draco transformatur; unde nihil difficilius, quàm in principio contagionis veram & genuinam pestis indolem, ob summam Symptomatum diversitatem, varietatem, morbiq̃ue inconstantiam, cognoscere; subinde frigore exotico adoritur correptum; nonnùmquam calore quodam peregrino & spurio, interdum cum nausea & vomitu, quandoq̃ue vigiliis summa inquietudine & sudoris frigidi furoribus, cordis anxietati junctis agitatur; in quibusdam urina optima, in nonnullis pessima conditionis est. Est quoq̃ue ea pulsuum varietas, ut vel ex hoc capite vix rectè quidquam dignosci possit; in quibusdam pulsus à sanissimi hominis pulsibus non differt, in aliis contrà turbulentus, fervidus, velox, & interruptus; quare ex his & similibus aliis quoq̃ue morbis cõmunibus, vix rectum judicium de peste

*Signa in
princi-
pio igno-
ra sunt.*

*Signa
pestis
certa.*

peste

peste formamus: Sunt tamen nonnulla signa, quæ plerumque in omnibus pestium generibus occurrere solent; ut si dictis signis confociantur comitenturque ulcera maligna, bubones, carbunculi, macularum ubicumque, quibus totum corpus deturpatur, varietates, bubones tribus potissimum locis nidulantes sub axillis, in inguine & circa aures pestiferos fœtus edunt cum vibices dorsum, fœmora aliasque partes carbunculi occuparint; mortis verò imminentis signa sunt horrendus infirmi vultus, pulsus nulla certa lege mobilis, quem Medici formicantem vocant, extremorum membrorum rigor, nasi livor, frequens cordis deliquium, inquietudo summa sociata amenitiæ, halitus denique fœtidus, & summè contagiosus. Verùm de his Medicorum consule observationes.

§. VI.

Signa pestis jam deficientis.

*Pestis
Athen-
ensis à
Thucy-
dide de-
scripta
proprie-
tas.*

Est & hoc observatione dignissi-
mum, quod Thucydides me-
morat, & experientia dicti verita-
tem sat superque demonstrat in
multis Urbibus, pestis contagione
afflictis. Refert enim, annum qui
præcesserat pestem, fuisse salutife-
rum, & vix ullum notatum fuisse
sporadicorum morborum, id est
variarum infirmitatum singulis an-
nis currere solitarum, vestigium.
(Cujus quidem rei rationem in se-
quentibus assignabimus;) Pestem
verò sequenti anno, omnibus reli-
quis morborum copiis veluti pro-
scriptis, solam hominibus durum
dominii sui jugum imposuisse; quo
finito tandē, mox sporadicos mor-
bos, sive quod idem est, solitas infir-
mitates omnis generis, veluti à lō-
go quodam exilio revocatas, sta-
tio-

tionem suā resumpsisse; luculentis-
simū proscriptæ jã pestis extinctæq;
indiciū; est enim pesti naturalis &
ambitiosa quædam potestas, quã
nullum alium sibi morbum conre-
gnare patitur, sed ipsa omnes alios
currentes morbos in sui naturam
conversos suæ facit jurisdictionis.
Mirum profectò illud, quod de Pe-
ste Ægyptia Prosper Alpinus nar-
rat; cui nos in Medicina hierogly-
phica adstipulamur. Incipit ut
plurimum pestis in Ægypto sub
principium Septembris Nilo jam
intra alveum condito, & durat usq;
ad Junium Sole Cancrum subeun-
te. Et quamvis pestis sit sævissima, a-
trocissima & virulentissimi veneni,
ita ut anno 1580. quingenta homi-
num millia illa concidisse citatus
paulò ante Author referat; mox
tamen ac Sol Cancrum subierit, ec-
ce pestis veluti siderata omnem
nocendi facultatem deponit; in-
cipit ordinarius sporadicorū mor-
borum

borum curius, corpora melius habere, pestiferæ contagionis seminaria prorsus extinguere, ita ut nulla sit vestis, aut alia supellex ita infecta, quæ non sub idem tempus extincto fomite liberrimum innoxiumque usum omnibus sine ullo metu præbeat. Cujus quidem rei ratio alia esse non potest, nisi aëris omnimoda mutatio per Ethesias, sive ventos Septentrionales Austrinis oppositos facta; atque adeo, quam Austrini venti inæqualem aëris constitutionem, inclementiamque obingentem putredinem in corporibus humanis causatam, pestem attulerant, eam Ethesia contraria pollentes qualitate sub idem tempus abdita naturæ vi spirare incipientes, mox aboleant, aërem purgent, putredinem in corporibus stabulantem consumant, ac tandem totius Cœli faciem in salutiferum statum restituant.

Quo-

Quoniam verò non sola venti Septentrionalis frigiditas, tam repentinæ mutationis causa esse potest. (Nam pestem non obstantibus Ethesiis, in Europa nihilominus durare, experientia docet.) Aliud hujusmodi venti reconditius quoddam adjunctum habent, quo destructa pestiferæ contagionis fœtura tam mirificum adeoque repentinum effectum præstet. Dico itaque causam hujus effectus esse, intermedii Maris Mediterranei exspirationes seu halitus quosdam, qui ventis supradictis in Ægyptiam delati tellurem pestem mox conficiant, qualitatibus pestiferæ lvi tota substantiæ similitudine contrariis, cujusmodi esse potest acidus quidam vapor, ex vitriolo, sale, sulphure, de quibus illud mare abundat extractus, qui uti penitissimæ subtilitatis est, ita omnia mox subiens, qualitatis contra-

trariæ & inimicæ foeturam è vesti-
gio adurendo exedendoque confi-
cit, summo totius Ægypti bono.
Quam ego certè proximam subla-
tæ Ægyptiacæ pestis, quam descri-
psimus, causam, salvo aliorum judi-
cio, esse existimem: sed hæc de si-
gnis pestis sufficient.

SECTIO

SECTION II.

EROTEMATICA.

sive,

De variis quæsitis,
naturam & rationem pestis
concernentibus.

CAPUT I.

*An sola imaginatione pestis
contrahi possit.*

Vis ima-
ginati-
va fa-
cultatis.
Tim magna & stupē-
da vis imaginativæ
facultatis est, ita
multi quoque non
incongruum esse
existimarunt, soli
tantum imaginativæ seu phan-
tasticæ potestatis energiâ, pe-
stem contrahi posse; haud secus ac
mulie-

*Opinio
Helmontii.*

mulieres gravidæ foetibus suis earum rerum, quas aut vehementi vi imaginatae sunt, aut ardenti desiderio depereunt, in exteriori cutis superficie imprimunt characterismos; de quibus vide Artem nostram Magneticam lib. 3. de Magnetismo imaginationis. Inter cœteros verò Medicos Joannes Baptista Helmontius hanc, de qua differimus, imaginationis vi in peste contrahenda doctrinam pro aris & focis defendit. Nos tametsi si illi aliquid concedendum putamus, in præcipuo tamen hoc capite, ab illo dissensimus, uti apparebit, cum ejus opinionem exposuerimus.

Putat itaq; Helmontius pestem non à Cœlo, non à Terra, Aqua, Aëre, non ab aliis generari, nisi occasionaliter, & merè per accidens; sed auram vitalem seu spirituum opificem potentiam, quam Archæum vocat,

vocat, totius vitalis auræ modera-
torem, ex idea conceptæ pestis,
gas fracidum jam (ita enim vocat *Gas fra-*
Paracelsum secutus) & dispositum, *cidum*
quem cruorem tartari vocat (& est *quid e*
Spiritus non coagulabilis) pestife- *Cruor*
ro veneno infectum, pestem gene- *taria-*
rare; siquidem ipse Archæus per- *reus*
territus statim pestiferam concipit *quid e*
imaginem eamque desertis corpo-
ris regendi habenis suis asseclis cō-
municat; unde conturbatā vitaliū
negotiationum Oeconomiam, vene-
num occasionaliter adveniēns ex-
pulso profligatoque Archæo totum
Microcosmum sibi vendicat, ejusq;
statum ad internecionem usque
conficit, Terminus itaque pestem
antecedens primus est gas fracidū,
sive Spiritus non coagulabilis per-
egrinā tincturā mistus, qui tamen
cum inficere adhuc nequeat sine a-
lio termino correlativo, quod est
fermentum mumiale; nimirum
Archæus

*Fermen-
tum mu-
miale.* Archæus pestis susceptor; nam vi-
rulenta pestis materia per contagi-
um in nos traducta non contami-
nat quemquam, nisi Archæus illam

apprehenderit, sibi que appropri-
averit. Imago itaque pestilens se-

*Archæus
Spiritu-
um vi-
taliū
opifex.* cundum Helmontium, consistit in
aura vitali seu Archæali, ut materia
continente, cui impressum est ve-
nenum terroris Archæi tanquam

efficiens immediatum. Neque ve-
rò Archæi pavor, fuga, desperatio,
*In quo
consistat
pestis
ratio ab
Helmō-
rio assi-
gnata.* ipsum venenum est; sicuti animan-
tis ira & rabies non est ejus vene-
num; sed pestiferum venenum est
ens productum ex imagine pavoris
& vestitum ipsi⁹ Archæi substantia;

sicuti ira serpentis imaginem in
parte Archæi deponit, illamque ad
organa executiva iræ deponit in sa-
liva. Est autem virus pestilens in se
horridum ac contagionis ratione
*Compa-
ratio ex
Veneno
canis
rabidi.* multò truculentius illo, quod per
vitalem perturbationem, quæ est in
ira

serpentis, aliisque bestiis pro-
ducitur. Contagio enim pestis ser-
pit in adstantes, nec cum vita ani-
malis perit, ut solent alia bestiarum
venena; eò quod venenum pestis
non inhæreat vitæ, sed effumanti
de auræ jam infectæ. Quo fit ut
quodcunque subjectum, siue aura,
siue pestis, aut aliud quidpiam etiam
voris terrorisque nescium, quod
dore imbui potest, idem sit subje-
ctum idoneum, in quod productum
vidæ imaginis sigillum possit im-
primi, non aliter quam terra calca-
nda ab homine celeris vestigij, non
amen nisi canibus sensibilis imagi-
nem refert. Atque hæc est philo-
sophia de pestis origine ex mente
elmontij ingeniosior fortassis,
nam intelligibilior. Equidẽ fateor
vatum virum in suo quod Tumu-
lus pestis nuncupat, Opusculo
nulla attigisse, quæ physicam
conditiorem sapiant. Attamen
neque

*Opinio
Helmo-
tii non
subsistit,
varius
ex capti-
vibus.*

*Kiſſa
ſive pi-
ca mu-
lierum
gravi-
darum
quid?*

neque in omnibus ei ſubſcriberetur
præſertim cum omnium cœleſtium
corporum influxum, jam tot ſæculorum
experimento comprobata præſcribat:
dein, quod peſtis eſſe præſentiam
& quidditatem in ſola terra reſecti
Archæi imagine & idea cōſtituat,
neque peſtem ulla ratione extra hunc
conceptum contagionis acceſſum exiſtere
& ſubſiſtere poſſe prædicat, quod
experientiæ pariter reſpondet, non
clamat. Fateor igitur phantaſiam
multum poſſe in ſimilibus; ut in
phantaſtica gravidarum Kiſſa ſenſum
pica, laborantium, affectione pateſcentem
dum rei ardentius volitæ Charaſmum
in infantis corpore imprimunt, dum
canis rabidi virus læſo tempore,
ceu ſub favillis reconditum, tandem
in apertum & cōſpectum clamatum
hydrophobiæ phrenosque incendium
exurgit, phantaſiâ in ideales canis
cōceptus transformatur.

formata; sed hæc cum animantis
 morte pariter extingvuntur: Estq;
 longe in pestis Symptomatis tam
 horrendis, tamque variis exotico-
 rum paroxysmorum agitationibus
 expositis, dispar ratio; horum e-
 nim omnium effectricem causam
 esse solum nudumque Archæalis
 conceptus ludibrium, quis conce-
 perit? præsertim cum hanc imagi-
 nem non solum in viventibus, sed
 etiam in mortuorum cadaveribus
 contagii propagationem perfe-
 verare dicat. Phantasiâ vehe-
 mentem multum posse in concu-
 pandis humoribus notum est; un-
 de multi se videre putant, quæ non
 sunt, æstro libidinis percelluntur,
 infirmitates, quas vehementer i-
 maginantur, ipsas incurrunt; sed
 quomodo concepta pestifera hæc
 imago in cadavere perseveret, quis
 est, qui sibi persuadere possit? Cum
 extra naturale suum subiectum cō-
 sistere nō possit. Si verò transplāta-
 ta fue-

Concepti
 non pot-
 est pestis
 in sola
 imagi-
 natione
 consiste-
 re.

Imago
 de pestis
 concepta
 in cada-
 vere
 perse-
 verare
 absurdū
 est.

ta fuerit ex viventis subiecto in cadaver, ubinam suppositabitur in virulento morticinio dictum imaginis terriculamentum? Cum omnes Philosophiæ terminos excedat; quomodò phantastica imago à vivente homine concepta in e mortuo corpore transplantata sine naturali facultatis phantasticæ organo existere possit; præterea quomodò pestis ab imagine terrificæ essentialiter dependens, cum unica specie sit, tam mirificos tamen effectus operetur? tam distinctas in humano corpore partes affligat? dū nunc in bubones, anthraces, escharas, vesiculas, pustulas, tumores, vibices sese exerat? modò stomachum tam potenter vexet, jam caput & cor tam dirè premat, subinde acutissimos paroxismos, interdum lentos sensimq̃ve micantes, nonnunquam suapte spontè fatiscientes producat: omnibus tamen

*Pestem,
non in
sola phā-
tasia ef-
fe, innu-
mera
Sympto-
mata
satis do-
cent.*

nen ab unica terroris Archæalis
 imagine procedentibus? quomo-
 do verò in contagionis fomite hæ-
 debit evanida illa jam ab Archæo se-
 arata idea? Hinc enim sequere-
 tur, hominem in quantumvis salu-
 errimo aëre constitutum, nulla
 pestis vicinæ suspicione, sola imagi-
 natione ex horrore pestis sibi tan-
 tum malum procreare posse; quod
 quam absurdum sit, quis non vi-
 det? His igitur omissis: quomodo
 pestis imaginatione & terrore con-
 cipi possit, jam aperiāmus.

Docuimus in præcedentibus,
 pestem, antequam quempiam cor-
 rumpat, semper alicubi vel in aëre,
 aqua, terra, vel aliis in rebus laten-
 s fomitis igniculos continentib9
 conspitari; ita ut nunc possit quispiā
 corripī, nisi à præexistente in dictis
 rebus cōtagione. Contingit itaque
 nonnemo subito ac sibi de peste
 aspectū quempiā, aut supellectilē
 infe-

Quomo-
 do per i-
 magina-
 tionem
 & ter-
 rorem
 concomi-
 tantem
 pestis
 contra-
 hatur.

infectionis labe contaminatam attingit, aut odorem tetrum & virulentum perceperit, mox ingentem horrore concussus, de contagione concepta sollicitus existat, jamque veluti de vita actum suspicans miris modis agitetur; unde inquietus & immensam percussus tristitiam mortis semper imaginem præferebat phantasticæ facultatis violentiâ omnes passim humores conturbante. Tandemq; animo ad ea inducitur terriculamenti ludibria dispellenda minus sufficiente, incrassatus Spiritus, contrahitur cor; atque atque ad extremum vitalis aura eoque terrore & melancholicæ fuliginis adspiratione condensata, in intimis recessibus pestiferum semen extrinsecus haustum veluti in materiâ longè aptissima excipit; ubi mox furore summo in transversum ferre omnia, sævissima præliorum catæstrophe totam Microcosmi Oeconomiam

nomiam in jus suum vertit, atque
 hanc stragem nos pestem vocamus
 imaginatione conceptam genitam-
 que, quam & circumfritis rebus vi-
 rulento suo halitu, phylacteria sua
 dilatando, pari pacto communicat. *Semina*
 Semina itaque præcedere debent *pestis*
 pestis generationem, sine quibus *semper*
 fieri non potest, ut quantumcunq; *præce-*
 quispiam terreatur, quantumcun- *dere de-*
 que anxia mente pestem sibi ima- *bent, ut*
 ginetur, peste corripitur; præsup- *ea con-*
 positis verò pestis seminibus nil fa- *traha-*
 cilius est, quàm pestem vehementi *tur.*
 imaginatione rei omnium funestis-
 simæ contrahere; siquidem ima-
 ginationem terror, terrorem me- *Quomo-*
 ancholia & mœstitia cordis trahit; *do ima-*
 hæc spirituū ad cor coëuntium se- *ginatio*
 quitur condensatio; condensatis *disponat*
 spiritibus, aura vitalis veluti corpo- *ad pe-*
 re quodam induta, in se tandem *stem.*
 recipit extrinsecus advenientis vi-
 rulentæ contagionis hospites; hi

L

simul

simul intromissi, qualitate & infita
 sibi virtute & proprietate vitalem
 auram imbuunt, quæ non tantum
 corpus, sed & per contagionem
 circumstantes primò inficit, dein-
 de hi alios & alios, donec propaga-
 ta spuria fobole, non Vrbes tan-
 tum, sed & integra regna devastet.
 Imaginativa itaque facultas ex se
 & suâ naturâ minimè pestis effe-
 ctrix & fabricatrix est, sed solum-
 modò humores & spiritus disposi-
 tione quadam habiles reddit, qui-
 bus dispositis externum & peregrin-
 um virus in iis suas, ad totius mi-
 crocosmi ruinam machinas expli-
 cat; haud secus ac humor melan-
 cholicus seu hypochondriacus
 dum hominem invadit, præter
 horrenda Symptomata, aptum
 quoque crasitie sua habitaculum
 præparat ad peregrina rerum
 phantasmata & diabolicarum il-
 lusionum apparatus. Quemad-
 modum

*Imagi-
 nativa
 facultas
 non est
 effectrix
 pestis.*

modum scite sanè & eleganter in
doctissimis suis de Hypochondria-
co morbo operibus, docet eximi-
us Doctor Paulus Zacchias. Vi-
des itaque quomodo pestis conta-
gio solâ quidem imaginatione, non
tamen sine externi contagii con-
cursu acquiri possit, quo non ex-
istente, nihil quoque ex sola ima-
ginatione consequi posse eorum
effectuum, quos pestis operatur,
certum est; vel ipso fatente Hel-
montio, pestem externam, quam
tamen pestem esse non admittit,
occasionaliter ad generationem
pestis ab Archæo factam concur-
rere. Nisi itaq; ambientis aëris
massa sit infecta, nisi fomes pesti-
feri halitus mihi inhaerit, nullus
esse poterit tantus pestis terror,
ut inde, ambiente puro & ab omni
contagione soluto pestem mihi
adsciscam, hoc tamen, si semini-
bus pestiferis imbutum fuerit ter-
rorq;

*Quænam
cū ima-
ginatione ad
pestem
contra-
hendam
concur-
rero de-
beant.*

rorque imminentis mali, atque ad-
eò vehementior fortassis de non-
nulla concepta jam labe suspicio
acceserit, tum enimverò pertur-
batus ex mœstitia humoribus pesti-
ambienti denique aptissimum præ-
paratur habitaculum, ubi sese fi-
gat, ubi tyrannidis nequitiam ad
ultimam usque hominis perniciem
exerceat; natura siquidem habe-
nas deferens manus victas morbo
tradit, dum scilicet pars continens
à contento hoste victa reliquum
totum sibi simile reddit, non secus
ac gangræna minutula totum mox
morbificat; ita & morbosa mias-
matum materia parte cui adhæret
infectâ totum integrale mox infi-
cit: neque enim semper ab initio
innata morbosæ materiæ semina,
nisi ambientis infecti oportunitate
datâ, ut diximus exeruntur.

CAPUT

CAPUT II.

An venenum pestiferum vel quodcunq; aliud veneni genus in corpore humano naturaliter gigni possit.

SUnt non pauci Medicorum, qui affirmativam sententiam mordicus, sunt & alii, qui oppositam, teneant. Nos medium inter utramque sententiam tenebimus. Prioris sententiæ adstipularores, venenum in corpore humano generari posse, docent ex Hippocrate; qui narrat phreneticum quendam vomitu vitream quandam virulentæ conditionis materiam reddidisse, & ob eam iisdem prorsus, quibus intoxicati, Symptomatis correptū fuisse. Huic pariter sententiæ Galenum subscripsisse luculenter pa-

tet ex cap. 5. lib. 6. de locis affect: ubi ex professio quæstionem exagitat, atque ex corruptione humorum maximè in hystericis venenum produci posse decernit. Posterioris sententiæ Sectatores asserunt, nullum venenum propriè dictum in corpore produci posse; eò quod veneni activitas sit suprà omnem agentis naturalis virtutem, utpote tota substantiæ similitudine calori naturali hominis contrariam: calor autem naturalis cum bonum semper intendat, nil sibi contrarium producere potest. Uttramque sententiam discutiemus, ubi prius quomodo, & quibus modis venenosæ qualitates in homine videantur generari posse, exposuerimus.

*Quamã
confe-
rant ad
veneni
genera-
tionem.*

Suppono itaq; primò, ut venenum in corpore humano generetur, aliquid concurrere vel ab extrinseco alimento assumpto; vel à
loci

loci conditione, vel ob latentis veneni in extrinsecis circumstantiis energiam, vel à vehementi animi perturbatione; quæ in sex classes dividemus.

Primò itaque venenum generari potest ex internorum humorum corruptione; sed humores corrumpi posse non videntur, nisi ex putrilaginoso in alimento latente contagio; quod humorum massam fuligine sua tingat, tinctam ad venenosam corruptelam disponat; potest autem id fieri ratione multiplici. Certum est, nonnullis alimentis ita comparatum esse, ut sine noxa sumi vix possint, utpotè occulta & insensibili veneni qualitate in occultis eorum recessibus delitescente; cujusmodi sunt nonnulli fructus, & fructibus proxima edulia; videlicet Meloepones, poma persica, fructus immaturi, pruna, semiputrida poma,

*Nas-
tur ve-
nenum
ex hu-
morum
corru-
ptela.*

*Omne
in plan-
tis pu-
tridum
Veneno-
sum quid
contine-
re.* & ex herbis fungorumque generi-
bus innumera : Nam quemadmo-
dum supra ostendimus, cum nul-
lum sit fructuum, nullum herba-
rum genus, quod non sua putre-
dine insensibili vermes producat
pariter insensibiles, qui venenosa
proprietas turgidi intus magna
quantitate una assumpta, virus
communicant chylo; hic pravita-
te jam infectus in cœtera vitalia
membra per occultos corporis
mæandros, eandem propagat, un-
de successu temporis spuria mor-
borum genera exurgunt in ulti-
mam hominis ruinam conspiran-
tia; & patet exemplo *Salviæ & fœ-
niculi*, quæ vermiculorum quod-
dam genus, uti puro veneno fœ-
tum, ita manducantibus per incu-
riam oppidò perniciosum & pror-
sus exitiale producant; adeo ut
quemadmodum ex Botanicis retu-
limus, multi incauto esu eorum
derepen-

derepente ceciderint exanimés.
 Idem contingit in Melopepone,
 qui quantò salubriori substantia
 constat, tantò deteriore in pu-
 tredinem jam putrefactus degene-
 rat. Hujus farinæ sunt omnis ge-
 neris fructus, quando ad summam
 maturitatem jam perducti sensim
 in insensibiles putredinis portiu-
 culas declinant, qui mox insensibi-
 lium vermiculorum (uti nobis Smi-
 croscopii experimento constitit)
 fœtura scatere videntur; & hi co-
 mæsti, nescio quid virulentum sem-
 per secum adferunt, unde varia &
 improvisa morborum genera na-
 scuntur; uti experientia hîc Romæ
 docet in mensibus fructiferis, Ju-
 nio, Julio, Augusto, Septembri,
 quibus ob continuum & indiscre-
 tum usum fructuum Zenodochia,
 mox ægrorum implentur turmis
 febres malignæ increbrescunt, ma-
 gnâ mortalium strage. Vnde ma-

Cor-
 ruptio
 optimi
 pesti-
 ma.

gna cautela & non nisi quantitate mediocri cum delectu & melioris notæ ab iis, quibus sanitatis cura est, assumi debent. Ficus etsi sit innocentissimus fructus; nescio tamen quid cortex ejus lacte turgens, causticum intra viscera causet, unde multos novi, esu ficum ad exquisitam maturitatem nec dum perductarum, ex vehementi lactis ficulnei acredine in intestinorum exulcerationem incidisse, non nisi morte solutam.

*Veneri
genesis
ex esu
herbarum
noxia-
rum,*

Secundò. Venenum quoque casu subinde generari potest, dum herbæ venenosæ pro salubribus colliguntur in usum culinæ; cujusmodi sunt, cicuta cum petroselinò, hyoscyamus pro boragine, solanum pro atriplice, indiscreto usu comparata: dici enim vix potest, quàm improvisa stratagemata in corpore humano exsuscitent.

tent, quàm pauci ex assumptis hu-
 jusmodi malis evadant. Novi e-
 go duos ex insigni familia Reli-
 giosos, qui quodam die ex evan-
 gelicæ jactura sementis redeuntes,
 dum mensæ vires lassas relaxaturi
 accumbunt, & cocus iis primo
 loco ferculum ex radicibus pe-
 troselini carnibus incoctis appo-
 suisset (radices autem, quas ipsi pe-
 troselini putabant, cicutæ fue- *Cicutæ*
 rant, quæ petroselino ita similes *incon-*
 sunt, ut non nisi odore discerni *salto*
 possint, quas ex inculto horto u. *sumptæ*
 nà petroselino magna quantitate *sympto-*
 mixtas per summam ignorantiam *matūq;*
 raptim extraxerat, carnibusq; in- *exorto-*
 coxerat) Patres appetitu stimulati *rū gra-*
 mox adoriuntur plenū toxico fer- *uitas.*
 culum, mortis in olla hospitantis
 ignari; vix enim in stomachum de-
 scenderat cibus, cū ecce virulentæ
 virtutis copias explicat; siquidem

caput utriusque tam horrendis fuliginum exhalationibus opplevit, ut uterque protinus mente captus, insignis & exoticæ insanix signa dederit; primus urgente peregrini veneni furore mox in vicinum lacum se præcipitans, in anserem se transmutatum assererebat; alter omnibus spoliatis disruptisque vestibus, in publicum prorumpens, nil nisi flumen ad intestini incendii vehementiam extinguendam appetens in anatem se transformatum, sine aquis vivere se non posse clamabat; cognitis tamen à Medicis ex totius corporis livore veneni incendiis, tantum catharticis, cardiacis, & bezoarticis remediis effecerunt, ut veneno aliquousque suppresso, mortem quidem effugerint, totâ tamen vitâ languidi, & paralytico tremore ex veneni in intimas fibras implantatione perculsi, vitam reliquam summis doloribus

bus exanthlaverint, intra triennium uterque tandem extinctus. Similes strages edidisse Solani varias species, quarum grana inconsultius comedentes in lethargum & horrida Symptomata incidisse, fuisse Mizaldus, Mathiolus, Fuchsius aliique narrant. Fungorum esus quot confecerit, experientia quotidiana docet. Fungus qualiscunque sit, semper malignus est semper exitialium qualitatum apparatu instructus, etsi non statim sentiatur, frequenter tamen comestus, nescio quid successu temporis occultæ machinationis in interiori viscerum administratione moliatur.

*Solani
perniciosa
qualitas.*

*Fungorum
usus
perniciosis.*

Tertiò. Nascitur & venenum ex malignis animalium halitibus; cujusmodi sunt loca serpentibus, rubetis, stellionibus aliisque pestiferæ sobolis animantibus, uligine & putrida humiditate referta, quorum

*Genes
veneni
ex halibus
animalium
venenatorum.*

Felis
halitus
noxius.

Felis &
canis
rabidi
veneni.

rum exhalationes venenoso spiri-
tu turgidæ intus per inspiratio-
nem susceptæ, magnam subinde
malorum segetem pariunt. Felis
halitus omnibus modis jejunis
vitandus est, siquidem pulmonem
petit & exulcerat, ac tandem phti-
sios fundamenta jacit. Ranarum,
feliumque esus tam perniciosus
est, quàm venenum sub iis abdi-
tum potentius; ranæ siquidem cum
ex putrida humiditate limi pessima
qualitate imbuti originem tra-
hant, veneno carere non possunt;
quod enim limus malignus in ipsis
operatur, id hæc esu assumptæ in
hominibus. Felis verò rabidæ aut
morsus, aut comestio omnia vene-
na superat, dum non secus ac canis
rabidus ad morsum in sui transfor-
mat imaginem, ita & felis in suam;
& lugubre superioribus annis ex-
emplum docuit trium Helvetio-
rum juvenum, qui patriam repeti-
turi

turi, dū nescio in quas cum caupo-
ne tricas circa ciborum conditio-
nem incidissent, is vindicaturus se,
felem in rabiem primò actam assa-
tamque hospitibus apposuit, quam
illi cuniculum reputantes totam
consumpserunt, sed vix itineri se-
peracto prandio commiserant,
dum ecce omnes in rabiem acti,
voces simulantes felinas, manibus
quoque digitisque in unguium mo-
dum incurvatis, obvios quosdam
impetierunt, capti tandem constri-
ctique omnes intra paucas horas in-
terierunt. Vidi & luctuosam cata-
strophen Monasterii cuiusdam in
Germania, qua Monachi intra unius
diei naturalis spatium ad unum ex-
tincti sunt incuriâ coci, qui
carnes coxerat in lebete immun-
do, in quam bufo pinguedini in-
hians noctu irreperat, suoque ve-
neno infecerat.

*Historia
mirabi-
lis.*

*Alia
historia
de into-
xica-
tis lebe-
tibus.*

Quartò

*Carnes
piscis
& frum-
mentū;
ad pu-
tredinē
vergen-
tia no-
xia.*

*Pestis
in exer-
citu C.
Marii
Marfi-
liam ob-
sidentis.*

*Olla æ-
nea
caustica
si pol-
lent.*

Quartò. Venenum generatur ut plurimum quoque ex pravo alimentorum succo, uti sunt carnes, piscesque in putredinem vergentes, qui uti semper secum veneni seminarium ferunt, ita mirum in modum humorum massam vitiant in cibum assumpti; hujusmodi quoque sunt frumentum, lolii & æruginis vitio contaminatum, quo nihil ad exitiales popularesque morbos concitandos perniciosius est; & exemplum sat docet Caji Marii, dū Marsiliam obsideret; totus enim exercitus ex marcido alimento invasus peste ingenti strage concidit.

Quintò. Venenum in corpore humano produci potest, vitio lebetum æneorum; quod, uti venenum minerale est summæ efficacix, ita vis virulenta & caustica, præsertim dum aceto imbutæ carnes in iis coquuntur, excitata æruginem quan-

quandam viridem producit, quæ
 mira in humano corpore ex cibis
 ibidem decoctis Symptomata con-
 citat. Ex carbonibus quoque li-
 gnorum veneniferorum, cujusmo-
 di sunt, taxus, napellus arborefcens,
 fimiliq̃ue venenofa qualitate refer-
 tæ arbores, quibus accensis, dici
 vix poteft, quanta in interiori cor-
 poris Oeconomia, ex exitiali fuli-
 ginis malignitate damna conci-
 lient; quod & de Lythanthracibus
 feu carbonibus fossilibus arfenico
 & mercuriali fpiritu turgidis di-
 ctum velim.

*Carbo-
 nes ex
 noxiis
 arbori-
 bus ve-
 nenofos
 vapores
 conti-
 nent.*

Sextò. Credi vix poteft, quan-
 tum in corpore ad putredinem in-
 clinante, iræ, odii, vindictæ, pertur-
 bationes, ad venenofos morbos
 producendos poffint; biliofus e-
 nim humor ira effervescens, dum
 aduftione fua omnia torret; ingens
 inde homini stratagema imminere,
 omnibus Medicis in confeffo eft.

*Pertur-
 batio-
 nes ani-
 mi, mul-
 tum ad
 mali-
 gnas
 quali-
 tates
 faciunt.*

Atque

Atque hæ sunt rationes, quibus in humano corpore virus generari possit. Modò examinandum restat ; num, quod in corpore humano venenum dictis modis produci-
tur, verum & propriè venenum sit ; quod ut decidatur,

*An
quid
humano in
corpore
generatū,
propriè ve-
nenum
sit.*

Notandum est, aliud esse venenum produci in humano corpore propria nativi caloris virtute ; aliud illud ex infesta jam spirituum officina, ex veneno extrinsecus assumpto produci. Priori sensu fieri non potest, ut verè & propriè venenum propria & nativa virtute caloris naturalis producat-
tur ; cum enim calor nativus proprii individui bonum conservatic-
nemque à natura sibi insita proprietate spectet, in hoc unicè intentus, ut omne naturæ conservandæ contrarium malum omnibus viribus dispellat ; veneni verò
pro-

productio fit fini & conservationi
 hominis è diametro contraria, ni-
 ilque aliud quàm destructionem
 & exterminium caloris nativi, &
 consequenter hominis intendat,
 certè luculentissimè patet, vene-
 num vi caloris naturalis in homi-
 ne produci minimè posse; imò
 tantum abest, ut id generet, ut
 potius nullum adeò fatalem exi-
 diosumque hostem habeat, quem
 plus vereatur, cum quo vehe-
 mentiori prælio decertet, quàm
 cum veneno. Contingit autem
 subinde, quemadmodum in præ-
 cedentibus ostendimus, hominem
 dum extrinseco alimento nociva &
 pestifera qualitate prædito utitur,
 gravissimis morborum speciebus in-
 festari, non quòd is venenum ge-
 neret, aut id deinde vitalibus
 membris distribuat; sed quod vi-
 rus externū sub alimenti involucro
 recon-

*Calor
 natura-
 lis & ve-
 nenum
 produ-
 cere nō
 potest.*

*Quomo-
do Vene-
num na-
scatur.*

reconditum atque intra viscera
receptum, mox apertum nativ
calori Spirituumque vitalium off
cinæ bellum indicat, pestifera
virium suarum copias explicet,
sensim omnia susque deque ferat
donec proscripto calore nativ
unâ cum vita exterminato, deside
ratâ tandem victoriâ potiatur; &
hoc quidem non contingit in omn
venenosa qualitate alimento com
mixta, sed in virulentissima tantû
& ratione efficaciz suæ potentissi
ma; Si verò calor naturalis in vi
gore suo naturali persistat, & vene
ni potentia non superet caloris na
tivi efficaciam; fit quidem, ut in
de corpus venenosa qualitate unâ
cum alimento hausta, variis & exo
ticis infirmitatum monstris tente
tur, quæ tamen successu temporis
calor nativus cardiacorum bezo
articorumque subsidiorum copiis
sibi conjunctis, domet & extermi
net,

net, homoque à molestissimo ho-
pitem liber & immunis pristinae sa-
nitati restituatur. Atque hoc pa-
sto dici potest venenum aliquo
modo in corpore humano gigni
posse, videlicet per virtutis mali-
gnæ in alimento latentis in humo-
rum massam insinuationem, aut a-
liunde provenientis accessu, quæ
sex modis fieri posse supra ostendi-
mus; neque tamen malignæ qua-
litas productio verè & propriè
venenum dici potest, sed veneno
quid haud absimile. Si verò sive
ex vegetabili, sive ex animali aut
minerali officina venenum verum
& naturale ab homine hauriatur,
id sanè non à calore naturali pro-
ductum, dici debet, sed ab extrin-
secus assumpto corpore, quod in-
teriore hominis statum ea mox,
qua ipsum pollet, virulentia, pro-
ratione veneni imbuit; ac tandem
ingenti ferocia cuncta conficit.

Ex

Ex quibus sat superque patet, quomodo huius quæstionis status resolvendus sit; patet quoque, quomodo pestis venenum dici possit; quomodo non: aliæque circa hanc propositionem exorientes difficultates nullo negotio solvi possint.

CAPUT III.

De prodigiosis pestis effectibus, eorumq; varietate.

NON disputabimus hoc loco de mirandis pestis effectibus, qui ex Symptomatum, quibus infecti corripuntur, diversitate elucescit; de his enim in præcedentibus uberrimè actum est: sed de iis, quæ externum pestis statum & exoticas invasionis leges concernūt, quæ tantæ & tam insolentes sunt, ut
omni-

omnium penè Medicorum inge-
 nia variè torserint. Mirum fanè
 nonnulli videri posset, quomodo
 unus inter media cadaverum a-
 gmina, inter pestiferos correpto-
 rum pædores mephytimque à pe-
 ste immunis; alius vel ad primum
 halitum correptus concidat, quan-
 tumvis sanissimi & robustissimi
 temperamenti; cur pestis subin-
 de juvenes, nonnunquam mulie-
 res, interdum virgines & gravi-
 das tantum invadat, virili verò
 sexui parcat. Observatum fuit à
 Mercuriali pestem invaluisse tem-
 pore Juliani Apostatæ, quæ ter-
 tium tantum ordine domum in-
 vaderet, intermedia ab omni con-
 tagione libera; cujus tamen inco-
 læ, dum deserta statione pestem vi-
 cinam fugiunt, puriorem aërem
 quæsituri; tunc tandem peste oc-
 cupati, ubi minimè putabant, in-
 teriêre. In America indigenæ certis
 morbis

*Diver-
 sa con-
 ditionis
 homi-
 nes cur
 à peste
 inva-
 dantur.*

*Miræ
 pestis
 proprie-
 tas.*

*Pestis
solis in-
digenis
lethife-
ra.*

*Pestes
notabi-
les.*

*In solos
Infide-
les.*

morbis contagione plenis infe-
stantur, impunibus ab iis Euro-
pæis. Refert Ingrassia Basileæ pe-
stem invaluisse, quæ solos Helve-
tios infestaret, minimè Gallos aut
Italos. Quosdam tempore Gre-
gorii Magni lanos adhuc & viribus
robustos veluti fulmine quodam
sagittatos, alios sola sternutatio-
ne aut oscitatione concidisse me-
morant. Memorant & Historici
Franciæ, pestem quandoque in so-
los nobiles & divites sævisse, non
in pauperes & mediocris fortunæ
homines. Tempore Cæsaris Ma-
ximini pestis in solos Paganos seu
Ethnicos, minimè in Christianos
suas explicuit vires. Quorum o-
mnium rationes designare, etsi
difficile sit, tamen tentabimus sin-
gulorum rationes reddere. Quod
itaque subinde homines vel ad le-
vissimam occasionem corripian-
tur, alii perpetuò cum vivis & mor-
tuis

suis conversantes, nullam contagi- *Solutio-*
 onis labem contrahant; variis id *nes ca-*
 modis contingere potest; vel rati- *sum.*
 one temperamenti hominum, vel
 ratione veneni illos infestantis; qui
 enim curam pestiferorum habent,
 homines plerumque vilis conditi-
 onis & projectæ vitæ sunt, naturâ
 robusti, & omni malorum immi-
 nentium apprehensione carent;
 Vnde fit, ut eo tempore, tum op-
 portuna magnorum lucrorum
 melle, tum lautioribus copiosiori-
 busq; epulis excepti perpetuò gau-
 deant, contagionem pro nihilo ha-
 beant, neque ulla apprehensione
 de morbo contrahendo laborent;
 Ad pestiferam verò contagionem
 evitandam nil efficacius sit, quàm
 animum habere omnis melanco-
 niæ expertem, curisque solutum o-
 mnimodis; Vinum quoq; melioris
 conditionis, uti & larga dapum in-
 M stru-

*Cur
multi
peste nō
corrip-
antur,
in medio
tamen
pestife-
rorum
consti-
tuti.*

structio lætitiā cordis auget, ro-
bustumq; reddit contra malignas
pestiferæ labis inspirationes; Vn-
de mirum non est, hosce reliquis
minus tentari. Accedit & tempera-
menti naturalis constitutio, quod
in nonnullis hominibus tantum
potest, ut nihil ferè in eo possit cō-
tagio, propter naturalem quandā
veneni cum iis aut litem aut amici-
tiam, & si quid violentius sese apud
iplos insinuaverit, continuis tamen
laboribus, sudoribus atque animi
tripudio id totum facile evincant;
Unde affuefacti tandem infecti aë-
ris haustu, infirmorumque servitiis
perpetuò distenti, quasi in alteram
naturam transmutantur; haud fe-
cus ac ij, qui in subterraneis fœto-
re aërisque corruptione horridis-
simis carceribus multis annis vitam
lanissimam traduxisse leguntur, cū
tamen ii, quibus cibum iis submini-
strare

strare incumbibat, halitu illo putente sæpius prostrati sint. Notum est, Coriariorum officinas tanta putrefactarum pellium mephyti imbutas esse, ut nemo non assuefactus impune in iis perseverare, aut Mephytim sine capitis offensa diutius sustinere possit, coriariis tamē in iis haud secus ac in odoriferis rosariis cum gaudio, lucrispe, versantibus; idem de cœteris sordidarum artium cultoribus, uti vespillones latrinarumque expurgatores sunt, dicendum est. Idem contingere solet iis, qui inter palustres aquas degunt; hi enim ad crassum & uliginosum aërem assuefacti, salubriorem montium auram tanquam sibi inimicam, ob nimiam subtilitatem temperamento eorum contrariam experiuntur; Unde ut vivere possint, ad nativum solum remeare coguntur.

M 2

Hanc

*Summa
pestis
virulē-
tia ne-
mini
parcit.*

*Mithri-
dates
veneno
assuetus
intoxi-
cari non
potuit.*

Hanc itaque ego causam esse puto, cur qui curam infectorum habent, non tam facile corripiantur, quam cæteri, quamvis tamen hæc non sit infallibilis regula; Nam in nupera Neapolitana peste tam infirmorum curatores, quam vespillones cada-verumque conductores ad unum omnes, nimia putredinis virulentia, magnam quoque partem Romanam extinctos audivimus. Scribitur in vita Mithridatis, postquam veneno assuetus, omnes inimicorum machinas elusisset, ab eo more sibi solito puellam quoque à juventute ita veneni quotidiana sumptione assuefactam fuisse, ut nihil ferè esset adeo venenosum, quod non sine noxa sumeret; Unde tantam virulentiam è toto corpore exhalavit, ut vel solo aspectu visualiumque radiorum vibratione sibi approximantes inquinaret; Lenones

nes verò procosque suos vix ad congressum admissos, mox extingueret. Quemadmodum igitur homo cum tempore veneno sumendo assuescit, ita cum tempore illi, qui multo tempore & continuata cum pestiferis conversatione utuntur, amico veluti inito quodam cum lue pestifera consortio, immunes à contagione fiunt. Mirum & id, quod Ferreolus Locrus narrat in suo Belgii Chronico fol. 354. de Congregatione S. Eligii Bethuniæ instituta; Ex qua nullum unquam, quamvis ex vi regulæ dictæ Congregationis pestifera contagione extinctos se pelire obligentur, peste correptum obiisse constat, sed hæc potius divinæ, quàm naturali virtuti ascribenda sunt.

Cur verò homines literati,
M 3 etiam

etiam naturâ robusti, quin & ipsi Medici non affuefacti, tam facile corripiantur, causa est timor pestis: noverunt enim occultas veneni vires, & quod æquo pede adoriatur omnes, nemini abditis suis sagittis parcens: hinc vel ad primum pestiferorum occursum, vel ad supellectilem infectam, de nonnulla contagione in se derivata suspicantur, inquieti redduntur, & melancholica perturbatione agitantur, semper idolum mortis imminens imaginatione volvunt; fit itaque ut sanguinis spirituumque officina rigescente, fugiente obconceptam mæstitiam calore nativo, sanguis aptum constituatur pestis altius se insinuandæ subjectum, quemadmodum suprâ quoque ostendimus. Quod verò pueros, Virgines & gravidas præ cæteris potissimum, in nonnullis pestibus

Quomodo Virgines sole aut gravida pueri ve corripiantur.

bus correptas legamus; haud dubiè unica causa est humidum temperamentum, magnis immundorum humorum quisquiliis inquinatum, quibus nihil pesti contrahendæ magis consentaneum esse potest; quibus immunditijs cum viri careant, magnoque virium robore polleant, eorumque temperamentum ad ficcitatem quam humiditatem magis inclinet, non ita facile corripuntur. Cur verò inter cæteras mulieres gravidæ hoc malo obnoxia sint, causa est, phantasticorum conceptuum exoticæ imagines, humorumque vitiosorum ubertas; quæ si ullo alio, hoc tempore maximè iis dominantur. Vnde veluti ad flammam naphtha, ita pestis ad hujusmodi imagines humorisque positionem,

dispositionemque accenditur : sed horum rationes, uti non magnas difficultates habent, ita facile expediuntur. Sequentia exempla maiorem difficultatem patiuntur ; Unde & paulò ampliùs tam exoticos effectus describendos duxi.

*Mira
pestis
quali-
tas.*

Pestem igitur fuisse referunt Medicorum observationes, quæ tertiam quamque ordine domum in platea Urbis corriperet, inter mediis domibus salvis & incolumibus, nisi quando fuga è vicinia sibi imminentem pestem declinare satagerunt; tum enim verò vel in saluberrimo aëre primum à peste invasi, nil tale quid suspicantes interierunt. Si vera sunt, quæ narrantur, causa tam exoticici effectus disquiritur. Suppono imprimis, non omnia, quæ à Scriptoribus narrantur, eo prorsus ordine peracta fuisse.

iisse, quo relata sunt; neq; pestem
 arithmeticae progressionis leges in
 doriendis domibus observasse
 rorsus mihi persuadeo; sed casu
 d potius in una atque altera domo
 ut etiam in pluribus contigisse,
 erisimile est, unde postea toti ali-
 ui Vrbi huiusmodi prodigiosum
 ffectum, ea lege, quam in aliquot
 domibus servavit, adscriptum, am-
 bitiosus calamorum pruritus plus
 quo credulae posteritati tradide-
 rit: quod vero in aliquibus domi-
 bus pestis saevierit ad internecio-
 nem cunctorum, in intermediis ve-
 ro non item, contingere potuit
 hac ratione; quod domus corre-
 ptæ, contagium aliunde in do-
 mum suam transtulerint, vel per
 conversationem, vel tactum re-
 rum infectarum, vel aliis quibus-
 cunque modis: intermediae verò
 domus incolæ cum huiusmodi
 M. 5. com-

*Pestis
saltus
de domo
remota
in domū.*

commercium strenuè vitarint, at-
que inter domesticos parietes ma-
gna cura & prophylacticorum cō-
meatu provisi se continuerint; pe-
stis quoque nihil in ipsis potuit:
quod & in hunc usque diem Roma
experta fuit, dum pestis ingentibus
saltibus, nunc unam atque alteram
domum in una quapiam regione
corripuit, mox in altera quàm dis-
sitissima in hoc vel illo angulo se
prodidit: quod quidem non fa-
ctum fuisse dicemus, nisi per con-
tagium, quo cum infectis amicis ne-
gotiorum causa inconsultius tran-
sigentes, uti in diversis Urbis par-
tibus domicilia sua constituta ha-
bebant, ita reduces ab ægris co-
mite pestilentia mox domum to-
tam infecerunt, cum totius Oeco-
nomiæ ruina. Vnde ex hoc quo-
que multi solvuntur casus irregu-
laris istius processus, quo pestis in-
inva-

invadendis non Urbis tantum dif-
 fatis domibus, sed & urbibus ipsis
 diversis in aliquo Territorio vel
 provincia constitutis, ut plurimum
 titur. Sed ut ad initio assum-
 tum casum revertamur; nimirum
 ur intermediarum domuum in-
 olæ, dum deserta statione, in qua
 ani manserant, salubrioris aëris
 ratia aliò se contulerunt, tum pri-
 mum peste correpti interierint?

Dico id pariter per fomitem con-
 tagionis, quem secum gerebant,
 factum esse: qui enim se ab omni
 commercio infectorum separant,
 ntus conclusi, ut plurimum metu
 & terrore imminentis pestis agi-
 tantur, unde cum ob mæstitiam a-
 nimi aura vitalis facile constri-
 gatur & constipatio reddatur,
 acilè quoque vel levissimo
 contagiosi aëris vicini afflatu infi-
 riuntur: quoniam verò metu nimio

*Causa
 saltus
 assigna-
 tur.*

compulsi fugam ineunt; fit ut agitatione corporis & calore, venenum conceptum ex centro ad circumferentiam cogatur, atque hoc pacto immunes fiant; mox verò ubi desiderii sui portum attigere, tum ecce discussum venenum alibi adhuc latens vel vestibus reconditum, poris sese cutaneis subtili machinatione insinuans, denuò improvisos adoritur, donec ipsos tandem prosternat; Et in omni pestis currentis tempore similia contingere longa experientia docuit; atque ex hoc capite quoque solvitur dubium illud, cur vespillones infectorumque curatores, tum primum ipsi moriantur, cum pestis cessaverit; quoniam enim spes lucri victusque ubertas peste cessante cessat; seminaria quoque pestis secum ex continuo habitò cum infirmis commercio

*Cur nō
nulli vespillones
peste cessante
morian-
tur.*

cir-

circumferunt; nil facilius est, melancholiâ interveniente & pessimâ diætâ, sui que cura neglecta, eos tandem veluti ex busto rediviva peste corripî atque extinguî.

Cur verò in America nonnulli contagiosi morbi solis indigenis sint lethales, minimè verò alienigenis Europæis, aliisque? rationem hujus rei non aliam esse dixerim, quàm disparatum temperamentum indigenarum, ad alienigenarum temperamentum comparatum. Quemadmodum enim singulæ nationes endemios morbos nationi alicui proprios generant, ita maximè eæ nationes, quæ toto Cælo, toto diametro à nobis distitæ sunt. Pendetque solutio hujus dubij à natura potissimum loci, quæ cùm tale atque tale temperamentum

*Cur pestis America
alienigenis innoxia.*

peramentum constituat, quale est
 alimentum, quo nutriuntur: ali-
 mentum autem prorsus à nostro,
 sive carniū insolitarum, sive fru-
 ctuum exoticorum; sive cætero-
 rum nutrimentorum haud viso-
 rum rationem spectes, discrepet;
 fieri quoque non potest, quin mor-
 bi seminaria in alimentis latentia
Pestis majorem habeant proportionem,
maximè & similitudinem ad naturalem ho-
inclinat minum indigenarum constitutio-
in tem- nem, (ex iis enim nutrimur, ex qui-
pera- bus gignimur, atque ut addit Hip-
mentū pocrates, ἐκ τῶν νοσῶμεν, οἷς καὶ
sibi simi- ἔσμεν, ex iis infirmamur, ex quibus
le, diffi- vivimus,) quàm ad id, quo alieni-
mile fu- genæ constant, temperamentum;
git. natura siquidem similibus delecta-
 tur: magis itaque morbus conna-
 turale sibi indigenarum tempera-
 mentum ambit, quàm alienigenarū
 quod uti ipsi dissimile & dispropor-
 tio-

tionatum, ita quoque nihil in eo potest. Innumeris hæc exemplis stabiliri possent, nisi debitos huic tractatui terminos transilire vereremur. Qui plura desiderat, is legat Americæ Historiographos, Josephum Acostam, Petrum Martyrem, Lætum, Garciam innumerosque alios, Prosperum quoque Alpium de Medicina Ægyptiorum, ubi innumera hujus farinae exempla reperiet.

Porro quod ad illius pestis rationem attinet, qua Basilææ duran-
te, Helvetios tantum, minimè Gallos & Italos invasos fuisse referunt Agricola, Gallus, Cardanus, aliique: Istius rei rationem hanc do. Diximus in præcedentibus, pestem ut plurimum ex pestiferis exhalationibus primam sui originem trahere; hisce itaque exha-

*Pestis
Helveti-
orum,
solos in-
digenas
infectant.*

exhalationibus cum herbæ, graminæ, fructiferæque arbores per radices attracto succo primum spuria qualitate inficiantur, hæ verò in nutrimentum cedant animalibus, bobus, pecoribus, pecudibusque, certum est, & lacticia & carnes pariter inde morbosam quandam constitutionem acquirere; Helvetii verò cum lacticiniorum carniumque esu fermè perpetuò, vini-que potu liberalius hausto impleantur; fieri quoque non potest, ut corruptis pestifera qualitate nutrimentis, illi quoque pari qualitate non inficiantur. Quod itaque memorata peste in Helvetia dominante soli indigenæ corrupti fuerint, id totum originem suam à nutrimentis lacte & carnibus animalium pestifera qualitate, uti dictum est, infectis, traxit; quibus nutrimentis cum Galli & Itali non uterentur.

rentur, neque ciborum intemperanti usu excederent, sanè infici iis quoque non potuerunt, atque ad eò solos ipsos infectos, qui sibi similes à juventute similibus nutriti, naturale corporis temperamentum simile acquisierant. Quod si quis objiciat, Italos & Gallos tunc temporis hospites communi alimentamento usos, & ipsos pestem contrahere potuisse: Respondeo, cum Itali & Galli temperamentum habuerint, ex alimentis suis regionibus propriis constitutum, oppidò ab Helvetiorum temperamento disparatum, certè pestem in illud, utpote: sibi disproportionatum non multùm potuisse; quemadmodum nonnulli quoque tali subinde & tam robusto temperamento pollent, ut panè à peste etiam inter ingentes hominum strages ipsi soli impunes videantur; ita usu venisse Gallis & Italis, qui tamen

metu

*Quantū
possit tē-
peramē-
tum ex
certa ci-
bi con-
stitutio-
ne ac-
quisitū.* metfi per transfennam communi a-
 limento usi sint, temperamentum
 tamen radicale hoc exiguo tem-
 pore immutare non valuerunt, ut
 pestis in ipso impressionem faceret
 sicuti suprā quoque diximus de
 morbis Americanorum, qui in Hi-
 spanis advenis nihil quidem pos-
 sunt; in filiis tamen ibidem natis
 & juxta morem gentis educatis
 morbi vis statim in illis ac cœteri
 indigenis virtutem suam exerit.
 Totius itaque hujus effectus ratio
 desumenda est, ex pestis tunc tem-
 poris exorientis consensu & re-
 sponsu quodam mirifico, quem ac-
 temperamentum ex patria viven-
 di ratione acquisitum habebat, ita
*Ægyptiis
nonnulli
morbi
solos Æ-
gyptios
infectat.* constitutum, ut in solos indigenas
 minimè in alios ageret. Ita non-
 nulli morbi Ægypto familiares, te-
 ste Petro Vallæo in suo Itinerario
 & Prospero Alpino in libro de me-
 dicina

icina Ægyptiorum, solos Ægypti-
s, minimè tamen Europæos infe-
rant; quod nescio quid occulti
iussidii arguit in temperamento-
rum contrarietate absconditi.

Quod verò tēpore Maximiniani *Miraculo-
sa pe-
stis.*
li pagani & gentiles peste infesta-
rentur, nullus Christianorum; id
non tam vi naturali, quam miracu-
lo adscribendum putem: Sicuti
nim pestis ob atrocissimam in
Christianos persecutionem à Cæ-
sare excitatam, in pœnam à DEO
Opt. Max. inflata fuit, ita Dei pro-
tegente dextra nulli Christianorū,
tiam si in servitio infectorum toti
essent, nocuit.

Quomodo verò multi etiam sa-
bi & robusti tempore pestis veluti
fulmine percussi protinus conci-
ant exanimis; istius causam ali-
am non assigno, nisi repentinam
vene-

veneni pestiferi, sive per infecti aë-
 ris, sive per cadaveris vicini evapo-
 rationem suscepti intra viscera in
 sinuationem; cuius vehementi
 cor constrictum suffocatumque
 subitanam iis mortem intulit.
 Quæ denique Aymo narrat de pe-
 ste Franciæ nobiles infestante; id
 quoque divinæ vindictæ dictus Au-
 thor ascribit, ob summam, quâ in
 pauperes pupillosque sæviebant
 oppressionem. Habes hic Lector
 causas prodigiorum effectuum
 assignatas; quæ si minùs place-
 ant, meliores tibi assignanti haud
 gravatè me subscripturum polli-
 ceor.

CAPUT

CAPUT IV.

*De mirandis contagii sive
fomitis pestiferi effectibus, &
quænam res contagii ca-
paces sint.*

DE natura contagii multa in
præcedentibus dicta sunt; at
nonnulla tamen ibidem omis-
sa hoc loco eventilanda reserva-
vimus. Contagium itaque ex su-
peradiectis, est vis & facultas quædã
transmutativa alterius rei in suam
substantiam. Sed quoniam trans-
mutans & transmutabile ex se &
sua natura debitam requirunt di-
stantiam, ut effectus contagionis
non sequatur; hinc contagium tri-
plex potissimum modis contingere
potest, vel per contactum im-
mediatum, vel mediante aëre,
vel per fomitem in distans. De
singulis

*Triplici
modo cō-
tagium
acquiri
potest.*

singulis tribus hoc capite variis
quæstionibus disceptabimus.

Quæritur itaque primò, quomodo & quibus quotuplicibusque
modis pestis per immediatum con-
tactum acquiratur? Respondeo
multis modis id contingere posse
quod ut quàm lucidissimè constet
nonnulla superius explicata pau-
cis hìc recolenda sunt. Dico itaque
que primò, vel terræ pestíferas ex-
spirationes, vel aërem contaminatum
atque eo hominem infectum
totius contagii secuturi originem
esse: exhalationes enim pestíferas
è terræ visceribus expirantes pri-
mò aërem inficiunt, aër haustu-
tandem hominem inficit; hic alio
innumerò tandem malo acqui-
situs onerat. Dico secundò non tan-
tùm per immediatum infecti con-
tactum acquiri pestem; Sed & per
contactum omnium earum rerum
quarum

Quæ in loco, ubi decumbit æger,
 sunt, infirmitatem contrahi posse.

Quæ, quomodo fiant, expono.

Pestem plerumque animatam esse

suprà docuimus: æger enim pesti-

fera ferocia infestatus, mox excel-

lentem contrahit putredinem, quæ

ad vermes generandos omnium

aptissimam esse ibidem docuimus.

Sunt autem hi vermiculi pestis pro-

pagatores tam exigui, tam tenues

& subtiles, ut omnem sensus captum

eludant, nec non nisi exquisitissi-

mo Smicroscopio sub sensum ca-

stant, atomos diceres; tanta verò

identidem repullulant multitudine

ut sub computum non cadant: hi

ex putredine concepti & gene-

ratifuerunt, ita per omnes corpo-

ris meatus porosque facile unà

cum halitibus sudoriferis ex-

ruduntur, at cum vel le-

visima aëris agitatione con-

citen-

Vermi-
 culi pe-
 stis pro-
 pagato-
 res mi-
 nimi, in-
 sensibi-
 les.

concententur, non secus ac atomi
 intra radiosam Solis projecturam
 in obscuro loco factam, agitantur
 atque hinc inde diffuunt, ita ut
 quodcunque obvium incurrerint
 illi mox tenacissime adhæreant, in-
 tra intimos rerum poros altius in-
 sinuati. Rem autem aliter se non
 habere, ac dixi, me sanguis putri-
 dus febribus laborantium sat su-
 perque docuit, quem una aut alte-
 ra hora post emissionem ita ple-
 num vermibus inveni, ut penè me
 attonitum reddiderit; atque adeo
 hominem tam vivum quam mor-
 tuum innumeris tametsi insensibi-
 libus vermiculis scatere ex tunc
 mihi persvaserim; ut & hîc valeat
 illud Jobi: *putredini dixi, pater me-
 us es: mater mea & soror mea, vermi-
 bus.* Quod & in dissectione Bu-
 bonum innumerabili vermium mi-
 nutissimorum fœtura refertorû, dum
 Nofo-

Nosodochio præficeretur, ad me-
am instantiam non semel se obser-
vasse, testatur eximius & doctissi-
mus Julius Placentius Medicus Ro-
manus. Videbuntur fortassis non-
nullis Medicis hæc paradoxa; sed
non overint, multa latere in natura
rerum antiquis & modernis inco-
gnita, quæ tamen summa horum
temporum sagacitas armati oculi
beneficio detexit, & ad oculum,
ut dici solet, demonstravit. His
itaque positis modò filum dereli-
ctum assumamus. Infectus itaque
pestifera putredine, non tantum
verminosam pullulaginem per di-
ctos corporis meatus extrudit, sed
& cadaver ejus quàm maximè ca-
coris putredini inexistentis virtute
in aërem & deinde eam in circum-
stita corpora egerit; quæ cum te-
nacissima sit & subtilissima, mox
intra intima linteorum pannorum-
que penetralia se recipit; eodem-
N que

que vermes humido vaporoso, ex quo fuerunt, illomet & nutriuntur. Atq; hoc est primum & principale totius contagionis feminarium, uti docebimus,

*Modus
quo for-
is pro-
paga-
tur.*

1. Quandocunque ita infirmus invisitur à sano, aëri incluso non asluefacto, fit, ut vel ex corporis infecti, vel lecti lintheaminumque verminosa eluvie scamentium contactu, illa non manibus tantum, sed & ex motione aëris in vestes visitantis funesta fecunditas diffusetur; quæ occulta machinatione tandem poros dum subit, serpendo tandem etiam vitalibus membris communicatur; iisdemque symptomatis mox, quibus ex infita sibi vi infectos vexare solet, exagitat; Vnde tandem, nisi naturæ robur aut bonitas forti pugna venenum ad exteriora dispellat, mortem consequi necesse est.

Hic

Hic autem per immediatam contagium acquisitam pestem eadem ratione vicinis communicat, qua ratione eam ab altero acceperat: tandem integræ domus primum, & deinde urbes, tandem regiones etiam serpentis paulatim contagionis propagatione, magna mortaliū strage inficiuntur.

2. Sunt autem omnes res huius pestiferæ foeturæ capaces: linthea, panni, vestes, pelles, tapetes, corium, sponda, lecti, scamna, mensæ, vasa cujusque generis usque ad ipsa cochlearia, cultros, orbes, pocula, calceos, cingula &c. Cum enim verminosa pullulago vel ad minimam aëris agitationem (quæ fieri potest, vel dum infirmus intra lectum, hinc inde se ex solita inquietudine jactitans, stragula lintheaminaque nunc in hanc, nunc in illam partem distrahit, vel dum assistentes curatores infirmi aut

*Quæ
pestife-
ra foetu-
ra ca-
pacia
sint.*

lectum stragulaque dissipata componunt, vel ægrum ad naturæ necessaria medicationisve opportunitatē collocant, elevant, in omnē partem versant) diffletur; ex hac verò diffflatione, virulēta propago, haud lecus ac atomi flatu commotæ, in omnem partem se diffundatæ, fumi adinstar; omnia infici necesse est: siquidem hæc foetura diffusissima cum tenacissima sit, omnibus mox adhæret, profundius intra corporum poros intromissa; unde per contactum, non secus ac per contactum olei, mox manus novam nidulantis foeturæ propaginem acquirit, quam postea pro data occasione distribuit.

3. Hinc animalia, feles, canes, columbæ, gallinæ & similes intra infectæ domus latibula hospitantes, vel ad primum infectarum rerum contactum, foeturam contagiosam recipiunt; & etiam si ex contrarie

*Feles,
canes,
gallina
pestife-
ra fa-
tura
propa-
gatores.*

contrarietate quadam naturæ eâ non
 inficiantur intrinsecè, eam tamen
 aliis vicinis domibus important;
 & per urbem contractam labem
 disseminant. Hinc tempore pestis
 canum, cattorum, similiarumque a-
 nimalium domesticorum occisio &
 exterminatio præscribitur. Innu-
 mera sanè exempla, quantum ab
 hisce animalibus periculum infe-
 ris domibus imminet, docent. Re-
 fert Orensius in suo de peste libel-
 lo historiam sanè consideratione
 dignissimam de Moniali quadam
 Mediolanensis Monasterii, quæ
 terrore pestis in ista urbe exorien-
 tis perculsa, toto monasterio in o-
 ptimo adhuc sanitatis statu consti-
 tuto, prorsus sese ab aliarum foro-
 rum consortio intra cubiculum re-
 motum separaverat, nulli se con-
 versationi immiscebat, occursum
 omnium singulari studio vitabat,
 fumis & odoriferis rebus cubiculo

*Historia
 miræ*

ab omni aëris introeuntis virulenta muniendo distinebatur. Accidit itaq; ut rerum necessariarum comparandarum gratia (cubiculo aperto manente) quodam tempore egressa, dum reverteretur, felem lecto incumbentem reperiret, quâ fugatâ, dum lecto se committit, mox peste correpta ad ultimam mortis metam deducta fuit, quæ & post triduum secuta fuit, mirantibus omnibus, quomodo ab omni hominum consortio separata Sanctimonialis tam subitaneam labem acquirere potuerit; Inventum tandem fuit ex narratione ipsius infirmæ, felem contagionem aliunde haustam cubiculo Monialis intulisse; ex lecti verò infectione Monialem pariter infectam tandem funesta morte interiisse. Quare occisis felibus Monasterium postea ab omni contagione immune fuit. Novi Janitorem
Reli-

Religionis nostræ, qui solo calce
 cani infecto impacto, pestis con-
 tagium acquiescit; imò muscas *Musca*
 tum infirmorum, tum cadaverum *pestis*
 succo saturatas, mox in alias do- *semina-*
 mos vicinas transmigrantes, dum *tores.*
 foridib9 suis comestibilia inficiunt,
 hominibus iis vescentibus conta-
 gium attulisse Mercurialis refert.
 Nobilis quidam in nupera Neapo- *Histo-*
 litana peste, cum nescio quid ad fe- *ria.*
 nestram observaret, ecce crabro
 quidam advolans naso infedit, &
 promuscidis spiculo eidem infixo
 tumorem quendam effecit, quo
 sensim crescente & intra viscera
 serpente veneno, intra biduum
 (haud dubiè ex contagioso humo-
 re, quem musca ex cadavere su-
 xerat,) contracta peste extinctus
 fuit. Refert Forestus mirum quid
 ad nostri instituti rationem perti- *Histo-*
 nens, aranearū telam in domo ob *ria.*
 homines in eā peste mortuos clau-
 sà, post multum temporis apertā,

primò ingredientem attactu suo infecisse, extinxisseq;.

An Vinum, oleum, aliæque esculentæ pestē contrahant.

4. Anceps quoq; inter Medicos quæstio agitur, utrùm vinum, oleum, butyrum, adeps & similia, metalla item omnis generis, contagionis expertia sint. Dico itaque, quod nulla res sit, quæ contagionis subiectum esse non possit; in aliis tamen plus, in aliis minus contagium posse. Si vinum cæterique liquores qualescunque tandem sint, optimè intra sua vasa claudantur, contagionis incapacia sunt: secus iis liquoribus contingeret, si in vasis apertis continerentur. Ratio est, quia liquores clausi, aditum omnem contagiosis effluviis intercludunt; contra vinum, aqua, mel, saccharum, oleum, lac, non strictè clausa subtilissimis huiusmodi effluviis infici possunt: quorum omnium exempla hoc loco adducere possem, si opulcu-

pusculum hoc similibus referre
 ellem : sunt enim hujusmodi con-
 agiosa effluvia adeò tenuis & sub-
 lis substantiæ, ut nihil ferè sit, ni-
 quàm astrictissimè clausum fue-
 t, quod non penetrent, & ena-
 itate sua conspurcent : quemad-
 modum enim omnes supradictæ
 veneno ordinario intoxicari
 osunt, ita & multò magis vene-
 o hoc pestifero : Si enim in aquâ
 mpidissimâ vitreo vase contentâ,
 atim minutissimi pulvisculi, qui
 illud aperto ore sub insensibili
 orma cadunt, cuticulam mox te-
 uem efficiant, sedimentum po-
 ant, vermiculos generent, uti ex
 iperius memorato experimento
 onstitit; quantò magis corpuscu-
 rum minutissimorum contagio-
 a putredine pollentium effluvia,
 bi liquorem aut quodcunq; cor-
 pus five molle, five durum invene-
 int, illa inficient ; ut proinde per-

*Nihil
 ab infe-
 ctione
 pestife-
 ra im-
 mune.*

peram nonnulli oleum, vinum & aromáticas quasdam species à contagione immunes faciant: Est enim veneno pestifero ita comparatum, ut quemadmodum specificum est, & à totius substantiæ similitudine procedit, cum nullo altero veneno ob contagii sui violentiam quicquàm commune habens; ita nulla quoque dictarum rerum ejus nequitiam effugere possit, quin vel ipsa bezoartica & pretiosiora cordis spirituumque prophylactica, si quandoque invaluerit, in suam naturam vi contagionis convertatur. Monetam quoque infici quotidiana docet experientia, dum eam contagionis suspectam, non nisi acetum prius quàm optimè lotam admittant: addo tamen, metallicorum corpora, uti ob soliditatem pororumque angustias non ita facile à effluviis penetrantur, ita exigua quoque lotura abstergi possent.

foiun

olum adamantem ob indomabi-
em duritiem & politissimā super-
ficiē difficile infici posse existimo.

5. Restat modò altera ratio
discutienda : utrum bestia à pesti-
fero cadaverum halitu infici, & pe-
stem contrahere possint ? Quod
ut enodetur, sciendum est ; aliud
esse, contagionem ab extrinseco,
aliud ab intrinseco acquirere : o-
mnia siquidem animalia conta-
gionem pilis corporis, aut in pen-
nigero habitu reconditā aliò trans-
ferre, & hoc pacto ferali contagio-
nis commercio ingentes strages,
ut supra ostensum fuit, edere pos-
sunt : quod est extrinsecum conta-
gionem. Vtrum verò intrinsecè pe-
stem acquirere possint, jam dicen-
dum. Certè Thucydides id aper-
tè docet, historiā de peste Atheni-
ensi, his verbis ; Aves & quadrupe-
des quæcunq; hominum carnes at-
tingunt, cum multa essent insepulta

*Anima
lia pe-
stis ca-
pacita
sunt.*

cadavera, vel ad ea non accedebant, vel si gustassent, moriebantur, quæ & asserit Lucret, lib. de rerum natura.

Multaq; humi cum inhumata jacerent corpora supra

Corporibus; tamen aligerum genus atq; ferarum

Aut procul absiliebat, ut acrem exiret odorem,

Aut ubi gustarat, languebat morte propinqua.

Et paulò post.

Nec tamen omninò temerè illis sedibus ulla

Comparebat avis; nec tristia sæcla ferarum

Exibant sylvis; languebant pleraq; morbo

Et moriebantur.

Vbi apertè docetur, animalia pestis Atheniensis virulentiâ infecta fuisse: quomodo autem id contigerit

gerit, aperiamus. Habent omnia animalia hunc à Deo Opt. Max. sibi insitum instinctum, ut pabulum noxium sibi à salutifero naturali quadam sagacitate distinguant: unde ubi in herbam aliquam venenosa qualitate imbutam, aut cadaver peregrina putredine imbutum inciderint, illud tanquam contrarium naturæ suæ nutrimentum minimè attingunt: contingit tamen subinde, ut rabiosa fame stimulantur, obvia quævis ad ventrem saburrandum invadant: atque hoc pacto ne quidem virulentissimis cadaveribus parcant; quæ cum putredine polleant, naturali animalium constitutioni prorsus contraria: hinc vix iis gustatis, languescunt ex infectione viribus paulatim concidunt exanimata; quemadmodum in Neapolitana peste contigisse audivimus magna cattorum canumque strage. Aves quoque

Quomodo animalia inficiantur.

*Aves
pestis
capaces
Histo-
ria.*

quoque peste & intrinseca & extrinseca infici posse historia nescio cuius in Italia urbis (varii enim varia referunt; quidquid sit, relata refero, fides sit penes Authorem) docet: Quodam enim tempore pueris in plateis ludentibus, unus ex corvorum supervolitantium agmine in forum incidens, magnâ puerorum lætitiâ exceptus fuit, & cum cuiusnam præda foret, inter se contenderent, unusquisque extracta pennâ fatali, in domum suam se contulit: & ecce pueri protinus malè habere variisque Symptomatis agitari occipiunt, atque unâ omnes, qui curam infirmorum habuerant, contracto jam per contagium morbo; multiplicantur funera non in una tantum domo, sed & in omnibus, in quas pueri fatales corvi pennas intulerant. Itaque malum de die in diem tanta serpit ferocia, ut universa

versa civitas paulatim invasa, inevitabili depopulationis exterminiique periculo exponeretur. In tanta itaque desolatione unicum antidotum fuit, ad Deum Deiparamque refugium; quæ tot piorum hominum supplicationibus, corporumque afflictationibus mota, misericordiæ sinum tandem aperuit pesteque profligata pristina urbem prosperitati restituit. Hanc historiam multi Senis contigisse putant; Vnde in hunc usque diem nomē manserit, la Madonna del corvo; Verum cum Senensium rerum Chronologi nihil de hoc dicant, qui tamen factum tam memorabile subticere non debebant, neque ego fidem ei adhibendam existimem: Non ignoro tamen, simile quid in Asia minori contigisse, pestemque per corvum introductam apud Zonaram me legisse, memini, cui & Nicetas adsti.

Zon.

Hist.

Ger.

Nic.

adstipulatur. Quomodo verò corvus pestem intulerit urbi, facile conjecturari poterit: haud enim dubiè ex virulento quodam pessimæ conditionis cadavere, ubicunque tandem id fuerit, sumpserat; cuius pestifera contagione infectus, unà & sibi mortem, & urbi memoratam calamitatem attulerit. Quidquid sit Aves infectionis capaces ex hiis argumentis constat, quod moris sit ut quotquot aut gallinæ aut columbæ in domibus infectis reperiuntur, mox occidantur, uti hic Romæ eo quo hoc scribo anno vidimus. Hinc itaque patet, sæpe communem esse pestem singulis animalibus & ab hominibus in bruta, viceque versa à brutis in homines propagari: Canes enim cum primis suspectos fuisse in omnibus pestibus, primosque adventantis luis sagittas expertos, ex illo Homeri colligunt commentatores:

Strage

Strage canum primo : & Naso me- *An ca-*
 tam: l. 8. *Vim primi sensere canes. nes pe-*
 Et cur hoc? Causam refert Eusta- *ste cor-*
 chius in odoratum; quod & Ælia- *ripiant-*
 ano forsan placuit. Alii culpant *tur.*
 pestilentes terræ halitus, quibus
 canes ob propinquitatem, & ten-
 tato narium sagacitate solo maxi-
 mè sunt expositi. Thucydides rem
 acu tetigit, cui & subscribo; vide-
 licet canes magis sensisse effectum,
 ob suum cum hominibus perpe-
 tuū contubernium convictumque;
 infecto siquidem cibo pasti, dum
 pannis linteisq; incumbunt, efflu-
 via in se contagiosa non possunt
 non derivare. Fatendum tamen
 est, bruta si à cadaveribus abstinue-
 rint, solo aëre, aut attactu rerum
 infici non posse, cum contrariam
 homini constitutionem habeant.
 Colum itaq; hominem veluti Sym-
 pathico quodam naturali que cor-
 veniū appetit pestis; Bruta verò per
 acci-

*Vene-
num
non de-
ficit cū
vita
homi-
nis.*

accidens tantum, in quantum nu-
trimentum quod sumpserint vene-
nosum, ipsis contrarium est. Non
verò per contagionem ipsis infi-
tam; uti enim similia similibus
gaudent, ita dissimilia dissimili-
bus non afficiuntur. Quod ve-
rò alii objiciunt, venenum pesti-
lens unà cum vita desinere; falsis-
simum est, & contra omnem ex-
perientiam: remanet enim in ca-
davere, ubi vel maximè efferatur,
dum putrilaginosus calor vices su-
bit naturalis caloris, excitatque
perniciosa in ambiente *μιάσμα-
τα*. Quod verò quidam existi-
ment, venenum illud, quo privatim
nonnulli intoxicantur, contagio-
ne post mortem non propagari:
Verum est, si nonnulla venena spe-
ctemus; uti in venenoso serpen-
tum morfu aut in mineralium ve-
nenorum sumptione: in nonnullis
falsum est; Nam, ut in præcedenti-
bus

us diximus, fuerunt nonnulli venefici, qui varia venenorum confectione integras urbes depopulant, de quibus vide superius tractata; quod quidem fieri nunquam potuisset; nisi venenis quibusdam contagiosa vis inesset. Verum hæc contagio nonnihil à contagio pestifero differt; siquidem in peste artificiosa soli illi seu inficidentur, qui ex unguento pestifero participarunt, non item alii: in peste verò naturali ipsa vis contagiosa, per effluvia sua propagata nulli parcens omnes æquo peccate invadit; quam propriè pestem dicimus epidemicorū morborum matrem. Venenorum itaque artificialium misturâ intereunt quicquid, at non nisi eâ intoxicati, aut unguento illito, aut aquarum infectarum haustu; Vnde per contagium non propagatur, sed quotquot illi infecti fuerint, moriuntur, nulla fomi-

fomitis propagatione, iis plerumque
quid non participarunt, immu-
nibus; nisi tamen ex nimia corpo-
rum virulentorum putredine, non
nihil pesti simile disseminet, aut in
pestem apertam degeneret.

*Utrum
pestis
visu,
Ec.
auditu
acqui-
ratur.*

6. Utrum pestis visu, auditu
odore contrahi possit, rectè à Me-
dicis quæri solet. Et de odore qui-
dem nulla prorsus difficultas est
cum odor nihil aliud sit, quàm
effluvium corpusculorum teterri-
mo foetore imbutorum, qui tunc
verè & propriè percipitur, cum ef-
fluvium virulentum nares opple-
verit; quod quidem effluvium,
pestis necessario, nisi aliud obste-
rit, consequitur. De visu & auditu
major difficultas est. Dico itaque
contagionem contrahi non posse
visu, nisi per modum fascini: quem-
admodum enim mulier menses
patiens, inficit speculum, & lippit
oculorum radiantium virulentia

*Mulie-
ris fa-
scina-
tio.*

& vi-

& vitiliginea humorum colluvie
 polluti purulento halitu solo obvi-
 os inquinant; ita & pestiferum ho-
 minem solo oculorum fixo intuitu
 aut alium contaminare posse, nihil du-
 bito. Cujus quidem ratio alia non
 assignatur, nisi quod subtiles qui-
 dam spiritus, qui è virulenta san-
 guinis massa exhalantes, uti in lip-
 pidis fieri assolet, nervorum visuali-
 um concitatione per hircos in vi-
 cinum objectum, vibrati, virus na-
 tivum vicino communicant; aut u-
 ti in leprosis exhalationes purulen-
 tæ & putrilaginosæ, sic in pestiferis
 spiritus excellenti putredine infe-
 cti, in disito quoque aliquousque
 spatio contagionis fabricam mo-
 liuntur.

Vtrum verò auditu pestis con-
 trahi possit; Respondeo, duplici-
 ter auditum hoc loco sumi posse;
 vel pro organo acustico, vel pro
 effectu dicti organi, in quantum vi-
 deli-

delicet sonorum faber est : quoad primum, dico contagionis capacem esse posse, non quoad secundum : quia si pestifer halitus aurium concavitatibus se altius infundaret, certum est, non fecus ac in aliis quibuscunque partibus sua fundaret contagionis seminaria non tamen quoad sonum, quia sonus nullius qualitatis sive noxiæ sive innocuæ capax est, nisi forsitan concitatus aër, quod sonoræ qualitatis vehiculum quoddam est, contagione infectus unà usque ad obiectum, cui sistitur, contaminatio- nis labem promoveat; & hoc pacto non ratione soni, sed ratione aëris impulsu contaminatiq̃ue non nullam infectionem conciliari posse non abnuo.

*Quomodo per
aures
pestis
contra-
hi possit.*

*Distan-
tia loca
quomo-
do pestē
contra-
hant.*

7. Quomodo verò contagio remotas regiones inficere possit. meritò quis dubitare posset. Respondeo multipliciter id fieri posse.

ē : cū enim uti in præcedentibꝫ
 dictum fuit, contagionis eluvies
 quælibet obvia apprehendat quā
 tenacissimè, fit nonnunquam, ut
 quis literas in infecto loco exaret, *Per lit-*
 quæ litteræ mox intimis fibris con- *teras*
 ceptam luem diutissimè, uti pau- *infe-*
 ò post dicetur, foveant; Certum *ctas.*
 illas igne & aceto non prius ri-
 expurgatas in regiones etiam
 remotissimas labem asportare pos-
 se; quemadmodum Helmontius *Histo-*
 de quodam refert, qui litteras in *ria.*
 infecta urbe exaratas, vix dum a-
 peruit, cum ecce in digitis veluti
 puncturas quasdam acicularum
 sensit, manifestum ferocientis ve-
 neni jam jam insinuati indicium:
 deinde totis tremere artubus, tan-
 dem aperto cum intromisso hoste
 bello configans, intra paucos di-
 es extinctus, testamenti loco con-
 ceptæ à se labis hæredem totam ur-
 bem cum magna mortalium strage
 con-

*Per
merces
aliun-
de ad-
fectas.*

constituit. Merces quoque variæ infectæ, & in alias regiones transportatæ, variam subinde quoque uti in præcedentibus dictum fuit funestæ mortalitatis catastrophe exhibuerunt; & Roma experta est quæ, dum hæc scribo, varia in diversis urbis partibus Seminaria sensit, & cū origo serpentis contagionis strictius examinaretur, inventum fuit, mercatorem quendam acceptis Neapoli variis mercibus infectis, iis unâ omnes, qui ea coëmerant, infecisse.

*Per Me-
dicos &
Chirur-
gos.*

8. Contrahi quoque contagium potest ex Medicis & Chirurgis, qui in visitatione infectorum contractam labem contulerunt in eos febrientes, quorum pulsum explorarunt: Nam uti suprà diximus, corpusculorum virulenta exspiratio vel ad primum infecti tactum manibus tenacissimè, in intimis pororum recessibus adhære-

quar

quam & ad alterius non contagio-
 so morbo laborantis tactum mox
 conferunt; unde fit ut pestifera
 contagione altius se insinuante,
 tandem febrem ipsam in sui natu-
 ram convertat. Vnde multi casus
 solvuntur, quorum alioqui ratio
 difficile reddatur. Contigit ante
 non paucos annos simile quid Va-
 lentia in clarissima Hispania urbe,
 in qua pestis nonnullas domos in-
 vaserat, omnibus reliquis, uti &
 tota ferè civitate à peste libera: de-
 cubuerat jam dudum Religiosus è
 Societate nostra febribus conti-
 nuò multò jam tempore astuans,
 & post Medici visitationem pera-
 ctam continuò febris in pestem de-
 generavit, unde & paulò post ex-
 tinctus fuit: Mira res visa fuit & in-
 conceptibilis: conclusum tandem
 fuit, Medicum latente contagione
 infectum, dum corpus ægri con-
 fidentius tractaret, putridos febris
 O humo-

*Histe-
ria.*

*Phlebotomus
infectus
pestem
conciliat.*

Historia.

humores in pestem convertisse. Chirurgi quoque luem non pestifera contagione infecto conciliare possunt, si vel phlebotomiam ferro in pestiferorum aperiendis venis, aut sectione virulentorum ulcerum usurpato exerceant. Quē admodum enim Chalybs recipiendo veneno capacissimus est, & ex venenatis sagittis fat superque patet; ita tenacissimum contagionis venenum dum aut sanguis educitur, aut ulcera pestifera secantur, phlebotomo tenacissimè adhæret; Vnde mox aut sanguis, aut in ulceribus succulentus carnis humor contaminatur in apertum exitium: neque desunt hujus rei exempla. Refert Forestus, Chirurgum quandam instrumenta sua, quo tempore pestis ulcera secabantur, seorsim ad multos annos seposuisse; Vnde jam induciis cum peste per multum temporis constitutis, instrumenta

ientia sporadicis morbis sanandis
ex corporibus infirmorum adhi-
uerat, cum ecce denuò malum,
in multo tempore sopitum velu-
ex favillis resuscitatum, in no-
um idque horrendum inruduit
estis incendium, & ut cum Lu-
etio dicam :

*Funestos reddidit agros,
Vastavitq; vias exhausit civibus
Urbem.*

9. Quæri quoque solet, utrum
estis ex loco infecto in alium non
fectum ventorum impulsu defer-
possit: Certè nulli dubium esse
test, qui Thucydidis de peste
heniensi historiam attentius le-
git: Docet enim apertè pestem
moratam originem suam vel
ipsa Æthiopia ventorum austra-
in impetu Athenas delatam, tan-
stragem mortalium egisse,
tantam non sine horrore & inti-

*Utrum
ventorum
impulsu
pestis
propa-
gari
possit.*

ma recentis consternatione legimus. Innumera hujus rei exempla adducere hoc loco possem, sed cum res per se pateat, iis non immorabor : quanquam verò ratio id contingat, nobis ostendendum incumbit.

Notandum itaque Regionem quandam contagione infectam ex contracta putredinis labe ob aëris continuationem aliam vicinam inficere posse, & hanc aliam & aliam, pro ratione ventorum nunc in hanc, nunc in illam virus aëreum impellentium : ut ex dicta peste Atheniensi patet, quæ cum in Æthiopia magna ferocia lævisse vicinam mox Ægyptum & Lybiam invasit, æqua truculentia omnem devastans & hinc tandem ex australibus regionibus in ultramarinam Græciam delata, inter ceteras urbes in Athenas tum magnitudine, tum populorum frequen-

ratione legiti-
 tus sui violentiam fecit: Quomo-
 do verò ventus virulenta pestis
 lemnaria non dissipet, aut impe-
 tu suo dissolvat, multis videtur in-
 conceptibile. Dico itaque, cum
 virus aëreis poris insitum suâ natu-
 râ tenacissimum sit, & partes par-
 tibus firmiter connectantur, fit ut
 putredinis vehiculo, qui aër est,
 à ventis agitato, atque in anterio-
 ra semper propulso, etiam conta-
 giofa vis unâ promoveatur, quæ
 obvia quævis carpens in sui simi-
 litudinem transformat, atque unâ
 peste inquinat: haud secus ac o-
 dorifera ventis delata magno no-
 bis intervallo disfitis sensum mo-
 vent. Memorant historiæ Indicæ,
 Maluccas Insulas Cinnamomi, ca-
 ryophylli feraces, tantum de se o-
 dorem spargere, ut illum à ven-
 tis delatum navigantes ducento-
 rum miliarium intervallo sen-

Quomo-
 do ventis
 pestife-
 ra efflu-
 via non
 dissipet.

*Odores
in longè
disitis
locis
sentun-
tur per
ventos
delati.*

tiant : Vultures quoque tantum odoratu valent, ut ad 500. millia cadaverum fœtorem, si Plinius credimus, sentiant : Sicuti itaque qualitates odoríferæ ventis agitatae in longinqua terrarum spacia sine disipatione deferuntur ; ita & pestiferæ contagionis vis. Accedit, quod hæc multò cæteris si lentior, glutinosior, & aëri magis connexa, unde non facilè dissipari potest.

*Ex fru-
ctuum
come-
stione
pestis.*

10. Potest & pestis quoq; contrahi ex fructuum comestione, hoc pacto : Contingit nonnunquam in loco cadaveribus pestiferis non rite sepultis, ingentem exhalari putredinis virulentiam, quæ aëri commissa, ventisque in obvias arbores etiam remotissimo spatio disistas depulsa, fructus funesta proprietate sua imbuat, quos quicumque comederit is haud dubiè certissi-

certissimum ultimi exitii morbum
ibi accumulabit : Virulentum e-
nim effluvium fructuum poros in-
imè ob subtilitatem tenacitatem-
que penetrabit , ac consequenter
comestorem , eodem quo ipse pol-
let, morbo inficiet.

II. Quæritur, quanto tempo-
re pestis se conservare possit, in re-
bus infectis seu fomite? Dico mul-
tò longiori tempore eam conser-
vari in rebus inanimatis, quàm in
rebus animatis. Ratio est, quia
calor naturalis magno statim im-
petu se hosti advenæ opponit, do-
nec his mutua velitatione collisis,
aut externus calor vincat inter-
num, aut hic illum : potest tamen
subinde contagium remanere sine
ulla illius, qui id portat, læsione
& nocumento ; cujus rationem su-
prà fusè exposuimus, & longo tem-
pore intra vestes absconditum

*Quanto
tempore
durare
possit
pestis
factura.*

conservari. Chordam, qua cada-
vera ligata in fossas dejiciebantur
25. annos pestem conservasse supra
dictum fuit. Pelliceâ veste in Ve-
neta peste abscondita, & post septē
annos repertâ, quotquot eâ usi
fuerant, peste correpti mortui sunt,
teste Foresto. Certè si venenum
à cane rabioso homini inditum,
subinde per 1. 2. 3. 4. usque ad 40.
annos intra fibras occultum sine
affectu habitat: Et si lues venerea
teste Fracastorio ad 20. annos in-
tra corpus conservari potest, quan-
tò longiori tempore pectis? quæ a-
nimatâ fœtura tametsi insensibi-
li refertâ, uti non nisi humidi fu-
ctu vivit, ita longissimo annorum
intervallo, uti supra dictum fuit,
nisi illa ex aëris benignitate, aut
contrariarum qualitatuum luctâ su-
perata tandem extinguatur, con-
servatur. Cessat autem pestis vel
cessante maligna influentia, vel de-
ficiēte pestifera terræ exhalatio-

*Quibus
de cau-
sis pestis
cesset.*

ne, aut urbibus igne expurgatis, fomite in mobilibus rebus, nisi igne, aceto, sulphure prius expurgentur, restante: Vnde alia quaestio movetur, num panni, verbi gratia, infecti alios pannos non infectos inficere possint? Dico, quod vel ad minimum motum, qui fit, per contactum inficiantur; calore enim foetura pestifera concitata se dilatat; dilatando, mox aliis se sua diffusionem communicat; quod tamen de rebus mollioribus, non item de duris dictum velim. Cur verò pestis cesset summo caloris æstivi incremento, aut frigoris hybernici maximo augmento? Causa est, quod calor excellens & summè æstivans consumat humidum, unde foetura alitur: frigore verò summo illa penitus exahimetur; haud secus ac omnia insecta, ut Muscæ, Cyniphes, similiaque hyeme frigoris vehementia extinguuntur.

*Ad
quantū
spaciū
pestis
inficere
possit.*

12. Ad quantum verò spaciū contagium in alterum effectum suum fortiri possit, meriti quæritur à Medicis. Ego quantum colligere potui, non de omni peste similiter censendum putem. Sed rationem & efficaciam venenosæ qualitatis attendendam existimem : Si enim halitus pestifer effluvium efficax, & aër inquietus fuerit, ventusque rectà in dissitum feratur ; dico 30. aut 40. palmorum spaciū remotum inficere posse : vento siquidem vecta pestiferi halitus contagione, facile etiam multò plus remotum inficere poterit : Secus fiet, si aër quietus fuerit ; Si verò virus pestiferum inefficax fuerit, pro gradibus remissionis, minùs semper dissitum inficiet ; hac tamen lege ut semper aut 5. aut 6. pedum inter illa sit intervallum. Facilius quoque inficiuntur, qui in altioribus locis habitant.

bitant, ab iis, qui inferiori aliquo *pestis*
 loco consistunt. V. G. infectus ex *effluviū*
 platea facilius inficiet nonnemi- *facilius*
 nem per altiore fenestram pro- *superio-*
 spicientem, quā contrario mo- *ra, quā*
 do: Ratio est, quia vapor pestifer *inferio-*
 ob levitatem tenacitatemque ex se *ra loca*
 & sua natura sursum fertur, non *inficit.*
 contra. Vnde colliges, eum qui
 immediatē suprā cubiculum cu-
 jusdam infecti habitat, magno con-
 tagionis periculo exponi, quia cu-
 biculi inquinati vapor, dum sur-
 sum elevatur; proximum sibi ob-
 vium contaminabit: Vnde sem-
 per consultius foret, pestifera con-
 tagione infectos in altiori domus
 contiguatione collocare: hoc e-
 nim pacto auræ liberiori commis-
 sus vapor, inferioris contiguationis
 cubicula ab omni contagione
 (nisi fomes in nobilibus rebus
 jam conceptus obstet) immunia
 reddet.

*Cur
quarā-
tena in-
fitura.*

Quæri quoque hoc loco so-
let, cur de peste suspectis ut pluri-
mum 40. dierum à communi ho-
minum confortio in separato loco
commoratio præscribatur, quam
vulgo quarantenam vocant. Re-
spondeo, id ideo factum esse, quod
omnium seculorum observatione
notatum fit, venenum pestiferum
circa horum dierum terminum
tandem consumi & tabescendo de-
strui; siquidem vi elementari, ve-
nenato fermenti femine spoliatur.
Nam rerum in aëre conceptarum
femina, in aëre paulatim deficiunt,
in quantum conclusa aëris cavitati-
bus tanquam uteris, ad ultimam
corruptionis dispositionem, pri-
mamque aqueæ materiæ genera-
tionem retrocedunt. Sed forsam
non nemo me parum memorem
asseret eorum, quæ de contagio-
nis fomite 25. annis conservato,
supra

supra diximus : Siquidem ex histo-
riis variis constat, ad plurimos an-
nos funes, telas, lineas, laneas, pel-
liceas vestes, &c. contagii fomi-
tem conservare posse. Quod ut
enodetur, notandum ; aliud esse
contagium conservari in rebus li-
beriori aëri expositis ; aliud in lo-
cis clausis, in quæ nulla purioris
aëris mica pertingere potest. Hoc
posito, Dico cum in 40. dierum se-
paratione, suspecti ut plurimum
liberrimo aëre fruuntur, pestisque
(si qua per fomitem contracta sit)
abolendæ per frequentes indu-
fiorum, vestiumque mutationes,
diætamque ritè institutam, curam
maximam habeant ; certum est,
virus pestiferum alicubi intra in-
timas pororum fibras abscondi-
tum, continuo liberioris purio-
risque aëris afflatu vel exficcarî
tandem, vel deserto veneno in
aliud

*Tollitur
fatura
ex reb9
libero
aëri ex-
positis.*

aliud elementare mixtum degenerare ; quod tamen non fit, si panni, telæ, vestes, stragula intra murorum concavitates condantur, aut intra alia receptacula qualiacunque tandem illa fuerint, concludantur ; sic enim certum est, fomitem compluribus annis conservari posse ; quia quemadmodum supra indigitavimus, cum effluvi-um illud pestiferum, seu animata fœtura utpote intra abditissima loca unâ cum pannis recondita sit, certum est, illam solutioris aëris adspiratione, dissipari minimè posse, unde illam humido illo putrilaginei aëris Cryptæ inclusi vapore vivere necesse est ; deficiente verò putrido illo aëris inclusi statu, funestam illam contagionis fœturam non pariter deficere ; imò durare tam diu, quàm diu aëre extrinseco non dispellitur, adeo certum est, quàm certa est rerum
magi-

magistra experientia; & exemplo docent, uti diximus, cista in Babylone à tribus militibus spe thesauri reperiundi aperta; quæ post immemorabile tempus tantum fœtorem exspiravit, ut eo & milites infecti pestilentia labe, & unà secum universa circumfita regna infecerint, cum innumerabilium hominum jactura.

Quæri denique inter alia solet, cur referente Alpino in Ægypto multo sævior & violentior sit pestis, si ex Lybicus oris inferatur ab illarum orarum incolis, quàm si ex Græcia, aut Syria, Asiave Minori transportetur. Respondeo hoc fieri ob putredinis differentesque virulentia gradus; Certum enim est, & experientia constat, pestem in frigidioribus regionibus multo mitiorem esse, eâ quæ in calidæ & æstuosæ regionis plaga
ex-

exoritur. Hinc in Germania accedente brumali solstitio, ob intensum frigus pestis amplius subsistere non potest, sed vel ad primum nivium adventum mox destruitur. Contra fit in Italia, ubi & hyeme & æstate æqua datur pesti sæviendi potestas; frigus enim intensum foeturam pestiferam non in aëre tantum stabulantem, sed in ipsis corporibus latitantem mox destruit, secus fit in calidioribus locis. Cur itaque Lybica pestis tantæ truculentiaë fir, in Ægyptum per ventos australes, quos Campsin vocant, delata? Cur quæ ex Græcia, Asia minore, Syria, mitior, causa est, quod Lybia deserta Sole perpetuo torrefacta, ex nocturno rore arenæ misto, innumeraibilem certis temporibus vermium noxiorum, serpentum draconumque copiam producat, fit ut virulento horum animalium halitu

litu mox aër infectus, atque in vicinas habitabilis regionis oras translatus ibidem ingentem & summæ excellentiæ putredinem in humanis corporibus efficiat, ex qua tandem tanquam ex seminario quodam pestis illa virulenta, in corporibus bile refertis, enascitur. Siquidem nihil pesti venenorum truculentissimo producendo aptius esse potest, quàm fervidus sol, tum in solum aëremque jam præviis pestiferarum exhalationum dispositionibus adaptatum, tum in humanum corpus bile utrique subjectum, & pravo ciborum victui suppositum dominans. Quæ omnia cessant in peste mitiori à cælo genita. Sive itaque Ægyptia pestis ab aëris Lybici à subterraneis expirationibus inquinati, sive à venenosorum serpentium halitu contaminati vitio, sive deniq; per fomitem

tem ea jam hominum infectorum
transportetur ; Semper illa mayo-
ris virulentiae censebitur, quam il-
la, quæ ex frigidiori cœlo Ægyptum
adflante traducitur. Lege si pla-
cet, quæ de hujusmodi non minus
doctè quam eleganter adfert Car-
danus l. de Venenis.

SECTIO

SECTIO III.

THERAPEUTICA,

ET

PROPHYLACTICA

Sive

De cura & præser-
vatione à pestis conta-
gione.

CAPUT I.

*De difficultate curanda pe-
stis.*

Antum omni tem-
pore difficilis visa
fuit cura pestis, ut
complures quoque
ex nobilioribus Me-
dicis ipsam tanquã
humano ingenio
im-

*Varia
opiniones de
remedio
pestis.*

imperviam existimaverint, neque
spem fore putaverint, ut verum
genuinum & appropriatum pestis
remedium quandoque reperiatur;
ipso testante Thucydide, qui dicit
in peste Atheniensi nullum pro-
fus inventum fuisse antidotum tan-
to malo vincendo aptum; quin
potius ipsum omnia porrecta me-
dicamenta in sui substantiam con-
vertisse, observatum fuit; quod &
in nonnullis aliis pestibus accidisse
referunt Medicorum monumenta.
Fuerunt, qui arbitrarentur, pe-
stem uti venenum est sagittæ iræ
Dei, hominibus ob peccatorum gra-
vitatem, in poenam immisæ, ita
nullum quoque remedium in uni-
verso naturæ penuario, quod in di-
vinitus immisso morbo propul-
sando operetur, assignari posse pu-
tant. Pessimum sanè ratiocinium,
quasi verò divina bonitas homi-
nem omni naturali auxilio in ma-
lorum

lorum omnium atrocissimo desti-
tuisse videatur. Sunt hi prorsus *Turca*
similes Mahumetanis, qui fatali *pestem*
quadam necessitate pestem homi- *fatale*
nibus immitti putant, ac proinde *necessi-*
neque fugiant eam, neque cor- *tate ho-*
repti medicinam adhibent, sed te- *minib9*
merè sese contrahendæ contagio- *immitti*
nis periculo exponunt, ea opinio- *putant.*
ne freti, ut si fatale tempus urgeat,
moriantur; sin minus, evadant:
nullum siquidem naturæ antido-
tum fato prævalere posse putant,
sed omnibus & singulis mortis ter-
minum constitutum, qui nulla me-
dicamentorum efficacia præteri-
ri possit. Hæc est Opinio Turca-
rum; Cur verò in aliis morbis sta-
tuta alexipharmaca sumant, ca-
pere non possunt: cùm tamen
tam in sporadicis, quàm epide-
mieis morbis idem argumentum
currat: febri enim laborantem,
si ho-

*Deus
non sine
causa
plantis
summas
virtutes
indidit.*

si hora fatalis adsit, tam sine medicamento, quam cum medicamento, quantumcunque, efficacibus, mori necesse foret. Doctrina sanè tantò periculosior, quantò heterodoxis dogmatis impensius favet; Ad quid enim sapientissimum rerum Conditorum tantam salubrium herbarum, tanta virium præstantia præditarum varietatem, si in nullius usum cedant, procreasse existimabimus? Cùm enim Deum Opt. Max. Universum, adeoque omnia, quæ in eo continentur in solius hominis gratiam condidisse credamus; homo verò innumeris, ob corruptibilis sarcinæ, qua gravatur, pondus, morbis obnoxius sit; necessarium erat, & divinæ providentiæ prorsus congruum, illi ea quoque adminicula subministrare, quibus si quandoque ex sanitatis statu decidisset, sese in eundem restituere posset; Vnde

Unde nullum morborum genus
esse putes, cui non appropriata re-
media parata esse voluerit: nullum
in microcosmi œconomia mem-
brum esse scias, cui non analogum
quoddam in vegetabili Republica
remedium respondeat dicti mem-
brum morbo profligando Saptum:
Nullum veneni genus est, cui non
opposuerit antidotum: Et
quoniam diversæ regiones diversis
morbis naturali vi loci laborant,
illis statim certum quoque, vegeta-
bile produxit, istiusmodi morbis
dispellendis proportionatum; ut
proinde quandoque superfluum
videri possit, innumera medica-
menta ex India accersere, cum ple-
rumque vel in domestico horto,
vini & passim obvia, quibus mor-
bo resistere valeas, medicamenta
reperias. Cum itaque pestis mor-
borum omnium atrocissimus sit, si
nullum antidotum, quo curari pos-
set,

*Nullum
mem-
brum si-
ne plan-
ta ei a-
nalogo.*

*Nullum
venenū
sine an-
tidoto.*

*Contra
pestem
antido-
tum ap-
propria-
tum non
omnib;
notum
est.*

set, existeret, certè Divinam providentiam meritò accusantes excusaremur, quod hominem tanto malo oppressum omni auxilii naturalis spe destituere voluisse videatur. Sunt itaque varia in natura rerum pesti profligendæ aptissima antidota; Sed vel nesciuntur, vel si cognoscantur, non adhibentur. Quænam autem illa sint, in hac Sectione tum opportunè manifestabo, ubi prius de prophylaxi seu præservatione nonnulla præmissero.

CAPUT II.

De cura prophylactica seu præservativa.

DUplex à Medicis cura præscribitur prophylactica; prima illi qui sano adhuc sunt corpore & valido, ne à contagione invadantur atq; ab omni contagionis pollutione serventur immunes: altera illis

qu

qui jam pestifero halitu fati ne ma-
lum ulterius in intimos Oecono-
miæ recessus serpendo omnia cum
ultima hominis ruina conficiat, u-
surpanda: Seu quod idem est, Præ- *Dupli-*
servativa duplicia sunt. Quædam *cia præ-*
ad futuram, alia ad præsentem pe- *servati-*
stem succidendam assumi debent: *va.*
ubi dici vix potest, quantum inter
Medicorum turba discrepet:
quantum alii in amuletis etiam su-
perstitiosissimis spei ponant: sen-
tiores tamen ut plurimum bezoar-
ica & cardiaca ad cor contra con-
tagiosi draconis insidias animan-
um præscribere solent; quæ & e-
go approbo: nonnulli catalogos
integros ingredientium ad pro-
phylacticum majori forsan jactan-
tia, quàm scientia compositionem
contexunt: Et quoniam probè
agnosco, meum non esse, falcem in
alienam messem injicere, aut pro-
fessionem Medicam exercere: tan-
P cum

*Aucto-
ris in
Medicis
e solvẽ-
dis stu-
dium.*

tum tamen tum assidua meliorum
Medicorum lectione, tum propria
observatione, & acri investigatio-
ne memorandorum eventuum, nec
non in botanica & anatomica na-
turaliumque arcanorum notitia,
quibus à puero addictus fui, profe-
cisse me puto, ut non nihil quoque
de propositi instituti argumento
tradere à scopo meo minimè alie-
num esse existimem.

*Pestis
antido-
tum non
datur
non pri-
us cogni-
ta natu-
ra & ef-
fectus
pestis.*

Exordior itaq; & in primis aper-
tè assevero; tam diu apta pesti an-
tidota sive prophylactica sive the-
rapeutica præscribi non posse, quã-
diu pestis quidditas & essentialia la-
teat; latet autem illa, & nisi ab eo
quem Deus Opt. Max. singulari lu-
minis sui radio perfuderit, difficul-
ter attingitur, ut proinde non mi-
rer, tantam de natura & proprietate
pestis inter plerosque velitatio-
nem & inconstantem variumque
de ea animi conceptum esse. Pro-

dier

diere tamen hoc seculo nonnulli Medici, excelsa ingenio, nec non vario rerum usu & experientia instructi, qui rejecta omni inferioris subsellij Authorum farragine, pestis naturam & proprietatem tandem olfacientes, ea constituerunt tum prophylactica tum therapeutica, quæ suum cum admiratione omnium effectum intra breve tempus sortita, non exiguam sibi de ingenio & solertia qua pollent, in rebus adeò arduis penetrandis estimationem pepererunt, de quibus in sequentibus. His præmissis.

Suppono, pestem veneni quoddam genus esse à cæteris omnibus venenis distinctum, quod uti contagio comite ad instar velocissimi incendii ingentem mortalium stragem agit, urbes viduatis incolis & ægna populis consumptis in solitudinem convertit; ita non facile

ad proprietatem ejus penetrandã
accessus datur. Siquidem modo
sub febris specie sævit, mox peri-
pneumoniæ veste se condit; dein-
de mumiali se insinuans fermento
horrenda paroxysmorum porten-
ta exhibet; postea capitis arcem
invadens, simiam agit omnium eo-
rum Symptomatum, quæ in capi-
tis doloribus excogitari possunt;
Morpheum diceres morbificum,
adeò ut vix pestis labem præsentem
suspiceris, donec prostrato Ar-
cheo, rerumq; in vitalium Spiritu-
um officina potiente Antagonista
ferò nimis ejus exitiale machina-
mentum cognoscas. Si quis ita-
que pestis intimam naturam probò
non cognôrit, certum est, ejus an-
tidotum specificum & appropria-
tum dare minimè posse. Siqui-
dem venenosa qualitas pro vari
subjecti constitutione, variaqu
hu

humorum combinatione varia est; ideòque sagax & peritus Medicus non theorico duntaxat ratiocinio, sed vario experimentorum apparatu instructus, individuales complexionum differentias potissimùm perspectas habere debet, ut Medicinam singulis congruam applicare possit; uti rectè contra Empyricos Medicastròs concludit Galenus, Medicinam frustraneam fore, si omnibus & singulis, idem uti dici solet, applicaretur catapotium. Quapropter antequam ulterius progrediamur, visum fuit hoc loco de venenorum natura nonnihil differere, ut inde vera pestis essentia & quidditatis pateat, eiùque adeò consentanea antidota applicari possint.

CAPUT III.

De venenorum natura & proprietate, & quod pestis peregrini quædam veneni species sit.

Porro, ut hoc loco exoticas & monstrosas pestis causas paulò profundius eruamus; id cum primis, quod haud infrequenter supra inculcavimus, observandum est: pestem videlicet sordida & contagiosa putredine præditi veneni genus quoddam esse, in varias species easque tanto differentiores, quantò prodigiosiores effectus prodit, divisum. Ac proinde indubiè asseveramus, pestium differentium species ad climatum regionumque diversitatem multiplicari. Quemadmodum enim provi-

provida rerum Natura juxta diver-
sam, tum soli terrestris constitutio-
nem differentemque cœli astrorū-
que positionem, tum juxta abditas
subterrestrium halituum unicuique
regioni ferè peculiares transpira-
tiones, alia & alia benigna naturæ
munera tum in vegetabili tum sen-
sitiva natura producit; ita & mor-
bosas aëris constitutiones veneno-
rumque ex tot tantisque putredinum
differentiis natorum geneses, ap-
posuisse videtur, ut mundi cursus
absolutissima quadam ex consonis
dissonisque harmonia complere-
tur: adeoque quod in febribus fie-
ri solet, sanioris orbis partes con-
tracta putredine pestis, pestem, ve-
luti expurgata jam elementarium
mistionum, qua gravabantur lue, in
corrupta sanitas, mira quadam vi-
cissitudinis alternatione conleque-
retur. Et tametsi sit summa pesti-
um differentia, in hoc tamen uno

*Diver-**sitas**morbo-**rum epi-**demico-**rum ex**differenti-**ti cœli**sui.*

*Quibus
qualita-
tibus o-
peren-
tur ve-
nena.*

omnes conspirant, ut quantocyus correptos enecent, conceptumque latentis veneni fomitem in alios aliosque propagent. Hisce præmissis ut ad venena revertamur: Notes velim Lector, quod omne venenum quaecumque tandem illud sit, duplici qualitatum dote à natura instructum sit, una quidem quæ à temperamentis ex quo venenosa substantia coaluit, dependet; quæ quidem qualitates elementares primæ & quæ has consequuntur, secundæ aut tertiæ dicuntur. Altera verò immediatè ab essentia seu forma subjecti seu compositi emanat, & tales qualitates specificæ, vulgò occultæ, tametsi perperam vocantur. Primarum qualitatuum proprium est, humores sibi consimiles mox ac intra corpus susceptæ fuerint, vel movere, alterare, rarefacere, condensare, vel a symbola affectione vitare, corrumpere. Specificæ

quantocumque
 conceptum
 in alios
 hinc prae
 tur: No
 d omne
 idem
 de a nat
 idem qu
 venen
 der; qu
 neur
 quoniam
 ant. Ab
 essentia
 pposita
 specif
 per am
 dazum
 el conf
 fuscip
 rare
 mbola
 re. Sp
 cific

cificæ verò qualitatis proprium est,
 per abditas semitas, antipathica
 quadam machinatione, principa-
 lium membrorum vitæ motusque
 officinas invadere, apertum humo-
 ribus bellum indicere, horrendis
 que symptomatum stragibus uni-
 versam Microcosmi Oeconomiam
 convellere, convulsam extermina-
 re. Atque hisce omnis pestium
 differentium truculentia veluti du-
 bus versata cardinibus, agit quod
 agit. Inter quas primum locum
 occupat pestis illa, quam à tumori-
 bus vel in inguine, vel sub axillis,
 vel circa aures protuberantibus
 buboniam appellant, triplici ingvi-
 nariæ, axillariæ & paroticæ nomine
 insignita: cæteris uti communior,
 nota notior. Hanc sequitur illa bu-
 bonibus quidem expers, quæ tamē
 hunc carbunculis, anthracibusve,
 modo maculis nigris, lividis, ru-
 bris, subvirescentibus, jam vibici-

*Historia
 pestis.*

*Cætera
pestis
species.*

bus plagisque corpus humanum conscribendo mirum in modum sævit pessima omnium illa, quæ omnibus & singulis notis signisque in conspectum prodit. Sequuntur has pestes nonnullæ, uti reconditoris proprietatis, ita rariores quoque; harum quædam putrefactivo suo veneno uti supra quoque cap. 9. retulimus correptos mox intabum dissolvunt; aliæ sudorifica seu hydrotica quadam virtute, totam humorum massam in sudorem resolvunt, uti Anglicus ille sudor, quo intra diei naturalis spacium ea peste correpti enecabantur; fuerunt & aliæ stupefactiva quadam vi pollentes, quæ correptos veluti sideratione quadam perculsos omni mox motu privarent. Refert Cardanus sub Imperatore Justiniano in Asia pestem quandam invaluisse ea proprietate imbutam, ut quos corripuisset, ij nullum aliud anti-

antidotum expetere viderentur,
quàm verberibus ad sanguinem
usqve inflictis, rigore naturæ oppi-
dò contrario, cruciari continuo, *Mira*
torquerique; causam hujus fuisse *pestis*
existimo insolens & exoticū quod- *proprie-*
dam veneni genus, quod cum in- *tas.*
gentes per externam corporis su-
perficiem pruritus, ex adustivæ bi-
lis effervescencia, Spirituumq; æ-
stuantium vellicatione in humori-
bus intercutaneis causatos, exci-
taret; neque ullum contra pruri-
ginosam virulentiam remedium
superesset, præter hoc unicum, ut
videlicet, postquam corpus pro-
priis unguibus dilaniaffent, insuper
& verbera ab aliis, acutissimis fla-
gris inflicta succederent; ut hoc
pacto doloris vehementiâ intole-
rabilis pruriginis impetus mitesce-
ret. Fuit & alia ab Authoribus
supra citatis notata pestis, quæ cor-
pus, caustica quadam facultate ad

ipsa usque ossa eroderet exederetque; Alia quæ homines ridendo mori cōpelleret. Sed hæc ex multis supra quoque relatis pauca sufficiant; restat modo ut portentoso forū hujusmodi effectuum causas amplius explicemus; quod quidem non adeò difficile futurum spero, ubi abditam prius nonnullorum venenorum naturam penitus expenderimus.

*Prima
pestis
funda-
menta.*

Suppono itaque primo uti supra, elementorum substantiam sub certo maleficorum astrorum situ, spuria quadam & peregrina facultate imbui, quæ primò aëri, deindè aqueo elemento communicetur; & hoc tandem nothâ fecum miscellâ, terrestribus portionibus varia mistione coalitis eam inferere. Quæ deindè peregrina facultas, vel mineralibus deleteriæ qualitatis succis, vel stirpibus syngenia qualitate præditis concredita,

credita, mox ac putredinem conceperint, vel infectum quoddam vel virulentum anguem excludat, ea, qua ipsum mixtum pollet, qualitate instructum. V.G. si putrilaginosum primigenium mixtum stupefactiva facultate imbutum fuerit; pro remissione aut intensione virtutis, jam plantam, cuiusmodi Opium, Mandragora, Hyoscyamus, solanum, stramonium & similes hisce herbae sunt, narcotica & stupefactiva quadam vi, qua cerebri conceptacula oppilentur, eaque cervicis pars quam nucham vocant, convellatur, pollentem producet. Vel certe animal quoddam reptile, cuiusmodi Aspis, Afilus, cerastes esse feruntur, quorum virulentissimus non morsus duntaxat, sed & vel halitus solus hominem veluti attonitum, omni motus facultate privat. Quod si mixti virulenta substantia fuerit vel corrosiva

*Omnis
putredo,
vel vegetabile
aut infectum,
vel reptile excludit.*

siva vel putrefactiva, aut humorū
 resolutiva, tunc planta emerget e-
 jusdem virtutis, cujusmodi sunt
 napellus, aconitum, cicuta &c: vel
 infectum quoddam, aut anguem
 eadem vi pollentem excludet. I-
 dem de omnibus aliis exoticis vir-
 tutibus præditis sive plantis, sive
 serpentibus judicium esto. Quod
 enim Apium, quem Sardonicum
 risum vocant, facit in homine, idē
 Cenchris virulenti serpentis mor-
 sus in eodem præstat, id est, ferali
 risu mori compellit. Et quod stu-
 pefactiva vis in hyoscyamo, sola-
 no, stramonio, hoc idem Aspidis
 morsus vel fiderativ⁹ afflat⁹ facit in
 homine. Adeoq; quæcunq; ve-
 nena similes effectus præstant, sive
 ea ex vegetante sive sentiente na-
 tura emanaverint, illa omnia ean-
 dem originis suæ causam habere
 censenda sunt.

*Risus
 Sardo-
 nicus.*

Ex quibus luculenter patet, omnia illa sive vegetantia sive sentientia, quæ ex putri malignæ & deleteriæ facultatis mixto sponte nascuntur, uti sunt omnia insecta & reptilia, exceptis tamen iis, quæ in caseo, lacte, aceto similibusque innoxiiis vermibus innoxiaque putredine nascuntur, virulenta malignitate scatere. Ex plantis eas quoque, quas natura ad malorum evitamentum ut plurimum in locis desertis putredine & fœtore referatis, in quæ vel morticina aut cadavera conjici solent, consultò abdidit, venenatas esse; manifesto sane argumento, venena quæcunque tandem illa fuerint, non nisi ex virulento mixtorum terrestrium eōtemperamento sub tali & tali putredinis combinatione coalito, tam in stirpibus quàm animantibus oriri. Ut proinde qui hæc paucis

*Pestis
eandem
originē
habet cū
venenatis
plantis &
reptilibus.*

*Ea quæ
ex putri
nascuntur
ferè
omnia
venenata sunt.*

paucis insinuata potius, quàm explicata, sagacioris mentis oculo introspexerit, ille sibi certò persuasum habeat, nullum tam exoticum veneni genus esse, cujus causas & rationes non sit assignaturus. Sed ad pestium differentium genesis revertamur.

*Quam
arte cau-
sas pesti-
um in-
vestiga-
re possi-
mus.*

Dico itaque ex analogia quadam genesis venenorum, nos ad causam veneni in corpore humano, sive intrinsecus sive extrinsecus geniti pervenire posse, tot tamque exoticorum Symptomatum generatoris. Siquidem contingit nonnunquam, ut putredo virulenta & stupefactiva quadam virtute prædita primùm è terrestrium mixtorum quisquiliis, variaque sordidarum rerum illuvie nata, quæ dum letifero mineralium Spirituum foetu turgent, vel in angues animata, vel in stirpes derivata, memoratas res eadem qua ipsa pollet virtute im-

te imbuat; In homine verò sive
hujusmodi herbis per incuriam
sumptis, sive maligni aëris angui-
umque virulento afflatu vitiat
haustu, mox intra corpus putredi-
nem similem ei à qua profluxit ge-
neret. Quoniam verò putredo
summè contagiosa, verminosa sua
fœtura omnia inficit; tum enim
verò inde nascetur pestis illa sive e-
rosiva, sive putrefactiva, sive deniq;
stupefactiva vi pollens, qua homi-
nes veluti siderati stupefiunt, teta-
noque perculsi tandem repentina
propagatione ad alios traducta, *Pestis in*
conficiantur. Similem pestem in *Agypto*
Ægypto subindè vigere Prosper *narcoti-*
Alpinus narrat, cujus quidem ali- *ca vi*
am causam non esse putat, quàm *pollens*
malignæ post Nili incrementum *cau-*
putredinis reliquias; quæ solis æ- *sa ejus.*
stu percussæ, Aspides innumeras
excludat, è quorum virulento sive
vivarum, sive putrefectarum halitu
aër

*Sudoris
Anglici
causa.*

aër infectus & ab hominibus hau-
stus, eam quā descripsimus pestem
disseminet; cui & in hoc unicè sub-
scribo. Vide quæ supra Sect. I. c. 9.
de peste Neapolitana vulgò male
in canna, hisce non incongrua re-
citavimus. Pari pacto Anglicus

*Pestis
resoluti-
va san-
guinis,*

sudor putredine quadam pollebat
ejus facultatis, qua tota humorum
massâ in sudorem resoluta, copioso
contagiosoque sudoris profluvio
homines brevi expediret, qua &
Hydrum. quem & Chelydrum vo-
cant certum serpentis genus in-
structum esse refert Plinius, & Al-
drovandus; pestis verò illa, qua
apertis totius sanguineæ massæ ca-
taractis, incessabili cruoris proflu-
vio homines, teste Cardano, con-
ficiebat, eadem id virtute præstitis-
se censerì debet, qua Hæmanthes
herba, vel Hæmorrhoids serpens
quorum illa incautè sumta, hic in-
flicto morfu vulnere hominem ir-
reme-

mediabili sanguinis cataclysmo
ecat. Quæ & ex annalibus A-
mericanis Provinciæ novi regni
oc. nostræ scitè comprobantur.
erunt enim in Quitensi provincia
elo sereno nonnunquam in ipso
re vermes quosdam excludi, qui
terram lapsi in angues vertun-
r bicaudatos, ea qualitate imbu-
os, ut quemcunq̃ue momorderint,
um statim resolutis sanguinis o-
iis, non tantum ex omnibus na-
træ orificiis, sed & per ipsos po-
os cruorem profundere usque ad
ultimum hominis exitium cogant,
ullo adhuc contra tam immane
malum invento remedio.

*Mira
anguiū
natura.*

Hisce coronidis loco addendū
ensui exemplum ad propositum
obis argumentum stabiliendum
hîrè opportunum. Ab annis circi-
er triginta uti ex relatione fide di-
gnorum percepi, Puella quædam
Duacen-

Duacensis, cum insolito quodam
 & prorsus exotico tumore, qui te-
 gori ejus infederat, aggravata de-
 multumque ingenti doloris sen-
 cōflictata fuisset; ac nil proficienti-
 bus medicamentis demum in tam
 tam atrophiam incidisset, ut vix o-
 fibus amplius hæreret; ecce miri-
 dictu tumor dorsualis foetu jara-
 dudum animato gravidus mox ce-
 ex ovo quodam ruptâ testâ, virtu-
 lentum bufonem omnibus præferen-
 tibus rei novitate attonitis, exclus-
 fit. Hoc verò editum exitialis para-
 tus monstrum non ita multo po-
 tempore funesta recompensatione
 mortem intulit ei, quæ eidem aliis
 menta subministrando vitam de-
 derat. Historiam non elegantius
 minùs quàm arguto decasticho de-
 scripsit eximius Soc. nostræ philo-
 logus P. Hieronymus Petrucci-
 quod subjungo.

Quacensis intra dorsum Pu-
ellæ genitus Bufo.

Lecca fuit Virgo: genuit sub tergore
Ranam;

Ranarum genitrix Lecca, lacuna
fuit.

Enecat exsuctam tumefacta Rubeta
parentem;

Nata ferox, matri parcere debue-
ras.

Sic Matrem perimit Nero; non è
Virgine nata hæc;

Nata tuo, Nero, de corde Rubeta
fuit.

Agrippina suum scelus est confessa;
Neronem

Quæ peperit Mater, debuit illa
mori;

Nullum impune malum patitur. Lex
certa. Rubetam

Quæ peperit Virgo, digna perire
fuit.

Sed

Sed ut ad institutum revertamur
Quæritur unde nam hic Bufo? aut
ex quib⁹ suos intra humanam carnem
nem natales sortitus sit? dices for-
san ea ratione, qua intra stomachum
nonnullorum serpentes ranasque
ex aquæ eorundem animalium fœ-
tura infecto potu enatas Schenkius
enarrat. Certè hoc uti facilè cõ-
cipi potest, ita abstrusioris causæ
scrutinio non indiget. Sed alte-
rum torquet, quomodo intra in-
tercutaneum videlicet dorsi reces-
sum rubeta nasci potuerit; quod
modò paucis explicandum duxi.

Indusium puella forsan à sordi-
bus jam elutum extersumque in
herbescentem humum insolatio-
nis causa, more lotricibus solito,
extenderat, sive verò gramen sub-
stratum ex virulento bufonis cu-
jusdam incubitu halituque, aut
spermatico humore, sive ejusdem
suprà

revertamur
ic Bufon? a
amanancu
et dices fo
ra buonach
supra indusium irrepentis emissã
cœtura infectũ fuerit, perinde est,
ertẽ utroque modo interula ve-
eno bufonio imbui contaminari-
que potuit. Quod deinde cor-
ori appositum indusium, uti vi-
ulento rubetæ toxico spermatica
i pollente infectum erat, ita sese
per poros calore apertos concepta
cœtura altius insinuante, successu
temporis tandem intra cutim ve-
uti jacto semine in proximè dispo-
itam materiem, ejusdem speciei
cum bufone, è cujus emanarat fe-
minario, animal exortum est. At-
que hanc ego nati intra dorsum
puellæ Bufonis causam, salvo alio-
rum judicio, existimem?

Verum de venenorum omnium
genesi morborumque differentiis
inde resultantibus, ex professo,
Deo dante, & quàm uberrimè in
mundo subterraneo tractabimus.
Quare ex hisce ita deductis, luce
meridi-

meridianâ clarius patet, omnes
 prorsus morbos, vel ex prioribus
 humorum corruptela, vel ex diversis
 si nutrimenti latente quadam & variè
 combinata putredine contaminati
 nati assumptione oriri; Quæ quidem
 si contagionis fuerit experientia
 pro diversa peccantis humoris cō-
 stitutione, sporadicos omnis gene-
 ris morbos generabit; Si verò ex
 loci peculiari proprietate prove-
 nerit, Endemios; Si denique sum-
 mē contagiosa fuerit, tum ecce pro
 diverso putredinis statu, diverso
 quoque epidemios morbos, quas
 pestes appellamus, causabit. Jam
 verò superest, ut num contra tan-
 tam malignantis naturæ inclemen-
 tiam antidotum appropriatum as-
 signari queat, & quodnam illud sit
 aperiamus.

CAPUT IV.

*Galenicurandæ pestis metho-
 dus breviter descripta.*

Magnus

Magnæ in re medica considera-
tionis esse temperamenti cui-
vis proprii exactam notitiam, ne-
mo nescit, qua deficiente, omnis
merito Medicorum labor & indu-
stria in irritum cadit; Hinc Galenus
sublimis ingenii vir summa sane ra-
tione & iudicio hominibus tempo-
re pestis, si quod ejus jam vestigi-
um appareat, sanguinis per phle-
botomiam emissionem subvenien-
dum censuit, præmissa tamen cor-
poris à superflua humorum perni-
ciosorum, quibus ad pestem con-
trahendam nihil magis oportu-
num esse potest, evacuatione. Si
itaque corpora dicta humorum su-
perfluitate graventur; illa appro-
priatis catharticis purganda; san-
guis, non è venis tantum, sed & in-
tercutaneus per cucurbitulas, quin
& per venas, quas hæmorrhoida-
les vocant, hirudinum tractu, su-
ctuque eliciendus. Hoc tamen te
Q nota-

*Purga-
tio.*

*Sangui-
nis e-
missio.*

*Infectis
jam pe-
ste phle-
botomia
noxia.*

*Cauter-
iorum
utilitas.*

notare velim, corpori jam pestife-
ra lue infecto, sanguinique domi-
nante truculento hospite, tantum
abesse, ut phlebotomia quicquam
ad sanitatem conducat, ut potius
ex perturbatione sanguinis tanto
cuius, utpote tota sanguinis massa
per luem adventitiam vitiata, mor-
tem acceleret. De statu itaq; ho-
minis, quo pestis necdum matu-
ruit, sed nonnulla tantum sui vesti-
gia demonstrat, hæc dicta velim
quod & de corporis evacuatione
intelligat Lector. Cauteria præpo-
tens esse ad vitandam pestem re-
medium omnes ferè fatentur Gale-
ni sectatores; ita quidem, ut quocumque
Mercurialis de peste Veneta, id ego
de Romana, quantum ex Medico-
rum fide dignorum relatione mihi
innotuit, asseverare queam; nul-
lum huiusmodi naturæ signatum
spiraculis, peste invasum fuisse, nisi
forsan nonnullos dissolutioris vitæ

Episcopus

Epicuri de grege Porcos. Quos-
 dam tamen invasos continuis in-
 guinum, femorum, brachiorumq;
 frictionibus adhibitis, insidiantis
 veneni impetum, per cauteria tan-
 dem eduxisse. Novi Medicum,
 dum Nosodochio in pestiferorum
 curam deputeretur, quinq; sibi prius
 cauteriis inuictis, aliisq; præservati-
 vis instructum, juncta imperterriti
 pectoris magnanimitate, inter me-
 dios morientium cœtus, integrum
 incolumemque semper constitisse.
 Sunt & Medici qui peste jam infe-
 ctis ultimum remedium existiment, *Campha-*
 Cantharidum applicationem, com- *ridum*
 pluresq; hoc medio, potentiq; me- *usus*
 dicamenti efficacia, veneni pestiferi *multū*
 à cordis arce avulsâ, pristinae fa- *prodest.*
 mitati restitutos; quod non impro- *Reme-*
 bo. Sed ad Cathartica remedia *dia ca-*
 evertor. Corpori itaq; evacuan- *tharti-*
 do opportunam nonnulli Galenici *ca.*
 Tripherâ Persicâ putant, alii Pilu-
 las Abensinae. Quidam Rufi pilulas

ex myrrha & Aloe compositas, quorum utrumque & putredini resistere, & vitiosos humores attractos, per secesium evolvere novimus: semper tamen respectu ad temperamentum habito: calidioris enim constitutionis temperamentis dare non expedit, sed humidioris duntaxat, uti foeminis, pueris, idque tempore hyberno, aliisque inter æstatem hyememque intermediis temporum stationibus.

*Prophy-
lactica.*

His succenturiantur à melioribus notæ Galenicis prophylactica maxime proficua; conservæ ex radice quam Scorzoneram vocant, aut ex oxali, pimpinella, Angelica, saccharo rove conditis rosas unâ cum bolo Armena; Aqua Theriacalis, confectio hyacinthi, & similia innumera.

*Scordium
pestis cō-
trarium.*

Galenus magnam vim Scordio contra pestiferam luem tribuit, siquidem drachmæ pondere prius in pollinem redactum, & vino, junctum deco-

decoctove ejusdem mistum, putre-
dini si quid aliud, resistere historia
quadam confirmat; qua quotquot
ex cadaveribus hominum in prælio
occumbentium herbæ hujusmodi
incubuisse reperta fuerant, ab o-
mni putredinis violentia immunia
fuisse refert. Hisce accenset Theo-
phrastus Spiritum vitrioli unâ cum
aqua ex oxali seu acetosa extracta, *Spiritus*
sudandi gratia assumptum; sunt e- *vitrioli*
nim tria in vitriolo consideratione
dignissima, quibus virulentus ho-
spes omnino prosternitur, extin-
guiturque. Siccitate sua naturæ
peregrina putredo exeditur; astrin-
gendi verò vilaxatarum partium
colligatio roburque ad externam
vim propulsandâ conceditur, tan-
dem vi caloris nativi, externus ad-
veniens calor prorsus superatur.

Singulare à nonnullis habetur
remedium semen Hederæ in pulve-
rem redactum, & unius drachmæ

Q3

dosi

*Allium
pesti re-
sistit.*

dosi cum appropriatis aquis car-
dii benedicti, aut pimpinellæ as-
sumptum, quibus alii jungunt alli-
um non ab Hippocrate tantum &
Galeno, sed & omnibus modernis
medicis, veluti pesti propulsandæ
opportunissimum remedium omni
laude celebratum; nec immerito,
quantum enim venenum perse-
quatur, vel ad primum ejus odorẽ
venenatorum animalium fuga fat
superq; testatur. Vnde haud incon-
gruè eam ob causam Rusticorum
Theriaca nuncupata est. Addimus
hisce Colophonis loco granorum
Juniperi extractum verã Borealiũ
regionum Theriacã; Sic autem fit;
accipiunt ex quàm optimè maturis
Juniperi granis octo vel decem li-
bras, quas in vino potenti & gene-
roso 12. horarum intervallo ma-
cerant; excepta ad ebullitionem
coquunt, deinde in pulverem
redacta per setacetum cribrant,

*Junipe-
ri ex-
tractũ.*

hoc

hoc peracto quotidie ex iis 2. aut 3.
drachmas in vino assumunt, in-
signi sanè (uti experientia docuit)
in suspectis temporibus emolu-
mento.

Notandum hoc loco dupli-
cem à Galeno pestem statui, inter
nam unam, alteram externam, *Pestis duplex interna*
illa intra corpora grassatur, hæc *et externa.*
foris negotiatur, clam enim pro-
rumpens, sub cute pustulas, furun-
culos, apostemata, carbones, bu-
bonesque pestiferos generat. U-
triusque cura quomodo auspican-
da sit juxta Galenicorum placita,
paucis aperio. Pestis interna cu-
ra in duobus potissimum consi-
stet, primo ut concepto veneno
frænum Bezoarticorum antidoto-
rum efficacia injiciatur, quibus vi-
r & cohibetur, & foras dispellitur.
Secundo Symptomata, quæ sunt
deliquia, ardor, angina, laterum

Q 4 punctio-

punctiones, dispnoea seu anhelitus, difficultas, deliria, vomitus & ventris solutio, compesci debent singula appropriatis remediis, quascitè in suo Bezoarticorum Ternario descripta, & à nobili medico Angelo Sala præscripta Lector consulat.

Porro in peste externa apostematum extrinsecorū productrice duarum curationis species occurrunt, una physica interna concernit viscera & cordis officinam ab imminente veneno defendit, illudq; à centro ad circumferentiam, vel quorsum natura voluerit, expellit. Altera Chirurgica, quæ in externis ulcerum supramemoratorum exanthematis curandis occupatur, ut venenum à topicis attractum remediis à regressu intercipiatur, pars affecta ab humorum confluxu præservetur, materia cruda adhuc & contumax ad maturitatem reducatur,

matu-

matura verò aperiatur, peccantis
 materiæ suppuration promoveatur,
 digestaq; tandem mundetur con-
 solideturq; & sic tandem omnia ad
 perfectam sanationem Chirurgica
 manu perducatur.

*Quomo-
do Chi-
rurgi o-
pe ex-
terna
pestis
curan-
da.*

E quibus pater curationem Chi-
 rurgicam pro variis externorum
 affectuum differentiis variandam
 esse; quorum 3, potissimum in in-
 fectis sese sistunt, primò glandu-
 læ inter cutem & carnem mobiles.
 Secundo tumores majusculi duri
 tenitentes absque suppuratione.
 Tertio apostemata sordida, ex-
 crementitia quadam, malignâ, vi-
 olentaque materiâ tumida, quæ
 anthraces, carbones bubonesq;
 pestiferi passim vocantur. Pro
 primi generis glandulis & tumori-
 bus, emplastris utendum, quæ du-
 ritiem difficulter suppurabilem ad
 mollitiem maturitatemq; sectioni
 aptam disponant. In Anthracib9, &

*Quomo-
do curā-
da apo-
stemata
pestife-
ra.*

Q5

carbun-

carbunculis, bubonibusq; iis emplastris subveniendum, quæ excessivum partis affectæ calorem & dolorem mitigent; scarificatio circum circa ad suppurationem promovendam adhibenda est; Quanam verò industria, aut ex quibus ingredientibus dicta emplastra conficienda sint, ut meam excedit professionem, ita iis diutius describendis supervacaneum esse ratus sum; qui verò horum arcanorum desiderio tenentur, hi memoratum à nobis Angelum Salam eximium Medicum, qui in tractatu, qui Ternarius Bezoardicorum dicitur; si quis alius, scitè sanè & peritè ea descripsit, consulant.

CAPUT V.

De prophylacticis nonnullis confortantibus.

PROPHYLACTICA sive præservativa ea dicuntur medicamenta, quæ homi-

hominem contra morborum in-
sultus muniunt & defendunt; quo-
rum munus est, cor vitale spiritu-
um regnum contra omnes mali-
gnantium humorum technas cor-
roborare, eidem novas semper &
novas spirituum copias submini-
strare; hoc enim suo in regno ge-
nerosè persistente, inimica potestas
tanto muniminum apparatu re-
pulsæ, mox statione cedit sua,
palmasque generoso Archæo con-
cedet; ubi tamen notes velim, in
homine solidæ & validæ constitu-
tionis prophylactica nullum locum
habere, cum non habeat, contra
quod nitatur inimicum agmen;
imò talibus subinde adeò nociva
esse, ut qui prius quàm optimè va-
lebat, is per continuatum prophyl-
acticorum usum naturalis consti-
tutionis temperiem facile perver-
tat; iis verò, qui humorum pra-
vorum colluvie exuberant, jamq;

*Quibus
prophy-
lactica
condu-
cant.*

*Prophy-
lactica
publica
& pri-
vata.*

prodromas pestis immaturæ copias sentiunt, prophylacticorum subsidium omninò necessarium putem, ut cor contra tot insidias corroboratum, & iis resistere, & eas penitus exterminare possit. Sunt porro prophylactica adhibenda in duplicem usum, quorum prior spectat privatum, alter publicum bonum. Finis prophylacticorum in privato homine est, conservatio individui à pestis contagione: finis in publico est ex purgatio aëris pestiferi, ex quo veluti ex seminario quodam malorum omnium germina repullulant, de quibus omnibus ordine nonnihil dicendum.

Non ignoro varia à Medicis præscribi prælervationis contra pestem munimina incomparabilem Galenum secuti, quæ plerumque in tribus consistunt: primò in moderata diætâ; Secundò in variarum planta-

plantarum aromatumque ἀντιλή-
 μων compositione. Tertiò in va-
 riis pentaculis & amuletis, quæ
 brachiis, pectoris aut cordis regio-
 ni applicare contra pestem solent.
 Moderatam diætam plurimum ad
 pestem vitandam Galeno teste con- *Galeno*
 ferre, nullus est, qui dubitare pos- *de ra-*
 sit, cum nemo ferè ex melioribus *tione &*
 Medicis sit, qui eam non appro- *etius.*
 bet, tanquam necessariam non so-
 lum ad vitandam pestem, sed &
 ad omnis generis morbos elimi-
 nandos: Corpus enim per intem-
 perantiam plethorâ turgens, dici
 vix potest, quàm aptum se disposi-
 tumque subiectum ad pestem con-
 trahendam exhibeat; quemadmo-
 dum enim fomes ignem ex scintil-
 lis è filice excusis mox concipit, i-
 ta tempore pestis corpus malignis *Cura*
 humoribus refertum; Vnde una- *pestis*
 nimi Medicorum consensu, corpo- *ordina-*
 ra, uti supra in Galenica doctri- *ria.*
 na

*Cura
pestis
ordina-
ria.*

na ostendimus, appropriatis purganda cathartica & diaphoretica; cauteria inurenda, ut malitiosus vapor veluti per caminos quosdam & spiracula eductus à vitalibus membris imminentis virulentiae periculo circumdatis divertatur: Munditiei tum corporis proprii, tum cubiculi cura summa habenda, & hisce similia, de quibus Medici integra contexuerunt volumina; ut proinde superfluum iudicem, iis diutius immorari.

Secundò sunt variae prophylacticorum compositiones, quibus cum plena sint omnium eorum, qui de peste scripserunt, monumenta, rem actam agam, si me in rem adeò tritam immiserò. Verum compositiones, quando non summo iudicio & artis Medicæ peritiâ fiunt, nonnunquam plus nocimenti, quàm adjumenti contulisse

tulisse experientia docuit. Sed
 objicies, Cardiaca pleraque sunt
 & bezoartica, ergo non possunt
 non summum habere vigorem ad *Cardia-*
 cor contra inimicas potestates cor- *ca su-*
 roborandum. Fateor, ita esse, *binde*
 si juxta naturalem subjecti consti- *profunt,*
 tutionem & temperiem accommo- *subinde*
 data præbeantur: sed ut omnib9 *nocent.*
 promiscuè exhibeantur, nullo, cer-
 tē ad illis utentium temperamen-
 tum habito respectu, sicuti inuti-
 lem ita etiam periculosam existi-
 mem; cum quod uni prodesse po-
 test, id alteri obsit, & contra.

Quare ego consultius simplicia
 medicamenta adhibenda putem;
 Cum enim natura, ea in fines ejus-
 modi creaverit; Certum est, illa
 ritè sumpta effectum suum sine ul-
 la aliorum commistione naturali-
 ter consequi posse: Siquidem uti
 benigna

*Simpli-
cium
utilitas
innoxia.*

benigna mater natura omnibus prodesse voluit, ita summa quoque providentia ubique locorum produxit ea, quæ & facile reperirentur, & hominem in necessitate constitutum ab imminente malo liberarent. O quàm infelicem sortem nacti fuissent rerum omnium inopes, si non nisi longo pretiosissimarum specierum catalogo, à tanta inimicæ potestatis sævitie, iis immunitas promitteretur. Sicut enim natura in unum tendens perpetuò unitatem sectatur, ita & simplicitatem amasse videtur, juxta illud, *frustra fit per plura &c.* in Scholis notum. Simplicia itaque præ reliquis in prophylactica assumenda esse, salvo meliorum judicio, existimo. Quænam verò illa sint, & quomodo usurpanda, tempus est, ut aperiàm.

*Simpli-
cia pe-
stis an-
tidota.*

In Classe simplicium vegetabiliū, appropriatâ contra pestem virtu-
te

te pollentium, potissimum septem
magnæ virtutis esse probantur à
melioris notæ Medicis; scilicet,
Hypericon, Vincetoxicum, Enula
five Helenium, Dictamnus, Aristo-
logia, Laureola, Raphanus sylve-
stris. Quæ omnes herbæ mira san-
nè ex insita illis quadam & specifi-
ca qualitate venena arcent, & re-
pellunt: & tametsi hæ quovis mo-
do sumi queant, meliorem tamen
effectum præstabunt, si in salem
chymica arte præparatum resol-
vantur; hic enim virtute tota sibi
concentrata, in iusculo, jejuno sto-
macho sumptus, quantitate, quam
apex cultri contineat, mirum est
contra venena & potissimum pe-
stem antidotum. Hisce succedunt
aliæ, quæ ad præcedentes virtute
proximè accedunt, & sunt: Ruta
communis, aut altera species ruta
Capraria dicta, tormentilla, pim-
pinella, Zedoaria, scordium, ange-
lica,

lica, seu quam Carolinam vulgò
vocant, & Scorzonera: quæ vel in
salem elaboratæ, vel in pulveres
contritæ, vel in succos coactæ, in
juscule, vel in aqua propria ab u-
noquoque sumi poterunt.

*Ex Ter-
restrib9
prophy-
lactica.
Ex A-
romaticis.*

*Pestis
etiam
bezoar-
tica in
sui na-
turam
mutat.*

Ex terrestribus verò mira qua-
dam contra pestem proprietate
pollent, Terra sigillata, sive bolus
Armena, cornu cervi ustum, spo-
dium & similia. Ex Aromaticis A-
loë, cinnamomum, nux myristica,
myrrha; quæ tamen non tam con-
tra pestem appropriata remedia
sunt, quàm quod cordi robur &
resistendi virtutem addant: Si e-
nim virus pestiferum intus sumptū
sui vigori veneni prævaleat, tan-
tum abest, ut quicquam subsidii
conferant, ut potius omnia dicta
in sui substantiâ convertat. Quod-
nam verò illud potentissimū effica-
cissimumque pestis antidotum ef-
se possit, varii variè tradiderunt.

Qui.

quidam existimaverunt, illud esse
 habere quidpiam ex mineralis aut
 vegetabilis sentientisve naturæ pe-
 cuario depromptum : Nonnulli
 entacula sive amuleta quædam
 excogitarunt, uti Zenexeton Pa-
 acelfi, cui magnam pesti propul-
 andæ virtutem inesse multi pu-
 ant ; sed quoniam id ipsum im-
 mensis superstitionibus refertum
 est, ei quoque à nemine fidem ad-
 iberi velim ; cum similia vix un-
 quam sine expressio aut implicito
 acto Diaboli effectus suos forti-
 untur. Quidam confugiunt ad
 S. nescio quæ amuleta sacra, variis lit-
 teris, characteribus, crucibusque
 intricata, quibus Deum Opt. Max.
 anquam ad sensibilia signa cogi
 posse arbitrantur : Sed hæc uti im-
 pia sunt, sic à S. Romana Ecclesia
 merito tanquam innumeris dia-
 boli illusionibus exposita, pro-
 cripta sunt.

*Quodnā
 sit anti-
 dotum
 pesti ap-
 propri-
 atum.
 Amule-
 ta su-
 persti-
 tiosa vi-
 tanda.*

E qui.

Equibus hic in gratiam Lecto-
ris unum sat superque jam no-
tum vulgatumq; apponam, ut frau-
dibus cognitis ab huiusmodi male-
feriatorum hominum inventioni-
bus quisque abstineat.

Sic igitur se habet

† Z. † D. I. A. † B. I. Z. † S. A. B.
† Z. † H. G. F. † B. E. R. S.

Quorum characterum hanc
ajunt esse explicationem.

*Amule-
tum su-
persti-
tiosum.*

† *Crux Christi salva me.*

Z *Zelus domus Dei libera me.*

† *Crux Christi vincit & regnat, per
lignum Crucis libera me Domine
ab hac peste.*

D *Deus Deus meus expelle pestem de
loco isto & libera me.*

I *In manus tuas Domine commende
animam meam, & corpus meum.*

A *Ante cœlum & terram Deus erat,
& Deus potens est liberare me ab
hac peste.*

† *Crux*

*Crux Christi potens est ad expellen-
dam pestem à loco isto.*

Et ita de reliquis.

Hoc itaque est celebre illud a-
muletum contra pestem, quod à
nescio quo Græco Archiepiscopo,
tanquam sacrosanctum, & mirifi-
cæ virtutis arcanum evulgatum a-
iunt; quod quicumque portaverit,
illum infallibili divinæ gratiæ pro-
tectione ab omni pestifero afflatu
immunem futurum, perperam si-
bi persuadent.

Verùm cum id scriptum ejus-
dem omnino formæ sit, cum innu-
meris aliis, quæ hominibus male-
feriatis & cum Dæmone pactum
habentibus, ad alios effectus simi-
les, impiè cuduntur & supersticiosè
adhibentur: dicendum id prorsus
suspectum atque scandali plenum
esse, eaque propter, ejus usum ca-
vendum esse. Nec refert, quod e-
jus amuleti characteres sic expli-
cari

cari possint, ut sint versuum quorundam psalmorum, similiumque precum initiales litteræ. Nam præterquam quod iidem characteres per se ipsos ad id indeterminati sint, possintque à Dæmonis ministris ejusmodi amuleta cudentibus in sensum prorsus oppositum detorqueri; adhuc tamen ex hoc talis amuleti usus reprobandus est, quod eo modo nudis characteribus & crucibus consignatum & in corpore gestatum, exinde insignis & singularem, aut certam vim ad effectus suos habere superstitiosius existimetur. Uti uberrime in Magia Ægyptiorum tom. 2. ostendo, & scitè quoq; comprobat in suo Medicopolitico catholico, fol. 150. doctissimus Hieronymus Bardius Theologiae, & Medicinæ utriusq; Doctor.

CAPUT. VI.

Nonnullorum CHYMICA pestis curanda ratio.

PRO-

PROPRIVM Naturæ est, uti suprà dicere cœpimus, contrariorum lucta gaudere, litibus & dissidiis rerum operationes suas ad insignes effectus producendos instituere: Hinc posito uno contrariorum, alterum poni necesse est, uti Scholæ loquuntur. Nullum latet in natura rerum toxicum adeò truculentum, quod non statim antagonistam reperiat, ferocienti naturæ contrarium, venenique destruktivum; quæ quidem non tantum considerari possunt in rebus specie differentibus; uti in thora & anthora, in filice & arundine, in simia & testudine, in agno & lupo; similibusque rerum dissidentium viribus operationibusque; Sed vel ipsius animal toxico turgidum seculum portat & intra se continet semina quædam veneni proprii destructiva. Hinc vipera à se morsu intoxicatos, proprio substantiæ

*Natura
in perpetua
contrariorum
lucta
versatur.*

*Sympathia &
antipathia rerum.*

sux

suæ vigore sanat; scorpius intritus
vulneri, quod morfu effecerat, venen-
num, quod vulneri infuderat,
ad se retrahit. Canis rabidi vul-
nus aliis inflictum, tutius non cu-
ratur, quàm hepatis canini esu; &
sic de singulis idem iudicium est.
Quoniam igitur pestiferum viru-
m omnium, ob summam sibi semper
adjunctam contagionis necessita-

*Natura
omnib9
morbis
remediū
consti-
tuit.*

tem, perniciosissimū est; fieri san-
non posse videtur, quin provida
natura huiusmodi veneno singula-
re quoddam & appropriatum an-
tidotum contraposerit; quale ta-
men illud sit, quam multi quæsi-
runt tam pauci invenerunt. Non
nulli illud in mineralibus inveni-

*An
Mercuri-
us pe-
sti pro-
figanda
aptum
reme-
dium.*

posse putarunt: Vnde illud primū
in Mercurio & Arsenico tentatum
ob nescio, quam rationem, qua in-
fita quadam sibi vi pestis venenum
trahere sibi persuadent: pessimum
sanè consilium. Qui novit malignum

Mercto

Mercurii indolem vel post exiguā
calefactionem, is plus illam damni
adferre, quàm emolumenti asserere
cogetur: & experientia docet,
Mercurium calamo inclusum, ac
supra nudam carnem gestatum, si-
mul ac rarefactus incaluerit, mali-
ciam suam mox furtiva quadam ne-
gotiatione prodere, quarum pri-
ma est ventrem solvere; secunda
convulsionem nervorum causare:
gingivas invadere & rosiva sua vir-
tute omnia infestare. Si quis ta-
men nobis opponat, Mercurium
calamo inclusum, virtutem suam
diffundere non posse; is valdè hal-
lucinabitur; Cum adeò subtilis ex-
halationis sit, ut per insensibiles e-
tiam calami poros virtutem suam
intra ipsa viscera propaget. Ac si
illud detur transpirationem scilicet
per calami poros fieri non posse;
pari ratione assero, nullum quoq;
cum in trahendo pestis viru effectū

R

fortiri

*Effectus
Mercurii.*

fortiri posse; cum duo corpora Sympathica aut antipathica effectum suum obtinere nunquam possint, nisi ita sibi invicem applicata fuerint, ut unum radiis virtutis suæ, alterum contingat recipro-
câ radiorum communicatione; esset enim cæteroquin otiosa vis & evanida: Aget itaque Mercurius calore nativo gestantis rarefactus, & in vaporem quadantenus resolutus, & agendo ea in corpore humano efficiet, quæ ejus naturæ & proprietati congrua & quàm maximè consentanea sunt; proprium autem est ei, relaxare intestina, nervos convellere, ficcare medullas ossium, & tandem gingivas similiaque hisce putrefacere; quæ uti naturæ inimica sunt, ita omnibus velis remisque vitanda. Nemini itaque suaserim, ut hujusmodi plenû alea antidotum sive calamo inclusû, sive sericis involucris vestitû

sive

sive quacunque alia ratione adornatum inconsultius gestet; quamvis enim primis statim diebus effectum perniciosum quispiam non sentiat, frequenti tamen usu & successu temporis, vera esse, quæ dixi, *Arsenicale amuletum* reperiet. Pejus autem id, quod ex Arsenico conficitur amuletum, antidotum est, ob insignem veneni sub eo latentis deleteriarum virtutis magna interimendi facultate, polentis virulentiam; Cordi enim quæ maximè obest, Spirituum officinam potissimum virulento suo æstu infestans respirandi difficultatem inducit, vertiginem efficit & scotomiam, ut proinde mirari satis non possim, quod eorum fuerit Medicorum incitamentum; ut hominē, tã phanatico antidoto, tot ac tantis periculis & symptomatis forsan peste periculis exponerēt. Metallica itaq; venena pesti removendæ nullum efficax remediū præbere possunt, cū

nulla cū vitali morbo inanimatis si-
 militudo intercedat: gaudent e-
 nim omnia suis similibus intra eos
 dem naturæ gradus constitutis
 quemadmodum qui vegetabili natu-
 turæ in arte chymica ad fixationem
 utuntur, nunquam ad desideratū
 Scopum, repugnante naturæ diver-
 sitate, pertingent: Sed vaporibus
 metallicis ad arcanam naturæ simi-
 litudinem, ut effectus consequi-
 tur, operatio instituenda est. Sed
 jam ad nostrum institutum reve-
 tamur,

*Antido-
 tum spe-
 cificum
 contra
 pestem,
 Bufo est.*

Videamus itaque, quodnam i-
 lud appropriatum contra commu-
 nem & ordinariam pestem antido-
 tum, & quidnam aut quam tam-
 dem virtute ferociæ draconis viru-
 lentissimi, cuiusmodi pestis est, re-
 sistere possit. Nonnulli ingenio-
 si, & libris editis non ignobiles M-
 d ici, dicunt hoc antidotum non
 aliud esse quàm Bufonis substantiam
 quibus

quibus ego multis rationibus in-
ductus etiam si subscribam; mini-
mè tamen naturam rerum tam ar-
tis claustris constrictam puto, ut
præter hoc non alia in occulto ejus
in hominum saluti cum primis
necessaria condita teneat contra
pestem antidota. Verùm ut na-
tura & proprietates Xenexeti Bu-
fonii luculentius patefiant, paulo
altius de iis ordiri visum est, sic ta-
men, ut in ejus Zenexeti conficien-
di ratione tradenda, non tam me-
m, quàm eorum quos indicavi,
sententiam exponam; rem omnē
(ut par est) peritiorum ac melius
sentientium judicio subjiendo.

Bufo

Bufo, vel quod idem est, Rana *descri-*
venenosa, ex eorum est genere, *ptio.*

quæ è putrido terræ mucore gene-
rantur, animal est plenum veneno,
ut non immeritò terrestris toxici &
contagiosæ virulentæ bursa ma-
gnifica dici possit; Vnde vel ipso

R 3 horri-

horrido suo aspectu, tumido membrorum ductu oculorum truculentia, & funesto faucium hiatu, nulli non formidinem vel ad primum aspectum incutiat; tardissimum et ad ambulandum, unde Saturni sobolem esse demonstrat; tumida & tuberosa pelle, veneni quod continet, virulentiam signat; foetor lethifero, halituque suo abominabili, dum & plantas & animalia conficit, nescio quid cum peste commune habet; tanto in hominem odio est, ut suspensus & verberatus ab homine præ nimia in illum rabie moriatur; Unde homini maxime insidiatur, dum eum oculorum halituosa virulentia afflatuque exitiali omnibus modis siderare nititur; & quoniam diffitum non semper oportuno aspectu adoriri potest, hinc naturali sibi insito liquore lotioque virulentissimo, quod in diffitos vibrat, hominem aggredi-

tur, ut vel hoc pacto rabiem suam
 satiet; proindeque maximè admi-
 mirari liceat abditum naturæ con-
 silium, dum vel maximè pestiferum
 animal, pestis tamen antidotum ri-
 tè præparatum hominum necessi-
 tati constituerit, atque adeò occul-
 tis naturæ characterismis signatu-
 risque in eo pestis naturam & pro-
 prietates expresserit. Hinc sequen-
 tia formant confectaria. Est pe-
 stis morbus epidemicus, quem ra-
 narum bufonumq; pullulantium
 multitudo ut plurimum prænunci-
 at: luculentum sanè indicium, bu-
 fones ex pestifera materia mucosa-
 que, sive ex influxu cœlesti, sive ali-
 is de causis terræ insitis, nasci, & ve-
 luti in quandam veneni bursam a-
 nimari, ejusdemque attractu con-
 tinuo nutriri & vivere. Efficit pe-
 stis nescio quæ exanthemata, tube-
 ra, bubones, vibices, maculas, quæ
 omnia in tuberosa bufonis pelle vi-

*Analo-
 gia pestis
 inter &
 bufonē.*

*Bufo
macula-
tus est
& ver-
mes ge-
nerat.
In tract.
de peste
qui &
tumulus
pestis
dicitur.
Historia
memo-
rabilis.*

bicibus & maculis variè distinctis
expresse signantur. Pestis gene-
rat vermes omnium Medicorum
testimonio, propter excellentem
putredinem; generat & eos bufo
in proprio suo corpore, potissimum
in capite. Cujus rei ut veritas lu-
culentius pateat, hic testimonium
Helmontii adducemus, qui rem ita
se habere, vario experimento com-
perit, & est res notatu dignissima.
Dein, inquit, Julio mense, decrescen-
te Luna, veteres bufones cepi, quorum
oculi albis scatebant vermibus, nigris-
que capitibus prominentes, adeo ut
uterq; oculus totus in vermes trans-
formatus esset, fortassis 50. numero. In
utroq; oculorum foramine vermes e-
rant dense compacti, quorum capi-
ta foras prominebant, & quoties ali-
quis egredi vel prominere conaretur,
statim bufo apposita manu egressum
vetabat; hos autem bufones ad vo-
mendum coactos, uti dixi, per suspen-
sionem

ionem, reperi dare excellentissimum
 Zenexeton sive amuletum; vermes au-
 tem in patinam ceream deciduos, si-
 mulq; quod per vomitum rejecit in
 trochiscos parvos redegi, addito bu-
 fonis cadavere è cerea patina; gestati-
 utem trochisci ad mammam sini-
 stram, arcebant contagium, & loco in-
 lecto alligati, statim virus extrahe-
 ant, erantq; trochisci promptiores
 & validiores, si in usum aliquoties
 venissent, quàm recentiores; reperi-
 utem hoc amuletum pro peste longè
 validissimum. Hæc Helmontius.

Porro sicuti pestifera lue infecti *Terrorē*
 agentem terrorem obviantibus *incutit*
 incutiunt, ita bufo hominibus ob. *Bufo.*
 ius: est enim naturale quoddam
 bufonis in hominem odium, quo
 um modis omnibus perditum
 ult, tantò quidem vehementius,
 quantò is ab homine asperius fue-
 it tractatus, ac verberatione sæ-
 R 5 vius

*Antipa-
thia pe-
stis cu-
randa
funda-
mentū.*

viis exagitatus; atq; hoc est Sym-
pathicæ actionis fundamentum,
quo ex appetitu naturali bufo ho-
mini per veneni sui diffusionem
nocere desiderat, & dum sibi pror-
sus simile jam in homine per pestē
infecto, in mumiali fermento ho-
spitās reperit, illud is humano cor-
pori applicatus, ea præparatione
quam paulò post exponemus, tan-
quam sibi συγγένιον & appropri-
tum mox iterum in se per attracti-
onem derivat; terrorem ex peste conce-
ptum, & in Archæi idea latentem
destruit, terrore hominis sibi pro-
prio; atque hic appetitus insitu-
tus non in vivo tantum animali; sed &
eandem hanc sibi insitam vim in
mortuo & variè præparato conser-
vat. Hinc admirandum sanè ar-
canum & paucis notum illud pu-
tant; Quod Sympathica quadam
vi, haud secus ac magnes ferrū sub
debita distantia positū mox cōmo-

vet, &

vet, & commotum ad se trahit; ita
bufonis amuletum, homini quidē
inimicum, amicum verò sibi, mox *Quānā*
ac vim pestis in corpore alicubi sta- *actione*
bulantem sentit, illam iubitanea *bufonis*
actione ad se trahit, atq̃ve adeò ho- *substan-*
minem à molesto & lethifero ho- *ria pestē*
spite, terrificā Archæi ideā destru- *cureta*
ctā, liberat servatq̃ue. Ex qua ex-
positione luculenter patet, præ o-
mnibus aliis maximè specificum &
appropriatissimum antidotum
Helmontio (quod & nos appro-
bamus) esse amuletum ex bufonis
substantia desumptum; cum nullū
veneni genus, quam pestiferum ve-
nenum toxico bufonis similius
sit, contagione enim sua non ho-
mines tantum, sed & plantas & a-
nimalia inficit; & experientia do-
cet hominem, vel in ipso loco,
ubi bufo confederit, mox infici &
vehementibus Symptomatis a-
gitari. Funesto sanè eventu
R 6 virulen-

*Historia**Vipera
cur ve-
neni an-
tidotum
sit.**Scorpi-
canis
rabidus*

virulentum bufonis contagium ex-
pertum est quoddam in Germania
Monasterium (quemadmodum
suprà narravim⁹) in cui⁹ culinā bu-
fo noctu irreperat, & cum lebetem
reperiret nec dum purgatum, pin-
gvedine allectus eum ingressus, vi-
rulento lotio halituque ita infecit,
ut quotquot ex carnibus in eo per
Coci socordiam nec dum emunda-
to, coctis comederant, ad unum o-
mnes eodem statim die extincti
sint. Sicuti itaque ipsa Vipera sui
per morsum in hominem diffusi ve-
neni medela est, vulneri ritè appli-
cata: & scorpius puncturam infli-
ctam vulneri intritus sanat; & he-
par canis rabidi à demorsis devo-
raturum summo & unico contra hy-
drophobiam remedio est; ita &
bufo pestiferi halitus è terrestri
mucore expirantis soboles pestem
quoq; præ omnibus sanat; mox e-
nim corpori peste infecto applica-
tus;

tus; statim id ex quo coaluit, tanquam sibi summè congruum appetit, & in se derivat, simulque hominem lethifero hospite eliminato à peste liberat. Quibus positis, nihil hoc loco aliud restare videtur, nisi ut jam modum, hujusmodi amuletum ritè præparandi ex eorūdem auctorum sententia doceam⁹.

Certum est, in Borealibus Regionibus magnum esse usum bufonis tempore pestis; Siquidem memini me haud infrequenter in Germania rusticos quosdam observasse, qui quotquot in campis bufones deprehenderent, eos mox stipitibus infixos solis æstu torrefacerēt, pellemque fervarent; Cum itaque facti rationem instantius urgerem, dixerunt, se pelles bufonum exsiccatas in tempus pestis conservare; hoc enim unicum ijs domesticum contra pestis virulentiam remediū superesse; siquidem ulceri pestifero ro applicatis pellibus bufoniis statim

*Applicatio bu-
fonti an-
tidoti e-
jusque
præpa-
ratio.*

*Alia
prepa-
ratio
antidoti
bufonis.*

statim se extracto veneno à morte liberari. Verùm cum hujusmodi remedium horridius sit, quàm ut ab hominibus delicatioribus adhibeatur; hinc Medici per experientiam doctiores delicatiorem efficaciorémque eos præparandi modum invenerunt. Buclerus Hybernus quidam Chirurgus, uti Helmontius narrat, primus hujus antidoti autor, Londini aliquot millia hominum peste curaverat, hoc pacto; bufones magnos mense Junio post meridiem captos crucibus suspendi propè focum aut carbones succensos, illisque patinam è cera flava confectam subtendi jusserat; tandem à triduo suspensionis bufonem invenit mucosam quandam materiam unam cum nonnullis infectis, videlicet muscis nitentibus alis subviridi colore veluti deauratis, evomuisse; à vomitu verò bufo veluti jam animatam sobo-

sobole privatus mox obiit, quamvis dicta infecta, licet pronus penderet, ante triduum non vomuerit; asseveravit autem Helmontio amico, se pro quadraginta millibus hominum peste infectorum curandis remedium communicare. Helmonti verò subolfaciens id quod erat, sordes vomitu rejectas, itemque exsiccatum bufonis cadaver seorsim in pulverem tundi iussit, & cum tragacantho, sive quod idem est, gummi arabico trochiscis formatis feliciter se tam ad præcautionem pestis, quam ejusdem sanationem usum esse scribit.

Petrus Johannes Faber haud incelebris Medicus lib. 5. sui Panchymici, ita bufones præparari jubet: (In bufone inquit etiam ipso latet arcanum & secretum veneni cujuscunque extinguendi: oportet comburere bufones, & in cineres convertere forti & potēti igne, & ex cineri-

*Senten-
tia Petri
Johan-
nis Fa-
bri de
Bufone
ejusque
prepa-
ratio.*

cineribus eorum, aqua Cardui benedicti maceratis ter vel quater rectificatis extrahere salem, & ipsum purificare calcinando, & solvendo ipsum multoties in aqua ipsa Cardui benedicti, donec clarum & liquidum sal fiat, cujus dosis est 3. Scrup. in ipsa aqua Cardui benedicti, ad pestem omnem eliminandam est massa sanguinis idque beneficio sudoris, quem potentissimè elicit hic sal, & sic purificat totam sanguinis massam & vindicat eam tum à peste, tum ab omnibus venenosus morbis, & sic bufones sunt maximo homini emolumento) Vide etiam quæ de bufonis præparatione in suo Zenexeto contra pestem, adducit Crollius in sua fabrica chymica. (In Germania in pulveres resolutas bufonum pelles, prius ad solem exsiccatas, bubonibus pestiferis in modum emplastri, aqua Scorzonerae ut vocant,

Crollii.

vocant, rutæ caprariæ aut Cardui
 benedicti, prius maceratis, impo-
 nere ut plurimum solent; quo ple-
 rosque si tempestivè malo occur-
 rerint, à peste liberatos experien-
 tia docuit:) trahit enim sibi simile *Quomo-*
 adeò potenter, ut multi putaverint, *do mu-*
 mustelam reali quodam magnetif- *stela à*
 mo à bufone ad se in escam trahi, *bufone*
 quod tamen nos in Arte Magneti- *trahu-*
 ca falsum ostendimus: est enim a- *tur.*
 stutia bufonis, qua se propiùs acce- *Obiectio*
 dentem mustelam halitu suo infa- *contra*
 tuatam interimit, interemptam in *dicta.*
 escam sibi destinat. Quidquid sit,
 si vera sunt, quæ hi Authores nar-
 rant, singulare contra pestem re-
 medium illud bufonis esse facile
 crediderim, dummodò legitimè &
 dicto modo præparetur pestique
 laboranti tempestivè applicetur.
 Obstrepet forsan nonnemo ex eo-
 rum numero, qui nonnisi odoribus
 & bezoarticis & ingenti compo-
 sitionum

*Obj. con-
tra dicta*

tionum sylva pestem se curare sibi
persuadent: bufo horridum oppi-
dò animal, atque æque toxico per-
nicioso turgens, tantum abest, ut
pestem curet, ut eam potiùs, ubi non
existit, adducere videatur. Res-
pondeo, hosce nescire leges natu-
ræ Sympathicas & antipathicas, ne-
scire occulta naturæ miracula, qua
maximè vel in similitudine vel dis-
similitudine naturæ fundantur. Fa-
temur bufonem animal esse pleni-
abominationis & horroris; sc-
dum scimus etiam pestem esse omnium
malorum & atrocissimum & maxi-
mè formidabile, cui medela sit bu-
fo magnetica quadam actione
qua suum sibi simile, id est, pestife-
rum virus trahit, peractâ: neque
enim quispiam sibi persuadeat, a-
muletum bufonium eo modo, quo
cætera agentia suas operationes
perficere; uti enim pestis vir⁹ pro-
fus est insolens & vix notum

ita

ita & dicti amuleti actio; dum scilicet non agit virtute aliqua elementari, sed prorsus magnetica, sympathica & veluti immateriali, qua pestis radicem sub prætextu quodam furtivæ amicitiae ad se attrahit, revera tamen tanquam contrariam sibi ac humani consortii odorem referentem, insito sibi impetu mox interficit: Quæ est causa, cur huiusmodi amuleta corpus non inficiant, nec alios sibi præsentem ex attractu pestis, quia videlicet radiis suis antipathicis propagationem pestis non permittunt; Sed mox itineri jam accinctam adoriuntur, & interficiunt.

Quæ quidem dum asserimus, nullius ingenio vim inferimus, sed liberam unicuique iudicandi potestatem relinquimus. Non ignoro, pestes nonnullas esse quemadmodum supra ostendimus, prorsus

prorsus differentis proprietatis a peste ordinaria, quam buboniam vocant, quæ variis carbunculis, exanthematis, maculis vibicibusq; corpus humanum signat; hinc bubonium forsan antidotum similibus parum proficuum esse posse non nescio. Quare, si ea, quæ supra de venenorum genesi retulimus, exactè observentur; Medicus sagax & solers ex causæ tam insolitarum pestium, venenorumque inventionem, facile in antidoti notitiam se perventurum norit; Si juxta intentam analogiam operetur. Ex. Gr. si pestis ingruat narcotica vi pollens; tum enim verò herbis insectisque solis eadem vi pollentibus antidotum constitutum esse sibi persuadeat. Dum enim simile simili delectatur; illa ritè prius præparata applicataq; abditum venenum narcoticum præter naturam in humano corpore hospitans, veluti sibi συγ-

γένιον

γένιον seu connaturale; mox attra-
hent; hominemque à lethifero ho-
spite liberabunt. Idem de reli-
quis omnibus rarioribus pestis e-
ventibus iudicium esto. Ut pro-
inde paucis verbis ingens in natu-
ra arcanum detexisse sufficiat. Qua-
re ad alia.

CAPUT VII.

Hippocratica pestis curandæ ratio.

VERUM hoc loco omittere non
possum, quin adjungam eam,
quæ summa Mundum admiratio-
ne affecit, rationem ac methodum,
qua Hippocrates, Græciam olim
universam à peste liberavit tan-
to applausu, ut inde divinos im-
piè licet honores consecutus
sit. Prima ratio pertinet ad pro-
phylacticam sive aëris emendatio-
nem; secunda ad Therapeuticam,
quas

quas, quoad poterimus, paucis
Deo dante absolvemus.

*Hippo-
crates.*

Θείον

Græciam à peste Hippocratis ope liberatam extirpatamque omnia Historicorum monumenta testantur. Qua verò arte id præstiterit, non perinde omnibus cōpertum. Certum & indubitatum est, τὸ Θείον (vocabulum ab Hippocrate usitatum) non divinum tantum quid, sed & apud linguam Græcæ autores nihil aliud quàm sulphur significare; Hippocratem verò omne virus abditum & insolens occultumque divinum quid in morbis appellasse constat: quod & excellentissimus Joannes Benedictus Sinibaldus scitè sanè explicat in suis Antiphonis; cum verò sulphuris ope omne virus pestiferum seu pestem ipsam venenorum malorumque contagiosorum insolentissimum sanaret; hinc factum fuit, ut sulphur ob admirandas

andas in pestis contagione diffi-
anda exterminandaque vires ve-
uti τὸ Θεῖον seu divinum quiddam
espiceret, & quasi à Diis immedia-
è in humani generis subsidium coe-
litus inspiratum antidotum. Nam
lores sulphuris Hippocrates præ-
scripsit, potentissimum contra pe-
stem medicamentum, cui vix in na-
ura rerum simile reperiatur, eò
quod sulphur intra abdita naturæ
uæ cimelia præter miras virtutes,
efinam quoque mineralem, bal-
amumq; terrestre magnos putre-
linis antagonistas contineat; ne-
que enim corrumpitur unquam,
ut vires suas perdit, quod aliis re-
inis balsamisque vegetabilibus
commune est; inest ei ignis quidã
potentialis, qua omnia facultate sua
gnea, tum in elementari, tum mi-
rocosmi regno abdita venena
consumit; hoc cum pice mixtum
ignis oblitum, ea contra omnes
tempo-

*Sulphu-
ris præ-
stantia.*

temporum injurias defendit, putredinemque humiditate contrariam, verminosamque in iis stabulantem sobolem innoxdestruit. Vapor seu fumus ipsius debito instrumento in aquam corruptam jam, penitusque faecum commistione vitiatam immisus, eam intra paucas horas in fermentat, ut omni terrestrium impuritate partium fundo concrevit, aquam mox limpidam, ac claram ab omni terrena illuvie depurgat relinquat. Quia vel ipsa vasa vitaria sulphuris suffumigio medicata, vinum ab omni corruptione immune praeservare notius est, quam ut dici debeat. Tinctores serici crudo splendorem puritatemque argenti ferè æmulam sulphuris operantur conciliant. Hujus subsidio vaporis multi capillos albos splendidoque reddunt. Ex quibus luculenter patet sulphuris in depurando corpore

corporibus quibuscunq; præstan-
 tia; ut proinde non sine causa &
 ratione illud τὸ Θεῖον Hippocrates
 appellandum censuerit; utpote
 quod aptissimum ad pestis virulen-
 as forditates, tum in aëre, tum
 cæteris elementis humanisq; cor-
 poribus conditas, profligandas ex-
 inguendasque, in omnibus seculis
 memoranda Græciæ pestis trucu-
 lentia, assumpserit. Rursum omnia
 contagionis capacia sunt, ut suprâ
 ostensum fuit, metalla, moneta,
 vestes, charta, chordæ &c. Solum
 sulphur hoc sibi à natura inditum
 habet, ut non tantum contagionis
 incapax sit, sed & quidquid pestife-
 ro halitu infectum est, corrigat,
 extrahat, abstergat, eradiceat, ac pe-
 ritus destruat; fracedini enim ac
 putredini insitâ sibi naturâ resi-
 nit, & præcipuè pestis contagiosæ
 porrheæ; scabies contagiosa est,
 hæc hanc sulphur præ cæteris tollit,

Sulphur
 contra
 gionis
 inca-
 pax.

tanquam contagiosæ virtutis inimicum; ut proinde mirum non sit pestem in pellem ab interno principio derivatam, per sulphur quod extrahi; est enim ignis mineralis cuius proprium est omnia comburere, nec contagio affici. Quale autem sulphur illud sit, apertè docet Hippocrates, dum illud τὸ θεῖον ἄπειρον, id est divinum, ignem non expertum dicit, & quod simul accensum, nihil faciunt post se reliquat, sed totum avolet, inde haec incongruè Φλογιστὸν dictum.

*Aer qui
purga-
tus ab
Hippo-
crate.*

Aërem itaque emendaturus Hippocrates, & ab omni pestiferâ fuligine vim dicaturus, in publicis platearum angulis struem excitabat, ex Lauri, Cypressi, Rosmarini, Juniperi lignis & foliis, quibus commiscebat sulphur, picem, salem; salem, quia contra pestiferæ fracedanis exhalationem excellens remedium; picem, quia aëris μιάσματι

congelat & sibi adhærere facit: sulphur verò, quod si quid remansisset miasmata, prorsus consumat: & hisce non solum publica urbium compita lustrabat, sed & intima domorum receptacula suffiri jubebat, ubi potissimum, ubi infectionis labes correpti decubuerant: norat enim pestis *μιάσματα* vel ad primū sulphuris odorem veluti ad potentis summæ & inimicæ potestatis præsentiam mox destructum iri: atq; hoc pacto universam Græciam per edictum publicum mundatam pristinae suæ integritati restituebat: hanc quoq; ob causam *ἀποθεώσε* donatus. Atq; hæc erat Hippocratica mundandi aëris, & pestiferorum miasmata consumendorum ratio. Sequitur modo Therapeutica methodus, sive quod idem est, cura pestis, quam hoc pacto adhibebatur.

*Therapeutica
ratio
Hippocratis.*

Pice, sale, sulphure pariter utebatur,

batur, sed singulari methodo præparatis. Sulphur prius cote levigatum cum aqua exsiccare curabatur donec depositis terrestrium faciebus um quisquiliis ad debitam reduceretur, tum subtilitatem, tum puritatem; deinde salem pariter in igni decrepitatum ignique liquefactum seponebat ad partem; per hanc enim decrepitationem ab omni heterogeneæ sobolis mistione depurabatur. Porro vinum huiusmodi præparato sale condiebat, cui grana sulphuris 24. ad sudores proliciendos addebat; vinum verò hoc in pice oblito vase conservabat: Cum enim ex Symptomatis peste correptorum intueretur appetitum prostratum, stomachoque mox subnasci fracidus & nidorosus impuritates, unde dolor intensus capitis, vomitus, nausea, delirium, sopor, quæ desideratæ curæ summo forent impedimento; ut his incommodis

modis mederetur, carnes communes balsamo salis conditas præbebat ægris, quibus exitiale virus putredinesq; per vim quandam absterfivam everterentur, vinumque supradictum sale, pice, sulphure conditum præbebat calidum & fervidum, minimè tepidum, tum ad nauseas cohibendas, tum ad sudores potentiùs eliciendos; *Salis Sines,* sallem enim abstergere & à putredine conservare, sulphure verò virus pestiferum cohiberi optimè norat; sudores verò ad minimum triduo præscribebat, bis de die, & singulis vicibus per sextantem diei, si viri-um imbecillitas permittebat, primis diebus plus, reliquis minùs, potu omni sudantibus negato. Peracto sudoris termino, vinum græcū piceatū suprà descriptum porrigebat. *Bubon-* Bubonibus verò pestiferis folia *num en-* *ra.* Asæ foetidæ aceto macerata calida, eademq; plantis pedum manuumq; palmis superimponebat, Præterea
ad

ad bubones & vibices lintea calida
generoso vino macerata, cui sul-
phur incoxerat, applicabat, adeo-
que totum corp⁹ hujusmodi com-
posito vino lavabat, sudantiq; pas-
sim sulphuuris pollinem jubebat
aspergi, frictionibus additis. Præ-
terea alio antidoto Hippocratem
pestem adortum reperio: Viperas
accipiebat, quibus excoriatis capi-
teque & cauda resectis, intestinis
quoque abjectis, uti & medulla spi-
næ, cor solum & hepar reservabat:
Carne itaque, ossibus, corde & he-
pate in mortario contundi jussis te-
pidoque furno tamdiu exficcare,
donec aptè in pollinem reduci pos-
sent; hunc pulverem defæcato co-
ctoque melli commiscebat in ele-
ctuarium, cujus usu omnes à peste
liberabat. Atque hæc sunt reme-
dia à summo Hippocrate contra
pestis sævitiem præscripta & poste-
ritati relicta, quæ hic utpote parum
cogni-

*Vipera-
rum
usus.*

ognita, aut usurpata ad commune
onum, nè quicquam huic tracta-
ui deesse videretur, apponenda
uxi.

CAPUT VIII.

De aliis Antidotis pesti con- trariis.

DIvulgantur pasim sævientis pe-
stis tempore nonnulla remedia
& antidota, quæ magnum quid-
dam sibi promittunt ad pestis à cor-
pore humano expulsionem; sed
tantum præservativa quædam sunt,
id est, quæ nonnullum quidem in
præservando corpore effectum
fortiuntur; sed ubi pestis semel in-
teriorem Oeconomiam plenè in-
vaserit, nihil proderunt hujusmo-
di antidotaria medicamenta, cum
nihil sit, quod pesti plenè resistat,
nisi specifica quædam antidota, to-
tius substantiæ similitudine ipsi
contraria; Hæc enim uti ex peni-

*Sola specifica
antidota
citant
pestem.*

tissima quadam Sympathia aut antipathia veneno pestifero opponuntur, ita sola illud destruunt, & ob cæcā naturæ utriusque disfidib in nihilum abducunt. Sunt etiam nonnulla, quæ naturalem contrarietatem ad pestem possideant, ut sunt, ruta, Zedoaria, os cervinum, bolus armena, quinta essentia contrayervæ, & alia supra enarrata quia tamen essentialem pestis rationem non attingunt, ita peste lemel invasis, vix aut ægrè emolumento aliquo esse possunt: cum enim essentia pestis dependeat à terrore, quo tantum pestiferi vis imaginativa invaditur, & ex hoc mox spirituum officina turbatur, & inde mumiale fermentum pestifero odore inficitur, certè nulla tam potens rerum bezoarticarum compositio, nullum tam scitè præparatum alexipharmacum ad virus è loco suo exturbandum sufficiet, nisi tale fuerit, quod ex vi naturali & ratio-

atione contrarietatis specificæ ita
 esti opponatur, ut hoc posito al-
 erum subsistere non possit, cujus-
 modi sunt antidota quæ supra de-
 scripsimus. Quæcunque ergo Me-
 icis passim præscribuntur, hoc so-
 um efficere posse videntur, ut à pe-
 e præmuniant, vitalia membra
 ontra inimicum corroborent, su-
 orem provocent, quo vis exitialis
 austa per sudorem, confortato
 ordis vigore, exturbatur: atq; hoc
 acto plerosq; medicamentis tem-
 estivè exhibitis sanatos novimus.
 dixi tempestivè exhibitis; quia
 uam primùm pestiferus halitus
 irituum officinam sui juris fece-
 it; tunc parum aut nihil ea reme-
 ia profuisse compertum fuit.

Quoniam verò domus ab extrin-
 eco quodam incendio invasa faci-
 ilius à combustionis periculo libe-
 ratur, quàm si jam interiora visce-
 rum receptacula depalcat luculen-
 ignis; ita quoq; facilius est, pestē

*Diffi-
cultas
in cu-
randa
peste.*

à corporibus humanis arcere confortativis quibusdam & prophylacticis antidotis, quàm postquam pestis jam interiorum viscerum Oeconomiam invaserit. Iis tamen laudabili sanè sollicitudine quispiam uti poterit, duplici ratione, vel ad intra susceptione, vel ad extra applicatione facta: primus modus vitalium membrorum sive aëris intrinseci, altera extrinseci emendationem respicit. De hac paucis differemus.

*Remedium
contra
pestem
optimū.*

Ad vitandum pestifero halitu infectum aërem, commune hoc omnibus præscribitur antidotum, *longè, citò, tardè*, id est, ut sub prima nascentis pestis incunabula in remotissimas saluberrimi aëris spiraminibus obvias te sedes conferas, & hoc citò, id est, sine ulla moræ dilatione, ne aëris miasmatis jam infectus, unà tecum ea portes in tui tuorumque ruinam; tardè quoque revertaris, ne liberiori sa-

lubrio-

lubriorique aura affluet, dum citius reverteris, polluti aëris reliquias reperias; & hoc pacto qui pestem fugeras, eam tandem redux incurras. Quoniam verò non unicuique extra urbem excedendi licentia data est, nec expedit, ut Magistratus relictis in tanta necessitate constitutis subditis, fuga sibi cum maximo Reipublicæ detrimento consulant; quibus hi sese conservare possint aut debeant, jam paucis dicendum pro mea Sparta existimavi.

Dixi suprâ, præservativa duplici ratione assumi posse, ad extra applicatione facta, & deinde ad intra. Vtraque paucis expediam. Et prima quidem aëris extrinseci, altera intrinseci emendationem spectant.

Si itaq; effugiendi locus non datur, undiq; & undiq; sæviente peste; primò de habitatione ampla,

*Prafer-
variū
aliud.*

*Aëris
emen-
dandi
ratio.*

amœna, puraque, quæ sit in loco al-
to, & ventorum septentrionalium
flatibus exposito cogitandum est;
sitq; locus remotus ab omnib9 for-
dium, latrinarum, cloacarumque
quisquiliis, & sordidis coriariorū,
saponariorum, lanionum, & falsa-
mentariorum officinis: dici enim
vix potest, quàm facilè pestifera in-
fecti aëris miasmata hisce sese insi-
nuent; Deinde ad aëris emenda-
tionem accedatur observatâ sem-
per temporis conditione, & siqui-
dem verno tempore in hoc te ne-
cessitatis articulo repereris; opti-
mum erit domum totam salvia, len-
tisco, vitium surculis, myrto, santa-
lo albo, aliisque calidioris quali-
tatis lignis suffire: Idem de æstivo
tempore dicendum est; hyberno
tempore, per cuncta dom9 cubicu-
la ex foliis & lignis lauri, aurantio-
rum corticib9q; limoniorum, odo-
riferarumque rerum, uti cypresso,
cin-

cinnamomo, Junipero, rosmarino, lavendula aliisque aromaticis flamma fiat, foco luculento semper in patentibus locis accenso; præterea etiam fumus ex Benzoino, styrace, laudano, thymiamate, ambra, moscho aliis odoriferis calidis excitandus est. Præ cæteris verò præstantissimum emendandi aëris remedium, experientia docuit id, quod sequitur.

Fiat ex floribus sulphuris, Benzoini, myrrha, caryophyllis, pari ex singulis quantitate, pulvis subtilissimus; quem cum substantia, baccarum Juniperi per ebullitionem extracta, subactum in trochiscos formabis; eoq; carbonibus injecto fumum excitabis; omnibus aëris quisquiliis dispellendis oppidò aptum, purgandoque aëri si quid aliud opportunum. Si quis forsan hoc loco miretur sulphur nos hisce miscuisse, & odore tetrum, & omnibus ob mephytim execra-

execrabile, is in memoriam revo-
 cet, quæ suprâ de sulphure ab Hip-
 pocrate adhibito diximus : repe-
 rietque odorifera & aromatica et-
 iam si aëri occluso emendando plu-
 rimum conducant, ad pestis tamen
 eluviem minimè specificum & ap-
 propriatum remedium esse ; neque
 enim hic de quolibet fæore dispel-
 lendo agimus, sed de virulento pe-
 stis effluvio propultando ; quod
 quidem fieri non potest , nisi per
 vaporem, vaporis pestifero totius
 naturæ substantiâ contrarium, cu-
 jusmodi sulphur est, quod innata
 sibi virtute instar ignis omnem hu-
 miditatis nidorem, cui pestiferum
 venenum tanquam subiecto suc-
 proprio insidet, perimit ; omnem
 quoque corruptionem ex pestis mi-
 asmatis aëri proveniente destruit
 non tam virtute caloris sibi innati
 quàm acido quodam Spiritu, quem
 exhalat, in aërem diffuso, &c. quod
 pro

*Sulphu-
 ris Vis.*

propriè pestis inquinamenta conficiuntur. Si verò quispiam foetoris ingentis molestiam formidet, is nonnit, ipsum, positum à nobis suprà speciebus, ita emendari, ut suppressâ omni mephyti, non salutiferum duntaxat, sed & peracceptum odorem omnibus exhibeat. Alterum aëri emendando remedium, acetum est, quo nihil, meo iudicio, pestiferi halitus in aëre existentis virulentiam citiùs consumit: habet enim acetum nescio quid acrimoniae & frigiditatis ab elementari distinctum, quo foetoram pestiferam aëri insinuatam è vestigio conficit; & tantò quidem hoc acetum erit ad id præstandum oportunius, quantò nonnullis aliis rebus, quæ pesti contrariantur huic commistis fuerit magis appropriatum. Romana peste, dum hæc scribo, dominante istius modi remedium confectum fuit; & quotquot illo usi fuerunt.

*Mediū
domesti-
cum.*

fuerunt (siquidem compluribus
externis tenuioris substantiæ id
communicatum fuit) ii nullum, et-
iam si cum peste correptis intra ea-
dem ædium gurgustia unà commo-
rarentur, eorumque curam habe-
rent, peste infestatum fuisse, fassi
sunt. Componitur autem ex spe-
ciebus domesticis obviis, uti sunt,
acetum exquisitissimum, Ruta, pim-
pinella, betonica, nuces juglandes,
allium, bacca juniperi; quibus ad-
ditur, si suppetat, paululū Campho-
ræ, si non suppetat paululū spodii
cervini; quæ per infusionem in ace-
to 40. horarum spacio digerantur
ad solem, vel intra hypocaustum.
Deinde percolatum reponitur ad
usum; cuius matutino tempore sto-
macho jejuno assumatur tantum,
quantum Cochlear tenere potest;
& habebis antidotum pro eo die
certissimum & securissimum; Nec
te terreat ingrati saporis acrimo-
nia, sciasque tantò esse hujusmodi
antido-

antidota pesti magis contraria;
quantò ingratoris fuerint saporis, cum omnia dicta ingredientia nescio qua occulta antipathia pesti, cæterisque venenosis aëris infectionibus contrariantur; neque solum ad intra susceptione conferunt; sed & odore, naribus, temporibus, pulsum locis illita mirum in modum conducunt. Sed mos hoc tempore apud multos ita invaluit; ut nisi antidotum ex innumeris aromaticis, bezoarticis, preciosissimisque speciebus conficiatur, nullum cæteroquin vigorem habere sibi persuadeant; qui meo sensu, ingens error est. Neque enim aromatica aut bezoartica ullam ad pestem profligandam specificam vim habent; sed illa solum ad cordis robur firmandum, hæc ad malignos humores in corpore latentes & pesti cognatione affines per sudores dispellendos valent; quæ tamē peste interiora jam possidēte nihil

*Provi-
dentia
Dei.*

nihil profunt: acetum verò, ruta, pimpinella & suprà jam adductæ species nescio, quid cum peste disfidii habent; & vim præcipuam miramq; ad malum istud exterminandum; & uti divina providentia deesse non solet in necessariis; ita ad tam atroci hosti resistendum, nullius non conditionis hominibus pauperi, diviti, nobili, ignobili, principi, subdito parabilia quoq; medicamenta esse voluit, eaq; passim obvia ad humanæ infirmitati in tanta necessitate constitutæ citiùs subveniendum. Agnovit id Mithridates, qui in testamento suo reliquisse fertur, quatuor pesti propulsandæ oportuna; quæ sunt, ruta, alium, nuces juglandes, & pimpinella aceto mæcerata. Verùm ne in alienam messem falcem ulterio immittam, hîc cesso. Qui plura desiderabit, is Medicos Authores, quorû innumerabilis multitudo de hoc argu-

argumento fusè egit, consulat, ubi
de iis quæ ad prophylacticam, tum
ad therapeuticam doctrinam pu-
bolicamque pestis tempore rerum
agendarum administrationem per-
tinent, copioso præscriptionum ap-
paratu actum reperiet.

CONCLUSIO OPERIS.

HAbes hîc Lector, meum de
pestis natura, proprietate,
causis, occultisque effectibus judi-
cium; habes meam de vera pestis, tum
prophylaxi, tum therapeusi sententiam,
rationem, & methodum. Quæ tamen
uti sunt humanæ necessitatis subsidia, ar-
te & experientia comprobata, ita nihil
conducere possunt, nisi divinæ pietatis
& misericordiæ adminiculo fulciantur.
Quemadmodum enim pestis, inter o-
mnia, quibus humanum genus miserè di-
rexatur, mala, longè maximum atrocissi-
mumque est, verum Dei percutientis fla-
gellum,

*Nihil
prosumt
omnia
sine Dei
gratia.*

gellum, ob peccatorum enormitatem hominibus per mortis angelum inflictum; sic quoque hoc tam funesto tempore, ubi non, nisi plurima mortis imago magnam hominum portionem ad ipsas usque mortis angustias adigit; ante omnia ad divinæ misericordiæ tribunal recurrendum; relictisque antea vitæ sordibus, per veræ pœnitentiæ, pietatis & misericordiæ opera, conceptus divinæ iustitiæ rigor placandus. Quod fiet, si in mortem & vitam ex æquo parati, divinæ nos voluntati summa constantia & fortitudine resignemus, ac fiducia pleni humilique contriti cordis effusione, animas nostras, ante misericordiæ fontem explicemus; hoc unicum a Deo Opt. Max. contendentes, ut si superstites futuri simus, vitam Deo acceptam impofterum agamus; si morituri, ut deletis per immiffæ castigationis medelam peccatis, tandem ei reddamur, de quo Apostolus; *Mihi &c. Vere Christus est, mori autem lucrum.* Quod nobis omnibus concedat misericordissimus Deus, &c.

CHRONOLOGIA Pestium magis in- signium celebriorumq;

QUAE

Post Diluvium ad præsenti-
tem usque annum Orbem ter-
rarum infestarunt, ex plurimis
quâ sacris, quâ prophanis
Authoribus concin-
nata.

AD LECTOREM.

ΠΡΟΟΙΜΑΤΙΟΝ.

D complurium
preces Chrono-
logiam hanc, in
quâ memorabili-
um tantum, Hi-
storicorumq; mo-
nimentis celebri-
orum

orum pestium Catastrophæ describuntur, tū ad eruditionis augmentum, tum ad instructionem Lectoris, annectendam duxi. Et quoniam niam nullo non tempore pestilens Mundum infestare consuevit, nec annus ferè ullus elabitur, quo non alicubi terrarum suas pestilentias funestas explicet merces; Hinc nostra Chronologiam immensa, quæ per universum terrarum Orbem accidunt, pestiferorum eventuum congerie referciremus, eas tantum quas invenimus celebriores, & gravissimis Authoribus summo studio observatas, juxta locorum temporumque conditionem exhibebimus, his, quæ particularibus locis ac provinciis, & præterlapsis temporibus acciderunt, & in hunc usque diem accidunt, cum earum non sit numerus, consultò intermisissis. Discet ex his Lector, quantum, quamque diro flagello Deus

Opt

Opt. Max. iniquitates & delicta
Mortalium per omnes seculorum
ordines & punierit, & in hunc usq;
diem punire non desinat. Vale &
fave.

Anni post diluvium.

ET si de peste aliqua celebriori
post diluvium usque ad Moy-
sem, magnum sit apud Histori-
cos silentium; verisimile tamen
est, & ante & post diluvium huma-
mo genere in immensam multitu-
dinem propagato, summisque bel-
li, famisque calamitatibus attrito
veluti prodromis quibusdam, con-
sequentes pestilentias nullo unquã
tempore defuisse, quas tamen, ne
ab Authoribus monumentis suis
consignarentur, ætatum nobis tem-
porumque inaccessa vetustas invi-
dit; conjicere id licet ex illo Exod.
5. dum enim Moyses & Aaron ad
Pharaonem clamant: *Dimitte po-
pulum,*

*Ab or-
be con-
dito*

1656.

pulum, ut sacrificet in deserto, ne forte nobis accidat pestis & gladius; hoc utique experiētiā docti dicebant sicuti enim ex Deo debita sacrificiorum oblatione, religionisque cultu intermisso, in similes, Deo vindice, pœnas plagasque præteritorum temporum mortales quandoq; inciderant, ita & se, si Deo vocant non obedirent, easdem incurfuros metuebant, gladium videlicet & pestem. Sed hisce indigitatis tantum, jam ad eas pestes auctoritate fultas, quas sacra nobis oracula exhibent, describendas procedamus.

*Annus
post Di-
lucium
827. sub
Moysē.*

Prima pestilentia Orbi, per sacras literas contestata, fuit celebris illa in Ægypto, tum jumentorum, tum primigenitorum mors, quam nobis exhibet cap. 9. vers. 3. Exodi; quamque Deus Pharaoni in dimittendo populo Israelitico obstinatori, efficacissimis, verbis tan-

tanquam malorum omnium maximum intentat his verbis: *Quod si tenuis, & retines eos, ecce manus mea erit supra agros tuos, & supra equos & asinos & camelos, & oves & boves, pestis gravis valde.* Hanc verò mox consecutam, cap. 9. vers. 3. narratur his verbis: *Factaq; sunt ulcera vesicarum turgentium in hominibus & jumentis, mox secuta primogenitorum pestis savissima.* Nam ita habetur cap. 12. *Percussit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, à primo genito Pharaonis, qui in solio ejus sedebat, usq; ad primogenitum captive, quæ erat in carcere, & primogenitum jumentorum; neq; erat domus, in qua non erat mortuus.* Hæc enim hic prima pestis à Deo Ægyptiis immixta præludia.

Contigit inter Philistæos Azotis horrenda illa pestis, ob Arcæ retentionem, à DEO hostibus immixta;

Post Di-
lucium
1203. sub
Samue-
le Pro-
pheta.

menfa; de qua ita Sacer Textu
Reg. i. cap. 5. Aggravata autem e
manus Domini super Azotios, & d
molitus est eos, & percussit in secreti
ri parte natium Azotios & fines ejus
& ebullierunt ville & agri in med
Regionis illius, & nati sunt mures,
facta est confusio mortis magnæ in C
vitate.

Post Di-
lucium
1282. sub
Davi-
de.

Hanc secuta pestis altera tempo
re Davidis, à Deo illi ob inconfu
tam populum Dei numerantis t
meritatem immiffa, quæ lib. 2. Re
cap. 24. hisce verbis describitur
Immisitq; Dominus pestilentiam
Israel, de mane usq; ad tempus consi
tutum & mortui sunt ex populo à D.
usq; Bersabee Septuaginta millia r
rorum; cumq; extendisset Angel
Domini manum suam super Jerus
lem, ut disperderet eam, misertus
Dominus super afflictionem populi,
ait Angelo percutienti sufficit; nu

conti

contine manum tuam. Atq; hæ
sunt tres pestilentia: Ægyptiaca, A-
zotio philistæa & davidica, quas
nobis exhibent divinarum litera-
rum oracula. Fuisse tamen aliis
quoque hisce intermediis tempo-
ribus postea tum in terram Israel
tum in alias Orbis partes, ob fre-
quentes bellorum, famisque æru-
mnas introductam, constat ex lib. *Le-
vit. 26. Numeror. 14. Dent. 28.* & ex
Prophetis Jeremiæ *cap. 21. 29. 31.*
Ezech. 5. 7. 12. 14. Vbi Deus per
Prophetas mortalibus, nisi resipue-
rint, sterilitatem, famem, pestem,
gladium horrendis verbis minatur,
quam & populo durioris cervicis,
ob neglectas à Deo intentatas mi-
nas obtigisse, haud vero absimile est.

Vidimus pestilentias è sacris li-
teris erutas; jam quænam calami-
tates ex peste temporibus posteris
consecutæ, reliquis gentibus obti-
gerint, videamus.

Post di-
luvium
787.

Narrat Plato & ex eo Eusebius tempore Cecropis primi Regis Atheniensium, ingentem pestem exhaussisse pænè Ægypti & Æthiopiae Vrbes, quam præcesserat diluvium Deucalionis in Attica.

1022.

Ingens in Italia pestis invasit Pelasgos, & Aborigenes, quam Dionysius Halicar. & ex eo Eusebius fusè describunt,

1150.

Pestis invasit totam Græciam, Thraciam, Cretam, Herodotus author est; contigit illa sub Acrisio ultimo Argivorum Rege; quo Archinanta suam ordiebantur expeditionem.

1254.

Post Troiæ excidium pestis totam infestavit Græciam, & vicinae Asiæ regiones Hesiodus author est, & Herodotus in vita Homeri ex occasione belli Trojani natam refert.

Ab excidio Trojæ usq; ad Olympiadis principium anni 407. & inde ad Paliliam sive Romam conditam 432. anni computantur. Ita ut Roma condita sit. 7. Olympiade

INIMI

INITIUM OLYMPIA-
DUM.

Anno post Diluvium 1571.

ANte & post Olympiadū
initium Græcia varias
calamitates à pestis tru-
culentia perpeſſa eſt.

Herodotus, Eusebius.

Roma condita à Romulo, 15
quo regnante, gravis novam
se conditam Urbem invaſit pe-
tis; Oraculum conſultum re-
ponnit, non ceſſaturam, niſi Ta-
ii Regis Sabinorum occiſores
lebito ſupplicio afficerentur;
vide Livium dec. 1.

Sub Tullio Hoſtilio Rege III. 84
Rom. peſtem Romæ ſævientem
præceſſerat in Albano monte
pluvia lapidum. Oraculum con-
ſultum Novemdialia inſtituen-
la præſcripſit, quod factum fuit.

T 3 Pe-

Urbis pia-
cōdita des.
68. 213.

Olym

390

Pestem ingentem excitatam
Turii & Metaponti, curatam fu-
isse à Pythagora; Jamblichus
& Philostratus referunt.

26.

Sub Amasi Rege Ægypti di-
ram pestem exortā Cæl. Rhod.
narrat lib. 24. cap. 22. præce-
ferat eam aër adeo spissus, ut te-
nebræ Ægyptiacæ innovatæ vi-
derentur; & quoniam difficul-
tate spirandi laborabant, è le-
ctulis se proripientes corpora
resina sufficiebant, ut sic aërem
expurgarent disgregatione, &
innatum spiritum aliquo mo-
do tabescentem odoris vehe-
mentia instaurarent.

254.

Veturio Gemino, & Æbutio
Helua Coss. magna Urbem ir-
vasit pestilentia, ingenti homi-
num animaliumque interitu;
nata

ata erat ex colluvie mistorum
netu populationis omnis ge-
neris animalium, quæ intra ar-
ta tectia conclusa, ex fœtore in-
solito & pœdore, æstu solis ma-
ximo interveniente, & aërem &
homines infecerunt, cum sum-
mo Reipublicæ detrimento;
Hernicis Volsisque, dum Vr-
bem strictè obsident, luem ser-
pentem insuper augentibus. *Li-
nius cit. loco.*

Pestis Xerxis in Græciam mo-
ventis exercitum innumerabili
nominum multitudo confla-
tum extinxit. Hippocrates à
Xerxe vocatus, ad tantæ cala-
mitati succurrendam eâ, qua
collebat medicæ artis peritiâ;
negavit se subvenire posse iis,
quos Patriæ exitium moliri nos-
set. *Herodot.*

278.

80.

Ab Olym
Urbe pia-
condi- des.
284. 79.

392

Hoc anno, omnium penè
Medicorum Historicorumque
veterum monumentis celeberrima illa pestis Atheniensis, sub
initium belli Peloponesiaci
contigit, quam Thucydides i-
storum temporum *σύνδεσμος*
summo fanè studio descripsit;
nec nō Hippocrates & ipse Thu-
cydidi contemporaneus in E-
pidemicis suis, in ejus natura
investiganda egregiam ope-
ram præstitit; quam Lucre-
tius scitè & eleganter in Libro
de natura rerum descripsit.
Nata fuit partim ex bello A-
thenienses inter & Lacedæ-
monios intercedente, ut Thu-
cydides vult; partim ex peste
in Ægypto & Æthiopia tunc
faviente per ventos in Græci-
am translata, uti vult Hippo-
crates, quam denique Joan-
nes Nardius Commentariis
in Lu-

in Lucretium doctè fanè &
subtiliter exposuit; ad quos
Lectorem remittimus; nullā
enim hāc majori symptomatū
varietate correptos exagita-
re, recensiti Authores dicunt.

L. Ebutio. P. Servilio COSS
Vrbem invasit pestilentia cum
ingenti hominum strage.

P. Curiatio, & Sex. Quinti 290. 92.
Coss. in nova pestis adorta
Romam, eam & hominibus &
pecoribus exhaustit; Vrbs af-
fiduis vacuata funeribus, mul-
tis iisque clarissimis domibus
extinctis luxit. Mortui inter
alios, Flamen Quirinalis, Ser-
gius Cornelius Augur. C. Ho-
tatius Pulvillus, Consul Quin-
tilius. Quatuor Tribuni ple-
bis. *Livius.*

C. Julio & Lucio Virginio 342. 96.
Coss. alia pestis invasit Vrbem,
quæ (verba sunt Livii) tantum

T 5 metu

metu vastitatis fecit; ut non
modò prædandi causa quis-
piam ex Agro Romano non
exiret, sed terrore percitus quis-
que suæ vitæ salutique tantum
modò intentus, sese intra priva-
tes parietes contineret, non ob-
stante Fidenatum obsidione
quâ Urbem cinxerant. *Livius*
dec. 4. lib. 4.

380

ICI.

Cn. Genutio & L. Attilio
Coss. tristem hyemem sine ta-
men intemperie Cœli, subita-
nea mutatione in contrarium
facta sine aliqua apparente cau-
sa, gravis pestilensque omni-
bus & hominibus & animalibus
æstas excepit, cujus insanabili
perniciæ, quando nec causa, nec
finis inveniebatur. Libri Sibyl-
lini ex Senatus Consulto super-
stitutione solita aperti; ut quid fa-
ciendum cognosceretur. *Livius.*
L. Va-

L. Valerio IV. A. Majo III. Coss. pestis exorta, uti Augures interpretabantur, ex eo, quod Capitolium sanguine Servatoris violatum esset; hanc insequentis anni crudele bellum excepit. *Livius.*

Cn. Genutio & Æmilio Mamurte II. Consulibus, ex repentina, uti Livius recitat, exorta pestis causam dedit notæ superstitionis de clavo lateri ædis Jovis infigendo, L. Manlio primo ejus ritus Authore.

M. Valerio Corvino. M. Porcio Catulo Lena IV. Coss. pestilentia Urbem adorta fuit, de qua Libri Sybillini Consulti à Decemviris, eorumque monitu Læti-ternium constitutum fuit. *Livius.*

Q. Fabio Maximo Ædile Curuli Vrbs peste infestata

plerosque Proceres absumpsit, quam Romanæ Pharmaceutria Matronæ non ignobiles, in nō nullorum Procerum odium procurarant, quibus per ancillam quampiam ad Senatum delatis, dum medicamenta, quæ coxerant, pestifera esse negassent, coactæ potu eorum periculum facere, mox suamet ipsa fraude omnes interierunt; deinde comprehensis sceleris sociabus, ex iis ad 170. morti traditæ sunt. *Livius dec. 1. lib. 3.*

491.

129.

Appio Claudio & L. Volumnio. Coss. Felicem rerum statum gravissima lues excepit, præviis frequentibus tota hyeme pluviis; æstas verò fulminibus truculenta plerosque ex exercitu Appii fulmine percussos consumpsit: frustra libris Sibyllinis CONSULTIS, ex more gentilium. *Livius.*

Grac

Grassata fuit, & hoc anno pe-
stis in Ægypto, Lybia, aliisque
vicinis locis. *Dionys. Halicar.*

135.

514.

Quinto Fabio & Junio Bruto
Scæva Coss. dum multis rebus
lætus ageretur annus, pestis sub-
secuta clade portento simili, &
Vrbem & agros vastavit. Cu-
jus occasione Æsculapius, ser-
pens inquam, ab Epidaurio im-
pio cultu Romam accersitus est.
Livius.

Dum Marcellus consul, Syra-
cusas obsidebat, pestis sævissima
Castra Romana invasit; quæ
tempore Autumnii è locis gravi-
ore halitu perniciosus emerfit
tum intra, tum extra Vrbem, ac-
cedente intolerabili æstuantis
Solis violentiâ, quâ plerique,
verba sunt Livii, tum temporis
tum loci vitio ægri erant & mo-
riebantur; postea curatio ipsa
con-

141.

539.

Ab
Urbe
condi-
ta.

Olym
pia-
des.

398

contactusq; ægrorum vulgabat
morbos, ut aut neglecti deserti-
que, qui incidissent, moreren-
tur, aut affidentes curantesque
eadem vi morbi oppletos se-
cum traherent, quotidianaque
funera, & mors ob omnium o-
culos esset, & undiq; dies no-
ctesque ploratus audirentur;
postremò ita assuetudine mali
efferaverant animos, ut non
modo non lachrymis iustoque
comploratu prosequerentur
mortuos, sed ne efferrent qui-
dem aut sepelirent, jacerentq;
strata exanima corpora in con-
spectu mox similem quoque
mortem expectantium, mor-
tuique ægros, ægri validos tum
metu, tum labe ac pestifero odo-
re corpora conficerent; huic
calamitati parem habebat Car-
thaginensium exercitus exitum.

Livius lib. 5. dec. III.

Q. Ful-

Q Fulvio, Appio Claudio
Coss. P. Cornelio Sulla Prætore,
haud infrequentia prodigia sæ-
va secuta fuit pestilentia; ludi e-
jus causa Apollinares per Lici-
nium Varum Prætorem institu-
tos. *Livius tradit, lib. 7. dec. 111.*

P. Licinio Consule exercitum
Romanum denuò pestis adorta
fuit. Ex Oraculi præscripto
Matrem Pestinunciam Romam
advectam refert. *T. Livius lib. 9.
dec. 3.*

608.

M. Plauto Hypsæo, & M. Ful-
vio Flacco Coss. Africam inau-
dita ferè omnibus seculis pestis
invasit; nam cum per totam A-
fricam immensa locustarum ex-
amina confluxissent, frugibus-
que, quin & foliis, corticibusq;
arborum, omnibusque herbis
consumptis, vento abreptæ
repentino, atque in globos
coactæ,

163.

628.

coactæ, portatæque diu per aë-
rem, Africano tandem in Pela-
go submersæ sunt; hæ verò de-
nuò ad littora appulsæ, teterri-
mum atque prorsus abomina-
bilem foetorem, tabidâ & putre-
factâ suâ congerie causerunt;
undè omnium pariter animalium
pestilentia consecuta fuit, tum
vel maxime avium, pecudum,
ac bestiarum corruptione aëris
dissolutarum, putrefactis cada-
veribus vitium corruptionis
mirum in modum augmentibus.
In sola Numidia octingenta ho-
minum millia; circa oram verò
maritimam Carthagini & Uticæ
vicinam plusquā 20000. perie-
runt. Uticæ triginta millia mi-
litum extincta dicuntur, ac quo-
tidie per unam portam ex juni-
oribus plusquam 1500 mortuos
elatos fuisse narratur, *Oros. lib.*
5. Diod. Siculus.

T, Minu-

T. Minutio. Cl. Calpurnio
Coss. Italiam Urbemque trien-
nalis invasit pestis, quam ortam
fuisse opinantur ex veneficio;
ad quam sedandam solita su-
perstitione ex præscripto Libro-
rum Sibyllinorum Æsculapio
vota facta fuerunt. Hæc eadem
& Africam & universam ferè Eu-
ropam pervagata ingentem
Mortalium stragem edidit; *ita*
Epitomator Livii.

Contigerunt & aliæ pestes
memorandæ sub Consulibus
Romanis: cujusmodi illa erat
sub Ionilco Rege Carthaginen-
sium, quâ sæviante totus in Sici-
lia exercitus absumptus fuit. *O-
ros.*

Fabio quoque Gurgite, & C.
Cornelio Clepsina Coss. pestis
in Vrbe sæviit omnibus, sed po-
tissimum mulieribus pecudi-
busq; infesta; enectis in utero
foetib⁹ tātā strage, ut vitalis par-
tus le-

tus legitimo ordine adempto,
humanum genus mox defectu-
rum videretur. *Oros. lib. 4.*

Mummio itē Consule Andro-
gyni monstrōsā nativitate præ-
cedente, Urbem pestis adorta
fuit tanta, ut Ministri curandis
funeribus non sufficerent, dein-
de non essent; magnæ domus
vacuæ vivis, plenæ mortuis re-
manserint, largissimæ hæredita-
tes relictæ, sed nulli tantarum
opum hæredes. *Oros. lib. 4.*

Fuerunt & aliæ pestes tum
Romæ, tum aliis in partibus
Orbis, sub diversis Consulibus
exortæ, quas hic apponendas
dixi. Anno Urbis conditæ 282.
304. in Syria. 337. in Græcia. 321.
in Æthiopia, Græcia. 317. Incen-
dium Æthnæ, ingens pestis se-
cuta. 333. 337. in Italia. 446. in
Macedonia. 446. 455. & sequen-
tibus

bus partim Romæ, partim in
 uscia & vicinis locis. 634. An-
 rogynus natus Romæ pestis
 rænuncians. 732. sub Augusto
 omæ; quarum accidentia,
 amna, causæ si describenda
 rent, consilium novi operis
 scipere oporteret. Quare
 ui maiorem de his instructio-
 em desiderat, is adeat Livium,
 hucididem, Halicarnas: O-
 of. aliosque vicinorum tem-
 orum Scriptores.

Habes Lector paucis descri-
 tas eas pestes, quæ ab initio
 Olympiadum sive conditæ Vr-
 is ad Imperium Augusti in Or-
 be contigerunt: nunc ad Histo-
 iam Ecclesiasticam proceda-
 nus; ex qua, quanta hæc dira
 nes damna Mundo intulerit, fa-
 ilè cognosces.

Anni à Christo

nato.

Anno
Christi
80.

22.

Sub Cleto Papa, Tïto Vespasiano Imperatore, peste infestante Urbem quotidie decem millia cadaverum efferebantur. Eusebius Ann. 92. Pestis Ephesi à Dæmone sub forma piscatoris disseminata, quem cum Apollonius lapidari iussisset, pestis cessasse dicitur. *Herostatus in vita Apollonii.*

170.

Sub Aniceto Pontifice, & M. Aurelio, & Lucio Vero Imperatore; lues magna, inquit Eusebius, Provincias occupavit, Romam magna ex parte vexavit, tempore expeditionis Marcomannicæ à M. Aurelio susceptæ. Exorta dicitur in Babylonia primùm, ubi de templo Apollinis ex arcula aurea, in quam milites fortè inciderant, spiritus pestilens evadens, inde Parthos, Orbem-

Orbemque complevit à Lucio Imperatore in eas omnes Provincias delata, per quas rediit, Romam usque: Galenus eandem appellat maximam ac similem Atheniensi, quam descripsit Thucydides, quando & ipse Galenus Romæ agens, ejus vitandæ causa in patriam rediit; adeò enim sæviit, ut cum depasta esset innumeram Romanorum multitudinem, ad bellum Marcomannicum oportuerit servos, & gladiatores, & latrones, aliosque præter usum armare. Divinitus ob Christianorum sanguinem à Tyrannis effusum immissa traditur; quâ tamen tantum abest, ut Gentiles moverentur, ut potius sævius crudeliusque in Christianos, utpote quos omnium malorum causas esse dicerent, insurrexerint. Quam ob causam, illatam Christianis calumniam Tertullianus Arnobius, Cyprianus, Orosius, Augustinus eluendam susceperunt.

Sub

189.

Sub Eleutherio Pontifice, & Cōmodo Imperatore, postquam fulmen in Capitolium incidisset, & ingenti incendio Bibliothecam, & vicinas ædes concremasset, magnam pestilentiam subsecutam esse, eâque tum universam Italiam, tum maxime Romam fuisse afflictatam, adeo ut duo millia mortuorum corpora quotidie efferrentur. *Dionysius Halicar.*

255.

Sub Cornelio Papa, & Gallo & Volusiano Imperatoribus, invaluit immanis illa lues, quæ universam ferè confecit Urbem, omnium tantorumque sacrorum, quam prophanorum Scriptorum libris celeberrima: ex orientem primùm ferunt in Æthiopia ac in universum Orbem progressam vix intra decennium quievisse tradunt, nullamque teste Orofio, ferè Provinciam Romanam, nullam

Civi.

Civitatem, nullam domum fuisse,
quæ non illa correpta atque vasta-
ta fuerit. Sanctus Gregorius Nys-
senus in Vita Gregorii Thaumatur-
gi, eam in Neocæsares per Dæ-
monem introductam dicit: cum e-
nim Theatricis ludis intenti, locum
capiendis hominibus dolerent nō
sufficere, Jovem ipsum inclamare
ausi sunt, his verbis: Juppiter fac
nobis locum; unde confestim
plausibus & ludis in luctus & cala-
mitates conversis, morbus ignis
instar ita illos depastus est, ut super-
stites sepeliendis mortuis non suffi-
cerent, cognitâ tandem magno suo
bono, vindice DEI dexterâ, dum
ad Sanctum Gregorium Thaumatur-
gum accurrunt, ejus precibus
liberati unâ omnes Christo nomen
dederunt. Hæc eadem pestis
dum in Africa grassaretur, occasio-
nem dedit S. Cypriano Li-
brum

brum illum insignem de mortalitate ad tantæ calamitatis solatiur conscribendi.

263.

Sub Dionysio Papa, & Galliense Imperatore, Romanus Orbis peste, famâ, bello, terræ motibus, aliisque cladibus dirissimè vexatus fuit, teste Pollione & Trebellio, Alexandriam pariter hoc anno cum dirissima lue conflictatam Eusebius testatur, quæ ob fusi sanguinis Christianorum immanitatem immissa divinitus creditur. In eamirificè Christianorum in Gentiles malo infectos indefessa charitatis officia eluxerunt. Vide Dionysium Alexandrinum. Secutæ sunt annis 312. 377. 446. aliæ pestes diversis provinciis dominatæ.

454.

Sub Leone Papa, & Marciano Imperatore tanta imbrium paucitas in Asia Minori fuit, ut homi-

homines, ob sterilitatem inductâ,
rerum necessariarum penuriâ co-
acti putrida quævis ad victum assu-
merent; quam humorum ex de-
pravato victu intemperies; & hanc
pestis atrocissima consecuta ma-
gnam stragem edidit; siquidem ho-
mines intumescantibus corpori-
bus mox oculis lue infestatis, cæci-
tatem incurrebant; tussî verò acce-
dente, tertiâ die peribant. Palæsti-
nam quoque eadem lues pervaga-
ta fuit, & Boreales oras teste Eua-
grio, potissimum Fabianas (quæ
est Vienna Austriæ) afflixit, à qua
precibus S. Severini liberatæ di-
cuntur.

Sub Felice Papa, & Zenone,
Imperatore post famem incredibi-
lem, secuta est pestis sævisima, quæ
in ultionem offensæ divinitatis to-
tam Africam unâ depopulatione
vastavit; qua & infectus, confectus-
que crudelissimus Tyrannus. Hu-
nericus

nericus phthiriasi pestiferâ periit. Divinitus immissa traditur ob Wandalorum, Arrianorumque in Catholicos sævisissimam persecutionem, ita Gregor. Turon. Annis 496. 520. alia in diversis locis exorta est.

544

Sub Vigilio Papa, & Justiniano Imperatore, lues ingens in Oriente grassari coepit, ab Ægyptiis Pelusiotis progressa: Creditur immissa per Cacodæmones humanâ specie hominibus apparentes, percutientesque, cujus multos & mirandos effectus describit Procopius. Euagrius ait, illam 51. annos durasse, & postquam totum terrarum Orbem pervagata esset, multas Civitates habitatoribus penitus orbatas reliquisse; Constantinopolim verò precibus Deiparæ ab ea lue liberatam esse; & in præstiti beneficii memoriam festum Purificationis Beatæ Virginis institutum fuisse.

fuisse. Gelasium verò illud idem
festum in locum Lupercalium suffe-
cisse, supracitati Authores narrant.

Sub Joanne III. & Justiniano
imperatore vehemens & formida-
bilis illa pestis; quam Ingvinariam
vocant, invaluit: quæ primò in Li-
guriâ exorta, universam vastavit I-
taliâ, pervasitq; Galliam & Ger-
maniam, cœterasque Boreæ sub-
iectas regiones; quam, antequam
locum aliquem occuparet, præce-
dere solebant signacula quædam
parfa per domos, ostia, vasa, vesti-
menta, quæ tantò reddebantur il-
lustriora, quantò quis majori co-
natu illa extergeret; cujus mirabi-
les effectus descripsit Paulus Dia-
conus in gestis Longobardorum;
jusedememinit S. Gregorius Papa,
miraque narrat de puero rustico,
qui ea lue percussus; & in Cœlum
aptus donum accepit linguarum;
qui tandem occulto Dei judicio in

565

furorē ve-ſus, poſtquam manus,
brachia, lacertosque dentibus la-
niaſſet, deceſſit. *Gregor. Turon.*
reerudit anno 583. dicta peſtis.

588

Sub Pelagio II. Tiberio II. in-
gens peſtis Romam invaſit; qua &
Pelagius conſumptus fuit; Come-
ta prævio.

591

Sub Gregorio Magno poſt im-
menſam Tyberis inundationem, &
congeſtam putrefactorum ſerpen-
tum in littora multitudinem 15. Ja-
nuarii, teſte *Gregor. Turon.* lues in-
guinaria Romam invaſit, immiſſa
ex irâ divinâ: Nam S. Gregorio
teſte viſæ ſunt ſagittæ coelitus delab-
in homines, iique mox peſte im-
provifa percuti, quæ eadem p̄timē
S. Pelagium Papam conſecit, cu-
cum Gregorius Magnus ſucceſſi-
ſet, peſtisque modus non eſſet
Sanctus Pontifex mox procesſio-
nem ſive Litantias ſeptiformes inſti-
tuit; in qua Deiparæ Sanctæ Mariæ

Ma

Majoris imago à S. Luca depicta,
ad Sancti Petri Basilicam delata est,
& simul ac illa Pontem ad Molem
Adriani pertigit, in signum recon-
ciliati Numinis Sanctus Gregorius
Angelum supra ipsam Molem nu-
datum gladium in vaginam recon-
dere vidit, eoque Symbolo mor-
bum cessasse, intellexit, quemad-
modum eîdem per sagittas cœlitus
fuerat præsignificatum: tanta au-
tem fuit atrocitas pestis, ut vel in
ipsa procesione multa millia ho-
minum solâ sternutatione caderēt
exanimis; unde postea mos ino-
levit, ut sternutanti salutem preca-
rentur. Attrivit & hæc pestis Hi-
spaniam, Galliam, Germaniam, ita
Gregor. Turonen. Invaluit denuō
anno 640. Constantinopoli alia
haud absimilis pestilentia.

Sub Agathone Papa, & Con- 680
stantino Pogonato, ingens lues per
tres continuos menses Urbem, cæ-

teraque Italiae Vrbes vastavit, Paulo Diacono teste; fertur multis Romae sub aspectabili forma apparuisse bonus & malus Angelus, qui noctu per civitatem obirent, & quot ictibus ex iussu boni Angeli malus venabulo ostium domus aliqujus percuteret, tot de eadem domo die sequenti homines morerentur. Fertur, revelationem cui-dam factam, pestem non prius cessaturam, quam in Basilica Sancti Petri ad vincula poneretur, Altare Sancti Sebastiani Martyris, eoque praestito pestem mox cessasse. *Paulus Diac.* atque hinc cultus Sancti Sebastiani tempore pestis; Altare verò in hunc usq; diem integrum, unà cum imagine dicti Sancti Musivo opere expressa, in memorata Ecclesia, prope Januam cernitur. Recruduit pestis anno 760. in toto Mundo.

Constantino Copronymo Imperatore, post ingentem aëris caliginem secutus terræ motus formidabilis per totam Palæstinam, & Syriam; hunc pestis excepit ingens, quam buboniam dicunt, in Calabria & Sicilia primùm exortam; quæ Constantinopolim adorta, ita eam per tres annos depasta est, ut planè desertam reddiderit; repletis cadaverum acervis omnibus monimentis, lacubus vineis, hortis, ut vix locus sepeliendis mortuis superesset; accessit & hoc, mirum dictu, quod in lue correptorum vestimentis maculæ insensibili manu impressæ cernerentur, quibus cum protinus vitam finirent; nec desuere spectra & phantasmata, quibus lue tacti miserandum in modum vexabantur; ut apertè cerne-
retur, has à Deo clades immissas esse. Nihil tamen hisce motus impius Constantinus, jam in repro-

bum sensum datus. Ita Theophanes & Theodorus Studita in Oratione de S. Platone. Iterum pestis sæviit 811. in toto Mundo 829. in tota Græcia, Thracia, Bulgaria.

836

Sub Benedicto III. Papa, & Michaële III. Tyberim in immensum excrecentem Urbem vehementer afflixisse Anastasius tradit: secuta est pestilentia, quæ quod fluxione guttur obstrueret, pestis faucium dicta est; cujus & meminit Joannes Diaconus. Anno dein 877. in tota Asia. 892. 898. 910. Constantino-
poli 937. 940. in Germania 946. in Francia. 986. in Hispania, Francia, Germania. 986. in Italia. 989. Venetiis aliæ insignes strages ediderunt.

1006

Sub Joanne XIX. Papa, Basilio & Constantino Imperatoribus, ex fame valida Germaniam exhauriente pestis erupit, quæ adeo Orbem terrarum concussit, ut sepelienti-

um

am tædio vivi adhuc spiritum tra-
hentes obruerentur cum mortuis;
ac tunc maximè enituit Sancti Odi-
lonis Cluniacensis Abbatis chari-
tas, quem vasis sacris, omnique
suppellectile aurea & argentea di-
venditâ, afflictis & acerbissima pe-
ste pressis subvenisse, tradit Petrus
Diaconus. Postea iterum incru-
duit in Italia anno 1022. devastavit-
que 1042. Constantinopolim; 1054.
Germaniâ 1057, Macedoniam 1084
Europam & Asiam.

Sub Alexandro III. & Frideri-
co Barbarossa Imperatore. In ex-
ercitû Friderici ingens pestis cœli-
tûs immissa fuit; quâ Episcopi, Ar-
chiepiscopi, Comites, Marchiones,
Duces aliq; nobiles atque igno-
biles infinito numero subitaneâ
morte perierunt; causam allegant
sacrilegia & horrenda scelera ab
exercitu, tum Vrbi, tum Ecclesiis,

V s

sacris

1167

sacrisque locis illata. Anno 1201
præviis terræ-motibus Græciam; in
Syria exercitum Balduini confecit;
Blondus, Naclerus.

1217

Sub Honorio III. & Friderico II.
Exercitus Damiatam obsidens pe-
ste extinctus fuit, Et anno 1225, Fran-
ciam invasit.

1247

Sub Innocentio IV. & Frideri-
co II. Exercitus Gallorum in Cy-
pro, dum in Syriam tenderet, extin-
ctus est; & alius in Ægypto Christi-
anorum exercitus. Italia & Bur-
gundia peste vexata.

1269

Clemente IV. Pontifice San-
ctus Ludovicus Rex Franciæ in A-
fricam profectus unâ cum mariti-
ma classe pestilentia confectus est;
deinde Sicilia præviis terræ-moti-
bus parem pestis sævitiem experta
est.

1285

Sedente Honorio III. & Ru-
dolphi I. Imperatore Italiam pe-
stis invasit; deinde Flandriam.

Cle-

Clemente V. Pontifice, Alberto Imperatore, in Anglia sæva pestis ex sulphureis exhalationibus emerfit, quæ deinde 1307. totum Orbem infecit.

1302

Sub Joanne XXII. Ludovico Bavar. pestis transiit Vniversam Europam. Villanius. Anno 1333. Florentia & Hetruria penè exhausta, unâ cum Germaniâ.

1317

Clemente VI. Pontifice, & Carolo IV. Imperatore, truculentissima omnium per totum terrarum Orbem sæviit pestilentia, vix tertia Mortalium parte superstite. Quæ adeo ubique locorum invaluit, ut unâ Deus ruinâ populos prostraturus, uti olim in Cataclysmo, videretur; nata illa primò dicitur, Joanne Villanio teste, in Asia superiore & Regno Cathay anno 1346. ex teterrimo odore cujusdâ ignei corporis, quod sive è Cælo labens, sive è terrâ erumpens horribili ac

1348

terrificâ mole adeo se per circuitû
extendit, ut quindecim ferè dierum
itinere cuncta obvia consumpserit,
animalia, domos, arbores, lapides
&c. ac inde enatæ turpissimæ quæ-
dam bestiolæ pedibus & caudis re-
fertæ, nec non & vermes & angui-
culi immensâ multitudine ex aëre
in terram deciderint, quorum cor-
ruptio & fœtor totam infecerit re-
gionem. Hinc pestilentia nata
proxima loca invasit, deinde remo-
tiores Vrbes & provincias; atque
adeò universam Asiam depopulata
est: post in Ægyptum, Africam,
Græciam & Italiâ penetravit;
hinc in Galliam, Hispaniam, Angli-
am commigravit; tandem Germa-
niam, Poloniam, omnesque Boreæ
subjectas Provincias cum innume-
rabili hominum ruina oppresit.
In sola Florentina Vrbe hac peste
60000. uti Joannes Villanius, vel ut
S. Antoninus memorat, 100000.
homi-

hominum extincta fuisse; & tamen-
 si vindice Dei dextrâ, tanta lues ob-
 scelerum enormitatem inflicta fue-
 rit, homines tamen post tantas ca-
 lamitates, dum optimas hæredita-
 tes avidius adirent in peiores lcele-
 rationesque quàm unquam dege-
 nerarunt. Præcesserant hanc mul-
 ta in Asia prodigia; voragines pro-
 digiosæ pestiferum ventum exspi-
 rantes, & alia hujusmodi. *Joan-
 nes Villanius.*

Sub Innocentio VI. & Carolo IV. in Hetruria & Foro Julio inva-
 luit pestis, præviis terræ motibus &
 igneis impressionibus; & deinde
 1359. in Italia & toto quasi Orbe, in-
 genti strage hominum. *Blondus*
lib. 10.

1357

Innocentio VI. Pontifice, &
 Carolo IV. Imperatore, prævio Co-
 meta pestis recrudit toto Orbe
 sæviens tanta atrocitate, ut Deus,
 dum tot calamitatibus immisis ex-
 erciti

1361

erciti homines, irâ Dei non moverentur; unâ omnes denuò extinguere voluisse videretur; de qua vide Petrarcham *rer. civ. lib. 3. cap. 1.* ex qua peste Avenione novem Cardinales, & 70. alios Prælatos cum populo innumerabili occubuisse tradit *Joannes Villanius*.

1369

Sub Urbano V. Carolo IV. præviis locustis Italia denuò peste infestata fuit, potissimum Mediolanum, Venetia, Genua, & deinde tota Italia sequentibus annis, *Blondus*.

1397

Sedente Bonifacio IX. Wenceslao Imperatore peste laboratum est in tota Italia, præviis terræmotibus, & Cometa Genuensis pestilentie indice. *Blondus*. anno 1418. alia pestis exarsit in Italia sub Martino V. papa. *Naclero teste*. Successit 1421. pestis Neapoli. *Nacl.* 1445.

Sub Eugenio IV. pestis universalis

salis per Europam, præviis terræ-
motibus ex apertura Montis Salô,
& prænuncio Cometa. *Nauch.*

Sub Bonifacio IX. & Wenceslao 1400
Imperatore, universalis iterum pe-
stis afflixit Mundum, & potissimum
Romam anno Jubilæi, quæ ma-
gnam hominum eò religionis cau-
sa confluentium partem absumsit.

Sub Eugenio IV. Pontifice, & 1439
Alberto II pestis Basiliæam invasit,
eo ipso tempore, quo Conciliū ibi-
dem celebrabatur, quæ complures
tum ex Patribus, tum ex aliis magni
nominis Viris Concilio asistenti-
bus extinxit: ex quibus Aeneas
Sylvius, postea Pius hujus nominis
II. Pontifex, correptus, divini ta-
men Numinis providentia conser-
vatus, egregiè ejus atrocitatem
postea Libro descriptam posterita-
ti reliquit.

Sub Nicolao V. & Friderico III. 1448
Imperatore, Italia nova pestifera
con-

contagionis lue infecta est, quæ biennium duravit, paucis è multis superstitibus; præcesserat hanc terræ motus, & Solis Ecclipsis 29. Augusti tantarum calamitatum, uti Chronologi referunt, indices: prædicta quoque fuit per minas secutura pestis ea calamitas à Roberto ordinis S. Francisci Concionatore.

1460

Sub Pio II. & Friderico III. Imperatore. Hoc anno post festa Christi Natalitia pestis in Germania invaluit prorsus insolita, quæ maximè viri robustissimi extinguebantur, paucae mulieres, pueri rarissimi. Ea tamen brevi desiit favire, piorum hominum supplicatione per jejunia & voluntariæ afflictionis opera placato Deo.

1489

Sedente Innocentio VIII. Friderico III. Imperatore Anglia peste crudelissima vexata fuit. *Nauclerus.*

Sub

Sub Hadriano VI. & Carolo V. Roma peste atrocissima laboravit, quam nonnulli impio Tauri magico carmine mansuefacti sacrificio cessasse referunt, verius continuatis ab Optimo Pontifice institutis processionibus dextra iustitiæ divinæ flexa tandem cessavit. Genuam dein invasit & alias Italiæ Vrbes.

1522

Sub Paulo III. Carolo V. Constantinopoli gravissima debacchata est pestis.

1541

Sub Gregorio XIII. Maximiliano Imperatore, pestis truculenta totam invasit Italiam, ex Tridentina Vrbe primum Veronam illata, hinc Venetias ad 10000. hominum ibi sustulisse fertur; inde reliquas Vrbes pervagata Mediolanum irrepsit, ubi cum primis enituit Sancti Caroli Borromæi in tam miserando rerum statu quovis modo sublevando pietas & misericordia, qui

1570

qui ne relicto quidem sibi lectulo,
ut infectis succurreret, nudâ im-
sterum tabulâ decumbebat.

1591

Sub Gregorio XIV. Rudolpho
II. Ex fame Romæ pestis exorta ad
60000. hominum extinxit. Vide
hoc anno *Spondanum*.

1630

Sedente Urbano VIII. & Ferdi-
nando II. Imperatore, Italia &
Francia ingenti peste laboravit,
præsertim Lugduni & Mediolani,
putatur veneficio comparata.

1656

Alexandro VII. Pontifice, & Fer-
dinando III. Imperatore, Neapol
pestis illa omnibus seculis memo-
randa contigit, quâ ad trecenta
millia hominû spacio quinq; men-
sum extincta referuntur, & totum
Regnum Neapolitanum usque ad
ultimum exitium laboravit. Ro-
mam etiam irrep sit, sed Pontifici
Sanctitatem & pietatem quasi reve-
rita mitius egit; Genuam tandem
adorta tantam hominum stragem

edific

edidit, quantam posterì peculiari-
bus libris descriptam mirabun-
tur.

Habes hìc Lector coronidis lo-
co, præcipuos pestium per Or-
bem terrarum eventus Chronolo-
gicâ methodo descriptos; in qua
tamen pleraque, quæ in Opere ipso,
de particulari quarundam pestium
natura ab Historicis singulari stu-
dio observata sunt, consultò, ne bis
ea repetiisse videremur, omisimus.

Vale Lector, Deumque ama & ti-
me, qui cum justus sit, nullius
iniquitati parcit.

F I N I S.

Index.

Index rerum ab-
solutissimus.

- A** Borigenum pestis. 388.
Abusus damnatur. 41.
Acari horribilis figura. 74. eorum
ortus. 93.
Acetum vermes generat. 66. vis ejus con-
tra pestem in Suffitu. 375. interne etiam
sumti. ibid. & 376.
Aconiti genesis & vis. 302.
Adamas infici peste non potest. 251.
Adeps an contagii capax sit. 248.
Aegilopis effectus in corpore hum. 42.
Aegypto familiaris pestis. 19. 179. 388. 397.
quidam morbi familiares. 234. 235.
Aënea vasa nocent. 208.
Aer quando pestifer fiat & corrumpatur.
15. & seq. 22. 23. 25. 26. 27. 31. 32. 37.
131. 139. 149. 171. 238. dupliciter conside-
ratur

INDEX.

ratur. 22. naturam aetheris & ignis imitatur. 22. quomodo inficiat animalia 23. 253. 257. est vector malignitatis. 23. quomodo aptum respirationis organum fiat. 24. vermibus scatet. 67. 69. infectus quomodo ab Hipp. purgatus. 362. & seq. ejus emendandi alia rat. 372. & seq.

Aeris diversitas unde 24. infecti experimenta 173. & seq.

Aeruginis vitium. 208.

Aerugo viridis noxia. 209.

Aestivo calore cur cesset pestis. 273.

Aethiopica pestis. 388.

Africana pestis. 399. 409.

Alexipharmacum in Vitrioli, Salis & Sulphuris aciditate 181.

Alimenta nostra quomodo inficiantur. 26. 37. vid. Nutrimentum.

Allium pesti resistit. 318. 378. rusticorum theriaca ibid.

Alôe quid praestat contra pestem. 330. (24.

Alterationes perpetuas molitur natura.

Alvi fluxus in peste. 59. 100. vid. Diarrhoea. Amule.

INDEX.

- Amuleta* 289. 325. *Paracelsi*, dictum *Zenexeton*. 331. 341. *superstitiosa vitanda* 331. & *seq.* ex *Mercurio* facta, an *probanda*. 337. 338. *arsenicalia vetantur*. 339.
- Anates aquas infectas ut indicent*. 145.
- Angelica egregium est antidotum*. 329.
- Anglica pestis*. 99. *Sudor*. 99. 298. 306.
- Anguis genesis*. 302. 304. *mira earum natura*. 307.
- Animalia quomodo pestis causa*. 17. 18. 37. 45. *ut peste inficiantur*. 38. 165. 251. *subterranea quomodo pestem presagiant*, 171. *quenam pestis capacia*. 251. & *quomodo* 253. 257. *eorum generatio ex cadaveribus*. 76. *ex stirpibus* 78.
- Animi affectus quomodo conducant ad genesin malignitatis*. 209. *quid possint ad morbos contrahendos*. 192. 193.
- Animi deliquium in peste*. 57. 59.
- Anthraces*. *vid.* *Carbunculi*. 319. 321. 322.
- Antidota extant tantò efficaciora, quanto malum est violentius*. 6. 287. *appropriata non omnibus nota* 288. *duplicia* 290. *non*

INDEX.

290. non dantur ignotâ pestis essentiâ.
290. 292. Galenica. 316. & seq. 319. 320.
antidota pestis simplicia quænam 328.
329. 330 septem magnæ virtutis recen-
sentur. 329. simplicia hæc in salem re-
soluta longè sunt præstantiora. ibid. pe-
sti appropriatum quodnam sit. 331. &
seq. metallica non sunt efficacia iuxta
Autorem 339. 340. specificum bufo præ-
bet. 340. & seq. cur vipera præbeat, &
scorpius &c. 348. bufonii applicatio &
preparatio. 349. & seq. ex vipera ut
preparetur. 366. alia. 367. & seq. spe-
cifica sola curant pestem. 368. de singu-
lis iudicium. 367. cur tempestivè ad-
hibenda. 369.

Antipathia. 297. ejus exempla 335. ope-
randi ratio 338. multum præstat in cura
pestis. 368.

Antra lethifera ut aërem inficiant. 25.

Anxietas cordis unde. 53. 57. 58.

Apes ex bobus. 76.

Apoplexia tempore pestis unde. 52.

Apostemata in peste. 319. ut curanda. 321.

Appe-

INDEX.

Appetitus dejectio unde 96. cura. 364.
368.

Aqua infocicata. 106. 113. quomodo pesti-
fera evadat. 132. 139. vermibus scate-
65. 69.

Aquæ necessitas. 106. infectæ indicia. 145.

Aranearum examina pestem prædicunt.
144.

Aranei vespas produciunt. 79.

Archeus quid. 33. 186. 292.

**Aristolochia egregium est pestis antido-
tum.** 329.

Aromata an contagii capacia. 250.

Aromatica quid præstent in cura pestis.
330. 377.

**Arsenicum an pesti profligandæ aptum re-
medium.** 336. ejus interfectiva virulen-
tia. 339. amuletum ex eo factum sum-
mè vitandum. 339.

Asæ foetidæ virtus contra pestem. 365.

Ascarides. 93.

Asilus unde, & ejus vis. 301.

Aspis unde & ejus vis. 301. 302.

Astra quomodo faciant ad pestem. 32. &
quæ

INDEX.

- quæ. 37. sunt mundana corpora. 126. omnia ex 4. elementis constituuntur. 126. nonnulla cur, & quænam exitialia. 126. 127. vid. Sidera, Planeta, & Influxus. omnia specie distinguuntur. 125.
 Astrologorum ignorantia. 120. & seq.
 Astrorum atmosphæra quid & unde. 47. influxus quomodo fiant. 126. & seq. motus circa propriam axem quid conferat. 130.
 Atheniensis pestis. 100. 251. 267. 284. 396. ejus descriptio. 178.
 Atmosphæra astrorum & terræ quid. 47.
 Atriplice solanum perniciosè datur. 202.
 Auditus dupliciter sumitur. 261. eo an pestis contrahi possit. 260.
 Vespestis capaces. 252. 254.
 Australes venti quinam mali. 169. perniciosi. 78. contagii fomentum præbent. 90. 168.
 Tutoris in Medicis evolvendis studium. 290.

INDEX.

B.

Babylonica pestis. 279.

Balænae pestis causa. 18.

Hieron. Bardius Theolog. & Med. D.
laudatur ab Autore. 334.

Bellum Dei flagellum. 3. quomodo ex Co-
metis prædicatur. 157. quomodo ad fa-
mem faciat. 41. ad pestem ut conducat.
16.

Belli causa ex astris quomodo. 134.

Betonica virtus contra pestem. 378.

Bezoardica. 250. 289. 319. 320. cur modò
profint, modò obsint. 327. ea etiã pestis
quandoq; in sui naturam mutat. 330.
quam vim habeant. 377.

Bilis nocumentum. 209.

Bizantina pestis. 151.

Bolus Armena mirã contra pestem pro-
prietate pollet. 330. 368.

Borealis venti salubritas. 90. 180. 181.

pro Borrachine hyoscyamus perniciosè sub-
stitutus. 202.

Boves putrefacti in apes animantur 76.

Boum pestis unde. 38. 39.

Bruch

INDEX.

Bruchi unde. 44. ex plantis. 143. famis
 & pestis Vates. 44. 144. putrefacti pestis
 causa. 20.

Bubones innumeris vermiculis referti.
 240. in peste unde & ubi potissimum ge-
 nerentur. 54. 56. 177. 319. ut per Chirur-
 gum curandi. 321. 322. eorum cura.
 365.

Bubonia pestis, quotuplex & quid. 297.
 356. 415.

Buclerus bufonii antidoti Autor. 350.

Bufonis venenum. 207. in dorso puella ge-
 niti historia. 308. 309. & seq. hoc ani-
 mal est antidotum specificum contra pe-
 stem. 340. & seq. quid & ejus descriptio.
 341. analogiam cum peste habet. 342.
 343. est quedam veneni bursa. 343. ver-
 mes generat in proprio suo corpore 344.
 maculatus est, 344. ejus substantia qua-
 nam actione curet pestem. 347. antidoti
 exinde parati applicatio & præparatio.
 349. & seq. ex iis sal ritè præparatum
 internè sumtum laudat Faber. 351. 352.
 is quomodo mustelam trahat. 353.

INDEX.

Bufonum magnitudo pestem portendit
141. *ut & multitudo.* 343.

Butyrum an contagii capax. 248.

C.

Cadavera quomodo corrumpantur. 66. *vermibus scatent.* 66. *temere pro-*
jecta pestem faciunt. 15. *& seq.* 61.

Cadaverum infectorum putredo vermi-
seminarium. 76. 80. 81. *sepulcrorum va-*
por vitiat plantas. 170.

Calor naturalis conservationem corpori-
semper intendit 210. 211. *venenum pro-*
ducere nequit. 211.

Caloris interni arx est humidum. 28.

Campæ in oleis. 78.

Camphora commendatur contra pestem
376.

Campsis quid. 280.

Cancris fluviatiles ut aquas infectas indi-
cent. 145.

Canes an peste corripiantur. 256. 257. *pe-*
stis propagatores. 244. 251. *historia.* 247
tempore pestis occidendi. 245. *eiusdem*
rabidi morsus. vid. *Rabidus.*

Cannabis ut pestem faciat. 22.

Can-

- Cantharides unde 163. eorum usus multū
prodest in peste. 315.
- Capillos albos faciendi. 360.
- Capitis dolor intensus in peste unde. 50. 57.
58. 92. 394. gravedo unde. 50. 92. doloris
cura. 364. 365.
- Carbones ex noxiis arboribus venenum
continent. 209. fossiles suspecti. ibid.
- Carbunculi in peste unde, & ubi potissimū
in corpore fiant. 54. 56. 177. 297. eorum
cura. 322.
- Cardiaca. vid. Cordialia.
- Carnem luna rancidam & verminosam
facit. 70.
- Carnes putrescentes venenum pariunt.
208.
- Carnis esus ut pestis causa. 45.
- Carolina est nobile Alexipharmacum.
330.
- Carthaginensis pestis causa. 20. 400.
- Caryophyllorum fragrantia. 269.
- Catarrhi varios morbos generant. 96.
- Cathartica vid. Purgantia.

INDEX.

- Causa non cognita effectus etiã determinari nequeunt.* 155.
Causæ cœcæ quid. 12. 31. *naturales etiã iræ divine ministrant.* 6. 14.
Causarum catena. 135.
Cauteriorum utilitas in peste. 314. 315. 326.
Cenchrus quid. 302.
Cerebri ventriculos quomodo Autor distinguat. 55.
in Cerebro humido scorpiones & cimice nati. 92. 93.
Chartæ pestis capaces. 361. *vid. Litteræ.*
Chelydrus, serpentis genus. 306.
Chiragra unde. 96.
Chirurgus quid præstare in cura pestis debet. 321. 322.
Chronologia pestium celebriorum. 381. usq; ad finem.
Cibi omnes aliquã putredine fiunt subinde noxii. 91. *quomodo inficiantur.* 26. 37. 133.
Cibus, vid. Nutrimentum.

INDEX.

Ciconiæ ante tempus discedentes pestem prædicunt. 144.

Cicuta pro petroselino pernitiōse data. 202. 203. summa gravissima Symptomata concitat. 203. unde ē ejus vis. 302.

Cimicum generatio. 76. 93. in cerebro humano nati. 92.

Cincindelæ unde. 169.

Cinnamomi fragrentia latissime Sparsa. 269. ejus virtus contra pestem. 330.

Cinyphum origo. 75. molestia. 75.

Cœcitas in peste. 409.

Cœlestes influxus negat Helmontius. 188.

Cœlestis influxus quomodo ad pestem faciat. 32. 37. eorum vires juxta Aristot. 124. 125. vid. Influxus.

Cœli differens situs morborum diversitatē facit. 295.

Columbæ pestiferam fœturam propagant. 244. 251. tempore pestis exterminanda. 245. 256.

Cometes quid sit. 161. unde profluxit. 158. nil suâ vi producit. 158. quid efficiat in inferioribus. 154. semper malum portēdit.

INDEX.

- dit. 154. quomodo generatur. 154. 155.
Hierosolyma ante exitium visus. 138.
Cometæ colores varii unde. 163. effectus.
 157. & seq.
ex Cometarum figura & colore quid vul-
gus præfagiat. 157.
Complexionum cognitio ad curationem
quàm utilis. 293.
Compositio Medicamentorum. *Vid. Me-*
dicamenta.
Conchyliæ corrupta pestis causa. 20. 21.
Confortantia. 50. 250. *in peste.* 322. &
 seq. *quid præstent.* 323. 369. *quibus con-*
ducant. 323.
Constantinopolitana pestis. 415.
Consuetudinis vis. 218. 219.
Contactus ut inficiat. 82. III. 238.
Contagium quomodo fiat. 26. 80. & seq.
dupliciter contingit. 251. *ex putredine*
cadaverum infectorum. 80. *per remotas*
etiã regiones diffunditur. 12 262. *à feбри-*
bus aliis ut distinguatur. 31. *an absq̃ cor-*
ruptione detur. 30.
Contagii capacia quænam. 237. 243. &
 seq.

INDEX.

- seq. mirandi effectus. 237. & seq. Semina-
 rium principale. 33. 61. 242. fomen-
 tum est Auster. 90. effectus cogniti fa-
 ciles. 27. origo cogniti difficilis. 27. an
 per propagationem fiat. 27. causa est pu-
 trefactio. 28. & seq. 80. subjectum omnis
 res esse potest. 248. & seq. vid. Pestis.
 Contagiosa putrefactio ut vitalia occu-
 pet. 33. 36. 80. (vid. Malignitas.) un-
 de. 34. 133.
 Contagiosæ propagationis modus. 34 51.
 & seq. 61. 80. & seq.
 Contagiosi morbi processus & occultæ
 semitæ. 36. 53.
 Contagiosi notio distinguitur. 10 11.
 Contrariorum perenni lucta gaudet na-
 tura. 335. (368.
 Contrayervæ quinta essentia cōtra pestem.
 Convulsiones ab usu Mercurii. 337. 338.
 Cor vermibus scatens. 93. cum Sole com-
 paratur. 148.
 Corde afflicto omnia languent. 148.
 Cordis angoris causa. 43. 57. 58.
 Cordialia. 250. 289. Cur subinde prosint.
 X 5 & sub-

INDEX.

Et subinde noceant. 327. aromatica
quenam, Et quid præsent. 330.

Cornu cervi Ustum mirum contra pestem
appropriatum. 330. 368.

Corruptio optimi pessima. 201. ex influ-
xibus cœlestibus pendet juxta Aristote-
lē. 125. sanguinis ut fiat. 26. duplex. 30.
63.

Corruptionis species putrefactio. 28.

Corvi quomodo capaces pestis. 256.

Cossi unde. 77.

Cretica pestis. 388.

Cruditates unde. 43.

Cruor tartareus quid. 185.

Cucumeres vetantur. 46.

Cucurbitulæ quid præsent. 313.

Culcitrix infecta pestem propagant. 53. 60.
vid. Lintea.

Culices unde. 77. 172.

Cultri contagionis capaces. 243.

Curatio congrua institui non potest ignota
complexione. 293. 331. eam impedit
stomachi nidor. 364.

Cura-

INDEX.

Curatio frustranea morborum unde. 95.
250. 331.

Curculio unde. 78.

Cygni aquas infectas indicant, & quomodo.
145.

Cypressus pestem arcet. 362.
D.

Delirium in peste unde. 54.

Dementia in peste. 55. 57.

Diabolus pestis artifex. 106. pestis semi-
nator sub forma corporea. 117. & seq.
410. scientia ejus circa naturalia. 107.
108.

Dixta quid præstet ad vitandam pestem.
325. ejus utilitas in omnibus morbis
quanta. ibid.

Diaphoreticorum virtus in peste. 326.
364.

Diarrhœa. 50. 100. à Mercurii usu. 337.
338.

Dictamnus est strenuum pestis antidotum
329.

Divinum seu τὸ θεῖον quid notet Hippo-
crati & Græcis Autoribus. 358. 359.

Dolor capitis à fœtore. 50.
Dracones pestiferi. 21. quomodo generen-
 tur. 65. ubi 280.
Dracunculi quid & unde. 66.
Dysenterix ubi familiares. 9. pestilentes.
 100. ex ficuum esu. 202.

E

EBur U. specificè resistit pesti. 330.
Ecclipsis quid ad pestem conferat. 146.
 & seq. terræ motui juncta. 152. Solis
 quantum detrimentum inferat. 149. 152.
 Solis jam maculati perniciosissima. 150.
Effluvia. (vid. Exhalationes.) quid &
 unde. 46. & seq. animata. 62. 82.
Elephantiasis ubi familiaris. 9. quomodo
 contagiosa. 53.
Endemicum morbi genus. 8. 10. 229. causa.
 312.
Enula vid. Helenium.
Ephesorum pestis Demoniacæ. 117. 404.
Epidemici morbi. 5. horum mater pestis.
 259. eorum diversitas ex diverso cœli si-
 tu. 295. causa. 312.

Epi-

INDEX.

Epidemicum morbi genus. 8. 10. 129.

Equi vespas & scarabaeos gignunt. 76. eorū pestis unde. 38. 39.

Erucae unde. 78. ex plantis. 143.

Ethefiarum salubritas. 180. 181.

Exhalationes. vid. Effluvia. non sunt accidentia. 47. 49. ejusdem sunt proprietatis à quo proveniunt. ibid. quomodo diffundantur. 48. aut inficiantur. 132. 133. putridae & virulenta. 15. 18. 19. 22. 23. 37. 171.

Exhalationum utilitas. 24. diversitas. 24. 295. ex mari mediterraneo Salubritas. 181.

F.

Petr. Joh. Faber laudatur. 351.

Fames flagellum Dei. 3. ad naturae naufragia refertur. 120. sterilitatem terrae sequitur & cur. 40. 41. 143. post bellum. 41. ejus pedissequa pestis 16. 17. 40. 44. 87. 409. 416. Eam praecurrit insectorum multitudo. 44.

Fascini ratio. 260.

Febres

INDEX.

- Febres unde. 147. pestiferae unde. 52. 54.*
acutae aliae ut à peste distinguantur. 31.
Februm causa. 97. putridarum virulen-
tia unde. 52.
Febricitantium sanguis verminosus. 66.
240.
Feles pestiferae foeturae propagatores. 244.
251. historia. 246. tempore pestis occi-
denda. 245.
Felis halitus noxius. 206. esus perniciosissi-
mus. 206. 207. rabidae venenum. ibid.
Fermentum mumiale. 185. 292. 346. 368.
Ficus intestinorum exulcerationem parit.
202.
Fixatio celebrari non potest in vegetabili
Naturâ, sed vaporibus metallicis uten-
dum. 340.
Flagella Dei tria, quibus punit peccata. 3.
Flumina quomodo causa pestis. 17. 19.
Fœminarum pestis. 102. 215. 401.
Fœniculum cur noxium subinde. 200.
Fœtoris gravitas unde. 50. 51.
Fœtuum in uterò pestis. 401.
Fontes intoxicatur. 106. 113.

Frace-

INDEX.

- Fracedini potenter resistit Sulphur.* 361.
Frictionum utilitas in peste. 315.
Frigus pesti inimicum. 90. 279. 289.
Fructus ut inficiantur. 26. 133. *ut pestis causa.* 45. 86. 199. 270. *vermes generant.* 45. 67. 201. *tempore pestis vitandi.* 86. 199. *eorum esus improvisorum morborum causa.* 201.
Frumentum humanæ ritæ hypostasis. 41. *ut deficiat vel degeneret.* 42. *producit alatos vermes,* 46. & *curculiones* 78. *cum pluvia delapsum unde.* 160. *ad putredinem vergens venenum gignit.* 208. *ut contaminetur.* *ibid.*
Fulicæ aquas infectas indicant. 145.
Fulminum atrocium hist. 396.
Fungi dicuntur vivæ toxici bursæ. 46. *eorum esus niciosus.* 46. 168. 200. 205.
Furunculi in peste. 319. 321.

G.

GAlena *vid.* Ruta.

Galenus *commendatur.* 313.

Gallinæ *pestis propagatrices.* 244. 251. *tempore pestis exterminandæ.* 245. 256.

Gan-

INDEX.

- Gangræna. 196.
 Gas fracidum quid? 185.
 Corn. Gemma laudatur. 92.
 Generatio in quo consistat. 63. 77. 78. unde
 pendeat juxta Aristotelicos, 124. eam
 sollicitè molitur natura, 78.
 Genuensis pestis. 5. 113. 426.
 Gingivarum putredo & exulceratio ab
 usu Mercurii. 337. 338.
 Gith quid, & ejus malitia, 43. 44.
 Gonagra unde. 96.
 Græciæ pestis. 388. 389. 391.
 Gramina ut inficiantur. 26.
 Grando vermibus scatet. 67.
 Gravida per imaginationem ut fœtui cha-
 racterismos imprimant. 184. 188. cur
 facile corripiantur. 223. earum pestis.
 102. 215. 222.

H.

- H**abitacula tempore pestis tutiora in
 inferiore domus contignatione, quàm
 superiore, 275.
 Hæmanthes herba. 306.
 Hæmorrhagia feralis ex morfu anguini
 307. Hæ-

INDEX.

Hæmorrhagia narium in peste unde. 59.

100.

Hæmorrhoidum virtus. 313.

Hæmorrhoids serpens. 306.

Halitus pestifer quid. 81.

Halo. *vid.* Atmosphæra.

Harmonia mundi ex consonis & dissonis.

295.

Aug. Hauptmann laudatur. 93.

Hederæ semen contra pestem. 317.

Helenium est mirum pestis antidotum.

329.

de Helmontio Autoris iudicium. 187.

Hepar vermibus scatet. 93.

Herbæ. *vid.* Plantæ.

Hierosolymitana pestis. 99.

Hippocrates laudatur. 357. 392.

Hirundines maturè discedentes pestem
prædicunt. 144.

Hirudinum usus. 313.

Homo habet aliquid in se pestis causativum.

17. 92. varia insecta & vermes generat.

76. causa finalis. 76. cur is infinitis mor-
bis obnoxius. 286.

Hordeo

INDEX.

- Hordeo infestus curculio.* 78.
Humidum est caloris interni arx. 28.
Humores valde commovet phantasia. 189.
 192. *eorum malitia.* 31. *unde.* 45. *vitio-*
forum vis. 313.
Hydrophobia unde. 188. *cura.* 348.
Hydrus serpentis genus. 306.
Hyems insectorum mors. 273. *cur pestis*
tunc cesset. *ibid.*
Hyoscyamus pro borragine. 202. *eius ge-*
nesis. 301. *vis.* 302.
Hypericon peculiare pestis antidotum est.
 329.
Hypochondriacum malum. 194. *de eo*
tractatus Paul. Zacchia. 195.

I.

- I***gnis subterraneus quomodo aërem in-*
ficiat. 25. 32.
Imaginatio lesa in peste unde. 55.
Imaginativæ facultatis vis. 183. *in peste.*
 183. & *seq.* 189. & *seq.* 223. *in gravidis.*
 184. 188. 223.
Infantium singularis pestis. 98.

Infectio

INDEX.

Infectio. *vid.* Pestis & Contagium. A sole. 162.

Infectorum cubicula cur esse debeant in superiori domus contignatione. 275.

Influxus astrorum. (*vid.* Astra & Cœlestis.) 127. & seq. maligni unde. 131. & seq. quomodo terram imbuant. 132. & varios effectus producant. 134. 153. quomodo inficiant. 139. 153. perniciosi quænam infecta generent. 141.

Inguinaria pestis. 411.

Infania ex esu cicute. 204.

Infecta in hominibus non frustra nascuntur. 76. quale nutrimentum appetant. 44. quænam ex perniciosorum astrorum influxu generentur. 141. putrefacta pestis causa. 20. quomodo generentur. 26. 65. 168. eorum perniciofa seminaria ex sem. nigellæ. 44. genesis & multitudo famem pestemq; præcurrit. 44. 140. extinguuntur ea hyeme. 273. à putredine excluduntur. 301. venenata eundem ortum habent ut pestis. 303.

Insomniæ in peste. 57.

in In-

INDEX.

in Intestinis vermes generantur. 93. *cori
exulceratio ex ficuum esu.* 202.

Inundationes pestis causa. 20. 412.

Ipes ut vites generent. 78.

Ira multum facit ad malignitatis genesin.
209. *eam quomodo astra promoveant.*
134.

Iuglandes vid. Noces.

Juniperi extractum laudatur. 319. 378.
ligna & folia pestem arcent. 362.

Jupiter medius inter ♄ & ♂. 129.

K.

Kīſſa gravidarum quid. 188.

L.

Lac vermibus scatet. 66.

Latitia cordis potenter praeservat in peste.
218.

Lapidum pluvia. 389.

Laureola est nobile pestis antidotum. 329.

Laurus contagio resistit. 362.

Lebetis intoxicati historia. 207.

Lecti infecti pestē propagant, & quomodo.
60. 242. 243.

Lepra quomodo contagiosa. 53. 261.

Lien-

INDEX.

- Eienteria in peste.* 101.
Ligna vermes generant. 67. *cariosa vermis
bus plena.* 73. & *quomodo fiant talia.*
77.
*Linguae scabrities & nigredo in peste un-
de.* 59.
Lintea infecta ut pestem propagent. 53. 60.
87. 88. 242. 243.
Linum ut pestem faciat. 22.
Lipothymia. vid. *Animi deliquium.*
Lipporum fasciatio. 260.
Literae infectae. 263. *pestis capaces.* 361.
Literati cur peste facile inficiantur. 221.
Lithanthraces suspecti. 209.
Locustae unde. 44. *famis & pestis prae-
cursores.* 44. 143. 399. *ex herbis.* 143. *pu-
trifacae pestis causa.* 20.
Lolii tristes effectus in corpore. 43. 44. *vi-
tium.* 208.
*Luna putredinis & vermium generandorum
causa.* 70. *carnes putrefacit.* 70. *quid
praestet in Oeconomia vitali.* 127.
Lybiae pestis. 397.

Magi.

INDEX.

M.

M Agi. 107. & seq.

Magiæ abominatio. 109.

Magnetis virtus. 34.

Magnetica curandi ratio. 354. 355.

Maligni morbi unde. 91. 94. 201. febres
ex fructuum esu. 201.

Malignitas non semper est contagiosa. 31.
ut vitalia occupet & naturam proster-
nat. 33. 36. 51. 52. 57. 95. 196. 212. 236.
369. ejus natura hætenus incognita.
91.

Mandragoræ genesis. 301.

Mare quomodo pestis causa. 17. & seq. me-
diterranei salubritas. 181.

Mars pestis faber. 37. 127. 129. 131. exitia-
lis virtutis est. 127. 128. 147. malorum
architectus. 153. maleficum hoc astrum
cur Natura constituerit. 131.

Medicamentorū cōpositio ex multis in-
gredientibus taxatur. 289. cū summo ju-
dicio instituenda. 326. simplicium ritè
sumtorum effectus certior. 327. sim-
plicium innoxia utilitas. 328. in salem
chymicè

INDEX.

chymicè resoluta longè sunt præstantiora.

329.

Medici cur faciliè inficiantur peste. 222. eorum altercatio & confusio. 6. veri à Deo singulari luminis sui radio perfunduntur. 209. boni requisita. 291.

Medicus Politicus Catholicus, tract. Hieron. Bardnii. Theol. & Med. D.

334.

Mediolanensis pestis. 85. 104. 110. 141.

Melancholiæ expers non faciliè inficitur peste. 217.

Melancholici faciliè corripuntur peste. 222.

Melancholia hypochondriaca. 194.

Melopepones damnantur. 199. 201.

Memoriæ abolitio in peste unde. 55.

Mensæ pestiferam foeturam concipere possunt 243.

Menstruatæ mulieris fascinatio. 260.

Merces infecta. 264.

Mercurius an pesti curanda aptum remedium. 336. & seq. malignam habet indolem. 337. ejus effectus quales. 338. amuletum

INDEX.

- tum ex eo factum culpatur. 338.*
Meretrix *Procos halitu intoxicans. 220.*
Mergi aquas infectas indicant. 145.
Metalla an pestis capacia. 243. 248. 266.
 361. efficax pesti curanda remedium
 præbere possent negat Autor. 339. 340.
Miasmata quid. 22.
Microscopia. vid. Smicroscopia.
Mithridates veneno assuetus. 220. quatuor
 antipestifera reliquit. 378.
Mitt. Eßer. vid. Dracunculi.
Moneta infectionis capax. 250. 361.
Morbi ex nutrimento. 230. exotici. 94. no-
 vi unde emergant. 153. improvisi mensi-
 bis fructiferis unde accidant. 201.
Morborum triplex genus. 8. cuilibet suum
 medicamentum contrapofuit Deus. 6.
 286. 287. 336. eorum propria semina
 quævis regio habet. 9. plerorumq; cau-
 sa catarrhi. 96. cur in iis frustra adhi-
 beantur medicamenta. 95. eorum cau-
 sa putredo. 93. 94. 312. innumeris iis
 cur obnoxii homines. 286. eorum di-
 versitas ex diverso cæli situ. 295.

Mors

INDEX.

- Mors unde pendeat juxta Aristotelicos.
124. ejus imago. 4. signa in peste. 177.
Mors rabidorum & venenatorum anima-
lium. vid. Rabidus & Venenatus.
Mulierum pestis. 102. 215. 401.
Mumiale fermentum. 187. 292. 346. 368.
Mundificativum summū Sulphur est. 360.
Mundi harmonia ex consonis & dissonis. 295
Mundus subterraneus Autoris. 25. 311.
Mures cum pluviam delapsi unde. 160.
Muscae pestis seminatores. 247. earum exa-
mina pestem praesagiunt. 144.
Mustela quomodo a bufone trahatur. 353.
Myrrhae virtus adversus pestem qua. 330.

N.

- Napelli genesis & vis. 302.
Narcotica ut generentur. 301. eorum vis. ib.
Natura etiam divina ira ministra. 6. 14.
perpetuas alterationes facit. 24. quomo-
do in morbis malignis succumbat. 33. 36.
51. 52. 57. 95. 196. 212. 236. 250. 369. ge-
nerationem sollicitè intendit. 78. semper
bonum intendit. 130. cur exitialia astra
& mixta constituerit. 131. morbos quo-
modo vincat. 212. 323. ejus Oeconomia

X

penitiūs

INDEX.

- penitus excutienda. 12. ejus naufragia quæ*
120. in perpetuâ contrariorû luctâ versatur. 335.
Nausea unde. 96. extrema in peste unde. 58. 364. ut
emendetur ab Hipp. 365.
Neapolitana pestis. 5. 87. 98. 220. 253. 306. 426.
Necromantæ. 107. 108.
Nervis infestus Mercurius. 337. 338.
Nigellæ seu nigidii malitia. 44.
Nix Vermibus scatet. 67.
Nubes Varias figuras suscipiunt. 159.
Nuces juglandes antidotalem virtutem habent.
Numidiana pestis. 400. (376. 378.)
Nutrimenta sunt triplicis generis. 41. quomodo præ-
sint aut noceant. 41. quomodo inficiantur. 26.
133. qualia appetantur ab insectis. 44.
Nutrimur is tantum quæ vitam habuerunt. 40.
41. Et ex quibus gignimur. 230.
Nuxmyristica quomodo antipestifera. 330.
O. Obstructio viscerum. 31.
Occultæ causæ. 12. 31. Et qualitates. 296.
Odium quid faciat ad malignitatis genesin. 209.
Odoratu an pestis acquiratur. 260. Vultures ex-
cellunt. 270. (delatus sentitur. 269. 270.)
Odor quid. 260. in longè disitis locis per Ventos
Odorifera quomodo spiritus recreent. 50.
Olex ut campas generent. 78.
Olera quomodo erucas producant. 73.
Oleum an pestis capax. 248.
Ollæ an ex causticâ vi pollent. 208.
Opii genesis. 301.
Oscitatio funesta. 118. 216.
Oscitantibus cur salus optetur. 119.

Osfium

INDEX.

Ossium medullas siccant Mercurio. 338.

Oves, *vid.* Pecudes, earum scabies contagiosa quo-
modo, 53. P.

Paludes pestium seminaria. 168. 169.

Panis quid praestet ad pestem. 42.

Panni pestis capaces. 243. 273.

Papiliones unde. 73. ex plantis. 143.

Paralyticus tumor ex summo Veneno. 204.

Parotides in peste. 54. 56.

Passerres subito exanimati pestis pracones. 145. e-
orum natura. 145.

Pectoris ardor in peste. 57.

Pecudum pestis unde. 38. 39. 165. 251.

Pediculorum genesis. 76. 93.

Pelagorum pestis. 388.

Pelles pestis capaces. 243.

Pentacula. *vid.* Amuleta.

Pepones vetantur. 46. 199.

Peregrini & Peregrinantes quarantenis cur sub-
jiciantur tempore pestis. 276.

Peripneumonia in peste. 100.

Persica poma vetantur. 45. 46. 199.

Pestifer quomodo aer fiat. 15. 16. halitus pro au-
riga utitur aere. 23. quid. 81. eo quanam infi-
ciantur. 53.

Pestifera effluvia quomodo venti non dissipare
queant. 269. eorum incrementa. 88. iisdem in-
quinata ut mudentur. 83. 84.

Pestiferæ febres unde. 52.

Pestifera foetura quomodo exanimetur. 90. quo-
modo adhaereat, aduret. 83. est tenacissima. 244
264. ejus propagatores feles, canes, columbae &

INDEX.

gallina &c. 244. & seq. *musca*. 257. *corvi*. 254.
quanam illius capacia. 243. *ex rebus libero ae-*
ri expositis tollitur. 277. *eius fomentum*. 278.
Pestiferi fomitis mirandi effectus. 237. & seq.
Pestiferum contagium unde. 26. *Venenum il-*
lud an naturaliter in corpore humano gigni
possit. 197. & seq.
Pestilentia manufacta quid Seneca. 106.
Pestis flagellum & *sagitta Dei*. I. 3. 13. 14. 284.
 379. *foedissima lues*. 3. *aereus draco*. 7. 176. 289.
 340. *quomodo investiganda*. 5. *cur dicatur mor-*
bis communis 10. 36. & *lethalis*. *ibid.* 57. 287.
quomodo & *cur maxime contagiosa*. II. 12. *di-*
citur virulentus Monarcha. 57. *unde* & *cur in-*
numeris & *ferocibus stipata symptomatis*. 10
 13. 35. 54. 57. 176. 190. 292. 319. 320. *quomodo*
Vitalia occupet & *expugnet Naturam*. *Vid.*
Natura & *Malignitas*. *specificâ qualitate in-*
ficit corpora. 34. *quomodo contrahatur*. 51. 52.
 80. *qualis Veneni species*. 101. 291. *ad Natu-*
rae naufragia refertur. 120. *semper alicubi do-*
minatur. 123. 382. *omnes alios morbos in sui*
naturam convertit. 179. *plerumque animata*
est. 239. *cum oscitatione* & *sterminatione exiti-*
ali. 118. *est contagiosa putredo*. 133. *ad quantu*
spatium inficere possit. 274. *eam fatali neces-*
sitate hominibus imponi Turca putant. 285. *re-*
futantur. 286. *quanam pessima*. 298. *est Mor-*
pheus morbificus & *variis larvis se condit*. 292.
est insidiosum malum. 292. *peregrini Veneni*
species. 294. & seq. *Pestis*

INDEX.

Pestis prodigiosi effectus. 214. & seq. tempore ejus
horrenda rerum catastrophe. 84. 85. etymum.
7. definitio. 9. 10. 30. summa virulentia nemi-
ni parcat. 220. mira proprietas. 215. 224. 299.
Venenum ipsa sapius bezoardica in sui naturā
convertit. 250. 284. 330. illudque non deficit
cum vitā hominis. 258. fœtura quantō tempore
durare & latere possit. 271. 272. ambitiosa
quadam potestas. 179. ejus Venenum truculentius
illō ex morsu rabidi canis vel animantium ve-
nenatorum oriundo. 186. 187. Venenum varios
effectus producat. 102. 103. ei frigus inimicū.
90. 279. ab ejus actione nihil immune. 249. de
ea concepta imago non perseverat in cadaver-
ibus. 189. ejus effluviū facilius loca superiora quā
inferiora inficit. 275. essentia cognita difficilis.
290. incertū veritissimum. 291. & certitas. 293.
prima fundamenta. 300. & seq. analogia ejus
cum busone. 342. 343. earum Chronologia. 381.
usque ad finem.

Pestis à causis secundis & naturalibus. 5. 6. 14.
ex putrefactione. 14. & seq. post cades & tellū
unde. 16. ex cadaveribus. 15. & seq. 61. inque
infectis. 80. & seq. post famem. 16. 17. 40. 44.
87. 409. 416. ex mari & amnibus. 17. 19. ex
mineralibus. 18. ex terra motu. 18. 20. 25. 32.
415. ex balenā in littus rejecta. 18. ab exhalationibus.
15. 18. 19. 23. 51. ex serpentibus pu-
trifectis. 20. 142. 412. ex inundationibus. 20.
412. ex locustis & infectis. 20. 399. ex piscibus

INDEX.

Et conchiliis marinis putrefactis. 20. 21. ex plan-
 tis. 21. 26. 43. 143. à draconibus. 21. 142. ex
 cannabi & linô. 22. ex antris lethiferis. 25. 32.
 ex esu fructuum Et carnis. 85. 86. 270. ex igne
 subterraneo. 25. 31. utrum visu, auditu Et. ac-
 quiri possit. 260. Et seq. an odoratu etiam. 260
 quomodo per aures contrahatur. 262. per lite-
 ras Et merces infectas. 104. 263. 264. per Me-
 dicos Et Chirurgos. 264. Et seq. per phleboto-
 mum. 266. an Ventorum impulsu propagetur.
 267. ex quibus Ventis oriatur. 169. procurata
 per aquam Et fontes violatos. 106. 113. per un-
 guenta. 106. ex fune Vespillonum infecto. 104.
 à spectris. 119. 415. an siderum Et produci pos-
 sit. 32. 37. 119. Et seq. an solâ imaginatione con-
 trahi possit. 183. Et seq. 189. cur subinde oria-
 tur repente. 89. per suspitionem infectam distra-
 ctionem. 89. ex aperto sepulchrô. 87. quomodo per
 Vestes, lintea, culcitra Et. propagetur. 53. 54.
 84. 88. ex subterraneis exhalationibus. 91. con-
 tactu rerum acquiritur. 238. quomodo per con-
 comitantem imaginationem contrahi possit.
 191. usque. 195. cur quosdam plane non infa-
 dat nonnullos autem facile corripat. 215. usque
 218. per miros saltus inficiens. 215. 224. Et seq.
 cur solos indigenas inficiat quandoque. 216. Et
 alienigenis sit innoxia. 229. Et seq. cur in hac
 Vel illâ domo magis perimat. 225. inclinatur in
 temperamentum simile, dissimile fugit. 230. à
 victu depravato. 44. 409. quomodo ab Ecclipsi
 fiat.

INDEX.

fiat. 146. ex apertâ cistâ. 279. 404. eandem originem habet, cum plantis & insectis venenatis. 303. ad ejus generationem nil opportunius humoribus vitiosis. 313. ab anguiculis & Vermibus ex aere in terram delapsis. 420.

Pestis causæ. 12. & seq. 44. 135. origo prima. 136. 133. proxima. 140. aliquid causativum in homine latet. 17. timor facile inficit. 222. seminaria. 34. Verissima causa. 60. tempore ejus unde apoplexia. 52. causæ procatartica. 232. semina semper precedere debent, ut ea contrahatur. 193. propagatores Vermiculi minutissimi. 239. ratio juxta Helmontium in quò consistat. 184. & seq. seminaria ex paludibus. 168. 169. seminatores sub formâ corporeâ Demones. 117. 118. seminatores & & H malefici. 127. 129. 131. ab eâ cur Vilitatis conditionis homines nonnunquam immunes existant. 217. & cur Viri tam facile non corripianur. 223. an eam Vinum & alia esculenta potulentaque contrahere possint. 248. it. an metalla. 248. quomodo loca remota illam contrahant. 262. quomodo disponat imaginatio ad eam. 193. ejus Venenum iruculentissimum cur & quomodo sol fervidius producat cum primis. 281. causæ exotica & monstrosa. 294. & seq. quam arte pestium causæ possint investigari. 304. & seq. à plethorâ & intemperantiâ. 325. ex incendio Athenæ. 402.

Pestis propagata per selem historia. 245. per canem

INDEX.

nem. 247. per crabronem. 247. per telam aranearum. ibid. per corvum. 254. 255.

Pestis Aboriginum. 388. *Aegyptia.* 19. 279. 281. 305. 388. 390. 397. *Aethiopica.* 388. *Africana.* 399. 409. *Anglica.* 99. *Atheniensis.* 100. 178. 284. 392. *Bizantina.* 151. *Bononiensis.* 142. *Carthaginensis.* 20. 400. *Constantinopolitana.* 415. 425. *Cretica.* 388. *Davidica.* 386. *Ephesorum.* 117. 404. *Francia per Hebraeos introducta historia.* 113. *Genuensis.* 5. 113. 426. *Graecia.* 118. 388. 389. 391. *Hierosolymitana.* 99. *Lybica.* 280. 397. *Mediolanensis.* 85. 104. 141. *Metapontina.* 117. 390. *sub Moyse.* 384. *Neapolitana.* 5. 87. 98. 220. 253. 306. 426. *Numidiana.* 400. *Pelasgorum.* 388. *Philistaeorum horrenda.* 385. *Romana.* 389. 390. 393. & seqq. *sub Samuele Propheta.* 386. *Sicula.* 20. 104. 401. *Thracica.* 388. *Tirolensis.* 171. *Turina.* 117. 390. *Valentiana.* 103. *Vitensis.* 400.

Pestis duplex, divina & naturalis. 13. *animalium unde.* 38. 39. 165. 251. *externa quid.* 195. *species infestans solos oculos.* 97. *solum guttur & fauces.* 97. 98. 416. *solos infantes.* 98. *solos pedes, & ibas & os.* 99. *strangulativa seu suffocativa* 98. 99. *stupefactiva.* 99. 298. *ejus causa.* 100. *resolvens corpus in vermes.* 100. *est diversaratione diversorum temperamentorum.* 100. *divinum.* 216. 236. *saeminarum.* 102. 215. 401. *gravidarum.* ibid. 222. *nobilium.* 216. 236. *puerorum,* ibid. *robustorum hominum.* 102. 424. *seniorum.*

INDEX.

103. Virginum. 102. 215. citissime perimens. 216.
 Ethnicorum salus permanentibus Christianis.
 216. 235. à febris acutis aliis ut distinguatur.
 31. bubonia quid & quoduplex. 297. 415. ejus cu-
 ra. 356. in tabem dissolvens corpus. 298. hydro-
 tica. 298. 306. pruriginosa. 299. corrosiva. 300.
 305. cū ferali risu. 300. narcotica & ejus causa.
 305. Cura. 356. putrefactiva. 305. resolutiva san-
 guinis. 306. à Gal. duplex facta, interna & exter-
 na. 319. fœtū in utero. 401. in secretiorib9 cor-
 poris partibus. 386. cum cæcitate & tussi. 409.
 cum phthiriasi. 410. inguinaria. 411.
 Pests divina exempla. 13. 14. 284. 414. differen-
 tiæ variæ. 96. & seq. quæ ad climatū regio-
 numque diversitatem multiplicantur. 294. eâ
 cur subinde tantum boves, interdum equi, oves
 &c. infestentur. 38. 39. eâ cur facile literati &
 Medici inficiantur. 222.
 Pests artificiosa. 105. & seq. 110. Dæmonis arte
 facta. ibid. 410. à Pharmaceutis Romanis. 109.
 396. notabiles historiae ejus. 110. & seq. quomo-
 do ea praestet, quæ naturalis. 114. tempore Theo-
 phraستي. 116. ut distinguatur à naturali. 259.
 Pests signa unde sumenda. 140. & seq. eorum
 triplex classis. 136. ex cælo & acre. 146. & seq.
 ventura quadam signa seu prodromi. 119. &
 seq. ex Physicâ sumenda. 121. à Deo immisse si-
 gna. 137. securura indicia ex animantibus,
 plantis, & insectis. 139. & seq. jam contracta
 signa. 175. & seq. & jam deficientis. 178. &
 seq.

seq. signa in principio ignota. 176. certa. 177.
 futura indicia præbent animalia subterranea
 latebras deferentia. 171. eam stagnorum viros
 prædicit. 172. Et præcurrit insectorum copia.

44.

Pestis mitigatur à borealibus ventis. 90. quibus
 de causis cesset. 272. Et seq. ab eâ præservat a-
 nimus liquidus Et latus. 217. cur cesset incre-
 mento æstivi caloris. 273. multo magis tamen
 augmento frigoris hybernæ. 273. 280. eâ infecti
 cur superiora cubicula occupare debeant. 275.

Pestis cura Et præservatio. 283. Et seq. cur a-
 di difficultas. ibid. 364. 369. ejus de remediis va-
 ria opiniones. 284. antidota appropriata con-
 tra illam non omnibus nota. 288. cura præser-
 vativa. 288. Et seq. est duplex. ibid. Verberi-
 bus ad sanguinem usque inflicta curata. 299.
 antidotum non datur nisi cognita sit pestis quid-
 ditas. 290. 292. curandi methodus Galenica.
 312. Et seq. Venæ sectio in eâ à Galen. celebra-
 ta. 313. sanguis tunc per cucurbitulas Et ha-
 morrhoides educendus. 313. circa V. S. cautela.
 314. cauteriorum utilitas. 314. 315. Et Frictio-
 num. 315. Cantharidumq;. 315. de purgantibus
 quid tunc statuendum. 315. 316. prophylactica
 quæ Galenicis magis laudata. 316. 317. pestis Et
 putredini scordium contrarium. Ibid. item spi-
 ritus vitæ. 317. Sem. heder. 317. Allium. Et ext.
 Juniperi. 318. internæ cura. 319. Et externa
 320. chirurgi ope instituenda. 321. cura per di-

atam

INDEX.

atam. 325. cura ordinaria. 325. & seq. mundi-
 ties tam corporis quàm cubiculi tunc summè
 commendata sit. 326. antidota ejus simplicia
 quanam. 328. & seq. in salem resoluta sunt
 prastantiora. 329. ei appropriatum quodnam
 sit antidotum. 331. & seq. cura per amuleta.
 331. & seq. ejus curanda chymica ratio. 334. &
 seq. an Mercurius & Arsenicum apta prabe-
 ant contra pestem remedia. 336. & seq. Speci-
 ficum antidotum contra pestem est Bufo. 340.
 & seq. curanda pestis fundamentum est Sympa-
 thia. 346. 354. 355. bufonis substantia quànā
 actione sanet. 347. bufonium antidotum ut ap-
 plicandum. 349. & seq. Sal Bufonis ritè
 paratum laudat Faber. 351. 352. curanda Hip-
 pocratica ratio. 357. & seq. contra eam poten-
 tissimum est Sulph. & cur. 359. & seq. suffitus
 ex Sulph. optimus. 360. & seq. alia suffumigia.
 362. 372. & seq. Vinum Med. Hipp. 364. 365.
 sudorificum. ibid. cautela circa sudationem. 365
 qua ad extra facienda 365. 366. antidota curte-
 pesti vè adhibenda. 369. remedium contra eam
 optimum, Longè, Citò, Tardè. 370. habitaculum
 tunc quod eligendum. 372. medium domesticum.
 375.

pro Petroselino cicuta. 202.

Phantasia multum potest. 188, 189.

Pharmaceutria Romana. 109. 396.

Phlebotomia, & id. Venasectio.

Phrenesis in peste unde. 55. ejus incendium ex
 morsu canis rabidi. 188.

Phthi-

INDEX.

- Phthiriasis. 66. pestifera. 410.
 Phthisis causa. 96. 206.
 Physica scientia. 107.
 Picagra vidarum. 188.
 Pimpinella est probatum pestis antidotum. 329.
 378.
 Pinus pyriocampas producit. 78.
 Pisces ad putredinem vergentes Venenum pariunt.
 208. extincti aquas infectas significant. 145.
 marini corrupti pestis causa. 20. 21. quomodo
 pestem praesagiant. 172.
 Pix inimica pesti. 362. cur. 363.
 Planetæ perniciosi ut reddantur benigni. 129. ma-
 lignos cur Natura constituerit. 131. eorum con-
 junctiones. 127. Vid. Astra. Cælestis. Influxus.
 Sidera.
 Plantæ quomodo pestem faciant. 21. 43. 143. 202.
 quomodo virulenta evadant. 21. 26. 37. 43. 143.
 qualibet suos vermes generat. 66. 72. 143. de-
 generes. unde evadant. 70. pestem ut praes-
 agiant. 146. vitiantur à cada verum infectorum
 sepulchrorum vapore. 169. earum signatura &
 analogia cum corporis nostri membris. 287.
 morbosa constitutio. 168. noxiarum esus vene-
 num gignit. 202. putredo earum ab austro. 78.
 169. in eis omne putridum aliquid veneni con-
 tinet. 200. non frustra summas virtutes indi-
 dit. 286. eas putredo excludit. 301. Venenata or-
 tum eundem habent cum peste. 303. 304.
 Pluviae portentosa. 160. lapidum. 389. Vermium

INDEX.

- Æ angviculorum.* 420.
Podagra unde. 96.
Poma quæ damnentur. 199.
Pori Vermibus scatent. 93.
Præcordiorum tensio in peste. 58.
Prædicendi exactâ notitiâ nil difficilius. 119. 124.
Præservativa in peste duplicia. 289. 322. *Et seq.*
quanam eorum Virtus 323. *quibus condu-*
cant. ibid. sunt publica & privata. 324.
Præstigiatores. 107.
Primigenitorum pestis sub Moyse. 384.
Prodigiosa signa pestis. 136. 138.
Prognosticandi exactâ notitiâ nil difficilius. 119.
 124.
Prognosticantium errores. 120.
Prophylactica. 250. 316. 322. *Et seq. eorum Vir-*
tus quæ. 323. *quibus conducant.* 323. *sunt pu-*
blica & privata. 324. *simplicia reliquis præse-*
runtur. 328. *exterrestribus quæ.* 330. *ex are-*
maticis quæ. 330.
Pruna damnantur. 199.
Pruritus insignis à Virulentia pestifera. 29.
Puerorum pestis. 102. 215.
Pulicum generatio. 76. 93.
Pulsus peste afflictorum. 176. 177. *formicans*
quid. 177.
Pulvini infecti pestem ut propagent. 53.
Purgantia quæ à Gal. in peste laudabantur. 315.
quid statuendum de eorum tunc usu. 316. 326.
Pustula in peste. 319.

Putre-

INDEX.

Putredo quanam *Vermetus* gignat 141. abditam mor-
borum omnium causa. 93. peregrina plantis
insita pestis causa. 43. ejus propagatio. 94. in
Vermiculos ut animetur. 62. ei omne visens,
imò cuncta sunt abnoxia. 63. 68. 77 contagiosa
animata propagatio. 84. 85. viscosa nequicia.
33. 36. 60. vis exotica ejus & essentia. 35. omnis
vegetabile vel insectum aut reptile excludit.
301. ei resistit scordium, & Spir. Vitril. 317. al-
lium. 318. Sulphur 361.

Putrefactio est contagii causa 28. 60. quid. 28. 63.
quotuplex. 28. quomodo fiat. 27. & seq. in
quò consistat. 31. 34. medicè considerata quid
29. ejus vis. 77. ex eâ pestis. 14. 15. contagiosa
unde & quomodo fiat. 27. & seq. 33. & seq. 133.

Putrefactivæ facultatis signa. 43.

Putrida omnia sunt *Vermibus* plena. 69. 70. quos
ex suâ naturâ gignunt 63. & quomodo. ibid &
seq. 76. 79. omnia ferme venena ex putri na-
scuntur. 303.

Pyriocampæ unde. 78.

Qualitates primæ, secundæ & tertiæ. 296. primæ
quid operentur. 296.

Qualitates occultæ. 31. 153. perperam sic dicun-
tur. 296.

Quarantænæ vulgò dictæ cur instituta. 276.

R.

Rabidæ felis venenum 206. canis morsus. 186.
188. 206. hic quomodo & cur curetur esu pro-
prii

INDEX.

- prii epatis sui.* 335. 336. 348.
Radices quomodo inficiantur. 26.
Ranæ cum pluvîa delapsæ unde. 160. earum in
aere genesis. 67. generatio & corruptio. 77. es
perniciosissimus. 206. caudatarum copia pestem
portendit. 141. 172. 343. in stomacho ut gene-
rentur. 310.
Raphanus sylvestris est singulare pestis antidotum.
 329.
in Renibus Vermes generari possunt. 93.
Reptilia putredo excludit. 301. Venenata eandem
originem habent ut pestis. 303.
Respiratio qualem aerem poscat. 24. dif-
ficilis in peste unde. 59. ejus difficultatem cau-
sat arsenicum. 339.
Risus Sardonicus. 302.
Romanæ pestes. 389. 390. 393. & seq.
Roris infecti experimentum. 173.
Rosmarinus adversatur pesti. 362.
Rubetæ ut generentur. 65.
Ruta tam communis, quam capraria (seu galega)
antidoti nō ignobilis virtute pollet. 329. 368. 378.
 S.
Sage. 107.
Aug. Sala laudatur. 320. 322.
in Salem chymicè resoluta simplicia longè sunt
præstantiora. 329.
Salis aciditas pestifera fœtura adversa. 181. 362.
quomodo præparaverit ipsum Hipp. 364. ejus
Vires. 365.

Salvia

INDEX.

- Salvia non leta cur noxia.* 71. 72. 200.
Sanguis febricitantium & verminosus. 66. 240. *putridus Vermiculis plenus.* 93. 240. *eius corruptio unde.* 26. *pluvia unde.* 160.
Saturnus malorum architectus. 153. *exitialis virtutis est.* 127. 128. 147. *maleficus pestis seminator.* 127. 129. 131. *& faber* 37. *cur exitiale hoc astrum Natura constituerit.* 131.
Saxa an producant Vermes. 68.
Scamna pestis capacia. 243.
Scabies quid. 161. *contra eam specifica.* 362.
Scarabæi ab equis gignuntur. 76. *eorū progenies.* 78.
Scarificationis utilitas in curâ carbunculorum & bubonum. 322.
Scordium pesti contrarium à Gal. laudatur. 316. *putredini resistit.* 317. 329.
Scorpiones in cerebro humano nati. 92. *eius morsus propria substantia scorpionis sanatur, quomodo & cur.* 335. 336. 348.
Scorzonera pesti potenter resistit. 330.
Scotomia ab arsenico. 339.
Sericum quomodo splendidū reddāt tinctores 360.
Serpentes quomodo generentur 65. *& uti* 280. *peregrina forma & alati pestis pracones.* 142. *putrefacti pestem causant* 20. *& infinitos serpentulos producant.* 71. *eorum multitudo quomodo pestis causa.* 142. *in stomacho ut generentur.* 310. *serpens pro Aesculapio adoratus* 397.
Sicula pestis. 20. 104. 401.

Sidera

INDEX.

- Sidera omnia specie distinguuntur.* 125. *eorum virtus in peste producenda.* 119. *Et seq. vid. Astra.*
- Signa.* 136.
- Signatura plantarum.* 287.
- Similia similibus quomodo gaudeant* 35. 34.
- Simplicia.* *vid. Medicamenta.*
- Singultus in peste unde.* 54. 59.
- Siris intolerabilis in peste unde.* 59.
- Smicroscopium.* 62. 66. 69. 70. 73. 74. 78. 239. 241. *ut parandum* 70.
- Sol quomodo virulētia causa.* 15. *quomodo inficiat inferiora* 162. 281. *quomodo purgetur.* *Et purget* 163. *quid praestet in Oeconomia vite.* 127. 147. *medius inter ☿ ☿ ☿.* 129. *eius fervor pestē cūprimis producit.* 281. *eius cum corde comparatio.* 148. *morbi ejus ☿ macula.* 147. 148. 156. 161. *quid sint.* 149. *quid portendant.* 148. *eius fuliginosa eluvies ut aerem inficiat.* 149. *pallor tempore Constantini Magni.* 151. *tempore Justiniani pestis prodromus.* 151.
- Solanum pro atriplice.* 202. *eius perniciosa qualitas.* 205. *genesis ☿ Vis.* 301. 302.
- Sonorum fater.* 262. *illi nullius qualitatis capaces.* *il id.*
- Sopor in peste unde.* 364. *eius cura Hipp.* 365.
- Sorices ex plantis.* 143.
- Spectra pestem inferentia.* 119. 415.
- in Splene vermes gigni possunt.* 93.

Spodi-

INDEX.

- Spodium. vid. Ebur.* (243.
Spondæ pestiferam foeturam concipiunt.
Sporadicum morbi genus. 8 178. caussa. 312
Stagnorum viror quid portendat. 172.
Stellæ. vid. Astra.
Sterilitas terræ unde. 40. & seq. 44. 143.
Sternutatio funesta. 118. 216. 413.
Sternutantibus cur salus optetur. 119.
Stomachi cruditatum causa. 43. dolor in
peste unde. 59. vermes in eò progignun-
tur. 93. fracidæ & nidoroſe impurita-
tes quæ ſymptomata pariant. 364. quo-
modo emendentur ab Hipp. 365. morbo-
rum curas impedit. 364.
Stragula infecta ut peſtem propagent. 53. 54
60. 243.
Stramonii genesis. 301. & vis. 302.
Strumæ ubi familiares. 9. ſunt velut u-
tres inflati. 9. (301. 302.
Stupefacientia ut generentur, & vis eorū.
Sudores qui lethiferi. 99. Anglicus. 99. 298.
huius caussa. 306.
Sudorifica. vid. Diaphoretica.
Suffumigium ex Sulphure laudatur con-
tra peſtem. 360. & ſeq. alia. 362. 372. &
ſeq. utilitas. 390. Sulphu-

INDEX

- Sulphuris aciditas pesti adversa.* 181. 374.
id Græcis dicitur Θεῖον. 358. *cur.* 359.
 361. *eius præstantia.* 359. & *seq.* vapor seu
fumus quantam virtutem habeat. 360.
contagii incapax. 361. 362. *virtus contra*
pestem insignis. 361. 374. *omnibus conta-*
giosis inimicum. 361. 362. *cur* Φλογισὸν
dictum. 362. *quale melius.* 362. *quomodo*
Hipp. præparaverit. 364. *quid.* 362.
Suppurationis necessitas in cura externæ
Sutorum pestis. 103. (*pestis.* 321.
Sympatheia rerum. 154. 1335. 336. *operan-*
di ratio. 338. & *hæc est pestis curandæ*
fundamentum. 346. 347. 355.
Symptomatum ferocia unde. 13. 35. 54. 57.
Syncope vid. Animi deliquiū. (91. 94. 101.
T, Tabani unde. 77.
Tapetes pestis capaces. 243.
Tarantulæ vis. 101.
Tartareus cruor quid. 185.
τὸ θεῖον quid notet Hippocrati & Græcis
Authoribus. 358.
Temperamentorum diversitas in natio-
nibus. 233. *ex certa cibi constitutione ac-*
quiritur. 234. *notitia quanti sit in Me-*
dicina momenti. 313.
Teredo in lignis unde. 77.

Terra

INDEX.

Terra infinita effluvia diffundit. 23. 24. dicitur globus terraqueus. 23. virulentos fœtus ex putredine producit. 65. 167. vermibus scatet. 69. 75. ejus sterilitas unde. 40. & seq. 167. athmosphæra quid & unde. 47. quomodo imbuatur malis influxib9. 132. 139. ejus pulvis in vermes animat9. 75. 85. (415.

Terræ motus pestis causa. 18. 20. 25. 26. 32.

Terror ad pestem quid faciat. vid. Imagin.

Testaceorum animalium genesis. 77.

Thracica pestis. 388.

Timor pestem facile infert. 222.

Tinctores ope Sulphuris serico splendore argenteum conciliant. 360.

Tinea unde. 77. in vestib9. 78. in chartis. 78.

Tirolensis pestis. 171.

Tormentilla est laudatum alexipharma.

Tritico infestus curculio. 78. (cum. 329.

Turcæ quid de peste sentiant. 285.

Tussis feralis in peste. 409.

V.

Valentiana pestis. 103. (lationes.

Vapores vermibus scatent. 67. vid. Exha-

Vegetabilia. vid. Planta.

Venæ-

INDEX.

Venæsectio in peste à Gal. celebrata. 313.
ante eam purgandum. 313. infectis no-
xia. 314.

Venefica medicamenta non promulgan-
da sunt. 113. 116. quomodo parentur. 116.

Venenum quodlibet habet suum antidotũ
6. 287. altissimos fines habet. 131. ani-
malis perit cum vitâ ejus. 187. an natu-
raliter in corpore nostro gigni possit. 197
& seq. nasci potest ex humorum corru-
ptelâ. 199. ex esu herbarum noxiarum.
202. ex animalium venenatorum halitu
maligno. 205. ex carnibus, piscibus, &
frumentis putrescentibus. 208. illud car-
bones ex noxio ligno continent. 209. ex
carbonibus fossilibus gigni potest. 209. ex
animi perturbationibus. 209. in corpo-
re nostro ut consideretur. 210. calor na-
turalis producere nõ potest. 211. quomo-
do in corpore nascatur. 212. ejus marsu-
pia quæ. 115. insinuati indicium. 262. ei
assueta puella procos intoxicavit ha-
litu. 220. ad ejus generationem quænam con-
ferant. 198. & seq. ejus natura & propri-
etas. 294. & seq. quibus, qualitatibus o-
peretur.

INDEX

operetur. 296. ferme omnia venena ex-
putri nascuntur. 303. ejus nullum tam
exoticum genus, cujus causse non assigna-
ri possint. 304. de venenorum omnium ge-
nesi & morbis inde resultantibus Autor
plura promittit. 311. Hippocrati dicitur
Dei ov. 358.

Venenata animalia ut terra progeneret.
65. quæ. 114. eorum ictus & morsus ut
noceant. 186. 187. ipsa etiam intra se cõ-
tinent seminaria quedam veneni pro-
prij destructiva. 335. 336.

Venenata herbæ quæ. 114.

Venerea lues ut propagetur. 53. latere po-
test diu, antequam erumpat. 272.

Venti quinam opportuni ad inducendam
pestem. 169. 267. 421.

Venus media inter D & V 129.

Vermes ex aquâ putrescente ut generen-
tur. 65. ex putridis humoribus in corpo-
re. 65. ex qualibet planta. 66. 78. 143. ex
acetô, lacte, sanguine febricitantium 66.
70. ex cadaveribus. 66. ex lignis & fru-
ctibus. 67. in vaporibus, aëre, grandine,
nive. 67. ex quanam putredine. 141. ex
radicibus austrô flante. 78. cum pluviam
de-

INDEX

delapsi unde. 160 intra saxa ut generen-
tur. 67. 68. in hominibus non incassum
nascuntur. 76. alati ex frumento. 76. iis
plena sunt omnia putrida. 69. ex carne
per D corrupta. 70. ex caseo. 70. iis plena
sunt ligna cariiosa. 73. ex putredine nati
quinam noxii, qui non. 303.

Vermiculi instar atomorum. 83. in cerebro
humanò nati. 92. & in ipsis partib9 vita-
libus. 93. inq3 omnibus corporis partibus.
93. in sanguine & vasis porisq3. 93. ex pul-
vere terræ. 75. 85. eorum minutissimo-
rum mirabilis structura. 74. quomodo
generentur 26. 44. ex putredine quomo-
do. 62. & seq. 76. 79.

Vertiginis causa. 43. ab Arsenico. 339.
in Vesicâ vermes generari possunt. 93.

Vespæ ab equis gignuntur. 76. & ab ara-
neis. 79. earum examina pestem prædi-
cunt. 144. 172. (228.

Vespillones cur peste cessante moriantur.
Vestes infectæ quomodo pestem propagent.
53. 54. 60. 84. pestis capaces. 361.

Vibices. vid. Bubones, & Carbunculi.

Viciæ effectus in corpore humano. 42.

Victus depravatus pestis causa. 44. 409.

Vigi-

INDEX.

- Vigilia in peste unde. 57.
 Vincetoxicum est insigne pestis antidotum. 329.
 Vinum an contagii capax. 248. a corruptione præ-
 servat fumus sulph. 360. Medicatū in peste. 364
 Viperae morsus per viperae substantiam sanatur
 Et cur. 335. 336. Veneni antidotum cur præbeat
 348. earum usus. 366.
 Virginum pestis. 102. 215.
 Viri tam facile non corripiuntur peste. 223.
 Viror stagnorum quid portendat. 172.
 Visu an contrahi pestis possit. 260. 261.
 Vita sublunarium unde pendeat juxta Aristote-
 licos. 124.
 Vites ut ipes generent. 78.
 Vitriolum Venenum attrahit. 174. ejus aciditas
 pestifera & fœtura adversa. 181. ejus Spiritus pe-
 sti adversatur 317.
 Vivens omne generat ex putredine suâ animal
 suâ naturâ congruum. 76.
 Ulcera horrida in peste unde. 54.
 Vomitus unde. 96. in peste unde. 54. 57. 59. 364.
 cura Hipp. 365.
 Urina peste infectorum. 176.
 Uticensis pestis. 400.
 Vultures odoratu excellunt. 270.

Z.

(329. 368.

- Zedoaria probata virtutis est alexipharmacum.
 Zenexeton Paracelsi amuletum 331. 341. ut pare-
 tur juxta Helmont. 344. 345. 347. Bufonii hujus
 antidoti applicatio Et præparatio. 349. Et seq.
 primus Autor ejus, cum præparatione aliâ. 350
 quid Crollius statuatur de eo. 352. FINIS.

...
...
...
...
...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

